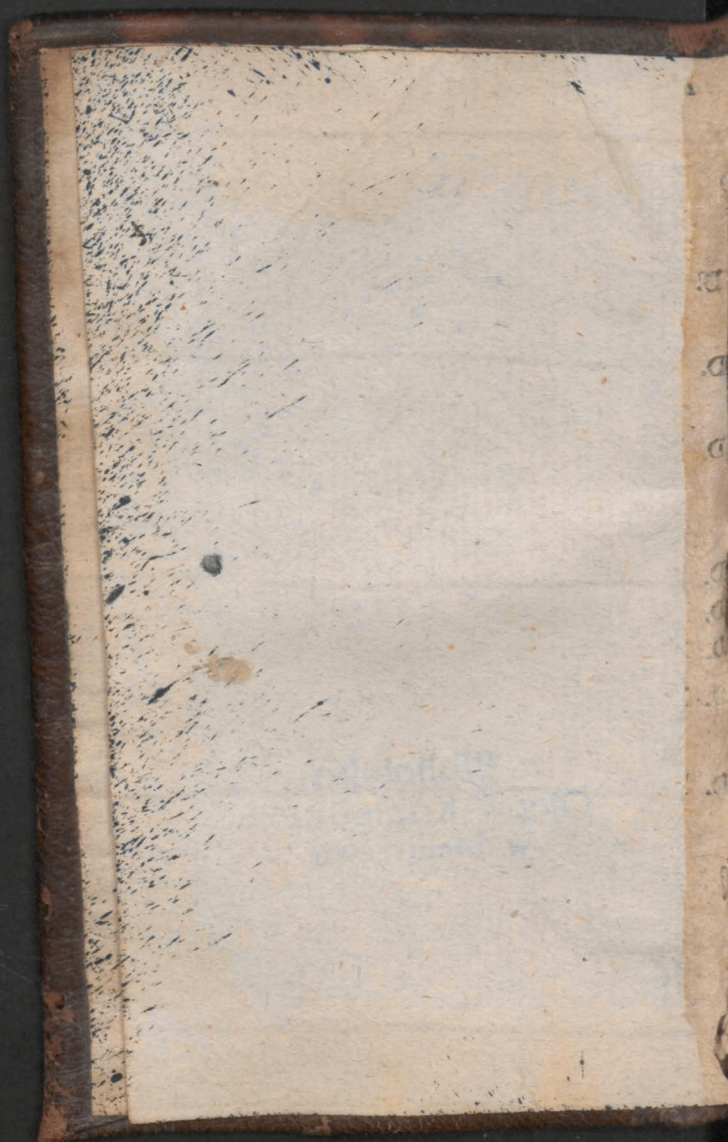

1650

1651

Bibliotekā
Ojców Kamedulów
w Błeniszewie

*Permagrificis, Nobiliffimis, Ampliffimis,
Confulriffimis, Experiendifsimis*

W. D. Eremitt. Camar. Incula Vigryff
D. D.

ISRAELI HOPPIO, Burggrabio
Elbingenſum Regio & Proconſuli.

SIGISMUNDO MEIENREI-
SIO, Patriæ Proconſuli.

HARALDO APPELBOHM, Se-
reniffimæ Suedorum, &c. Reginae apud
Amſtelodamennes Commiſſario.

GEORGIO LARDING, } Conſuli-
DANIELI WIEDER, } bus Pa-
PAVLO GERICIO, } triæ gra-
viſſimis.

ISAACO HOLLANDER, Magno
Vrbis Mariæburgi Ornamento.

ZACHARIÆ TETTELBACH,
Inter primarios Patriæ Cives.

Conſpicuo :

Reſpective

Conſanguineis, Avunculo, Adſini;

* 2

Omni-

Omnibus ac singulis
Patronis, Promotoribus, Fautoribus
ac Amicis

æternùm suspiciendis,
Majora quidem, ob virtutis eminentiam
juxta ac doctrinæ claritatem, merentibus
ad qualia verò nostra adhuc dicendi
infantia rudis est,

Hæc

qualescunque studiorum primitias
meritissimis sacro :

non ignarus

Apes, Isidoro teste, potissimum rose
pabulari cœlesti & amœno florum
odore apprime delectari,

ac proinde

vestris virtutibus nil deberi nisi
industria & arte elaboratum opus,
omnibusque numeris absolutum;

fe

Bien. A. III. 14

sed novimus quoque,

Fama Præcone,

Singularem vestram in quovis benignitatem, qua non tam donum offerentis, quàm animum soletis intueri volentis :

Concedentis & huic, sic confido, Ingenii herbulæ oculum alterum, ac munus hoc levidense vestro dignari censebitis intuitu :

Alibi sublimium possidebitis animorum nobilissimam laurum ac indefessæ lucubrationis palmam ;

Hoc opusculum nostrum : dummodo vilissimas inter herbulas sortiatur locum, fatis voto subscripsisse Cœlum gloriabitur ;

Vestrum nunc sit, si favorem experi-
rietur vestrum, quod cum
meum adhuc, algâ vilior; nunc
cum vestrum erit, violis habebitur
gratior atque rosis. Vivite felices!

V.M.&N.

s. devotissimus

GEORGIUS BECKHERUS.

Au-

A U T H O R

Lecturo salutem!

O Ratorem Tibi sisto, Lector benevole, eumque extemporaneum, ut quacumque libuerit occasione hoc utaris prologo; non enim ubivis meditationi tempus conceditur, nec te Phocionem, cujus dicendi vim admiratæ Athenæ in theatris semper effusæ præstolabuntur cogitandum, in hoc unum intentum, ut eo sententiis videreris angustior quo verbis esses angustior, & sic ipse crebrum instructus sententiis in populum non tam orare, quam de Cælo in terras velut novus Iupiter tonare.

* 4

P R Æ F A T I O.

nare & fulgurare exaudireris ;
 nonnunquam imparatus palestram
 hanc ingredi contingit , & ex im-
 proviso sæpius verba facienda imo
 sub ipsis nata labris non raro effu-
 tienda : Quapropter ne subitaneus
 confundaris , manu ductorem offe-
 ro , quem si benigne susceperis,
 viam qua progredi possis tutius
 scrutabitur , Te huc illuc in deviis
 oberrantem ad rectam ducere se-
 mitam paratus. Si Iuvenis es atque
 Procus , Pronubi subibit munus ut
 commissa sibi fidenter exsequatur :
 Si parentare amico aut in obitu cu-
 jusdam dolere (sic fato volente) e-
 veniat , Præfice ad instar Nænia
 modulabitur : Si Victor aut Tri-
 umphator , triumphos & Panegy-
 res adornabit ; ac quocunque loco
 aut tempore perorandum , fidelis
 ubique

AD LECTOREM.

ubique lateri tuo adharebit Satel-
 les. Potuisset, fateor, hic quidem
 inter privatos adhuc delitescere
 parietes; Ast multorum ad divul-
 gandum stimulatus precibus &
 post extortum à me Opusculum,
 agre ac vix tandem persuaserunt
 ut luce & Sole dignari fuerim pas-
 sus. Editum tamen non ut laurum
 exinde aucupari somniem, sed ut
 meum cum primis studium ac desi-
 derium, quo juvenibus prodesse
 adnitor, promptus exhibeam; tum
 quoque ad refranandam obtrecta-
 torum malitiosam linguam, qui
 plenis convitiarum plaustris fa-
 mam obruere machinantur eorum,
 quibus, quod bene vivam, totus
 debeo: Vos ego compello Patres S.I.
 Reverendissimi, erga vos gratus
 ut sim publico testari scripto adgre-
 * 5 dior

P R Æ F A T I O

dior dum hoc qualecunque grati
 animi monumentum vestris non
 morituris nominibus erigo: vestrū
 est, & à vobis accipi; quid mirum
 itaque si acceptum cum aliter ne-
 queam, submissee reponam, majora
 daturus post hac, si Deus vitam: Tu,
 Lector amice, Lac illud Jesuiti-
 cum, quod sic contumeliose Livor
 venenosum appellat, ego vero salu-
 rare (utinam largius haustum) au-
 dacter affirmo, æqui bonique con-
 sule ac nefariis hisce suffragationi-
 bus, quibus à congressu Viri honesti
 eos arcere muginantur qui Palladi
 militarunt feliciter sub tam claris
 & jam dictis Ducibus, cave adsti-
 puleris. His ergo potissimum ratio-
 nibus motus atque permotus Opu-
 sculum nostrum divulgavimus &
 quod Cicero tribus de Oratore li-
 bris

AD LECTOREM.

bris sparsim fuse doctéque scribit, nos in Compendium colligere attentavimus ac solitorum tradi ab aliis præceptorum Iliadem, nuce, quod dicitur occludere. Semper enim utilius posituros operam existimavi Præceptores, si scriptam breviter artem praxi & exercitio curarent altius discipulis instillare, quam si vacuis relictis animis chartas liberaliter impleant, quas deinde studiorum pertesi cum uberrimis scientiis vel ad piper, vel si honestiore agunt decreto, ad sclopetam condemnant. Certè ruina Memoriae scriptura est, & quod chartis custodiendum commendavimus de illius quasi possessione securi, plerumque segnius animo infigimus, atque ita cursim, sive cum tempore effluit, sive facili aura dera sum insidiantis
semper

P R Æ F A T I O

semper oblivionis aeternum dissipatur. Porro nos sapientes, sero Phryges, cum post laborem denique vacuas fructuum manus experimur, tunc primum operam & oleum periisse intelligimus. Non scriptio igitur prolixa sed stylus & usus dicendi nobis magistri erunt: & sicut loquendo loqui didicimus, ita frequenter inveniendo invenire, disponendo disponere, eloquendo eloqui, perorando Oratores fieri perdiscemus. Sileat quoque tamdiu hic laesus lumine Zoilus, qui honesta quaeque parco libasse oculo satagit, & mox recedit, tamquam canis, ut dicitur, ex Nilo qui bibit, cum tamen aut plenam pertere viam ad Cretam usque deberet aut plane non ingredi, nec scholastica duntaxat esse identidem

AD LECTOREM.

*dem oblatret, donec admiranda de-
mum sua in Scenam producat Ope-
ra. Nostro interea labore, Lector
honorande, fruere feliciter, & si
nihil invenias quod probes, cona-
tum saltem non improba; Vale.*

In Clarissimum

Ingeniosæ Magistrum Eloquentiæ

GEORGIUM BECKHERUM.

ET sapere & fari qui scit, decus illius ingens.
Tu majus tibi, qui scis que doces que, paris.

BARTOLDUS NIHUSIUS.

An Herrn George Beckhern!

Als er seinen auf jede zeit und gelegenheit
gerichteten Redner her aus gab.

Die Römische Sirene /
den Redner von Arpien /
sicht man so manche Söhne
durch seinen mund erziehn ;
doch merck' ich / das nicht einer weis
zu reichen bis an diesen Preis /
den hier Herr Beckher hat erlanget /
und mit der Weisheit laube prauget.

Er zengt in allen dingen
wie wohl zu sprechen sei /
lest bald die rede schwingen
in frohe fräueren /

Bald

Bald in ein kläglichs leichen wort/
Bald geht sie aufgeblasen fort
und über-prächtig/vol von sprüchen/
Bald kömt sie glümpflich hergeschlichen.

Ruhn mus ein öhl-zweig liegen
üm sein noch frisches haar/
so manche feder fliegen
mit Ihm zur Sterne schaar/
und Ihu hin-sezen/wo man sieht/
das sich die sterblichkeit enzicht/
denn wer was tüchtigs stift/der lebet/
so lang' ein stern am himmel schwebet.

Quisquis amat doctis animare *Negotia* verbis,
Et non obscurâ *rem* brevitare loqui,
BECKERVM lustret, cui dives gratia fandi
Præsto est, & prompti floridus oris honos.

Tumultuante calamo scribeb.

PHILIPPUS CÆSIUS.

Quis liber Ausoniae, Fabio surgente, Cathedras
 Occupat, & mediam profilit in Caveam?
 Quis liber eloquio facilem se ferre parato,
 Flumine & ingenii, qua patet, ire docet?
 Nempe Tuus, Beckhere, labor, vigilataque cura,
 Doctrinae pulchrum non trivialis opus.
 Haecenus ingenti lingua cultura labore
 Constitit, & Latio sat fuit ore loqui.
 Sunt quibus irata corraditur omne Minerva,
 Sunt queis se sermo, voxque Venusque negat
 Ingeminant multi, rerum sine pondere, nugas,
 In quibus officium nil nisi lingua facit.
 Ore quod & docto loquimur, Beckhere, disertoque
 Insuper & prompto, muneris omne Tui est:
 Est ^b meditata quidem celebris facundia Tulli,
 Si ^c subita tentet, nullus (opinor) erit.
 Cecropii non est tam praestans lingua Periclis
 Ni prius Ingenium verbaque resque paret.
 Nunc & Lugdunensem nemo pallebit ad aram
 Fluminis aut ferule non metus ullus erit.
 Perge labore annos & famam extendere nomen;
 Posteritas Laudem dicere doctu, dabit!

^a Sermonis gratia ^{b c} Voces Tacito usurpatae

^d Meminit Suetonius in Caligul. & ex eo Iuvenal. Sat. 1.

L. M. Q. scribebam

Amico Honoratissimo,

LEIDÆ 12 Augusti

GEORGIUS WOSEGINIVS,
Regiom.

Quale

QVale sit hoc Scriptum nostri, bone Lector,
amici:

Vis dicam? tale est, quod pia Musa probat.

Quod doctis placuit, (nam nos veneramur & il-
los)

Quod Musis; cur non & Tua Musa probet?

Scilicet omnigenâ dotatus Palladis arte
digna suo nobis exhibet ingenio.

*Doctrinâ & Eruditione Clarissimo D. Auctori,
GEORGIO BECKHERO, Amico &
conterraneo suo suavissimo hoc qualecumque
sinceri amoris testimonium.*

L. M. Q. apponit

Amstelrodami A^o 1650. d. 15. Aug.

GOTTFREDVS ZAMELIVS
Frid. Fil.

Π Ρ Ο Σ Φ Ω Ν Η Σ Ι Ν

Ad Lectorem

QVem legis & laudas, merito laudasse teneris,
Auctoris doctum, Lector, Amice, Librum.

Aurca qui dulci præstat documenta loquendi

Munere; queis mores arte probare vales.

Multa legisse juvat, sed plurima nosse juvabit,

Quisque perorandi munera ferre studes.

Vt

Ut tibi docta fluant tacito de pectore verba,
Ingenium doctum pagina lecta dabit.
Prompta perorandi quo sit tibi facta facultas;
Solutus, in artificem qui dabit; usus erit.
Sanior ut sensus, foret ut tibi copia fandi;
Innumeris numeris porrigit Author Opus:
Ut quoque doctiloqui magnus cumuletur acervus,
In signem gazam Lectio docta dabit.
Magna equidem res est Divino munere lingue
Doctum animi sensum prodere posse suum.
Cetera cum careant animantia bruta loquendi
Munere; soli Homini gratia tanta valet.
Accipe, quisquis ades, gratanti nomine vultus,
Quod tibi non falso munere fertur; Opus;
Imbibe quanta vales, studiis & discito amare
Doctifonum lingue, suavissonumque decus;
Sedulus &, quantum concedit temporis etas,
Scripta diserta Viri volve, revolve manu:
Sic tuus ingenii splendet floribus Hortus
Doctus odoriferis; semina docta ferens:
Sic tua per totum florescet: Gloria mundum;
Vivet & ingenii Laus, Honor, atque Decus.
Te quoque, Pistori, Doctorum nobile Lumen,
Ingenium doctum Dogmata sana probant.
Perge bonam famam doctis extendere scriptis,
Sic tua perpetuum Nomina Docta manent.

τὴς Ἐπιφάνιας ἐνεργ. poneb.

IOHANNES KLAGE.

ARGV-

J. ~~_____~~ *John J.*

~~_____~~ *John J.*

Co. Libris
Ludovici Taborici
~~...~~

~~...~~ ^{my} ~~...~~ ^{pi}
~~...~~ ^{my}

ARGUMENTUM

*Trium De Oratore Librorum
Ciceronis & nostri Opus-
culi Dispositio.*

Inductis ad morem dialo-
gi loquentes personas Li-
cinius Crassi, M. Antonii,
Marcus Scaevola & a Cice-
ro-
nis de
Orato-
re Li-
brorum
& Ope-
ris no-
stri in-
ter se
colla-
tio.

Lib. 1. liorum docet Cicero in Primo Li-
bro Materiam artis Rhetoricæ, Na-
Lib. 2. turam ejus & Imitationem: In Se-
cundo tractat Inventionem, Dispo-
Lib. 3. sitionem & Memoriam: In Tertio
Elocutionem & Pronuntiationem.
Nos Doctrinam Ciceronis non Or-
dinem sequuti, **BREVIARIUM**
nostrum in duas partes distribue-
mus: In *Prima Parte* docebimus
generaliter *Invenire, Disponere, E-*
loqui: In *Secunda Parte* ad tria
dicendi genera *Demonstrativum,*
Deliberativum, Judiciale easque
Orationes quæ ad hæc genera perti-
nent, descendemus. Et verendum
licet ne in *Secunda* hac Parte mo-
ram nobis ubertas materiæ **PRA-**
ECUMQUE scribendarum volun-

tas injiciat, brevitati tamen studebimus ut promissæ numquam obliviscemur.

P A R S P R I M A.

*De Inventione, Dispositione
& Elocutione.*

Elo-
quentiæ
Studio-
so tria
dotissi-
mum
diffici-
lia.

TRia Eloquentiæ Candidato
difficilia obveniunt; *primò* ut
habeat quod dicat, & hoc docet IN-
VENTIO: *secundo* ut sciat quo or-
dine dicat; & hoc docet DISPO-
SITIO; *tertio* ut ornate ac venuste
dicat & hoc docet ELOCUTIO.
Distincte ergo de his Tribus præci-
piemus, distinctis Capitibus: Nam
de MEMORIA & PRONUN-
CIATIONE utpote iis, quæ à
natura melius, & usu habemus aut
nihil a ut aliquid breviter.

C A P U T I.
D E I N V E N T I O N E.

VT clarius procedamus de *In- Inven-*
ventione, quæstiones aliquot tio.
movebimus.

Q U Æ S T I O P R I M A.

*Quid scripturus Orationem invenire
debeat?*

R E S P. I. Ante omnia scopum
Orationis invenire debet ad quem *Inveni-*
in omnibus collimet, hoc est; debet re quid?
certam propositionem sibi præfige-
re & excogitare, ad quam omnia
dirigat; alias cæcis oculis natanti
similis erit, qui brachiorum plau-
su multum fatigatur & parum pro-
ficit eo quod littus quo debeat ten-
dere non videat.

Ex materiis vero occurrentibus *Quæ*
ea semper eligenda est, quæ apta est materia
tempori, utilis, selecta, quæ non eligen-
sterilis, non difficilis, Auditorum à da.
captu non aliena.

In genere *Exornativo* invenien- *In De-*
da materia gravis, magnifica, plau- mon-
sibilis: *Quare cum Virgilius Culi- strativo*
cem, *Catullus passerem, Psittacum genere,*
Statius, Majoragius Lutum, Ovum

Puteanus, Ebrietatem alius, alius pediculum & pulicem, scabiem & quartanam febrim alter laudavit, exercitii gratia & ingenii factum arbitrare: Ceterum si quis talia serio ageret apud prudentes risum & puerilitatis notam incurreret.

In Deliberativo & Iudiciali talis quæstio accipienda est, qualem necessitas requirit & Auditorum capacitas exigit.

Inventio unde proveniat.

Inventio porrò provenit pulchra quidem ab ingeniosa natura, ea tamen quæ eruditione non careat; Nam *Eruditio* parens est & nutrix inventionis; quapropter si facile & pulchre invenire vis, scito *Historias gentium, consuetudines, fabulas, Apologos, Sententias, Hieroglyphica, Apophthegmata*; Nam ex his non difficulter aliquid quod in rem tuam erit eruere poteris.

Oratores moderni acuta gaudent Inventionem vid. seq. seq. primam fel.

Observe verò Oratores & Historicos maximè hisce temporibus laborare ut *acutam* inveniant *Propositionem*. *Acutam* vero *Propositionem* vocant illam, quæ sub *Allegoria* infertur, quippe sensus simplex est & antiqua veritas, sed nova veste incingitur, hoc est; sub *Allegoria*

Pars I. Cap. I. Quæst. I. §
 gloria simplicitas tegitur, quam è
 verbis contextam vestem si detraxe-
 ris, nudam, apertam & simplicem
 cognosces: Exempli causa; *Istius
 Propositionis Allegoricæ; Castra vo-
 bis metabor Auditores; Sensus sim-
 plex est; Bellum vobis suadebo. Et
 illius; Togam laceratam hodie con-
 suam Audit: Veritas nuda est; Pa-
 cem vobis post bellum suadebo.* Tales
 propositiones argui non possunt;
 sed cavendum ne affectatæ sint, le-
 ves, & scurriles vel nugatorio nixæ
 fundamento, Gravitas siquidem
 Oratorem decet: Illi tamen, qui
 primum discere incipiunt assuescant
 simplices & apertas invenire propo-
 sitiones, argumentaque facilia &
 clara conquirant; sic enim brevi
 proficient: & ad propositum loqui
 discent. Hoc ubi didicerint facile
 pro suo quisque ingenio assurgat.

RESP. II. Ubi propositionem
 invenerit, debet argumenta inveni-
 re quibus propositionem stabilire
 possit ut apud Audit: sibi fidem fa-
 ciat. Est autem Argumentum proba-
 bile Inventum ad faciendam fidem,
 hoc est; Est Causa, qua Orator suam
 propositionem veram esse suadet.

Argu-
 menta
 inveniē-
 da post
 propo-
 sitionē
 inven-
 tam
 quibus
 hæc ipsa
 sufful-
 citur.

Argu-
menta
dupli-
cia.

Dixi probabile Inventum, quia duplicia sunt Argumenta, alia certa, evidentia, necessaria, quæ prorsus convincunt: *Vt Petrus non est bestia, quia est rationalis.* Alia sunt probabilia seu persuasibilia, suntque argumenta popularia, habentia speciem veri, hoc est quæ videntur esse vera propter hominum opinionem, vel propter similitudinem quam habent cum veritate, vel propter eventum:

Orator
argu-
menta
popula-
ria ad-
hibeat.

Et talia præcipue Orator conquirere debet, non quod necessariis demonstrationibus uti non possit, sed quia plerumque populares propositiones facit quæ carent demonstrationibus: vel quia cum populo agit, qui facilius movetur iis, quæ ingenio & consuetudini suæ magis accommodata sunt, quam demonstrationibus, quæ difficulter à rudioribus intelliguntur.

Argu-
menta
in Lo-
cis qua-
renda.
Loci
dup.

Porro Argumenta in *locis* quaerenda sunt; *Loci* enim sunt domicilia & palatia eorum, & hi quidem duplices, *Intrinsici* & *Extrinsici*. *Intrinsici* vocantur, quod in re proposita lateant: *Extrinsici* vero seu *assumpti* dicuntur, quod extra rem sint, & ab extra assumantur. Sunt hi,

hi, præjudicia vel judicia, testes, leges, tormenta, tabulæ, auctoritas, exempla, hieroglyphica, apophthegmata, fabulæ, mores gentium, antiquitates &c : De *Intrinsicis* utpote rerum fontibus hic breviter agendum.

QUÆSTIO II.

Quomodo argumenta in Definitione sint invenienda?

RESP. Definitio est oratio explicans quid res sit, apud *Dialecticos* constat communiter genere & differentia seu uno nomine generali, quod rei definiendæ & multis aliis est commune, & altero nomine quod huic solum rei convenit, quæ definitur. v. g. *Homo est animal rationis particeps*. Oratores rarissime utuntur tali definitione, quia parvam porrigit copiam, sed alios habent modos res explicandi, quorum aliquos enumerabo.

Argumenta in definitione.

Modi aliquot inveniendi argumenta in definitione.

Primus. Papiionis descriptio elegantiissima.

Primus est, per partes rem describere, quod fuscè sit & ornate, sed descriptio potius quam definitio dicenda est. Exemplum dat *Causinus Papiionem* sic describens: *Papiilio animalculum est, ut in urbi-*

In Elo-
quentia
sarra
& pro-
fana.

bus rarum, sic in agris frequens, corpus illi plenum, tenerum, molle, flexile, paulatim in exiguam longitudinem gracilescens, cui supersparsus teneræ lanuginis decor efflorescit, exstant veluti porrecta minutissimis filis cornua, quæ intermicantium oculorum jucundus fulgor irradiat; sed præcipuum in peninis miraculum, quippe supra tenuis corpusculi modulum gemmant floribus, nitent purpura, auro micant, stellis radiant: his veluti remigiis libratus in aërem volitat ludibundus & ad singulas pene stirpes adherescens, modo delicatissima proboscide foliorum succos pabulatur, modo molliter quiescit inter odorum delicias, modo redintegrato volatu superbius emicat & insultantium puerorum manus, sexcentos in aërem Meandros pingens, eludit.

Secundus.

Secundus est per effecta, quæ à quatuor caussis profluunt: Et hic modus fusus est; cavendum tantum, ne leves effectuum minutia conglomerentur. Sic Ebrietatem descripsit D. Ambrosius: Ebrietas est incertivum insanie: fomentum libidinis,

Ebrietatis descriptio.

Pars I. Cap. I. Quest. II.

dinis, venenum sapientiae. Hæc sensus hominum mutat & format, per hanc fiunt ex hominibus equi adhi-nientes &c.

Petrar-
cha.

Sic Petrarcha Formam: Forma Formæ est velum oculis, laqueus pedibus, descri- alis viscus, haud facile vera discernere, seu virtutem sequi poteris, seu in- ptio. altum evolare animo, detinuit enim forma multos ad honesta pergentes. Et alibi.

Forma est hostis domesticus, blandus raptor temporis ac quietis, perpetuus tortor, tormentum libidinis, & sine virtute sola, infaustum ani-mæ pondus & tristis ludibrii insi-gne.

Tertius est per similitudinem, Tertius non ita uti communiter similia tra- Per si- ctare solemus per particulas Sicut, militu- quemadmodum &c. Sed his omiſſis, dinem. simpliciter affirmando sine compa- ratione, verbi gratia; Quid est vita Vita. nostra? est forum in quo venditur & emitur, in quo alter fallit alterum & singuli in rem suam attentissimi sunt, & nemo non suæ erumene in- vigilat: Est fabula, in qua suam quisque peragit personam, hic Regis, ille Rustici &c.

Quar-
tus, Per
Syno-
nymia. *Quartus est per Synonymiam
res explicare. Exempli causa; Quid
est aliud Liliū quam terre ornamen-
tum, plantarum gloria, oculus florum,
pratorum gemma, agrorum sidus,*

Liliū. *quod sic terram exornat, ut Cælum
Stelle, ita floribus adflat lumen, ut
Iaspis aurum, sic oculos exhilarat,
ut Sol universum.*

Sciolus
qui-
dam. *Et apud Causi-
num Sciolus quidam se floride de-
scribens contra Ciceronem, sic ef-
fert. Ego sum Oratorum Lusiniola,
Elegiacorum Olor, Epigrammatista-
rum Psittacus, Lyricorum Graculus,
Comicorum Pavo, Tragædorum Stru-
thio: deinde mecum isto Arpinate
comparate, Adamantem cum vi-
tro, gausape cum holoserico compara-
bitis.*

*Causin.
in Elog.
Sac. &
prof.*

Quin-
tus, Per
causas. *Quintus est per Causas à qui-
bus fluunt Effecta, quales sunt; Ma-
teria, Forma, Efficiens, Finis. ver-
bi gratia; Dædali manu exstructum*

Ædifi-
cium
Dædali
manu
exstru-
ctum. *ædificium est, de vivo & secto la-
pide, forma orbiculari, cæli inju-
rias non propulsat solum, sed exone-
randi curis animum & oblectandi gra-
tiam continet maximam; Cælum prope
terrestre diceres, ita venustate non ab-
ludit.*

Pars I. Cap. I. Quest. II. XI

Lib. 3. Epi-gram. Sextus est per negationem; Quando primo ostenditur; quid res non sit, deinde dicitur quid sit; Sic Bahusius Amicum describit:

Non nuda vox Amicus est, non
cassa nux,

Non amabilis risus, non blandi
nictus,

Non ocelli ludii &c:

Cernitur Amicus Amore,
more, ore & re.

Septimus per adjuncta & proprietates; Sic Christus Dominus definitur: Assertor humanae libertatis, sanctitatis Magister, absoluta perfectio- nis Praeceptor, Fons perennis virtutum omnium. Sic Salomon describitur: Magnum illud sapientiae humane miraculum & oraculum Salomon, caeli discipulus, orbis universi Magister.

à Ver-
nulao.

Ab eo-
dem.

Sic Homerus: Ingenium felix
scientiarumque fons Homerus, &
humane terminus admirationis, quem
antiquitas veneranda, ore patulo
vomentem ita representavit, ut de
fluentes ab ejus ore liquores & flo-
res in amphoris & canistris collige-
rent Philosophi, Jurisconsulti, Ora-
tores, Astrologi, Poetae, Pictores.

Octa-
vus,
Per
conten-
tionem
ironi-
cam.

Octavus per contentionem ironi-
cam, quando res secundum quo-
rundam opinionem definitur prius
ironice, deinde remoto joco gravi-
ter ex propria mente explicatur.

Qui O-
ratori
utilissi-
mus.

Hic locus definitionis Oratori
non ad probandum solum utilissi-
mus est, sed etiam ad amplifican-
dum venustissimus; sed quia ingenia
nostra non semper apta sunt ad in-
veniendum, juvet interdum ex pro-
bati Authoris loco occasionem su-
mere. Quis enim nesciat, quantum
orationis fundendæ campum ape-
riat una interdum pulchra *Metapho-
ra* vel *Allegoria* apud Authorē lecta.
Itaque definitiones selectas aliqua-
rum rerum hic subjungam, quibus
provocatus, in aliis materiis, simile
quid attentabit diligens exercitator.

*Definitiones aut si mavis De-
scriptiones varia.*

Homo.

*Homo est fortuna Lusus, inconstan-
tia imago, corruptionis speculum, tem-
poris spoliū, mortis mancipium, versa-
tile sepulchrum, fragile simulacrum, me-
tenuis umbra, umbra somnium, spirans
sada ver, viva mors, pila qua ludit
Deus.*

Plautus.
Aristot.
Tris-

Thra-

Idem.

Thrasylbulus multis victoriis & Thrasylbulus triumphis inclitus, in magnam apud hostes invidiam incidit, & captus ab iisdem cute exutus est & abjectus, Amici quæsiverunt occisum, & ex sanguine corpus agnoscentes, ita hominem cum lamentis descriperunt: *Quid est Homo, nisi ampulla Sanguinis, consecrata Relligioni, Patriæ, veritati.*

Hominis definitiones varias.

Trismegist.

Homo est magnum miraculum.

Pythag.

Homo est Deus mortalis.

Plato.

Hominem divinum genus appellavit.

Plotinus.

Hominem universum quoddam nominavit.

Gregor.

Hominem universam creaturam vocavit.

Pont.

Doctores

Adulator est amicus in obsequio, sed hostis in animo, comptus in verbo, Adulator.

quidam

Gallus.

sed turpis in facto, latus ad prospera, fragilis ad adversa, facilis ad humana, difficilis ad honesta & semper mendax.

Marsil.

Domus Regia Principis sit Dei Templum, prudentiæ oculus, libra Regia.

Ficinus

l. 5. Epi-

stol.

justitiæ, fortitudinis sedes, regula temperantiæ, honestatis exemplar, charitatis splendor, fons gratiarum, Musarum chorus, Oratorum

Poëtarumque Gymnasium, Philosophorum Theologorumque Sacrarium, prudentum Senatus, præmium litterarum, pauperum mensa, bonorum spes, innocentium refugium, omnium miserorum tutissimum præsidium.

Sci- Fingunt Poëtæ convocatas olim
 tia de- ex præscripto Minervæ Scientias &
 finiunt jussas hominem definire, sic cepisse:
 homin D I A L E C T I C A ; Homo est bre-
 ve Enthymema, pro antecedente ha-
 bet ortum, pro consequente interi-
 Astro- tum. A S T R O L O G I A sic ; Ho-
 logia. mo est quasi Luna mutabilis, quia
 nuncquam in eodem statu permanet
 sed semper ad corruptionem tendit.
 Physica. P H Y S I C A ita, Homo est animal
 Mathe- rationale mortale. M A T H E M A T I -
 matica. C A sic ; Homo est veluti Figura sphae-
 rica, ab eodem quo incipit puncto in
 idem terminatur. Sic Homo de ter-
 ra initium sumens in terram tandem
 redigitur atque adeò de cinere in
 cinerem. R H E T O R I C A sic, Ho-
 Rheto- mo est Oratio cujus Exordium est
 ica. nasci, Narratio dolere, Epilogus
 mori: Orationis hujus figura sunt ge-
 mitus & fletus, vel gaudium fletu de-
 terius.

Marcellin.
lib. 7.

Perfarum Rex Sapor in Epistola Sapor.
ad Constantinum sic se descripsit :
Rex Regum Sapor, particeps siderum,
frater Solis & Luna Constantino fra-
tri Salutem.

Drexel.
in Pro-
drómo
atenni-
tat.

Soldanus in literis ita : Salaman- Solda-
der omnipotens ante Carthaginem Do- nus.
minus Iordanis, Dominus Orientis;
Dominus Bethlehem, Dominus Pa-
radisi, Præfectus Inferni; maxi-
mus Imperator Constantinopoleos,
Dominus aride ficus, Dominus quæ
Sol & Luna meant, Protector primis
Iohannis Sacerdotis, Imperator, Rex
Regum, Dominus Christianorum, In-
deorum, Turcarum, Amicus Deo-
rum.

Quidam Poloniam sic descripsit: Polo-
Clarum Regnum Polonorum, est^{nia.}
Cælum Nobiliorum, Paradisus Iu-
deorum, Purgatorium plebeiorum,
& infernus rusticorum, aurifodi-
na advenarum, causa luxus fæmi-
narum, multis quidem dives lanis,
semper tamen egeus pannis, & co-
piam lini ferit, sed externam telam
querit, merces externas diligit, do-
mi paratas negligit, caro emptis
gloriatur, empta parvo asperna-
tur.

Mura-

- Mundus.** *Mundus est choreus constans ex longa & brevi; longa nimirum fatigatione & brevi mercede.* *Binet; in Schol. agror.*
- Princeps.** *Princeps est affecla Deorum. Iovis administer, Caput omnium & Musicus peritus. Pater & pastor populi; Lex viva. Pictor Reipublica. Subditorum tutor. Princeps est Medicus Patria.* *Herod. dian. l. i. Plutarch. Xenophon. Cicero. Plato. Seneca. Arist. in Epist. ad Alex.*
- Rex.** *Rex in Regno est sicut pluvia in terra, quæ est Cæli benedictio, terra vita, viventium iuvamen.* *Seneca. Arist. in Epist. ad Alex.*
- Alius quispiam; Rex est ignis ad quem nec prope nimis accedendum, nec longe nimis recedendum; Nam si prope accedas aduweris, si longe recedas, non calefis.* *M.*
- Panis.** *Quidam in Nomenclatura politica panem ita: Panis est omnibus omnia.*
- Christiernus verò Rex Daniæ; Panis est remus regni. Hic Rex in stemmate habuit cimbam cum remo in cuius manubrio panis erat, cum inscriptione: Et pangit & frangit; scilicet panis frangit hostes, pangit amicitias.*
- Butyrum.** *Butyrum mane est aurum, meridie argentum, vesperi plumbum.* *Binetus in Schol. agror.*
- Pecu-*

Cassiodo-
rus.

Pecunia est nervus belli, ferri lima
est aurum, ferrum hebescit quod au-
rum non exacuit.

Pecu-
nia.

Socra-
tes.

Pulchritudo corporis est exigui tem-
poris Tyrannis.

Pulchri-
tudo.

Theo-
phrast.
Car-
nead.

Pulchritudo est silens fraus.

Regnum sine satellitio est pulchritu-
do.

Dioge-
nes.

Pulchritudinem vocat litteras com-
mendatitias.

Hierony-
mus.

Linguam & calamum sic descri-
bit: *Quid lingua nisi loquens cala-
mus; Quid calamus nisi lingua tacite
clamans, illa spiritu, hic atramento
utitur, illa scribit vocibus, hic clamat
litteris, illa auribus locutione, hic ocu-
lis scriptione.*

Lingua
& cala-
mus.

Lib. E-
pigr.

Pulex est parasitus (inquit Bahu-
sius) opes sunt sanguis, non te linquet,
opum dum tibi sanguis erit.

Adula-
tor.

Politicus est animal antiqua spirans,
nova moliens, in exteris se volutans,
presentia vix animadvertens, linguam
gerens à mente alienam.

Politi-
cus.

QUESTIO III.

*Quomodo argumenta inveniendæ
sunt ex partium Enumeratione &
Notatione.*

Argu-
menta
ex par-
tium e-
numer.
quom.
inven.

RESP. I Partium enumeratio, est rei in suas partes divisio, ut si divides vitam humanam, in pueritiam, adolescentiam, juventutem, virilem ætatem, senectutem. Sumuntur verò hic partes late, scilicet pro omni eo quod sub generali continetur, sive hoc generale genus sit, sive totum.

Argu-
menta-
tio tri-
plex à
part. ad
Totum.

Tripliciter à partibus ad Totum argumentamur, 1. ut omnibus affirmatis partibus totum affirmetur: *Vt si probes totam domum vitiosam esse, divides domum in parietes, tectum, laquearia; & ostendes singula vitio laborare*: 2. Ut negatis omnibus partibus, totum negetur: sic si probare velles nusquam mittendos esse Liberos peregrinationis causa; diceres nec in Italiam, nec in Galliam, nec Hispaniam mittendos. 3. Quando rejectis omnibus partibus una aliqua affirmatur: *vt aut amat, aut odit, nihil est tertium, non amat verò, oderit ergo necesse est.*

Tra-

Tractari solet hic locus venuste per Interrogationem, per Repetitionem, per Subjectionem, per Præteritionem, per Apostrophen; Pro Exemplo placet hic formosam horti descriptionem per partes appone-

In Dre-
xeli
Niceta.

re: Hortus erat amœnissimus & prope Paradisi æmulus, stabant foliorum germine venientes arbores, quæ cum hilari odore gratas diffundebant umbras, & clementi brachiorum motu, dulces susurros obsibabant, has inter loquax rivulus & omni cristallo nitidior errantibus ludebat aquis & querulo rore lapillos vexabat: unde pene musico concentu pulsabatur: Vtrimque flores, & copiosa Zephyri familia, hinc è viridi prato argentea ridebant lilia, illinc purpurascens rose promicabant, istinc narcissorum nivem & ebur, hiacinthorum sanguis & aurum acuebat, ventulus ab omni parte placidissimus adspirabat &c.

Horti
Elegan-
tissima
descrip-
tio.

Argu-
menta
ex No-
tatione,
quo-
modo
inve-
niend.
& quid
sit.

RESP. II. Notatio seu Etymologia est vocabuli interpretatio quæ inquirat originem verbi & significationem. Vt Senatus à Senibus dicitur. Hæc Etymologia apud

Gram-

Grammaticos frequentior est, quam apud Oratores, datur tamen interdum occasio ut illius suavitate venustemus orationem, quod quidem ad persuadendum parum, sed ad delectandum multum confert: Sic Cicero in Verrem jocatur cum ejus nomen vel à verre porco deflectit, vel, à verrendo, quod verrere solitus sit è templis aurum, è domibus Supellectilem &c.

Cicero
in Verrem.

Liberius hoc loco utuntur Poëtae; Sic quispiam in Erasmus è Monasterio fugientem:

Cur Monachos fratres & claustra
relinquis Erasme;

Non misera factum hoc ambitione
caret;

Namque latens illic velut in scrobe,
vilis eras mus,

In lucem, ut videas, ut videaro,
salis.

Sic Ioannes Secund. in Petrum quendam jocatur.

Lib. E-
pigram.

Cum tu sis levior volante fronde
De petra tibi nomen esse (putabam)

ponderosum, &c. Sed petram,
(sic concludit carmen) quoque
punicem vocamus.

Hic

Hic locus à Notatione valet non tantum ad lepores orationis, sed interdum foecundam orationi vel concioni porrigit propositionem.

QUÆSTIO IV.

Quomodo argumenta inveniendâ ex Conjugatis, Genere & Forma.

RESP. I. Conjugata illa dicuntur quæ sunt ex verbis ejusdem generis. hoc est; sunt plura verba quæ ab uno orta varie immutantur; uno verbo, sunt primitiva cum suis derivativis: Vt Sapiencia, sapiens, sapienter &c.

Ab his ita argumentatur. Si pietas amatur & pius amari debet. Si stultitia plenus est, quid nisi stulta effutiet. Si homo es, cur errare, quod humanum est, immortalî pœnitentia diluis? Et tu homo es, qui omnes humanitatis cancellos egressus, non unam moribus refers belluam. Erudite Bahusius; fient aurea secula, aufer aurum: nam sunt ferrea secula propter aurum.

Differunt Conjugata à Notatione, quia in Notatione explicatio verbi fit; in Conjugatis tantum inflexio.

flexio, derivatio & variatio casuum spectatur.

Genus
quid. RES P. II. Genus est quod habet multa sub se specie seu naturis diversa : ut *Ars est genus habens sub se Rhetoricam, Grammaticam &c.*

Species
quid. Forma autem seu Species est una res ex illis quæ sub genere continentur : *Vt Rhetorica continetur sub arte, est ergo forma.* Locus à genere copiam magnam dat Oratori. Nam hic propositio finita, hoc est, circumstantiis personæ, loci &c. inclusa, ad libertatem propositionis infinitæ reducitur. Argumentamur vero dupliciter à Genere; 1. quando aliquid dicimus de genere; idem etiam de forma dicere debemus : *Vt si virtus diligenda est, & temperantia diligenda debet.* 2. Quando negamus aliquid de genere; idem de forma negare debemus : *Vt si necessariam militi omnem artem liberalem negas, negabis etiam Rhetoricam militi esse necessariam.*

Argumentatio ab his duplex.

QUESTIO V

Quomodo argumenta invenienda
sint in Simili, Dissimili, Contra-
riis, repugnantis & Comparatio-
ne.

RESP. I. Similitudo est duo-
rum vel plurium longe diversorum
in aliqua re collatio: hoc est; Simi-
lia sunt quæ non sunt quidem idem
secum, interea tamen habent ali-
quid in quo conveniant. Sic, verbi
gratia; *umbra & gloria diversissima
sunt: In hoc tamen conveniunt,
quod umbra corpus, gloria virtutem
comitetur: unde dictum à Cicerone,
Gloria virtutis umbra est.* Potest
duci similitudo ex factis, dictis,
fabulis, & nulla fere res est, ex
qua duci non possit. Valet ad pro-
bandum aliquando, frequentius
tamen ad illustrandam rem assumi-
tur. Quando communiter dicitur,
omnis similitudo claudicat; intelli-
ge quod non per omnia res rei te-
neatur esse similis, sed satis est si in
aliquo conveniat: Partes similitu-
dinis ligantur passim his particulis:
*Vt, ita, ut sic, quemadmodum,
pari ratione, sicut, non aliter &c.*
Ali-

Simili-
tudo
quid.

Unde
possit
deduci.

Aliquando simpliciter omiffis particulis ponitur; verbi gratia; *Responsa tua sint sponsa, ira lyra, joci croci, hora mora, panegyris iris, dicta edicta: Pulchre Historicus; quoties, inquit, mota est sacra Religionis anchora, toties fluctnavit magna Reipublica navis.* *Strada de bello Belgico*

Diffimilitudo
quid?

RESP. II. Diffimilitudo est duorum vel plurium diversitas, seu disconvenientia, sicut Similitudo est convenientia.

Argumentatio ab hac.

Ab hac ita argumentamur cum quod uni dissimili competit, alteri competere negamus, & quod uni non competit, alteri competere asserimus, verbi gratia; *Ignavi cives Republica damna non curant, generosi itaque & boni civis est ea propulsare.* Clarius Catullus: *Soles occidere & redire possunt, nobis cum semel occidit brevis lux, nox est perpetuo una dormienda.* *Catullus*

Contraria
quid?
Horum
divisio.

RESP. III. Contraria sunt quae non possunt eidem rei simul convenire propter eandem rationem; *Sic nemo potest in ea re sapiens esse in qua stultus est.*

I.
In Adversa.

Dividuntur in quatuor genera & primo quidem in Adversa; haec sunt illa,

illa, quæ sub aliquo generali nomine comprehenduntur & maxime secum discordant, nec in eodem Subiecto se compatiuntur : ut calor & frigus, comprehenduntur sub nomine generali, *Qualitas*. Hæc ad-versa dupliciter sibi opponuntur, vel ita, ut inter ea medium non detur : ut *Virtus* & *vitium* : vel ita ut inter ea medium detur : ut *albedo* & *nigredo* ; nam datur inter ea flavedo, rubedo, &c. Ab Adversis argumentamur bene, si de quo unum illorum affirmamus, de eodem alterum negamus, ut *Siquidem Petrum à convictu meo alienum audis, quomodo mihi familiarem esse objeceris.*

Argu-
menta-
rio ab
his.

2. Privativa quæ significant rem & absentiam rei, in subjecto apto habere eam rem : ut *auditus, surditas, lux, tenebra, &c.* A Privatione argumentaberis, quando unum privatorum de aliquo negabis, & aliud de eodem affirmabis, ut *pauperiem optatis mihi, quia divitias invideris.*

2.
In Pri-
vativa-
eorum
Argu-
menta-
tio.

3. Relata sunt quæ ad se invicem ducunt ordinem : ita *Pater refertur ad filium, Præceptor ad discipulum.*

3.
In Re-
lata.

scipulum & simile ad simile. A re-
tis argumentamur, ex vi unius infe-
rendo aliud. v. g. *Discipulus diceris,*
quis ergo tuus est Praceptor?

4.
In Ne-
gantia.

Argu-
menta-
tio in
iis.

4. Negantia sunt, quorum unum
id affirmat, quod aliud negat: ut
est bonus, non est bonus. A Dialecti-
cis contradictoria vocantur. Argu-
mentum ab iis sumitur: si uno
negato aliud affirmetur aut è con-
tra.

Repu-
gnantia
quid?

Argu-
men-
tandi
regula
ab his.

RESP. IV. Repugnantia sunt,
quæ secum numquam cohærent: ut
Cupiditas nocendi cum amicitia. Re-
gula argumentandi ab his, hæc est,
cui convenit unum repugnans, non
convenit alterum: ut *si Petro ani-
mus est occidendi Paulum quomodo
eum diligit.*

Nota
Diffe-
tiam.

Observe verò quomodo Contra-
ria, Dissimilia, Repugnantia diffe-
rant: Nam Contraria illa sunt, quæ
secum pugnant; Dissimilia non pu-
gnant, sed solum diversa sunt. Re-
pugnantia vero sunt, quando unum
Contrarium ponitur & alterius
contrarii effectus. *Ut amare & no-
cere: nam nocere ex odio profluit, o-
dium vero contrarium amori.*

RESP. V. Comparatio est u-
nius

nius rei cum altera collatio. Est duplex, *par & impar*. *Par collatio* est quando duo æqualia secum comparantur. *Vt sefellit te, igitur & me fallit.* *Impar collatio* duobus modis fit; primo quando argumentamur à majori ad minus: ut *Deus Angelo superbo non pepercit, quomodo homini parceret*: Secundo quando argumentamur à minori ad majus: ut *Vnum scelus impune non tulit, multo magis ergo plura puniet.*

Comparatio quid & quotuplex?
Argumentatio.

Differt Comparatio à Similitudine quia in comparatione fit duorum collatio respectu tertii alicujus: in Similitudine fit quidem duorum collatio, non vero respectu tertii, sed unum cuique attributum datur. v.g. *Licuit M. Antonio defendere Clodium, cur Cicero non liceat defendere Milonem?* Ecce hic Cicero & Antonius conferuntur respectu tertii nempe defensionis. Hic vero, *Sicut infirmi suavitatem cibi non sentiunt, ita improbi vere laudis gustum non habent*: Hic infirmi cum improbis conferuntur, non est vero tertium respectu cuius conferantur, sed & infirmis & improbis, suus gustus corruptus attribuitur.

QUESTIO VI.

Quomodo inveniendae sunt argumenta ex Causis, Effectis, Adjunctis, Antecedentibus & Consequentibus.

CAUSA RE SP. I. Causa est id à quo quid, & aliquid quomodocunque procedit: Est vulgo quadruplex. Efficiens, Materialis, Formalis, Finalis.

1. Efficiens Causa est, quæ aliquid facit: *Vt Sol diem.* Huc revocantur etiam instrumenta & alia, quæ non solum faciunt aliquid, sed juvant tantum facere; ut *Calamus* juvat *scriptionem.* Ab hac Causa sic argumentamur, negata causa, negamus effectum, affirmata, affirmamus, laudata vel vituperata, laudamus vel vituperamus.

2. Materialis Causa est id ex quo aliquid fit, seu circa quod aliquid versatur: *ut ex auro pecunia: Circa res omnes Orator.* Ab hac argumentamur sic; data materia potest dari effectus, sublata ea, tollitur; *ex meliori vel peiori, melior vel peior.*

3. Formalis Causa est per quam res est id, quod est, seu per quam constituitur.

stituitur & distinguitur ab aliis rebus. Ita navis & domus lignea per diversam partium dispositionem differunt. Ab illa sic argumentamur; data meliori forma, melior res est, pejori pejor; & res omnis suæ formæ debet proportionari seu adæquari: Sic quia animus hominis immortalis est, homo immortalia querere debet.

Argumentatio.

Finalis Causa est propter quam aliquid fit; & tria sunt vulgo propter quæ agimus & facimus aliquid, scilicet honestum, jucundum, utile. Ab hac argumentamur juxta hæc axiomata; qualis est Finis, talia sunt quæ destinantur ad Finem. Si Finis bonus vel malus, etiam quæ ad Finem referuntur bona vel mala sunt.

Argumentatio.

RESP. II. Effectus seu Effecta dicuntur res factæ à Causis. Ab his argumentamur vel inferendo Causam posito Effectu, vel negando Causam negato Effectu, vel commendando Causam si boni sunt Effectus, vel damnando si mali: Loci à Causis & Effectis copiosissimi sunt fontes argumentorum.

Effecta quid. Argumentatio ab his.

RESP. III. Adjuncta sunt ea quæ cum re sunt conjuncta sed non

Adjuncta alia persone.

necessario : Alia sunt personæ, quorum Cicero duodecim numerat ; Nempe : *Nomen, Natura, Victus, Habitus, Fortuna, Vita, Affectio, Studia, Consilia, Facta, Casus, Orationes* ; Adjuncta rei communiter sex dicuntur ; *Locus, Tempus, Occasio, Modus, Facultas, Instrumentum* : Nonnulli ad Septem revocant hoc versu.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

QU I S significat qualitatem personæ, in qua consideratur *natura, sexus, etas, natio, cognatio, patria, fama, vires, forma corporis, dona animi, virtus, ingenium, &c.* Bona fortunæ, divitiæ, honor, naturales inclinationes, ut *metus, gaudium, voluptas, mores, educatio, magistri, famuli, facta, &c.*

QU I D significat negotii quantitatem, gravene an leve, heroicum an vile, periculosum, formidabile, &c.

UB I Locum denotat.

QU I B U S A U X I L I I S Significat cum quibus sociis, instrumentis, &c.

CU R significat causam finalem, qua cupiditate, quo fine, &c.

QU O-

QUOMODO modum indicat facti, quam facile quam graviter fecerit.

QUANDO Tempus notat.

Et hic locus fertilissimus est Oratori.

RESP. IV. Antecedentia ea dicuntur, quæ rem antecedunt ; *Vt percussisti, igitur sentit.*

Antecedentia
quid ?

&
Consequentia.

Et denique V. Consequentia illa sunt quæ rem necessario sequuntur : *ut mors sequitur vulnus cordis : Differunt ab Adjunctis, quia Antecedentia necessario cohererent cum Consequentibus, Adjuncta vero non necessario junguntur. Ab Antecedentibus argumentamur, posito Antecedente, necessario ponatur Consequentia. v. c. Vulneratus est in corde, igitur morietur.*

A Consequentibus vero, primo, asserendo Consequens, asseritur Antecedens : *ut magna cicatrix est, ergo & plaga magna fuit : secundo, Negando Consequens, negamus Antecedens. ut, mortuus non est, ergo nec in corde læsus.*

Argumentatio.

Et hi sunt loci Intrinseci argumentorum : Ceteros si alii porrigunt, vel ex his, vel in his sunt.

*Praxis inveniendi argumenta
ex jam prædictis & enu-
meratis locis.*

Propo-
sitiō ex
quibus
constet.
Subje-
ctum
&
Prædi-
catum
quid.

Nota quod omnis Propositio
constet *Subiecto*, *Prædicato*, & *Co-
pula*. *Subiectum* dicitur, de quo
dicimus. *Prædicatum* id, quod de
alio dicimus. *Copula* est passim
verbum Est, aut aliud conjungens
Subjectum cum Prædicato. E. G.
Clodius struxit Miloni insidias. Hic
Clodius, est *Subiectum* quia de illo
dicitur: *Insidias struere* est *Prædica-
tum* quia hoc est, quod de Clodio
dicitur.

Jam ergo cum argumenta inve-
nire voles, adverte primum bene,
quod in propositione tua *Subiectum*
sit, & quod *Prædicatum*: accipe dein-
de *Subiectum* & per omnes locos ex-
trinsecos circui, primo ad *Definitio-
nem*, & quære quid sit, quæ natura
ejus, & quomodo ab aliis rebus dif-
criminetur. *Secundo* perge ad *Par-
tium Enumerationem*, & vide in quas
partes dividi possit; & sic ultra per-
ge ad alios & alios locos. Semper ve-
rò quod argumentum inveneris ex
Subiecto adnota tibi & cū *Prædicato*
con-

conjunge & agnosces an bene tuam propositionem confirmet ; postea ubi exhauseris *Subiectum*, accipe simili modo *Prædicatum* propositionis tuæ & cum eo per locos deambula : Vel si res postulaverit & melius judicaveris non divisim cum *Subiecto* & *Prædicato* sed cum *tota propositione* simul mente concepta, ad locos dialecticos & argumenta quære. Noli vero anxius hæere in singulis locis, sed si in uno non occurrat, ad sequentem transi, non enim facile quilibet argumentum porrigit, aut si porrigit, non semper solidum est ; Cæterum si scire voles, utrum argumentum aliquod ex *Subiecto* an ex *Prædicato* fuerit sumptum, dispone illud in forma Syllogismi, & si videris *Majorem* esse certiorē puta sumptum ex *Prædicato*, si verò *Minor* fuerit verior, puta sumptum ex *Subiecto*. Postquam habueris argumenta probantia propositionem, eadem ipsa debes in certam Syllogismi formam ordinare (ut in sequenti capite docebimus) in tres communiter propositiones : *Majorem*, *Minorem*, *Conclusionem*, Et tunc rursus eadem

via, quam modo tradidi, pro singulis si res egebit propositionibus rationes quærendæ sunt, quibus ipsæ propositiones roborentur; & ad hoc valent potissimum, *Similia, Dissimilia, Exempla, Apophthegmata, Sententiæ, &c.* quæ omnia in promptu habenda sunt. Ut vero facilius obveniat Inventio, consulendi libri sunt, qui de re tua de qua dicere vis, scripserunt, inter alios est *Polyanthea, Theatrum vitæ humanæ & id genus alii.*

QUÆSTIO VII.

Quid sit Acumen & an Oratori usurpandum.

Quæ-
stione
I. p. f.

Acuta quid sit Propositio, superius indicatum (si probe memini) quam brevissime: Nunc quid Acumen sit & an Oratori usurpandum, discutiendum. Nauseat certe simplicitatem seculum nostrum, & quendam in stylo luxum requirit, ut jam fere Orator non audiat, imo luce non dignus, qui per Acumina vibrare Orationem ignorat. Loquamur itaque de Acuto ut seculo nos accomodemus.

Acu-

RESP. I. Sicut materiale Acumen

men est duarum linearum seu duorum laterum in unum punctum concursus & unio ex uno fundamento proveniens. Ita Acumen metaphoricum est concursus seu discors concordia *Subiecti & Prædicati* in oratione. Alii sic brevius definiunt : Acumen est concors discordia seu discors concordia h. e. tunc acute loquimur, quando *Prædicatum & Subiectum* orationis ex una parte secum conveniunt, ex alia vero parte secum disconveniunt. Exemplum habes in Martial.

Lib 1.
Epi-
gram.
13.

*Si qua fides vulnus quod feci non
dolet inquit;
Sed quod tu facies hoc mihi Pete
dolet.*

Ubi vides *Subiectum & Prædicatum* concordare aliquomodo & discordare : Nam vulnus proprium inquit non dolet, alienum mihi dolet. Discordat quia contra Naturam est, ut alienum vulnus mihi doleat, Concordat vero, quia cum amici vulnus sit dolorem & compassionem ex vulnere ejus capio.

Triplex vulgo Acumen est, contra Naturam, præter Naturam, juxta Naturam. Acumen triplex.

Contra
natu-
ram. Acumen contra naturam est quan-
do conveniunt duæ res dissimiles,
repugnantes, contrariæ & quomo-
docunque oppositæ; seu breviter,
quando dispar collatio *Subjecti &*
Predicativ. g.

Mutârunt elementa fidem, prius Bider-
igne calebant man:

Omnia, nunc ipso frigus ab igne ve-
nit. lib. 2.
Epig.
69.

Contra naturam enim est ut ab
igne frigus veniat & tamen quia
multi Virginitatem igne defende-
runt & libidinis ardorem restinxe-
runt, apte dixit Poëta, *frigus ab igne*
venit. Præter naturam Acumen est,
quod non est quidem contra natu-
ram rei nec tamen etiam est usita-
tum & naturale; sic Martialis:

Præter
natu-
ram.

Delitiæ populi quæ fuerant Do-
mini. Marr.

Quia non est naturale & usita-
tum ut à Domino ad plebem delitiæ
transferantur, non est tamen etiam
repugnans naturæ; dicitur ergo sal-
tem *præter naturam. Iuxta natu-*
ram acumen est quod convenit na-
turæ rei, ut Martialis: *In impensis*
vitæ Principis annuieres: Quasi
dicat, vita civilis Principi est in

Iuxta
natu-
ram.

Pars I. Cap. I. Quest. VII. 37
acceptis referenda, est vero naturæ
conueniens, ut Princeps vitam con-
seruet civium.

Est ergo Acuminis natura, ut de
Subiecto prædicetur *Prædicatum vel*
contra, vel præter, vel iuxta naturam.
Perfectissima vero illa Acumina Perfe-
sunt quæ sunt *contra naturam*, quia *æta acu-*
magna pariunt admirationem; *mina*
admiratio autem non potest esse, *quæ æ*
nisi in una re, ut dixi, fiat duarum
rerum quomodocunque opposita-
rum concursus.

RESP. II. Acumina Oratori *Orator*
adhibenda sunt: Nam & Cicero de *adhi-*
claris Oratoribus multos laudat, *beat.*
qui hac in re excelluerunt, & vitu-
perat alios qui nullo Acumine in-
structi fuerunt, & ipse Acuminibus
sæpe usus est. Hominibus tamen Po-
liticis, qui sententiam in Republica *Nota.*
ferre debent, videtur hic lusus inge-
nii, si sit assiduus, inutilis esse; seria
enim ac plana ab eo expectantur,
non verborum joci, tamen nec ille
prorsus omnia negligat, caveat tan-
tum *obscura, nimia, affectata, leuia,*
aculeata. Nam si *obscura* sunt quis
intelliget, si *nimia* obscuritatem in-
vehunt, si *affectata* contemptum, si

levia risum, si denique aculeata or-
dium parturiunt.

QUÆRES.

Qui sint modi faciendi concor-
diam discordem Subjecti & Prædi-
cati.

1. RESP. I. Modus est, adpone-
re Epitheton discordans ad Subje-
ctum, sic facit Martialis.

Quis neget curam esse te Deorum

Lib. 1.

*Propter quam fuit innocens rui-
na.*

Epigr.
82.

Sic dicitur *Hermes optimus ma-
lorum seu optimus malus.*

2. II. Est, adponere ad Subjectum
aliud Substantivum discors, sic Poë-
ta: *Tela videbantur, murus & agger* Biderm.
discors. erat.

3. III. Est, adponere Catachresin
vel in Adjectivo, vel in Substantivo,
vel in Verbo. In Adjectivo ponitur
Catachresis: ut: *Doctior in causis* Idem
nulla favilla fuit. 12.

In Substantivo Catachresis est si
voces *Eleemosynam* v. g. *piam libe-
ralis dextra pluviam, vel aureum
pietatis imbrem in egenos.* In Verbo
Catachresis est, si dicas, *hostes belli
necessitatem & ardorem aquis ac-
cen-*

cenderunt. Id est animosius pugnant, quia prope aquas pugnant, ubi fugæ spes nulla.

IV. Est, idem *Prædicatum* de eodem *Subiecto* & affirmare & negare in diverso sensu. Sic Poëta de S. Brigitta formam perdente ut pudorem conservaret: *Et tunc credidit se venustam*, postquam desiit esse tam venusta. Plures modos quisque suo observabit genio sedulus.

4.
Modus
eodem
prædicato
affirmando
&
neg. in
subiecto.

QUESTIO VIII.

Vbi inveniendæ sunt Acumina.

RESP. Bonus fons Acuminis, redundat primum ex Locis Dialecticis: *Definition: Part. Enumer. &c.* Nullus enim fere tam sterilis est, ex quo si rem de qua loqueris circumducas, Acumen haurire non possis. Sic:

7.
Fons
Acuminis.

Biderm. Quid facimus glaciata gelu si lymphæ negetur

Ex oculis haustas funus habebit aquas.

Reman- Ubi docet aquam funeream nihil aliud esse quam lachrymas. Sic de dus. Magdalena currente ad pedes medici Christi.

*Me precor ah, dixit remorantibus
obvia turbis,*

*Linguite; si morbum discere vul-
tis? amo.*

Longum foret ire per singulos locos cum exemplis. Scias tamen quod inter alios maxime locus à *Causa finali*, ab *Effectis*, ab *Adjunctis*, à *Contrariis*, à *Repugnantibus* pro *Acumine* foecundus sit: Hic enim facile invenitur consentaneum & dissentaneum aliquid *Subjecto*.

2. *Fons acuminis.* *Secundus* fons est *Paradoxum*, hoc est aliquid insolitum: quale est illud in *Elogio*: *Euntis Legati facies in veteres statuas & simulacra urbis, hominum fere animos irritavit, id est, stupere fecit.* Ad *Paradoxum* revocantur hi loci ex *facetiis* desumpti, qui etiam *Acumina* porrigunt, *Primo Metaphora*, ut *si equum mutilatum labris ridere dicas.* *Secundo Paronomasia.* sic *Poëta* de homine picto inter inferos:

*Iunge tuam tabula clamanti, quis- Biler m.
quis es, aurem,*

Ipsa sibi clamat Ve! tibi vero cave.

3. *Etymologia nominis*; 4. *Narratio lepida & rara* Exemplum habes apud *Mart. de fure lib. 12, Epigr. 29.*

Ter-

Tertius fons est *Documentum morale.* 3.

Fons acuminis.

Quartus fons est *Ambiguum* cum non ambigè sumitur; sic Poëta de flagello Christi sanguine purpurato. 4.

Fons acuminis.

Idem. *Flagrum in Domini tergo protinus erubuit.*

Quintus fons est ex figuris Rhetor. & Tropis, maxime *Metaphora*, *Allegoria*, *Catabresi*, *Metonymia*, *Prosopopæja*, *Traductio casuum*, *Interrogatio*, & *Responsio*, *Optatio*, &c. 5.

Fons acuminis.

Et hi fontes Acuminum ab aliis olim tradi solitorum, licet boni sint, nobis tamen numquam satis limpidi & clari visi: Ideo ex tractatu de Acuto Lyricorum Regis Sarmatici alterius Horatii *P. Matthiæ Sarvievii* fere easdem praxes inveniendi Acuminis clarius tamen propositas quondam collectas, siquidem placet sine invidia cape.

Praxes aliquot inveniendi acuminis. Praxes inveniendi

Prima praxis est. quando rei attribuitur apte aliqua magnitudo, moles, majestas, authoritas, amplitudo, vastitas, in sensu tamen dubio,

&

& communiter inter realem & mo-
 ralem v. g. sic moralis Philosophus
 acute dixit: *Scævola confecit bellum Seneca*
inermis ac mancus & illa manu trun- *in Epist.*
ca reges duos vicit. Nec illud inve- *66. in*
 nustum est de *Attilio*: Nam *At-* *fin.*
tilius Regulus cum contra *Pœnos* in
 Africa pugnaret, ad *Senatum* scri-
 psit, *mercenarium suum decessisse*
 & ab eo *desertum esse rus*, quod *Se-*
natus publice curavit, dum *absset*
Regulus. De eo ergo sic *Seneca*:
Tanti fuit servum non habere; ut co-
lonus ejus, populus Romanus esset.
 Sic & illud *Poëtæ* de morte *Pom-*
peii Magni:

Sed timuit strato miles ne corpore *Luca-*
Magni *nus.*

Non fugeret, supraque Ducem
procumberet orbis.

Secun-
 da.

Secunda praxis contraria huic est
 quando rei magnæ attribuitur par-
 vitas; vel rei pretiosæ vilitas; in
 dubio tamen sensu inter realem &
 æquivalentem sic *Seneca*: *Video, De ben-*
 inquit, *istic mensas & æstimatam li-* *l. 2. c.*
gnum Senatoris censu eo pretiosius, quo *10.*
illud in plures nodos arboris infelicitas
torsit.

Tertia.

Tertia praxis est quando Acumen
 con-

D. August.
continet in se causam de facto vel certe in dubio sensu insinuat aliquam veritatem contrarii effectus: Sic vir ille Sanctus: *Domine, inquit, tu implens sublevas eum, & quia ego plenus Tui non sum, ideo mihi oneri sum.* Est & non leve Acumen, quando alicujus effectus realis datur causa moralis pro vera & reali.

Quarta praxis consistit in ambiguo aliquo verbo, vel sententia, ita

Seneca.
ut aliud vere significet, aliud autem intendat significare. Sic cum *Julius Montanus* recitaret carmen suum & incepisset, paulo ante descripto Solis ortu, describere occasum; quidam ex Schola incepit abire & causam quaesitus dixit; *numquid diutius illa audire potui quam ab ortu solis usque ad occasum.* Sic crudelis quoque *Atreus* fratrem alloquitur *Thyesten*, cui incauto filios dederat devorandos. *Hic natos esse crede in amplexu patris, hic sunt, eruntque; nulla pars prolis tuae tibi subtrahetur.*

Quinta praxis est quando attri-
buitur alicui rei inanimatae aliquid, quod proprium est rei animatae, ita tamen, ut totus sensus constet ex ali-

aliqua actione ad aliena attributa
rei de qua loquimur. Sic Plinius de
quodam post victoriam arante:
Gaudet tellus vomere laureato & coli Plinius.
victricis Imperatorum dextera fructuum
ubertate superbit. Et super verba
Christi; *Ego sum lux vera. Ergo pi-*
ger surge, inquit, via ipsa ad te venit,
& te de somno excitat, surge & ambula.
Loquitur etiam acute, qui res natu-
rales convertit in arte factas. Sic in
nasum cuiusdam:

Si tuus ad Solem statuatur nasus *Mares.*
hiante

Ore, bene ostendet, dentibus hora
quota est.

Sexta.

Sexta Praxis est, quando aptè id
quod veris personis convenit, attri-
buitur non veris: Sic ille: *Semper Plaut.*
oculat & sunt manus nostre, credunt quod
vident. Plurimum verò placet hic
modus quando simul & vera & falsa
persona communicant in eadem re:
Sic Augustus Cæsar dicebat: *Duas*
se habere filias delicatas, quas necesse est
tolerare, Iuliam alteram, alteram
Rempublicam.

Alter

Alter adhuc modus hic subjungendus Acuminis inveniendi Causſa.

Alter
Modus
elicien-
di acu-
minis,
Com-
paran-

do rem:
Com-
paratio
triplex.

Est bonus modus inveniendi acuminis si rem compares cum locis oratoriis: Triplex autem potest esse comparatio hujus modi: *Prima est*

si rem conferamus cum locis singulis separatim sumptis, cogitando quænam sit rei, de qua loquimur *Definitio, quæ partes, quod genus, quæ adjuncta, &c.* Sic *Romane Eloquentiæ facile princeps Consulatum Vatini acriteridet per distributionem partium consulatus.* *Magnum, inquit, portentum anno Vatini factum est, quod illo Consule nec Bruma, nec Ver, nec Autumnus, nec Æstas fuerit.* *Secunda, si ipsius rei unum locum cum alio diverso loco ejusdem rei comparaveris v. g. Definitionem cum Adjunctis rei, vel Effectus cum Causis.* Sic *Valerius Maximus ex comparatione Materialis & Formalis Causæ, id est, animæ & corporis elicit Acumen de Lucretia: Dux, inquit, Romane pudicitie Lucretia, cujus virilis acumen,*

Cicero.

Lib. 6.
c. 1.

nimus, maligno errore fortuna, muliebre corpus sortitus est. Tertia est, si locos rei unius ordinis comparemus cum aliis locis oratoris ejusdem ordinis, ut definitionem cum definitione, causam cum causa, &c. e. c. *Mucius Scaevola Regem quem armata Seneca manu non poterat, exusta fugat. Hic Acumen est ex comparatione causae cum causa, id est, manus armatae cum exusta.*

Modus inveniendi Acuminis in locis Oratoris.

DEFINITIO.

Ex Definit. Definitiones acutae sunt quae fiunt per contrarium: sic *Formam* descriperunt: *Regnum solitarium*; *Dulcem Tyrannum*: dulce malum: dulce da-
Theoc.
Socrat.
Seneca.
Theoph.

PARTIUM ENUMERATIO.

Ex partium Enumerat. Haec acuta fit, Primo quando ostenditur quod pars sit major suo toto. Sic *Cicero* cum vidisset *Q. Cicero*nis fratris imaginem ingentibus lineamentis usque ad pectus depictam, ipse vero *Q. Cicero* erat parvus. *Frater*, inquit, *meus dimidius major est quam totus*: Secundo
Cice ro.
 Quan-

Quando res intrinseca in ordine ad aliquam mensuram consideratur ad exprimendam magnitudinem vel parvitatem. Sic Cicero de Dolabella.

Idem.

Quis generum meum alligavit gladio.

Tertio Quando aliquod magnum ostenditur includi in aliqua sui parte. Sic ille de Venetiis:

Paul. Melissus.

Quid pugnas Europam, Asiam, Lydiamque, Neamque:

Quatuor hac una cernis in urbe plagas.

Bambus.

Et illud de incarnatione Christi: *Vah! punctus ambit circulum.*

CONTRARIA.

Locus Contrariorum valde servit Acuminibus, quando idem omnino affirmatur & negatur, salva tamen veritate dicti diversimode intellecti. Sic de malo Principe Historicus; *Omnia in eo Principe sunt, preterquam Princeps.* Et alter: *Haec manus, inquit, sufficiunt desiderio meo,*

Ex Contrariis.

Tacit.

Curt.

Seneca.

Cicero.

nihil habenti nihil deerit. Et Philosophus: *Non persuadebis, etiamsi persuaseris.* Et Cicero: *Nunquam sum otiosus, quam cum sum otiosus.*

PRIVANTIA.

Acuta sunt cum praedicatur forma privatis.

Ex Prima privatis.

ma de privatione vel certe quando aliquid proprium formæ tribuitur negationi formæ: Sic *P. Mimus pars P. Mi-beneficii est, si quod peto cito negas. mus.*
 Et illud: *Congesto pauper in auro Seneca. est.*

REPUGNANTIA.

Ex Re- Acuta sunt, quando unum de al- *Seneca.*
 pugnantis. tero prædicatur: v. g. *Deo parere libertas est*: Et alibi: *Miserum te iudico qui nunquam fuisti miser.* sic de *Claudi.*
 Nuptiis Honorii:

Non odium terroremoves, nec fre-na resolvit

Gratia diligimus pariter pariterque timemus

Ipse metus Te noster amat.

RELATA.

Ex Re- Ex his oritur Acumen primo *primus*
 latis. quando patienti actio attribuitur, a-
 genti verò passio v. g. *Beneficium P. Mi-*
dando accepit qui digno dedit. Secun- mus.
 do, Quando una eademque perso-
 na ad se tamquam ad aliam refer-
 tur. v. g. *Tam autem eras excors, ut Cicero*
tota in oratione tua tecum pugnares Philip-
ipse, ut non tanta quanta tecum tibi es- pica 2.
set contentio. in An-
ton.

CAU-

CAUSSÆ.

Ex
Causis

Materialis & Formalis, dabunt
Acumen si ostenderis alterutram
alteri consentaneam esse & dissenta-
neam. E. C. de apibus Poëta :

Virg.

*Ingentes animas angusto in corpore
versant.*

Et :

Stattius.

*Magna sub exiguo regnabat corpore
virtus.*

Efficiens Causa & instrumenta-
lis dabit Acumen, si ostendatur res
dissentaneas efficere: Sic ille de quo-
dam in rota ad supplicium vecto, ca-
putque in rotam immissum fran-
gente: *Eodem vehiculo, inquit, quo ad
pœnam vehebatur pœnam effugit.*

Seneca.

Finalis illa est acuta, quæ ab ipsa
actione, quæ propter se exercetur
erit dissentanea & consentanea. Sic
Martialis: *Cur in theatrum Cato
severe venisti, idèone tantum vene-
ras, ut exires.* Acute & ille pictor,

Mart.

*Acute & ille pictor, De Pi-
tore
quopiam.*
qui jussu Prioris cu-
jusdam pingebat cœnam Christi in
conventu: cum moraretur & non-
dum finivisset *Caput S. Petri & Jude,*
accusareturque apud Ducem Sfor-
tiam

tiam à Priore, dixit: sibi tantum duo capita pingenda restare, unum S. Petri & aliud Iudæ proditoris, pro primo se jam habere inventionem, pro altera Iudæ facie, si interea melior phantasia non occurreret futuram optimam faciem Prioris, ideoque se tamdiu moratum esse, ut pejorem aliquam inveniret & invenire non posse.

EFFECTA.

Ex Effectis.

Acumen faciunt cum juxta se prorsus dissentanea sunt, & tamen vera: Sic Scytharum Legati coram Alexandro: *Fuga nostra victoria est, Curtius etiam si vincamur, vincemus.* ANTE-

CEDENTIA ET CONSEQUENTIA.

Ex Antec. & Consequent.

Exstruunt Acumen, quando inter se permutantur, id est, quando dicimus ea antecedere, quæ deberent consequi; & contra. Sic *Magnus* ille *Heinsius* de puero in utero Matris mortuo cum eaque sepulto:

*Sic tumulusque domusque fuit tibi
Mater & ante*

*Quam natus poteras esse, sepultus
eras.*

Acutum & illud: *Tantum à se discordavit fortuna, ut cui desue-* *Paterculus in Pompe-*

rat jo.

Pars I. Cap. I. Quest. IX. 51
rat ad victoriam terra deesset sepul-
chrum.

C O M P A R A T A.

Tripliciter acumen faciunt. Pri- Ex
mo quando ea quæ sunt majora, Com-
Seneca. fiunt minora V. G. Fratris propin- paratis.
quorumque extrema hora deseritur, &
ad mortem muli concurritur. Secundo,
Quando illa quæ sunt minora vel
majora, fiunt paria. E. C. Par est
pauper nil cupiens Principi omnia ha-
Idem. benti. Tertio, Quando illa quæ sunt
Idem. minora fiunt majora v.g. Majus be-
neficium dat, qui gratè accipit, quam
qui libenter dedit. Et hi fuere modi
ex supra dicto R. P. collecti quos æ-
que consule. Pro fine tamen mo-
neo, ut non morose nimium his lo-
cis inhæreas acumen quærendo: Ali-
quando enim naturalis bonitas ci-
tius quam exacta diligentia illud
porrigit, & artificiosa inquisitione
interdum tardamus impetum animi
sponte sagacem.

QUÆSTIO IX.

Quomodo Orator Acumina in Oratio-
ne ponere debeat.

Ut plenitudinem Doctrinæ de A-

cuto habeas, non erubescō meis scriptis inferere quædam ex decem præceptis orationis acutè scribendæ, quæ ingeniosissimus *P. Thomas Fabritius* quondam observavit.

Oratio
nis ac-
ute scri-
bendæ
Præce-
ptum

1.

Primum Præceptum est.

Ut acuta sit Oratio tractetur dictum aut factum aliquod ita, ut ex occasione ejus aliquid opponatur per modum additamenti sententiöse, sive ex *Causis* sive ex *Effectis*.

Exempla dat *Seneca*: *Alexander vi- Epist.*
Et tot Regum & populorum ira suc- III.
cubuit: id enim egerat, ut omnia po-
tius haberet in potestate quam affe-
ctus, nec sciebat, imperare sibi
maximum imperium esse. Et: Post
Darium & Indos pauper est Ale-
xander, querit quod suum faciat,
scrutatur maria ignota; Quod na- ibidem
turæ satis est, homini non est. In-
ventus est qui concupisceret aliquid Seneca
post omnia. Et alibi: Socrates eo- de Corne
dem illo vultu, quo aliquando so- sol. ad
lus triginta Tyrannos in ordinem Heu vult
redegerat, carcerem intravit, igno- c. 13.
miniam ipsi loco detracturus, neque Idem:
enim poterat carcer videri in quo quæst.
Socrates erat. Et: Regem prodesse l. 2. cap.
etiam 43.

Socra-
tes.

etiam solum oportet, nocere non nisi pluribus visum est: Ideoque antiquitus dictum; Fulmen quod solus Iuppiter mittit, placabile est, perniciosum id, de quo deliberavit, & quod aliis quoque Diis auctoribus misit, nimirum ubi aliquid percuti debet, ne Iovi quidem suum consilium satis est.

Secundum Præceptum.

Ut acuta sit oratio, ponantur ingeniosæ Causæ Finales, ex occasione facti vel dicti alicujus v.g. Caligula optabat ut populus Romanus unam cervicem haberet; ut scelera nimirum sua tot locis ac temporibus diducta in unum cogeret. Et: Da pauperi terram ut accipias Cælum, da nummum, ut accipias regnum, da pauperi ut des tibi, da, quia quicquid pauperi dederis Tu habebis, quidquid pauperi non dederis, habebit alter. Et: Magnus Paulus cecidit in via, cecidit Iudæus, ut surgeret Christianus. Et: Sol obscuratus est, ut tanto sceleri officium luminis deneget, nec luceret eis lumen mundi, à quibus fuerat lumen salutis extinctum.

Seneca
lib. 3.
de Ira.

Chryso-
logus
Sermo
8.

Idem.
Sermo.
176.

Ambro-
sius Ser-
mon. 52.

Tertium Præceptum est.

3. Ut acuta sit Oratio, ponantur *Chryso-*
 breves & ingeniosæ definitiones; *stomus*
 V.G. *Vilis & tenuis & simplex men-* *tom. 3.*
sa bone valetudinis Mater est. Et: *Homil.*
Morientem divitiæ non sequuntur, sit *Chryso-*
ergo tibi pera conscientia tua, sit tibi pa- *log.*
nis vita tua. Et: *Voluptas bonum peco-*
rum amplectitur nos, ut strangulet; Et *Seneca.*
 alibi: *Omnia ad quæ gemimus tributa* *Idem*
vite sunt, omnia ista in longa vita sunt, *Epist.*
quomodo in longa via & pulvis & lu- *96.*
rum & pluvia.

Quartum Præceptum est.

4. Ut acuta sit oratio, ex occasio-
 ne alicujus veritatis, ponantur vel
 Similia, vel Exempla, vel Hierogly-
 phica, vel aliæ veritates sententio-
 sæ. E. C. *Noli huic tranquillati con-* *Idem*
fidere; momento mare vertitur, & *Epist. 4.*
eodem die ubi luserunt navigia sor-
bentur: Cogita posse & Latronem
*& hostem jugulo tuo admove-
 re gladium. Et alibi: Vitia in aperto* *Epist.*
leviora sunt; morbi quoque tunc ad *56.*
sanitatem inclinant cum erumpunt.
 Et: *Postquam docti prodierunt,* *Epist.*
boni *98.*

Pars I. Cap. I. Quest.

Senec. *boni desunt, docemurque disputare non*
Natur. *vivere. Et: non cognoscitur bo-*
quast. *num, nisi missum, Sol spectatorem*
47. c. 1. *nisi cum deficit, non habet; adeo natu-*
rale est magis nova quam magna mi-
rari.

Quintum Præceptum est.

Senec. *Ut Acuta sit oratio, simile senten-* 5.
Epist. *tiose ponatur. v. g. Non est admi-*
33. *rationi una arbor, ubi in eandem al-*
Epist. *titudinem tota sylva surrexit. Et ali-*
76. *bi: Parvus pumilio est, licet in mon-*
te constitit; Colossus magnitudi-
nem suam servabit etiam in puteo;
Plutar. *Sic: Plures sunt qui orientem quam*
in Pom- *qui venerantur Solem occidentem. Et:*
pejo. *In vino nimium veteri delectat etiam*
Lyco- *ipsa amaritudo. Et: Hedera invenit,*
sten. *quo se alliget. Et: Apem propter*
Plutar. *aculeum non odisti, sed propter fru-*
Schola *ctum foves & tueris. Sic etiam: Pa-*
Salerni- *nem sume meum sed non fac Bartholo-*
tan. *maum.*

Sextum Præceptum.

Senec. *Ut acuta sit oratio, ita simile po-* 6.
Epist. *natur ut protasis & apodosis expri-*
108. *matum, sed adverbium comparati-*
vum non exprimatur. v. g. Nec gu-
bernator otiosus in tempestate, nec

preceptor docens & non faciens quidquam mihi prodest. Item: Corpus totum animo servit, tota Respubl. Regi. Sic Ferdinandus Imperator apud Reu-
snerum: Boni viri & boni vini non est origo inquirenda.

Septimum Præceptum.

7. Ut Acuta sit oratio, simile ita ponatur ut sit per modum Apodosis, E. G. Non satis est opibus pollere, nisi fortitudo accesserit; Nam & Cervis Plutar.
frustra sunt ingentia cornua, cum desit animus. Et: Non accepimus brevem vitam sed fecimus, nec inopes ejus sed prodigi sumus: sicut ampla opes, ubi ad malum dominum, momento dissipantur; at vero licet modica, si bono custodis tradita sunt, crescunt. Seneca.

Octavum Præceptum.

8. Ut Acuta sit Oratio ponatur veritas una in qua tanquam in fœcundo semine lateant plures veritates. v. g. Non dicat homo, non habet manus mea quod det pauperi, det ipsam
manum pauperi & plus erit ipsam dedisse manum pauperi, quam num-
mum. Et: Hoc habet virtus boni, Epist.
quod 44.

Pars I. Cap. I. Quæst. IX. 57
quod stemma non inspicit, Platonem
non accepit Nobilem sed fecit.

Nonum Præceptum.

Ut Acuta sit Oratio, ponatur ali-
quid magnum, quod sit velut Para-
doxum, insolitum, inexpectatum,
& hoc ex modo dicendi, vel rerum
combinatione, maxime verò fit per
contraposita: Sic v. g. Peccator cum
terra sit, in Cælum pugnat; cum scænum
sit, cum igne bella gerit; cum lutum
sit, adversatur ei qui illum finxit.

Chryso-
stom.

Idem de
passione
Christi.

Item: Actum est ut Author seculi,
seculo teste moreretur, & à mundo,
mundi Dominus prius per pœnam quam
per gloriam nasceretur; Pax cœli tra-
ditur doli osculo, tenetur tenens omnia,
illigatur omnium nexus, ducitur at-
trahens universa, à falso accusatur
veritas, sistitur cui assistunt om-
nia. Iudæi gentibus tradunt, red-
dunt gentes Iudæis, sicque commer-
cium fit impietatis pietas, & sancti-
tas in mundinas crudelitatis produci-
tur, flagellatur remissio, condemna-
tur venia, illuditur majestas, irride-
tur virtus, perfunditur sputis largi-
tor imbrium, clavis ferri cœli stater

affigitur, mellis dator cibatur felle, propinator fontium potatur aceto.

Decimum Praeceptum.

10. Ut Acuta sit Oratio; ponatur saepe concors discordia inter *Subjectum* & *Predicatum* seu aliquomodo disconvenientia: quia cum Acumen omne ideo gratum sit, quia admirationem parit & delectationem; videlicet delectationem convenientia, disconvenientia admirationem dabit. Haec autem concors discordia nascetur ex Tropis & Figuris, maxime *Metaphoris*, *Metonymia*, *Antonomasia*, *Allegoria*, &c. Et haec de Acuto atque aded de Inventionem; res ipsa nunc atque ordinis series de Dispositione agi postulat, quapropter haec ipsa sequenti pertractatur capite.

CAPUT II.

DE DISPOSITIONE.

POSTEAQUAM quid dicere possis invenisti, naturaliter sequitur scire, quo ordine dicere debeas, ordo enim ubique anima rerum est, & illud sequentibus edocetur.

QUÆSTIO I.

Quid Dispositio, quotuplex, & quid Oratori disponendum.

RESP. I. Dispositio est rerum inventarum in ordinem positio. Duplex est, alia Naturalis cum quis eo ordine de rebus disserit quo factæ sunt aut quo fieri secundum Naturæ leges solêt. Ut si laudares aliquem & Pueritiam Primo, deinde, Inventutem, tum ceteros ætatis gradus traderes.

Alia Artificialis quæ voluptatis gratia aut utilitatis diversimode res miscet ac confundit rejiciendo initium in finem & finem in initium; ut ita oblectet & suspensum teneat Auditorem, pendentes enim Auditorum animi ex inopinato eventu plus hauriunt jucunditatis: Sic Disposuit *Eneidem suam Virgilius* in quo narrat *Aneæ* discessum in Italiam non eo ordine quo incepit. Sic ordinavit *Argenidem suam Barclajus*. Sic scripserunt quoque complures alii qui non minus elegantia quam artificio ediderunt Historias Gallica lingua jucundissimas scilicet *Polexandre, Cassandre, Cleopatre, Polyandre*, quos brevitatis causa hic

Dispositio
quid?
Duplex,
Naturalis.

Artificialis.

Eneidos dispositio
Virgiliana.

Argenidis
itidem
Barclaji
& aliorum.

recensere superfedeo. Sic tandem faciunt omnes ii qui Tragœdias & Comoedias per successus deducunt inexpectatos.

RESP. II. Orator habita propositione videat *Primo* an simplex sit, an partes habeat propositio & quæ pars *Primo* quæ *Secundo* loco sit ponenda vel tractanda potius. *Secundò* Ex inventis pauca ea quæ meliora argumenta seligat & valida quidem initio, debilia in medio, fortissima in fine Orationis collocet, quia initio statim Auditor rerum cognoscendarum avidus præoccupari debet & convinci, in fine vero valide confirmari & impelli. Robustiora autem argumenta sunt ex *Definitione*, ex *Partibus*, ex *Genere*, ex *Causis*, ex *Effectis*, quia naturam rei explicant: Minus ponderis habent quæ ex *Adjunctis* levibus & aliis *Conjecturis* sumuntur. *Tertio* Rationes & Argumenta disponat sibi *Dialectice*; *Primo* in *Syllogismos*; deinde videat quomodo oratorie eadem tractare possit; *Quarto* Videat in quot partes Orationem debeat distribuere; sed de his infra clarius.

QUÆSTIO II

Quomodo Argumentatio Dialectica
facienda.

RESP. Argumentatio est Argumenti dispositio seu explicatio. Constat, cum perfecta est, tribus propositionibus, quarum, quæ Primo loco ponitur vocatur à Dialecticis *Major*, à Rhetoribus *Propositio*, quæ Secundo loco ponitur vocatur à Philosophis *Minor*, ab Oratoribus *Assumptio*: quæ Tertio loco ponitur, dicitur à Dialecticis *Conclusio* à Rhetore *Complexio*. Et hæ tres Propositiones, quando ordinate ponuntur vocantur *Syllogismus*, quem formare debes ex propositione tua & Causa ejusdem à Te inventa. v. g. *Propositio* Tua fuit, *Clodius jure est occisus*; Argumentum seu Causa inventa, *Quia fuit insidiator*. Jam forma syllogismum ita, accipe Causam hanc & conjunge illam cum *Predicato* præpositionis tuæ, dicendo. *Insidiator jure est occisus*; & ecce *Major*; Accipe deinde *Subjectum* propositionis tuæ & conjunge cum Causa eadem & dic; *Clodius fuit insidiator*, & in promptu est

Argumentatio Dialectica quid?

Argumentandi praxis.

Minor; denique pone ipsam propositionem tuam, dicendo: Ergo *Clo-dius jure est occisus*, sic fiet conclusio atque adeo totus *Syllogismus*. Sic fac in aliis; semper autem cogita quibus rationibus aut exemplis aut sententiis, aut similitudinibus *Major* vel *Minor* confirmari rursus debeant, maxime si probabiles tantum sunt & debiliores. Nam si verissimæ sint non probandæ sed exornandæ sunt. Ubi hoc fecisti, jam cogita, quibus modis Oratoriae eosdem *Syllogismos* trades.

QUÆSTIO III.

Qui sunt modi Argumentandi Oratorie.

Aliquot modos usitatos tractandi Argumentum oratorie hic pono.

Primus Modus.

1. Solet disponi *Syllogismus* eo ordine quo à Dialecticis ponitur, ita ut prius *Major* sit cum suis rationibus ac comprobationibus, Secundo *Minor* itidem cum suis rationibus. Denique *Conclusio*.

EXEMPLUM.

An ob
celus

Fingamus Regem quempiam

oc-

occidisse fratrem Principem ex ambitione regnandi; Et fiet Propositio, v.g. *Rex deiciendus est*; Ratio: *Quia scelestus est*: pone Dialectice sic: *Scelestus nobis in regno ferendus non est. Rex est scelestus: Ergo in regno ferendus non est. Ratio Majoris: Quia famam læderemus nostram apud externos, apud quos honesti & virtutis studiosi audivimus, nunc sceleris patroni & servi diceremur. Ratio Minoris: Fratrem occidendo fraudulentè ex ambitione, in nos & in naturam injurius. Oratori v.g. sic tractari posset.*

ELABORATIO.

Eosne tandem Cives N. in scelestorum amore progressus fecimus, ut sceptrum deferri sceleri super capita nostra & libertatem non erubescimus? Itane inter sceleratos ut censeamur, principem in scelere, scelus in Principe diutius venerabimur? Miseret me proh dolor Cives N. miseret me gloriæ nostri nominis, quam Majorum nostrorum emptam sanguine, sic temere apud externos incuria nostra prodigimus, ut qui antea virtutum Patroni, nunc scelerum

Ratio
Majoris.

man-

mancipia audiamus. Ecquid dicent finitimæ, quid remotæ nationes. En inquirunt viri quorum rebus cum Virtute gestis orbis angustior erat; qui amplecti noverunt nihil, agere nihil, nisi quid limites vel attingeret vel non excederet: Ecce eo usque in malitiam delapsi ut projecta verecundia scelus in throno adorare non pudeat. Et quæ ceterorum civium facies? quis procerum honor? si turpitudine in Diademate sic volentibus triumphat. Certe non possunt scelera non diligere, qui scelera pati & honorare voluerunt. Et haberet fortasse umbraculum utcunque immanitatis suæ Rex noster si minoris subsellii scelus cruentis manibus perpetratum posset gloriarî; sed in Principem fratrem, liberis omnium nostrum vocibus scepro admotum, crudeliter sævisse, quid aliud est quàm nobis & naturæ bellum indixisse, atque omnium gentium una hac impietate offendisse tribunalia. Revera si ab aurora recte diem describimus, possumus non vani augures ominari, quem nobiscum sit acturus *Neronem* is, qui crudelitatem suam suorum sanguine

Minor.

Ratio
Minori-
is.Com-
probatio.

ne incepit faginare, & ibi Tyrannidis suæ initium fecit, ubi finem ceteri. Quapropter evigila generosa Regis progenies & si nominis tuæ, si gloriæ publicæ injuria vulneraris, throno scelus dejice. Audiat orbis, audiant posterī, scelus in Regno fieri potuisse, impune abire in Principe non potuisse.

Secundus Modus.

Interdum Orator Primo loco ponit *Minorem* cum ejusdem Ratio-
nibus; Deinde *Majorem* & Ratio-
nes illius; tandem *Conclusionem*.

Argu-
men-
tandi
Orato-
rie mo-
dus.

EXEMPLUM.

Sit Propositio priori contraria
v. g. *Rex de Regno nec dejiciendus nec*
occidendus ob commissum piaculum. Ratio est: *Quia hoc faciendo famam nostram offenderemus: Pone Dialectice ita: Famam nostram ledere cives non debemus. Sed si Regem throno detrudimus & occidimus, famam nostram ledimus. Ergo Regem neque de throno dejicere, &c. Ratio Majoris. Quia fama divitiæ publicæ nostræ & nobile Reipublicæ patrimonium est, quod singuli curare debemus. Ratio Minoris.*

Pro
Rege.

noris. Quia haecenus laudabamur, quod numquam Principem deiecerimus aut occiderimus, ab hac gloria jam cademus occidendo Regem. *Comprobatio.* Quia Majores nostri malos etiam Principes habuerunt & tamen tolerarunt. Oratorie v. g. sic tractabis.

ELABORATIO.

Minor. Optarem Cives N. ut in posteritatem oculos conjicerent illi, qui crudeli suffragio non è throno dumtaxat Principem sed è vita exsecrando profus & ausu nefario deturbandum decreverunt, adverteret utique majorem nostro nomini maculam sua temeritate, quam patientiam Principi infligi. Fuit enim haecenus ea gloria praecipue nostra in pectoribus nobis libere Reges non in cunis nasci, natos autem nullibi majori veneratione haberi; nec audivit umquam orbis decus sanguine nostras manus cruentatas fuisse, quod sicut supra reliquas nationes praconium singulare est, ita nostro studio perennare deberet. At modo si manus Principi injicimus, nonne de fastigio commendationis deji-

Ratio
Mino-
ris.

dejiciemur? & parricidæ cum reli-
quis perenni sarcasmo condigne ce-
lebrabimur. Vel Majores nostros ^{Com-}
respicite & ab eorum vestigiis rece- ^{proba-}
dere vobis sit religio. Utcunque ^{tio.}
illi heroës in folio homines tamen
habuerunt, quorum omnium sine
vitiis vitam fuisse & neminem sce-
lere thronum oneravisse mihi veri-
simile non est; ferre illi nihilominus
sceleratum quam tollere & nimia
potius pietate peccare quam furore
voluerunt.

Quid degeneres igitur famam ^{Major}
dilapidabimus, quid in Rempubli- ^{cum}
cam crudeles cruenta machinari ^{Ratio-}
sustinebimus? Nos, qui gloriam ^{ne.}
veluti publicas omnium divitias &
nobile regni patrimonium inter
principes curas habere ab ipsa ho-
nestate compellimur; & alii qui-
dem gladiis, alii recte factis, alii
justitia, alii clementia, tamquam
quoddam honoris ærarium debe-
mus comportare.

Fuërit Rex in fratrem scelestus, ^{Con-}
nos in Principem sceleratos præci- ^{clusio.}
pitatio non faciat; nec rideat æter-
nitas scelus alio scelere à nobis fuis-
se vindicatum; habeat locum apud
nos

nos Sapientum parcemia; *Principem si bonus est audi, si malus tolera.*

Tertius Modus.

3. Argu-
men-
tandi
Orato-
rie Mo-
dus. Solet non raro *Conclusio* Primo loco poni & huic *Major* aut *Minor* subjicitur per particulas *Enim, propterea, idcirco, quapropter, &c.* Et si sequitur aliud Argumentum, *Conclusio* vel jam non repetitur, vel si necesse est repetitur: Quod si Oratio brevis sit, ut sunt plerunque nostrates vernaculæ, ponitur denuo communiter *Conclusio* sed aliis Verbis.

EXEMPLUM.

Gratiarum A-
ctoria
Dignitatis
oblata. Sit Oratiuncula gratiarum Actoria Cujus Propositio est: *Debeo Tibi magnas gratias.* Ratio: *Quia dedisti mihi dignitatem omnis aliis competitoribus.* Pone dialectice ita: *Cui datur dignitas omnis competitoribus aliis, is magnas debet gratias; Sed mihi, &c.* Ergo. Oratorie sic.

ELABORATIO.

Con-
clusio. Gratia, Serenissime Rex, quas pro collata dignitate Maiestati Tuæ debeo, tantæ sunt, ut ne verbis explicari, minus multo referri à me un-

unquam possint, cogorque necessitate doctus, quod *Socrates* olim *Platoni* fecit, coram Serenissima Majestate Tua usurpare: Qui cum parem beneficiis facultatem apud se non reperiret, inopiam ingenue professus, *Socratem*, exclamarit, pro beneficiis ô *Plato* accipe: Non aliter ego amplioribus ornatus muneribus, siquidem tenuitas regiae gratiae non sufficit, me meosq; tuae Majestati perpetuum devotos in pretium beneficiorum ad numero. An Major, enim grandi obsequiorum debito obæratum se non sentiat is, ad quem de regia liberalitate pro manavit honor, multorum obvio sinu captatus, multorum precibus quæsitus.

Certe cum ulatur gratia ex votis & Ratio desiderii aliorum & in uno duplex Major, pullulat beneficium, quando & petito honore exornaris, & ornato æmulis longe anteponeris. Eccui Minor, ro aut obscurum aut dubium quanti viri quam bene de Majestate Tua, Cum quam egregie de Patria meriti, hanc Ration, præsentem dignitatem & votis ad se & precibus tam suis quam suorum provocaverunt, cum quibus ego, si in contentionem venire debeam

beam vix ullatenus meritis possent comparari. Sed tua Majestas Serenissima animum meum semper Majestati Tuæ, semper Reipublicæ devotissimum adspexit, humanitateque ac clementia, quod tenuitate defuit, liberalissimè explevit. Quid jam pollicear nisi sollicitè elaboraturum, ut apud ingratum animum non collocavisse beneficium videaris. Me igitur meaque studia, meos, meorum obsequia ad nutum & voluntatem Serenissimæ Majestatis tuæ humillime depono: Libeat imperare & vitam nobis imperiis Tuis meliorem esse experieris.

Conclusio repetita.

Quartus Modus.

4. Aliquando ponitur Primo loco *Major* cum suis rationibus: Secundo *Conclusio*; Tertio *Minor*. Quarto si videtur necesse repetitur *Conclusio* Verbis aliis.

Oratorie Modus.

E X E M P L U M.

Gratulatoria de Adventu Viri M. Si v. g. Gratulari velles in Adventu viri Magni & Regis cujuspiam Legati hanc faceres Propositionem: *In Tuo adventu ad nos est gaudendum*; Ratio: *Quia vir magnus es*. Pone Dialectice ita: *In ad-*

Pars I. Cap. II. Quæst. III. 71
adventu viri magni gaudendum est: Tu
vir magnus, &c. Ergo. Oratorie sic
proferes.

E L A B O R A T I O.

Nec Sidera sine orbis gaudio, Major,
nec magni viri sine animorum se-
renitate transire possunt. N. N. Eam
illis legem natura dixit, ut esse non
possint, nisi profint: Hanc nobis ^{Ratio}
pulcherrimam necessitatem virtus ^{Major.}
imposuit, ut magnis esse nullibi li-
ceat, nisi ad minores favor & cle-
mentia inclinet. Utinam liceret ho- ^{Con-}
die vel de lucida *Momi* fenestra o- ^{clusio.}
mnium nostrum animos vicinius
contemplari, videres utique amo-
rem cum timore, gaudium cum
tristitia, vota cum Eloquentia, non
ineleganti conflictu in pectoribus
nostris concurrere: Ut quando Te
magnum hospitem salutamus, ad-
huc an Te metus noster amet, an
amor ^{Major.} Majestatem timeat, aut gau-
dium de sua tenuitate tristetur, an
tristitia de tuo adventu gaudeat, an
vota perorent, an Eloquentia faveat,
dicere non possumus: Toti gaudium
feri, toti amor, toti votum, toti
Eloquentia volumus, ut animorū de
Te

Te adfectus coram Te digne explicemus.

Minor
cum
suis
proba-
tionibus.

Et sane Te magnum esse non stirpis solum claritudo, non prudentia singularis, non omni humanitate mores, non virtutes dumtaxat ceteræ perorant, quas nisi modestiæ vulnera timeret, in lucem facile præeunte fama produceret facundia: Sed totius Regni iudicio Te magnum veneramur, quod cum hos dignitatis radios in Te posuit, Orbi Te Sydus suum proposuit. Magnum Rex noster iudicavit, cum arcanorum Te conscium. & regii consilii non semel Arbitrum voluit. Magnum, quando Te personæ suæ capacem, iterum atque iterum ostendit, & hanc non per Germaniam tantum & Britanniam, &c. circumferre sed etiam in Regni sui ambitu dedit, ut foris & domi Magnus haberere: Magnum Te & litteræ nostræ fatebuntur, vel ex hac submissione Tua, qua illustrem vultum & excelsum animum ad nostram tenuitatem tam benevole inclinasti. Magnos siquidem se demittendo crescere nemo nostrum est, qui ignoret.

Quintus Modus.

Aliquando omittitur *Major*, & ^{5.} Argu-
 ejus loco ponitur *Ratio Majoris* men-
 cum suis comprobationibus. Deinde tandi
 de *Conclusio*, tandem *Minor* cum Orato-
 suis probationibus; & ultimo *Con-* ric Mo-
clusio repetita. Pro hoc vulgare ac- dus.
 cipe

EXEMPLUM.

Sit Propositio: *Non debes in mor-* Conso-
te amicorum graviter dolere Ratio est, latoria
Quia mors est commune malum: Pone in mor-
 Dialectice ita: *In communi malo gra-* te A-
viter dolendum non est; Sed mors ami- mici.
corum est commune malum; Ergo, &c.
 Ratio Majoris est, quia malum com-
 mune vitari nequit; Oratorie sic tra-
 ctabis.

ELABORATIO.

Quod vitari nequit patienter fe- Ratio
 rendum esse, Sapientes existimavere. Major-
 Ita enim fit ut alienum malum à ris.
 nobis videatur cum non sentitur. Com-
 Male igitur profecto agimus si ani- proba-
 mum nimio mœrori ob amicorum tio.
 discessum damus, & veluti eodem Con-
 funere lætitiã cum amicis tumu- clusio.
 lamus. Non enim hoc malum ad Minor.
 unum aliquem refertur, unum pe-
 D tit,

Ratio Minoris. tit, unum premit; sed in omnes pariter grassatur, universos affluit. Ii enim quibuscum vivimus, quorum vita fruimur, quorum usu oblectamur omnes eadem conditione devincti sunt, omnes mortalitate damnati. Infirmum enim & debile hospitium animus noster incolit, quod & intra se pugnancia hostiliter Elementorum bella alit, & plurimis aliunde maximisque periculis oppugnatur. Perque egregie Seneca: In hoc multi erramus, quod mortem tanquam venturam praestolamur; magna pars illius transiit, atque hoc ipsum quod vivimus mors est. Divide igitur dolorem omnibus, quem ex communi acerbitate Fortunae tibi assumpsisti: eodem in cursu sumus iidem, omnibus tolerandum est, neque recte factum judica, si animum doloribus nimis dispendendum ultro concesseris.

Confir-
matio.

Exor-
natio.

Con-
clusio
repeti-
tur.

Sextus Modus.

6. Argu-
men-
tandi
Orato-
rie Mo-
dus.

Frequenter omittitur *Major* & ponitur solum *Minor* cum probationibus & *Conclusio*: dicitur haec *Argumentatio Enthymema*, cujus Prima pars vocatur *Antecedens*, altera

Pars I. Cap. II. Quest. III. 75
vera *Consequens*. Ponitur vero sicut
placet vel Primo loco *Antecedens*,
deinde *Consequens*; vel contra.

EXEMPLUM.

Sit Propositio: *Juvenes rigida disci-* Iuven-
plina coercendi non sunt. Ratio: *quia* tuti in-
rigore non fiunt meliores sed pejores. dulgen-
Dialectice omissa *Majore*, pone sic: *Suafo-* dum
Rigore disciplina pejores fiunt juvenes: ria.
Ergo sub rigida disciplina habendi non
sunt. Oratorie sic V.G.

ELABORATIO.

Erras & vehementissime erras, Confe-
si disciplinae severitate & timore ju-
ventuti recte reliquae aetati consul-
tum existimas. Nam in speciem Ante-
mitigari videntur, austero animo cedens.
revera efferentur. Invoca experien- Ratio.
tiam & ad sui juris libertatem di-
missos, eos plerumque pessimos in-
veneris, qui graviore sub disciplina
juventutem egerunt. Velut enim Exor-
aquae objecto aggere coercerentur ut-
cunque & collectis fluctibus quie- natio.
scunt, ubi vero obicem fregerint, à simili.
diuturnitatem otii ferociori impetu
compensant; sic juvenus sub crudis
pressa imperiis, posteaquam legum

claustra egreditur, insolentius efferves-
 ciscit, & non concessis antea Sire-
 num illecebris, animos plenissimis
 conatibus immergit: Nitimur enim
 in veritum semper & ardentius ne-
 gata concupiscimus. Hunc animi
 morbum melius aliqua indulgentia
 curaveris: Nam ut optime Naso il-
 lud naturæ compendium.

*Quod licet ingratum est, quod non
 licet acrius urit* Ovi-
 dius.

Ipsa potestas

Semina nequitiae languidiora facit.

Septimus Modus.

7.
 Argu-
 men-
 tandi
 Orato-
 ric Mo-
 dus.

Ad Herennium hic Modus à Cice-
 rone præscribitur: ut Primo, ponatur
Expositio seu res probanda. Se-
 cundo, *Ratio* una seu plures. Tertio,
Comprobatio; Quarto, *Exornatio* seu
Illustratio à *Contrario* vel *Exemplo*, à
Simili, *Testimonio*, *Sententia*, &c.
 Quinto *Complexio* in qua totum
 colligitur; Modus hic facillimus est
 & ad Oratiunculas extemporales
 aptissimus.

EXEMPLUM.

Medio-
 cris
 malitia
 juveni
 non
 nocet.

Sit Propositio; *Brevis malitia
 & petulantia non nocet iuventuti:*
 RATIONES; *Quia non ideo di-
 centur*

centur statim mali esse. Quia homo bonus semper esse non potest. Quia & Sol suas habet nebulas. **COMPROBATIO:** Et hi qui modo senes sunt petulantiores fuerunt dum iuvenes essent.

EXORNATIO à TESTIMONIO; Quod Poëta quidam dixerit: Ver ex anno tollit, qui ex iuventute petulantiam. **A SENTENTIIS;** Quod quævis ætas sibi convenientes debeat habere mores. **A CONTRARIO;** Turpe est senem juveniliter agere; erga & juvenem instar senis graviter. **A SIMILI;** Nam recens cerevisia nisi insanit, & faeces depellat, nil valet in posterum. **Oratoric** sic v. g. tracta.

ELABORATIO:

Perfunctoria & brevis malitia quid damni tandem Juvēntuti importaverit. **An ideo aquam bibunt Hispani,** quia vinum diluunt; aut si una caleat dies, æstatem statim cenfebimus; & quis mortalium omnibus horis sapiat. Solem adhuc tam felicem non vidimus ut diem interdum euntibus sursum terræ marisque sudoribus non maculaverit; & in

juvenum vita minimum navum
 tam religiose perhorrescimus:
 Quamquam, (ignoscite liberius di-
 centi) pridem & nos vera rerum
 vocabula amisimus, & quod petu-
 lantia est, malitiam novo Calepino
 appellamus. Quid enim est deam-
 bulatione socia plateas coronare;
 uno vini, vel mulsi poculo cum fo-
 ciis indecoram juveni tristitiam
 mergere, vel amissas revocare vi-
 res, ludicro certamine alter alteri
 cæsariem vellere, brachia brachiis
 amico prælio fatigare, non perpetuo
 doctorum in cœtu plantis terram
 premere nec semper lucubrationi-
 bus invigilare atq; libris impallesce-
 re, aliquando risui, salibus, saltibus
 indulgere. quid inquam aliud nisi ju-
 ventutis blandimenta sunt & defæ-
 cantis se ad maturitatem ætatis cer-
 ramina. Nimirum si instructa fron-
 tis scena Saturnum induas, nisi da-
 mnatis perpetuò ad terram oculis,
 lapides omnes & pulverem compu-
 tes, nisi deposita in humeros cervicæ
 devotionis larvâ præferas, Gyaros
 jam & ultimam Thulen vitiosus
 promeruisti. O rigidos juventutis
 Catones! O Censores Manlio iudice
 di-

Com-
 proba-
 tio.

dignissimos ! vel ipsi suam relegerent
juventutem, discerent utiq; ex
pristina stultitiæ suæ indulgentia ad
nostram aliquantisper cōnivere, nec
auderent violato iuventutis privile-
gio naturam arguere, cum idem sit ^{Exor-}
(ut bene Vates cecinit) Ver ex an- ^{natio.}
no, petulantiam ex Iuventute tolle- ^{à Testi-}
re. Habet suos quælibet ætas limi- ^{monio.}
tes, & sicut vestimenta corpori, ita ^{à Sen-}
mores annis arguere necesse est. Si ^{tentis.}
vero puerilem Senem ridemus, cur ^{à Con-}
non æquali arbitrio juvenem vetu- ^{trario.}
lum detestamur. Et quæ hæc crude-
litas est in aurorâ ætatis, gravitatis
meridië desiderare & dum vix pru-
dentia crepusculum adfulget plenū
Sapientia diem exigere. Equis certe
juvencisque in primorum annorum
libertate incuriosos impetus effun-
dere conceditis & aded cœcæ men-
tes quod in ceteris animantibus vi-
detis in vestris pignoribus aut ne-
gligitis aut nescitis. Saltem ex Ce-
revisia (ut mitissime dicam) verita-
tem bibite, hæc nisi à Coctione ju-
venis petulanti tumultu auram, do-
lia, cellaria misceat, nec gustui nec
valetudini, ubi maturuerit prodesse
poterit. Hic *Complexio* poni possit.

in qua hortatio fieret, ut boni consulatur ubi iuventus petulca fuerit, quod Lectorem monere libuit.

Octavus Modus.

2. *Fit per Inductionem.* Est vero *Inductio* Oratio quæ præmissis non dubiis infert ex iis unum aliquid. Duo in illa observanda sunt. *Primo,* Ut ea quæ præmittuntur sint certa. *Secundo,* Ut id quod infertur sit præmissis simile. Hæc *Inductio* familiarissima est Oratori & ad ornandum illustrissima. *Suaviter instillat, inquit Causinus, & probando delectat, & si rerum quæ inducuntur magna sit multitudo latissimum præbet campum Orationis.*

EXEMPLUM.

Com- *Sit Propositio : Homo à se debet*
menda- *commendari non ab extrinsecis bonis;*
toria *Ratio : Quia & navis & gladius &*
per In- *regula à se non ab ornamentis suis com-*
ductio- *mendantur.* Oratorie sic tractat Se-
nem. *neca.*

ELABORATIO.

Navis bona dicitur non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui rostrum est aureum, nec cuius tutela

scela ebore celata est, nec quæ fiscis
aut opibus regiis pressa est; Sed sta-
bilis & firma, ad ferendum incur-
sum maris solida, gubernaculo pa-
rens, velox & consentiens vento.
Gladium bonum dices, non cui de-
auratus est balteus, nec cui vagina
gemmis distinguitur: Sed cui ad se-
candum subtilis acies & mucro mu-
nimentum omne rupturus. Regula
non quam formosa sed quam recta
sit quæritur, quodque illi proprium
est laudatur: Igitur in homine quo-
que nihil ad rem pertinet quantum
aret, quantum scenoret, à quam
multis salutetur, quod pretioso in-
cumbat lecto, quam pellucido bi-
bat poculo, sed quam bonus in se
sit, &c.

Huc quoque pertinet illud Lega-
torum Scytharum probantium Ale-
xandro non esse nimis fidendum
magnitudini atque fortitudini per
Curium. Inductionem sic: *Quid Tu, inquit, igno-
ras arbores magnas diu crescerere una
hora exstirpari, stultus est qui fructus
earum spectat altitudinem non metitur.
Leo quoque aliquando minimarum a-
rium pabulum fuit, & ferrum rubigo
consumit, nihil tam firmum est, cui*

periculum non sit etiam ab inva-
lido.

Nonus Modus.

9.
Argu-
men-
tandi
Orato-
rie Mo-
dus.

Est argumentari per *Exemplum*.
Est autem *Exemplum* imperfecta in-
ductio seu argumentatio ab uno si-
mili ad aliud. Fit duobus potissi-
mum modis: *Primo* per *Protasim*
& *Apodosim* rem explicando. Ita hæc
propositio V. G. *Dux belli debet lit-
teras amare sicut Iulius Cæsar fecit;*
tractetur sic: *Iulius Cæsar bellicis vi-
ctoriis quam nomine clarior tanto studio
est litterarum amplexus eruditionem,*
*ut gladium sæpe calamo permutavit &
manum qua palmas hosti eripiebat sti-
lo imbueret. Quis ergo Principum,*
*quis Imperatorum litteras convenire
bello negare potest; imo si sanioris
uti consilio non detrectaverit, si omnes
boni Principis partes explere cupiet
has magno studia sedulus excer-
bit, &c.* *Secundo* Argumentamur ab
exemplo, quando post narratum il-
lud rationes probantes vel repro-
bantes ei subjiciamus ita sicut in ce-
teris Orationis partibus facimus,
post rationes vero, subjunctas rem

ad

ad nostram causam referimus & in illa aut paritatem aut disparitatem ostendimus. Hic modus quotidianus est venustus; Sed observa pulcherrimum esse usum Exemplorum (& idem de Sententiis, Apophthegmatibus, Hieroglyphicis, &c. dictum volumus) quando per illud sive ab initio sive in aliis partibus Orationis eum sensum exprimimus quem aliàs nostris verbis exprimere deberemus. V. G. *Vellem dicere, cavendum est, Iudices, ne premiorum spe ad Tribunalia accedatis;* hoc exprimerem Exemplo; *Agathocles iturus ad Iudicem dicebat: Eamus ad auream messem.* Deinde subjungerem rationem quam essem subjuncturus meæ propositioni V. G. *Improbe id quidem, qui ab alienis malis se ditari voluit.* Postea idem latius probarem & amplificarem. Possẽ etiam loco huius exempli uti illa sententia V. G. *Non tamquam ad nundinas eundem est iis, qui Magistratus sibi à Republica habent commissos:* Eidem sententiæ subjungeres rationes & probationes utiliores. Diligenter tantum attendendum est ut exemplum aut sententia illum ipsum sensum

significet qui eo in loco exponi debet. Solet Exemplum & simplici modo brevissime poni v. g. sic: *Iulii Cæsaris fata expectent Tyranni,* &c.

APPENDIX.

Appendix.

Ad Tyronem monita.

Etsi modi prædicti Oratoricæ argumentandi summe utiles sint & in praxi quotidiana proficiant; Tyro tamen sciat *Primo*, non semper per dispositionem oratoriam ita argumentum dilatari, sed aliquando, sive in membra, sive in unam sive in duas periodos Argumentum cum conclusione compingi atque ita commisceri ut distincte evidens non adpareat. V. G.

Si rotas omnes & omnem suppliciorum crudelitatem promeruit ille qui deposito filii animo in amantissimam Patriam sedit viperino adfectu; Quid Tu pœnarum expectare debes Catilina? qui dies noctesque ad excidium Reipublicæ invigilas, & quasi bonos sustulisse parum sit, aris etiam & Deorum templis interitum machinaris, &c.

Sciat *Secundo*, Quod quando *Conclusio* ex antecedentibus satis in-

Pars I. Cap. II. Quest. III. 85
intelligatur tunc ab Oratore *Major*
aut *Minor* tractari tantum debeat.
Nam post singula argumenta Con-
clusionem repetere esset *molestam*
Crambem recoquere : Imo verò ut
fastidium & satietatem evitet, non
eodem semper elocutionis passu Ar-
gumenta tractet; Sed nunc rotundo
circuitu ac paribus membris cir-
cumscribat, modo longioribus am-
bagibus diffundat Orationem, mo-
do in commata ac membra scindat.
Ast de his paulo post aliquantulum
fufius, cum de numero Oratorio a-
gemus.

Sciat *Tertio*, Omiffum esse à me
Dilemma (quod est cornutus Syll-
gismus seu Argumentatio ab utra-
que parte concludens) eo, quod mi-
nus frequens fit apud Oratores & à
Syllogifinis nihil differat, nisi quod
hic duæ partes ponuntur, verbi gra-
tiâ; *Vel verus est timor, vel falsus; si*
verus discedo, ne opprimar, si falsus
abi, ut aliquando timere desinam.

QUESTIO IV.

Quomodo partes Orationis disponi debeant.

Oratio- Ubi inventa in certum ordinem
nis par- digessit Orator, constituat apud se
tes. quas velit in Oratione partes pone-
re. *Quinque vero sunt secundum Ci-
ceronis Doctrinam partes: Exordium,
Propositio, Narratio, Confirmatio,
Peroratio: Nam Confutatio in Confir-
matione comprehenditur: Scias ta-
men non semper ponendas has esse:
Nam ingeniosus Orator sicut expe-
dire videbit aliquando Narrationem
omittet, interdum Exordium, non-
nunquam Conclusionem: Imo &
Confirmatio sæpicule vix dignoscitur,
quando nimirum res certæ sunt &
non tam probantur quam ornantur
ut plerumque fieri assolet in officio-
sis Oratiunculis, Gratulatoriis, Salu-
tatoriis & Similibus; si spectes Dis-
positionem naturæ eo ordine debent
poni partes Orationis quo paulo an-
te numeratæ sunt, nisi quod Narratio
frequenter omittatur: sed de sin-
gulis enucleatius loquendum est in
sequentibus.*

QUÆSTIO V.

Quid sit Exordium & quale debeat esse.

Exordium est facies & atrium Exor-
dium.
Orationis in quo Orator animos
sibi aptat Auditorum ad reliquam
dictionem: Aptat verò tribus mo-
dis, videlicet *Captando benevolen-*
tiam, Docilitatem faciendo, Atten-
tionem conciliando. Benevolentia ca-
ptatur seu favens redditur Auditor
vel ex persona ipsius Oratoris; Capta-
tio bene-
volentia.
vel ex Auditorum ipsorum; vel ex
Adversariorum; vel denique ex re
& negotio presenti. Ex propria
persona captas benevolentiam si Te
moribus Auditorum accommodes,
si modestiam præferas, si tua merita,
dignitatem, virtutem modestissime
enumeres; (si enumerari debent.)
Ex persona Auditorum: Si eorum in
Rempubl. merita vel in te vel in
alios aut dignitatem aut virtutes
enumeres. Ex adversariorum perso-
na, si eorum vitia aperias & Audito-
ribus infensos facias, modeste tamen
& quasi injuste criminando eos:
Non enim gravis criminatio forte
esset placitura. Ex Negotio seu re
propo-

- proposita; si dicas Rem celebrem esse, necessariam, utilem &c. *Docilitas fit* cum clare Orator aperit quid, & de quo, & quomodo dicturus sit.
- Attentio* excitatur cum dicit se dicturum de magnis & mirabilibus, de jucundis, necessariis, pertinentibus ad Auditores &c.
- Vitia Exordii* sunt *Primo*, si sit vulgare, hoc est quod in diversis Causis usurpatur. *Secundo*, Longum quod magnitudini Orationis totius non quadrat & minus verbis obefum intumescit: separatum; quod cum reliquis Orationis partibus non bene cohæret. *Tertio*, translatum, quod non efficit hoc quod Causa postulat.
- Bonum Exordium*. Bonum Exordium est, quod elegans & venustum est, aptum rei propositæ, verbis & sententiis continuum faciens Auditorem docilem & benevolum, & à quo non violentus nec coactus, sed facilis & connexus est accessus ad *Propositionem*.

QUESTIO VI.

Quomodo Exordia formari debeant.

Prolixe licet nimium in Exordiis ^{Exor-}
occupetur Cicero, ut scilicet ejus-^{dium.}
modi sint ex quibus propositio con-
nexe possit inferri: Attamen hoc
optime docebit optimus rerum Ma-
gister usus, & diligens observatio,
quomodo Authores Exordia in suis
Orationibus confecerint. Solent ta-
men Rhetores certas formas præ-
scribere secundum quas Tyrones
exordiri recte assuescant, ex quibus
quatuor tantum selectiores pono.

Prima.

Ponatur *Primo*, aliqua propo-^{Exor-}
sitis seu *Protasis* à qua facile ac-^{diorum}
cessus fieri potest ad rem propo-^{Formæ.}
sitam. *Secundo*. *Ratio* seu *Confirmatio*
quæ & *refutationem* potest ha-
bere adjunctam, nam liberum
est cuique dum confirmat vera,
refutare falsa. *Tertio*, *Redditio*,
seu *Apodosis*, quæ aliàs *Rationis*
corroboratio dicitur. *Quarto*, *Con-*
clusio seu *Complexio Exordii* quæ
ponitur post *Protasin* veluti ali-
quid particulare, potestque illi
etiam

etiam ratio addi & sic jam fiet accessus ad Propositionem.

EXEMPLUM.

Exemplum. Sit *Propositio* ; *Volo famam meam quam laeserunt Improbi coram vobis Auditores defendere.* ad eam sic potes descendere. Nihil non videre debet malignitas, & adeò eximium reperiri potest nihil, quod non è vestigio aut Theonino dente arrodatur aut nigro contumeliae sarcasmate conspuat. Accidit hoc ex infami seculi nostri genio quo plerique jam sine humanitate homines vivunt, & non contemnere dumtaxat, quæ cum virtute fiunt, laborant, sed quæ ad honestatis etiam regulam facta vel audiunt vel vident, verborum ludibriis: siquidem aliter non possunt, velut injecta caligine opprimunt. Et nonne pedetentim eo delabemur vitio indulgentiæ nostræ, ut improbi Momi familia indies incrementum sumente nos singulos tandem honesti pudeat: siquidem scelera in triumpho cum plausu ferri, virtutes ad exilia, ad fannas, ad odia condemnari impune adhuc & intuemur & patimur. Noluissim ego

Protasis.

Ratio.

Ratio-
nisCor-
robora-
tio.

ego primus hanc sceleratorum Ca-
 marinam commovere, sed procella
 quæ super caput iterato fluctu incu-
 buit patientiam meam vinci & no-
 citurum me bonis arbitror, si malis
 ignoscam. Jam enim non fortunas
 meas invadunt quod per se miserabi-
 le esset, non fundos diripiunt &
 ædes quod nefarium, non vitæ in-
 hiant & Saluti quod plus quam in-
 humanum; Sed famam meam sed
 honorem sed opinionem, probo cui-
 vis vita longè cariorem, aggressi,
 plenis convitiis plaustris obrue-
 re machinantur. Ut igitur hæc Im-
 proborum Audacia per vos Sapien-
 tissimi Audit: semel reprimatur da-
 bitis gratiam hodierna die, & me pro
 me dicentem brevissimi temporis
 humanitate donabitis.

Compl.
Exor-
dii.

Ratio
Com-
plexio-
nis.

Acces-
sus ad
Propo-
sitionem.

Secunda.

Intellige prius bene Propositio-
 nem tuam de qua dicere vis; deinde
 deduc ex illa *generalem Rationem*,
 quæ sit ex istis rei visceribus tum
 hanc amplifica & exorna jam per
Sententias, jam per *Exempla*, jam per
Similitudines, &c. Tandem subsu-
 me Propositionem tuam, quæ sit
 quasi

Exordii
Secunda
forma.

quasi quædam particularis assumptio illius discursus generalis: Hæc forma Exordii in gravioribus Orationibus communiter adhibetur, etiam in Epistolis dum rei de qua scribunt quosdam prius generalis discursus ponunt per modum accessus ad rem scribendam. Pro Exemplo sit Exordium Orationis funebris olim in obitu cuiusdam Viri non Ignobilis compositæ.

E X E M P L U M.

Oratio- Super omnes omnino mortales
nis fu- jussa & confirmata de Cœlo vivit
nebris sententia ut aliquando exeat, qui se-
Exor- mel mundum intravit. Quemad-
dium, modum enim vivis aquis sic mori-
turis hominibus uno in loco consi-
stere non conceditur: Trudit dies
diem, annum devorat annus, flu-
ctus fluctum depellit: non aliter pla-
ne volentes aut nolentes de transi-
toria vitæ transitione tandem mi-
grare & discedere urgemur. Fove-
mus namque animum in nostro hu-
mano corpore, teste *Seneca*, Deum
hospitem; numquid verò Deus ter-
ram amare quem alta trahunt, num-
quid hospes diversorio affigi debeat,
quem

quem sui repetunt per naturam? *Pegaso alato Solis equo hominem imponunt Aegyptii sacerdotes, nimirum quoniam tempus, quod volucris Pegaso exprimitur, portat quidem ac devehit hominem tamquam equus Sessorem, sed exigua mora per terram circumfert, mox enim quo loco non speraveris, quo tempore non expectaveris, de terris sub terras, de vivis ad defunctos subducit atque exportat, & more alitis freno regitur voce revocari non potentis exsensibus evolat & non rediturum discedit. Vellem cum vero pugnaret mea Oratio. Sed nimium esse veram, Illustrissimus juxta ac Amplissimus Senator N.N. duos ante mentes luci Patriæque surreptus exserte probat ac testatur. Probat inquam, exorta occidere, probat intranti exeundum esse, probat animum nostrum in corpore non regnare, sed peregrinari, non morari sed hospitari. Fuit, fateor, Vir ille ad summa omnia natus, ad summa designatus; cogente tamen inevitabilis necessitate fati, de summis vivorum apicibus ad ima mortuorum sepulchra jussus est descendere. Abiit*

Pegasus.

Accessus ad Propositionem.

è Sella Senator abiit, &c. Sed de funebri urna fluentes oculos parumper transferte & spectata duce itineris virtute in Capitolium æternitatis illustrius abivisse, quam olim Barbararum gentium Triumphator urbem Romam investus est, intuebitur. Tu &c. O ventura olim posteritas quem virum ante Te habueris, quam absolutum imitationis exemplar amiseris, tecum poteris sollicita expendere, &c.

Tertia.

Exordii
Tertia forma.

Pone prius sententiam contrariam tuæ opinioni cum vel sine ratione; *Secundo* Pone tuam sententiam propriam cum ratione una vel pluribus, vel etiam sine ratione. *Tertio* Solve rationem Contrariam, si videbitur id necessarium esse, & fac accessum ad Propositionem, id est, pone sensum aliquem in præcedentibus locutionibus, à quo connexe Propositionem tuam aperte vel occulte inferas. E. C. Sit Propositionis v. g. in aliqua oratione: *Nobili maxime convenit Sapientia: Hanc ut deducas, pone primo contrariam sententiam, nempe multi sunt*

Pars I. Cap. II. Quæst. VI. 95
sunt qui putant Sapientiam ad Plebejos
tantum pertinere. Ratio contrariæ
Sententiæ. Quia Nobiles ad bellum
nascuntur non ad Scholam & à fortu-
na commendationem habent. Tua Pro-
pria Sententia: Mala hæc opinio est Nobi-
& refutanda; Ratio & Solutio con- les ad
trariæ; Quia multum nocet Orbi. bellum
Ac- nati.
cessus ad Propositionem: Ostendam
ergo Nobili maxime convenire sapien-
tiam. Oratorie sic; præmissis gene-
ralibus sententiis de mutabilitate ju-
dicii humani.

EXEMPLUM.

Nihil diu placet mortalibus, & Con-
alterno saltu honor & contentus traria
judicia hominum obambulant; Senten-
quodque suam modo Majestatem tia.
super capita ceterorum protulisse vi-
demus, everso rursus ordine, mise-
rabilem dedisse ruinam, omniumq;
pedibus succumbere non uno expe-
rimento discimus. Credidisset hoc
contingere potuisse quisquam, ut
princeps bonum sapientia, in Re-
gum hæctenus palatiis dominata &
Templis ad ignobile vulgus damna-
retur? Ecce! jam illud vivimus secu-
lum

Ratio
Con-
traria
Opi-
nionis.

lum quo factum prius inter funera ingeniorum dolemus, quam fieri potuisse arbitramur. Populi clamor est & inter oracula Orbis noster recensuit, eos, quos Majorum claritate illustres in mortalitatis theatrum natura produxit, manu non lingua, pedibus non ingenio indigere atque adeò ab ipsa stirpis profapia Marti non Palladi initiari. Illos autem qui ad tenuiorem projecti sunt sortem, apud Musas debere fortunam mendicare & de caliginosa originis

Propria
sua sen-
tentia
& solu-
tio
Con-
traria.

nube cum artibus emergere. Fatalis enimvero & relabentis in barbariem seculi opinio, quæ consuetudine robusta ne remedii tandem impatiens fiat, rationum robore profliganda est atque in annuis sapientia encæniis pro sapientia perorandum.

Acces-
sus ad
Propo-
sition.

Dicam igitur Auditores in hoc doctissimo confessu vestro & omnibus quidem congruere sapientiam, inprimis tamen Nobili contendam, atque adeo *Nobilem sine sapientia oculum esse sine pupilla, ignem sine fulgore, Sidus sine lumine demonstrabo.*

Quarta.

Sumitur à Sententia vel dicto ali- Exor-
cujus vel ab historia vel à fabula, con- dii
suetudine, legibus, Apophthegmatis, Quarta
Adagio, Hieroglyphico, vel ab alia forma.
eruditione. Tractari verò solet eo
modo quo argumentatio ab exemplo
tractatur. Exempla habes passim in
Mureto, Papiniano, Vernuleo & aliis,
quapropter his immorari superva-
caneum: In omnibus verò viden-
dum ut quam optime accessus ad
Propositionem fiat.

Nota vero quod aliquando hæc Nota.
eruditiones sumantur ex Caussæ vi-
sceribus, id est, de eadem ipsa re de
qua loquimur & tunc facillima via
est ad Propositionem. Aliquando
sunt contrariæ rei de qua dicimus
& tunc tractantur per rejectionem.
Ut plurimum verò adducuntur &
tractantur per modum Similitudi-
nis.

QUESTIO VII.

Qui sunt fontes præcipui Exordio-
rum.

Vt omnis cura circa Exordium Fontes
attenuetur, duodecim fontes tan- Exor-
E tum diorum

tum indigitant meliores Rhetores, è quibus liberaliter exordia hauriantur.

Primus Fons est.

Primus. *Enumeratio Caussarum*, cum Orator Caussas dat, cur dicat, v.g. Diciturus de laude cujusdam Herois, ejusmodi tibi faceres Exordium. *Non debes mirari, quod ego dicam: Hæ me Causse impulerunt* (& hic Caussas adducit) Ergo dicam. Sic Cicero pro Roscio, item pro M. Marcello.

Secundus fons.

Secundus. *Ab Adjunctis personæ vel Oratoris ipsius vel Auditoris vel illius de quo dicis: Exemplum Primi v. g. Laudaturus aliquem sic exordieris: Majorem hic quidem Panegyristen requirit Vir, tamen & ego loquor ut adfectum meum & gratitudinem ostendam, quia benefactor meus est: Exemplum Secundi v. g. sic: Licet tenuitas mea mihi silentium indicit, vestra tamen Auditores, benignitas, qua soletis dignari dicentes, me allucit & invitat; Igitur loquar &c. Exemplum Tertii v. g. Demosthenem aliquem aut Tullium requi-*

quiret hæc persona, si pro Majestate lau-
dari deberet; tanta enim & talia sunt
que ad laudandum in illa occurrunt:
Dicam tamen quia instar silentii erit,
pauca dixisse vel tenuiter.

Tertius Fons.

Ab Adjunctis loci v. g. Si loci Ter-
dignitatem spectassem hodie, non di-
cendum hodie susciperem vel à di-
cendo abstinerem (Et Causas ponit
cur) Sed ego magis vestram Humanita-
tatem specto, aut rei necessitatem:
Ergo dicam.

Quartus Fons.

Est ab Adjunctis temporis v. g. Quar-
Tempus desiderat, ut hodie dicam (& tus.
Causas subjunge.)

Quintus Fons.

Ab Adjunctis Personæ, Loci, Temporis Quin-
& modi simul. Exemplum habes in tus.
Oratione Secunda Mureti, ad quem
Te remitto si lubet.

Sextus Fons.

Ex hominum adfectu & opinio- Sextus.
ne: Nam aut lætantur homines aut
contristantur, aut dolent aut irascun-
tur

tur, &c. Et ita variabis Exordium pro adfectu & opinione hominum. v.g. Dicturus de victoria Regis dices: *Communis gaudii ubertas, quo omnium pectora implentur, meum etiam inundavit & in verba debuit emanare, &c.*

Septimus Fons.

Septimus.

Adfectus quivis gravior, quem secum Orator adfert, sive ira, sive admiratio, sive dolor; sive gratitudo; Sic Cic. Catilinariam inceptit primam; Sive per invocationem.

Octavus Fons.

Octavus.

A difficultate rei de qua dicendum est v. g. Onus Aetna gravius humeris meis impositum est, cum de hac re dicere debeo, &c.

Nonus Fons.

Nonus.

A purgatione Sui, vel ab improbatione adversariorum v. g. Si alicui contradicturus dices, Tibi non placere illius sententiam, adductisque rationibus tandem tuam sententiam subjungeres. Vel si aliquem accusaturus dices, Te non odio aliquo privato aut animo nocendi adductum id facere sed boni
com-

Decimus Fons.

Cum per *preteritionem* dicis pos-
se Te quidem multa de aliquo dice-
re, sed nolle omnia, atque ideo u-
num tantum eligere.

Vndecimus Fons.

Ex iis quæ jam præcesserunt, seu
quæ ante jam dicta sunt vel facta: Ut
si aliquem accusaturus diceres: *Non*
hoc est Tempus primum quo hic reus fa-
ctus est, jam ante criminibus obnoxius
erat, sed tolerari potuit, modo jam ultro
tolerari non potest.

Duodecimus Fons.

Si compares & opponas senten-
tias vel personas v. g. Si suadeas pa-
cem, diceres: *Multi bellum & sangui-*
neum laborem volunt, ego vero existimo
pace nihil melius nobis esse. Vel si Con-
feras personas, sic: *Perorarunt quidam*
alii ante me Viri & dignitate & do-
ctrina maximi, quibus cum ego nullate-
nus conferri possum, quia tamen de Re-
publica sermo, ego quoque loquar.

Potest hic ultimus fons esse à Similitudine, ab Eruditione, à Consuetudine Veterum, Fabulis, Exemplis, Sententiis, &c.

QUESTIO VIII.

Quid sit Propositio, ubi ponenda & qualis esse debeat.

Propositio quid. Propositio est pars Orationis in qua Orator proponit, de qua re dicturus sit, & breviter hortatur Auditores ad se audiendum, si necessum est. Ponitur aliquando statim post **Ubi ponenda.** *Exordium*, aliquando post *Narrationem*: debet autem esse brevis, clara & accommodata ad *Confirmationem*, ne aliud sit *Propositio*, aliud *Oratio*: Sed.

Quotupliciter ponenda. Adverte Primo quotupliciter poni possit Propositio, nempe *Primo Aperte*, quando Orator clare denuntiat de quo sit dicturus. *Secundo Occulte*, quando vel res de qua est sermo nota est, & facile ex contextu patet: vel quando id quod probandum est, non tanquam pars separata ab *Exordio* ponitur, sed veluti membrum ejus adnexum insinuat, probandum tamen ulterius.

Adverte Secundo; Quod Propositio

sitio quando longior est, debeat distribu-
tribui in aliquot partes, ut & Ora-
tor rem clarius explicet, & Auditor
melius retineant. Sic Cicero pro Le-
ge Manilia: *Primum mihi videtur de
genere belli, deinde de magnitudine,
tum de Imperatore deligendo esse dicen-
dum.*

Quo-
modo,
distribuen-
da.

QUESTIO IX.

*Quid sit Narratio, quotuplex &
quomodo facienda.*

Narratio est facti vel rei gestæ Narratio
relatio; Duplex est vel separata
pars Orationis & communiter sta-
tim post *Exordium* ponitur, ut ex
illa *Propositio* cum *Confirmatione* eli-
ciatur: Vel conjunctim cum con-
firmatione ponitur, quod fit in il-
lis Orationibus, quæ ad probandam
rem ipsius rei gestæ explanationem
assumunt: v. g. *Si probares genero-
sum fuisse militem quempiam in
bello, necessario deberes narrare ge-
sta & facta in quibus generosita-
tem ostendit.* Jam vero in illa nar-
ratione quæ ut separata pars Ora-
tionis ponitur; debet res gesta bre-
viter & simpliciter sine exaggera-
tione narrari: In hac vero Narratio-

quid.
quotu-
plex.

ne quæ Confirmationem intrat, facta & gesta magnis & collucentibus verborum gemmis, *Sententiis* & *Figuris* illustrantur. Præterea adhibentur *Discursus*, *Æstimationes facti*, *sententia*, *Acumina*, *Amplificationes*, præsertim ex *Similitudine* & *Comparatione*. Denique ubicunque *Protasin* vel ex *Historia* vel *Fabula* constantem ponere voles, cui deinde subjungas applicationem, ibi debes *Narrationem* instituire, quod fieri potest in quavis parte *Orationis*, etiam *Exordio*; maxime tamen vigent hæc *Narrationes* in *Laudatoriis* & *Vituperatoriis* *Orationibus*, ubi aliorum *Virtutes* & *vitia* narrare necesse est.

Ut sit
bona
obser-
va.

I.
II.

Ut bona sit *Narratio* observanda sunt hæc: *Primo*, Ut res nota breviter in memoriam revocetur, ignota prolixius narretur: *Secundo*, ut *narratio* sit *morata* & *adfectibus plena* hoc est, ut habeat *Sententias aptas* & *hominum mores exprimat*; v. g. *Avari*, *Divitis*, *Superbi* &c. *Valent* vero ad hoc *Hipotyposes*, *prosopejæ* & *id genus figuræ*, tunc scilicet, cum inducuntur aliqui cogitantes, deliberantes, vel dicentes aliquid

quid naturæ suæ & propensioni
conforme. *Tertio*, ut sit perspicua &
clara; Erit vero talis, si longæ verbo- III.
rum ambages evitentur; si nimia re-
rum personarumque multitudo
non ponatur veluti uno impetu;
Si Parentheses crebræ & longæ, &
digressiones inutiles omittantur.

Quarto, ut sit probabilis; quod IV.
fiet, si *Circumstantiæ* congruentes,
loci, temporis, personæ, modi ponan-
tur. Insuper testimonia breviter ad-
ducantur, licet narrans ipse probus
fuerit & fide dignus. Quod si oc-
currat quid minus probabile, præ-
muniendum est, sive *Causam* ad-
dendo v. g. *Sprevit avarus divi-
tias, quia videbat sibi periculum
imminere. Vulpes contempsit uvas,
quod cauda decutere non poterat.*
Sive *Confitendo*, si non potest de-
fensio institui idque aut simpliciter
sic: *Mirabile dictum si fides adhiben-
da Pœtis*: aut cum compensatione
sic: *Mirum est, sed tamen verum.*
Aut ad testes appellando sic: *Causam ignoro sed ita viri graves asserunt.* Sive petendo ab Auditoribus ut in præsentia fidem habeant ei rei, quam postea sis probaturus.

Quinto ut omnia narrata ad finem propositum spectent, ut ex ea probationes instituantur. Porro hæc maxime in re narranda ob'ervet; *personas, rem, tempus, locum, modum, Causam* quæ ubique fere interveniunt: non omnes tamen hæc circumstantiæ semper exprimendæ sunt, sed prout iudicium sanum suggesterit.

Narra-
tionis
Vitia.

Vitia Narrationis supra dictis virtutibus contraria sunt: Nempe si sit de rebus notis prolixa, si non plena adfectibus, si incredibilis. *Exemplum habes in Miloniana Ciceronis.* Mihi placet hic apponere nitidam Narrationem de Fabrica Coldroæ potentissimi Regis ma-
china CrySTALLINA, in qua, ut est apud Cedrenum mirum dictu, Cœli immensitas, Solis cursus, Lunæ labor & æternæ conversiones micantium Syderum cernebantur; aderant quoque machinæ, è quibus vis aquarum exsiliret, quæ modo subirent in imbres, modo rigescerent in grandines, modo tumescerent in fluctus, modo precipitarentur in torrentes: Tum vero aër modo serenus, blanda velut Etesiarum amœnitate ridebat.

Cof-
droa.

Ex Calli-
sino.

bat, modo nubibus obducebatur, sive
 rebat procellis, micabat fulguri-
 bus, minaci fulminum terrore con-
 fundebatur: Ipse quasi Deus ali-
 quis in medio collocatus, ad nutum
 compositos cursus recursusque stel-
 larum contemplabatur, pluebat, nin-
 gebat, tonabat, fulminabat, per-
 miscebat omnia. Simili profecto ra-
 tione animus in capite velut in ar-
 ce positus sedet & dominatur;
 Nunc, ut ait Plato, cupiditatum
 gynæcea dispensat, nunc desideria,
 veluti volitantes prodromos emit-
 tit, nunc furiales irarum exercitus
 è castris educit, nunc serena luce
 circumseptus suavius renidet, nunc
 variis adfectuum turbinibus totus
 circumstrepit; atque cum talis &
 tantus ipse sit, duas habet facul-
 tates omnium præstantissimas, qui-
 bus veluti manibus rerum apprehendit species, Intellectum dico, &
 Voluntatem, hac in amorem fertur
 & odium, illo vera discernit à fal-
 sis, investigat, capit, cognoscit; &
 si acutior fuerit atque solertior vo-
 catur Ingenium, cuius, Deus bo-
 ne, quanta velocitas, quam cele-
 res motus & plane ignei; vis disjunc-

Etissimas terrarum partes peragraré,
 jam peragravit, præcipis Oceanum tra-
 nare? jam tranavit; jubes in cælum e-
 volare? jam evolavit; cupis detinere?
 non potes, quos enim obices oppones? po-
 ne terræ molem, penetrabit; pone clau-
 stra adamantina, perrumpet; pone cæ-
 lum, perfringet; ad extremam usque
 Naturam pervadet, & sic quid extra
 est, scrutabitur.

Aliud Exemplum Narrationis.

Ut quærat aliquando stilus ubi
 luxuriat, appono hîc Epistolam infi-
 gnem & delicatam ad Picum Miran-
 dulam de Paulo Ursinii filiolo quæ sic
 incipit.

Fabius. *Filiolus est illi Fabius undecim annos Angel-*
natus, insigni cum pulchritudine tum Politi-
virtute; flavi puero crines in terga mol-
liter fluentes, alacres oculi, facies nus lib.
liberalis, vultus ingenuus, status ele-
gans, decorus habitus, atque is mi-
litaris. 12. epist.

Ut ergo discubimus, canere
 quedam jussus notata musicis ac-
 centiunculis carmina, simul cum
 peritis aliis, statim suavissima
 quadam voce sic in aures no-
 stras

fras illapsus, imo verò in præcordia est, ut me quidem (ceteros nescio) pene extra me rapuerit, certe sensu tacito, divina prorsus voluntatis cuiusdam affecerit. Pronunciavit heroicum deinde carmen, quod ipsemet nuper in Petri Medicis laudem composuerat; roges quale carmen; quale fere nec meum dici sanus recusem. Vox ipsa nec quasi legentis, nec quasi canentis, sed in qua tamen utrumque sentires, neutrum discerneres, variè tamen prout locus posceret, aut equalis, aut inflexa, nunc distincta, nunc perpetua, nunc sublata, nunc deducta, nunc remissa, nunc contenta, nunc lenta, nunc incitata, semper emendata, semper clara, semper dulcis, Gestus non otiosus, non somniculosus sed nec vultuosus tamen ac molestus: Rosciolum diceret prorsus aliquem in scena versari. Postularunt quidam subito carmen, ut illud in prosam retexeret & Oratione soluta totum rursus ut argumentum colligeret. Cunctatus paululum quasi deliberabundus, cepit mox dicere verecunde quidem sed tamen admirabiliter; Et fluebant

ex ore tenello verba lectissima tanto cursu, quantum facile nec stilus ipse suppeditat; Miraris hæc Pice? dabo aliud majus, majusque quod mireris. Impleverat hoc jam munus, & cum pater jusserat ibidem cibum capere stantem, non enim solet aliter; jam Secunda mensa erant cum proponere jubeor, quid & quæ Epistolarum argumenta velim, quas ille simul pluribus dictaret ex tempore: Proposui quinque duntaxat non enim plura libuit, ne forte puerum fatigarem, plura tamen ille blande adhuc deposcebat. Sed quæ proposui nata ibidem sunt, varia, nova, quaedamque ridicula, sic ut ad eas comparare se prius non potuerit. Collocati igitur quinque Librarij per ordinem cum stylis & pagillaribus excepturi quod ille dictasset. Consistit puer in summo, terram inueniens modeste, cogitat aliquantulum, mox tamen oculos attollit, imperat ei, qui summus confederat, ut jam scribat, ubi pauca dictavit, inuit & Secundo, dictat & huic alterum argumentum, pergit ad ceteros deinceps, donec ad infimum: Rursus quoque ad primum reverti-

fur, sarcienis quod omiserat, fulciens quod
pependerat, dissidebat ibi nihil, claudi-
cabat nihil; ita sæpius in orbem remeans
Epistolas uno tempore, (quis credat,)
absolvit quinque.

QUESTIO X.

Quid sit Confirmatio & quid in ea
curandum Oratori.

Confirmatio est Cor Orationis Confir-
& Anima quâ præcipuè vivit Ora- matio.
tio: Seu est princeps pars Orationis
in qua producentur argumenta ad
probendam Propositionem nostram,
& adversariorum si necesse est refu-
tantur.

In hac quid curandum sit, ex di-
ctis constare jam potest. Nam cum
Confirmatio consistat ex rationi- bus
bus inventis & recte dispositis; & &
quomodo inveniri & quomodo dis- poni
poni debeant jam supra diximus:
Attamen ut totam doctrinam in
compendium colligam: In Confir- Curet
matione curet Orator Primo, ut ali- Orator.
quod argumentum fortissimum in 21.
principio ponat, similiter & in fine
Confirmationis, in medio vero
debiliora colloquet; Secundo, curat 2.
ut

- ut crescat semper Oratio, quod fiet si verbis minus significantibus, magis significantia subjiat, si adfectus circa finem major erit. TERTIO, curet ut singula argumenta bene propositionem probent. QUARTO, ne argumenta semper eodem modo tractet & una forma: quod fiet, si per varias figuras ea tractaverit & modo in *Syllogismum*, modo in *Enthymema* disposuerit, modo majorem omiserit, modo *Conclusio-*
 5. *nem*: ut videbit expedire. QUINTO, curet ut agnoscat *Crinomenon*; Sed claritatis gratiâ.

P E T E S I.

Quid sit Crinomenon.

Crinomenon. Crinomenon est illa propositio in Argumentatione sive generalis sive particularis, in qua est tota vis, & qua probata, videtur tota res probari, quam inde Orator maxime confirmare & declarare debet.

Sed Nota I. quod aliquando Crinomenon idem sit cum propositione totius Orationis, & tunc plura argumenta diversa adduci possunt ad probandam propositionem, v. g.

fit hæc propositio. *Ostendam vobis*
Audit. Quod Rex debeat amare sub-
ditos suos & Rempubl. Primum Ar-
gumentum est, quia *Caput* debet ama-
re *membra*, *Rex est Caput*, *subditi*
membra, Ergo; Secundum Argu-
mentum; *Patrimonium suum qui vis*
debet amare, *Respubl. est Regis patri-*
monium, Ergo: Hic vides multa ad-
duci diversa Argumenta ad confir-
mandam propositionem, quia hic
Crinomenon idem est cum propo-
sitione Orationis.

Nota II. Quod aliquando Cri-
nomenon diversum fit à proposi-
tione Orationis totius, & tunc uni-
cum argumentum principale in to-
ta Oratione dominatur, in quo con-
firmando & amplificando omnis
industria verti debet. Porro agno-
sces. Crinomenon si præcipuum ar-
gumentum tuum in recta Syllogi-
smi forma posueris; aliquando enim
Minor Syllogismi est Crinomenon,
ut in Primo argumento Orationis
Milonianæ Insidiator jure est occisus,
Clodius fuit insidiator. Ergo: Vbi
Major verissima & notissima est. *Mi-*
nor saltem probanda incumbit Cice-
roni, & probat eam per totam Ora-
tionem.

tionem. Aliquando Major est Crinomenon : Ut pro S. Roscio : Nullus filius sine magna causa occidit Patrem. Sextus Roscius est filius, Ergo : Minor hujus Syllogismi verissima est; Major ergo tantum probari debet, in ea enim tota vis est. Aliquando & Major & Minor est Crinomenon V. G. Cui bono fuit mors Roscii, ille occidit eum; Capitori bono fuit mors Roscii, Ergo : Hic Major & Minor indigitat probatione. Itaque & in legendis Orationibus & in componendis, Crinomenon est advertendum. Quando vero Orationis propositio plures habet partes, tunc etiam Crinomena erunt plura.

PETES II.

Quid sit Transitio & quomodo suscipienda.

Transitio. Transitionibus connectuntur argumenta Confirmationis, imo & partes Orationis, ut bene cohæreant. Est autem Transitio Locutio quæ, quod dictum est paucis repetit, & quid dicendum sit breviter exponit. Duplex est perfecta & imperfecta. Perfecta Transitio est quæ & dicta re-

Perfe-
ta alia.

repe-

repetit & dicenda infert : ut si dicas;
Satis de necessitate armorum dictum
fit, jam quæ utilitas inde veniat, videamus. Imperfecta Transito est quan- Alia
do non revocantur ea quæ dicta Imper-
sunt, sed tantum transitur ad dicen- fecta.
da per has vel similes particulas:
Quid; quod; jam vero; & vero; prater-
ea; adde; adjunges; sed enim; deinde; ad-
hec, &c. Sed Nota etiam tunc bene
argumentum unum cum altero
connecti, quando in Fine præceden-
tis argumenti ponitur aliquis sensus
hujusmodi à quo facile occasio por-
rigitur loquendi & argumentandi
ulterius.

Debet Transito esse elegans ex
Verborum delectu & perspicua quia
per illam *benevolentia, docilitas &*
astentio renovatur.

P E T E S III.

Quid sit Sententia & quomodo ad-
hibenda.

Quia pulchrum est, quod aliquan- Sen-
do Orator argumentum per modum tentia.
sententiæ enuntiet, ideo hic de illa
discite quod duplex sit Sententia: Alia
aperta, alia occulta: Aperta Senten- Vel
tia est veritas paucis verbis inclusa, aperta
alia.
scu

seu est locutio universalis de bonis
 expetendis, de malis fugiendis, de
 Deo, de Religione, de providen-
 tia, de rebus utilibus, de magnis, de
 admirandis, de dissimilibus & simi-
 libus rebus ad vitam hominum mo-
 resque pertinentibus. V. G. *Nemo
 mortalium omnibus horis sapit: Vel: Ve-
 ritatis una facies est semper: Falsis,
 nulla constantia, variantur & dissi-
 dent.* *Occulta sententia*, est Locutio
 singularis facta ex generali, adjectis
 circumstantiis personarum, loci, tem-
 poris, &c. V. G. sic dicendo: *Non potest
 fieri, ô Petre, ut omnibus horis sapias.*
 Vel: *Cum sis mortalis ô Caesar, mortales
 iras gerere debes.*

Vel oc-
 culta.

Ejusmodi sententiæ occultæ fre-
 quentissime debent esse in Oratio-
 nis quacunque parte, ornant enim
 mirificè & capiunt Audientem. A-
 pertæ etiam possunt esse, tamen hæ
 potissimum senibus conveniunt &
 experientiam habentibus. Usus ea-
 rum in rebus gravibus esse debet.

P E T E S IV.

*Quid sit Digressio & quando Ora-
 tori usurpanda.*

Digres-
 sio.

Hæc sæpe & pulchre Confirma-
 tio-

tionem intrat: Est autem tractatio rei diversæ à proposito ad utilitatem causæ pertinentis. Solet poni vel breviter, & tunc nulla facienda est Transitio: vel longius & fufius, & tum Oratio velut à longo devicque cursu revocanda est ad propositum.

Potest Orator uti digressionem cum sermo incidit de rebus communibus & universim sumptis. V. G. *De vitiis, de virtutibus, de servitute, de libertate, de morte, de vita, &c.* E. C. *Probarer quis, literatum esse non ejiciendum ex urbe, posset digredi in laudes literarum, earum necessitatem utilitatemque ostendendo.* Ad Digressionem revocantur rerum gestarum expositiones, descriptiones locorum, personarum, morum, &c.

P E T E S V.

Quid sit Amplificatio & quomodo adhibenda.

Amplificatio est Oratio, quæ id, quod simpliciter prolatum parvum videtur, auget, describendo ex adjunctis, ex circumstantiis. Duplex est Verborum & Rerum; de utraque sigillatim.

Amplificatio.

De Verborum Amplificatione.

Verborum Amplificatio fit. *Amplificatio Verborum est, per quam res verborum delectu atque elocutionis genere augetur. Potest autem ex uno Verbo undecim modis dilatari Oratio.*

1. Additione aptorum Epithetorum; Sic Cic. quod uno BELLI Verbo dici potuit, dixit: *Horrificum quoddam & nefarium atque omni scelere imbutum bellum.*
2. Adverbiorum commoda appositione. Ut, *jure ac merito laudare potestis.*
3. Definitione vel descriptione: ut *Consceleratorum ac perditorum manus; pro sicariis.* Sic Cic. *Cum debuit dicere Sardinus Clodii minister; dixit: Armiger Catiline, stipator Clodii, signifer seditionis, concitator tabanorum, danuator injuriarum, percussor, lapidator, fori depopulator, obsessor curiæ;*
4. Notatione: ut *Aureum illud os Chrysothomus.*
5. Cum una vox in duas secatur: ut, *improborum furor, pro improbis.*
6. Synonymiâ; cum idem significantia multa ponuntur: ut *hanc animo*

Pars I. Cap. II. Quest. X. 119

morum conjunctionum, hanc in unum
conspirationem, hanc jucundissimam
vitæ atque sociorum societatem; pro ami-
citiâ.

Periphrasi. Ut: id populi sermo in 7.
animis nostris jam ante defixit, pro
audiri ex populo.

Formarum enumeratione; ut 8.
Sanctissimus, prudentissimus, fortissi-
mus, amicissimus Reipublicæ; pro opti-
mo. Vel, Omnia contra mores leges-
que majorum, temere, turbulenter, per-
vim, per furorem gesta sunt; pro ne-
fariæ.

Partium enumeratione: quando 9.
loco totius, partes ponuntur. ut;
afflicto Senatu; perturbatis Equitibus,
suspensa ac sollicita civitate; pro com-
mota urbe.

Causarum Commemoratione, 10.
seu rerum antecedentium & conse-
quentium: ut Hunc tu ferro civem
& armis & exercitus terrore &
Consultum scelere, & audacissimo-
rum minis obsessiõne templorum, oc-
cupatione fori, oppressiõne curiæ,
domo & patria. cedere curasti;
pro vi.

Adjunctorum frequentatione: ut 11.
Frugum inopia, fames, vastitas,
c.c.

De rerum Amplificatione.

1. Amplificatio rerum est, cum res
 Rerum ipsa gravibus sententiis augetur &
 fit sub- confirmatur. Fit ex iisdem locis
 sequen- confirmatur. Fit ex iisdem locis
 tibus. ex quibus Argumenta sumuntur.
 Communiter tamen, cum Defini-
 tiones seu Descriptiones unius rei
 Historia multa ponuntur: ut *Historia est te-*
 quid. *stis temporum, lux veritatis, vitae me-*
moria, nuntia vetustatis magistra vitae.
2. Cum consequentia multa ponun-
 tur, h. e. cum ea ponuntur quæ con-
 sequutura sunt vel quæ jam sequuta
 sunt: ut, sit *Propositio; Neglectam*
libertatem multa damna subsequuntur;
hæc si amplificaretur; Quid liberta-
tem negligi patiemini? negligitur hoc
pactio simul fortunarum cura, ne-
gligitur bonorum possessio, negli-
gitur fidelitatis tutela, negligitur
civium defensio, contra furiosorum
hominum audaciam objecta propu-
gnatio, negligitur vita ac salus com-
munis, & latissime panditur adi-
tus ad injuriam, jam violentiæ si-
ne vitio, malitiæ sine iudicio,
 sceler-

scelera sine accusatione, neces sine pœna
exercebuntur, &c.

Cum contraria contrariis oppo-
nuntur: V. G. sit Propositio; Cali-
gula factus Imperator turpissime vi-
tam in pejus commutavit; ampli-
caretur sic: O Turpe monstrum & la-
tens sub purpura prodigium, quem
virtus ex servo Imperatorem fecit;
vitium ex Imperatore in servum
transformavit; transit pietas in pra-
vitatem, in odium patientia, pud-
icitia in pudorem, generositas in igna-
viam, humilitas in superbiam, co-
mitas in barbariem, liberalitas in
prodigalitatem, sanctitas in Deorum
contemptum, gaudebat audire Do-
minus, & vitis serviebat, gaude-
bat salutari Deus, & Sacra propheta-
nabat: pulcher miles, turpis Dux;
bonus servus, malus Dominus; an-
te Regnum sceptro dignus, in regno
jugum meritis; ante dominium o-
mnium gratiam habuit, in imperio o-
mnium execrationem. Idem for-
tis & ignavus, pius & scelestus;
Patriæ Pater & carnifex, custos ci-
vium & oppressor. Huc perti-
nent etiam Repugnantia & Dissi-
milia.

4. Cum Causæ multæ conglobantur V. G. sit Propositio : Nunquam fac, quod aliquando fecisse pœniteat : hæc ita amplificaretur : Quando id agis quod dolore luendum est, impetus ageris, quo quid stultius? animo destitueris, quo quid miserabilius? furore raperis, quo quid imprudentius? futura non prospicis, quid periculosius? cupiditates non refrenas, quid indecentius?

5. Cum multa effecta conglobantur. v. g. sit Proposito; Antonius multa damna fecit Romanis. Amplificatur sic: Doletis tres exercitus populi Romani interfectos, interfecit Antonius; Desideratis clarissimos viros? eos eripuit Antonius; Autoritas nostri ordinis afflicta est? Afflixit Antonius.

6. Cum multæ similitudines ponuntur V. G. sit propositio: Si vitia cum parva sunt non corriguntur; difficile postea cum creverint emendantur. Amplificares, sic: Prohibete igniculos scelerum si conflagrare non vultis; obstruite fontes si violento fluctu abripi non optatis; succurrite languori si morbo exstingui timetis. Quæmadmodum enim ignis de par-

va scintilla ortus non raro integras urbes demolitur. quemadmodum fluvius guttatim aggeri se infundens unversam molem eruit & evertit; quemadmodum levis febricula ingentes morbos excitat, totasque familias absorbit; sic vitia Iuvenum nisi initio opprimantur fortius radices agunt, donec omnem animi virtutem, omnem honesti ornatum turpissima labe conficiunt.

Cum multa exempla adferuntur. Sic Cicero pro Milone. Vteretur eadem confessione Milo, qua Hala, qua Nasica, qua Opimius, qua Marius, qua nosmetipsi, &c.

A Comparatione fit pulchra amplificatio, ut, sit Propositio. Frustra disputatur utrum literarum studia an armorum potiora sint, cum utriusque maxima dignitas emicet; Amplificaretur sic: O supervacaneos eorum labores, qui literas armis oppugnant, aut literis contra armorum dignitatem abutuntur: desistite ab infestis contentionibus, & utriusque magnum decus, magna commoda, magna gloria emicat. Arma Deorum inventum sunt & à Vulcanò fabricantur; literæ Deorum

7.

8.

Collatio studiorum cum armis.

proles & Iovis cerebro prodierunt. Arma Bellonam colunt ; Literæ Palladem. Arma ad fortitudinem & audaciam animum exercent , Literæ mentem honestate & virtutis amore excolunt. Armatus ab hoste non facile vincitur, sapiens à fortuna. Armatus gladios & vulnera non timet ; Sapiens mortem contemnit ; Armatus res in manibus gerit ; Sapiens in consilio. Armis dura franguntur ; Sapientia emolliuntur. Arma in corpus potestatem gerunt ; Sapientia in animum ; Armis Rempubl. defendimus , Doctrina observamus. Armis libertatem propugnamus ; Doctrina discernimus. Armis imperia distendimus ; Doctrina & jure sub pace retinemus. Ab Armis robur & vires Reipublicæ accedunt ; à litteris industria , doctrina , ars donatur, &c.

Pro pleniori Doctrina nota I. Quod omnes figuræ vehementiores ad Amplificationem valeant , præcipue autem ; Interrogatio , Repetitio , Subjectio , Conversio , Complexio , Anastrophe , Exclamatio , Hypotyposis , Sustentatio , Etopæja , Prosopopæja , Communicatio, &c.

Nota II. Quod necesse sit, ut cum amplificare velis Orationem semper ille versiculus ante oculos sit *Quis, quid, ubi, &c.* Quæ amplificandi Ratio tam singulis periodis quàm rebus potest servire, & videtur melior pro Tyronibus quam per locos communes. Nec tamen requiritur omnes hæ circumstantiæ ut exaggerentur aut ut certo ordine, sed satis est interdum aliquam vel aliquot adhibere, eo ordine quo placuerit.

QUESTIO XI.

Quid sit Confutatio & quomodo ponenda.

Confutatio est pars vel species Confu-
Confirmationis, in qua objecta vel tatio.
objicienda rejicimus, ponitur vel ante Confirmationem vel post illam vel etiam spargitur per partes in tota Oratione. Refutantur autem objecta vel omnia simul, vel ea prius quæ prius objecta sunt, & deinde ea; quæ posterius: Vel firmiora prius ut iis fractis leviora sponte sua corruant: Vel leviora prius ut illis elusis fortiora infirmentur & extenuentur.

Modus vero Confutandi, est ostendere id, quod ab adversario dicitur Confu-
tandi
modus.

etum est, esse falsum, repugnans, impossibile, incertum, incommo- dum, non cohaerens. Et quia Ora- tionis pars est, plena caloribus & saepe furoris, ideo admittit Dialogismos, seu colloctiones, Ironias, Illusiones, Subjectiones, Interrogationes, Execra- tiones, & alios adfectus atque vehe- mentiores figuras. Saepe autem re- jicitur adversarius contemptu, saepe non ita rationibus quam voce & ge- stu eluditur: Saepe increpatione ve- xatur, premitur interrogationibus, saepe similibus objectionibus impe- ditur: saepe id quod ex nobis quaesi- vit sine responso omittitur: Saepe responsum non statim redditur, sed diu prius suspenditur.

Q U A E S T I O XII.

Quid sit Peroratio & quas habeat partes.

Perora- Peroratio, aliter Epilogus, est ul-
tio. tima Orationis pars, in quo debet accuratè desudare Orator, ut acu- leum in animis Audientium relin- quat eosque in suas partes pertrahat: Ideo figurae vehementiores hic esse debent & adfectus motusque inci- tatiores. Duas partes habet potissi- mum,

num, *Enumerationem & Amplificationem*: *Enumeratio* requirit ut Argumenta Orationis in contextu fufius dicta, breviter, clare, & nova. Verborum varietate repetantur, non iisdem verbis, nec cramben reo- quas ad nauseam. *Amplificatio* desiderat ut gravibus verbis, sententiis, figuris hæc repetitio fiat. Vult adhuc Cicero requirere *adhortationem, & adfectum pro peroratione*, sed Amplificatione hæc includuntur. *Exemplum Perorationis Lege celeberrimum in Ciceronis Oratione pro Milone.*

Hæc Orationis pars vel ideò diligentius facienda est quod communiter Orator tanti fiat quanti æstimatur Peroratio. Eam enim tenaci memoria excipit Auditor, & ex ea de Nobis fert iudicium.

C A P U T III.

DE ELOCUTIONE.

I Nter quinque Rhetoricæ partes meo quidem calculo principem obtinet locum *Elocutio*, quippe parum est acute invenisse, parum bene disposuisse Argumenta, nisi eadem

apris & idoneis verbis, figuris & sententiis ad audientium aures devehas. *Ab Elocutione Eloquentia & Eloquentes dicimur.* Ab ea quantum quisque Orator possit, iudicium fertur. Est autem Elocutio idoneus verborum, figurarum & sententiarum apparatus; quia Eloqui est, omnia ea que mente conceptis ornata promerere. Jam Elocutio ut artificiosa sit oportet *Primo* ut sit *Latina*; *Secundo* ut *Plana*; *Tertio* ut *Ornata & apta* ad id de quo agitur, de singulis enucleatius.

QUÆSTIO I.

In quo consistat Elocutio Latina.

Latina. Cum de Latina Elocutione agimus, cave putaveris Latinis dumtaxat verbis Orationes efferi, siquidem vernacula & quavis lingua possunt combinari: Sed nobis qui Latinitati nomen dedimus, inquirendum est de Latino sermone, ne barbare & insulse loquamur. Hoc universim discere, ut, quacunque usus fueris lingua, ejus morem patrium sequare: *Est enim cuius lingua suus genius, suus lepos.* Jam vero ille Latinam Elocutionem artificiose ser-

servabit. *Primo*, qui verbis pure Latinis & apud probatos Authores receptis utetur, non peregrinis aut alterius linguæ, nisi forte consuetudine longa pro Latinis suscipiantur, ut sunt nonnulla Vocabula Scientiarum & Artium V. G. *Philosophia, Theologia* & quæ cum artibus simul à Græcis ad Latinos transiverunt. *Secundo*, Is recte loquetur Latine, qui Latina utetur constructione; quamquam publice constat non à Poëtis solum, sed etiam ab Oratoribus maxime panegyricorum scriptoribus item Historicis Græcam passim constructionem & Syntaxin usurpari, est quippe vere elegans & eximie ornat ut videre licet apud *Paterculum, Sallustium* & alios; Ut ergo ejusmodi constructiones in legendis Authoribus & noveris & judiciose imiteris, ostendam hic quomodo *Hellenismus* seu quod idem est *Græcanica constructio* in Latinis Verbis fabricari possit: Et quod docebo ex Latinis probatis Authoribus confirmabo.

Primus Hellenismus.

Nominativus eleganter apud
F 5 Græ-

Hellenismus.

Græcos adverbij loco ponitur; hoc imitantur Latini dupliciter; Primo ponunt *Neutrum* pro *Adverbio*, *Neutrum* tamen illud transit in *Adverbium* & *Accentu* notatur V. G. Horat.

Acutum clamat, *Acutum* ludit pro *Acute*. Et alibi: *Crudele* micat, *Silius* dulce loquitur, *dirum* minari, *dirum* insonuit. Et alibi: *grande* ingemuit, *Statius* immanè fremit, id est, valde. *Secundo Rectum* ponunt pro *Adverbio*, non *Neutrum* sed cuiusvis generis, ut *atrox* instat, id est, atrociter, *matutinus* veni, id est, mane. *Vespertinus* fecit, id est, vespere; *nullus* dixeris, id est, ne dixeris. Et hæc fiunt per *Enallagen* figuram ubi pars Orationis una pro altera ponitur.

Secundus.

Apud Græcos eleganter ponitur *Verbum* inter *Nominativum* unum & *Genitivum* alterum: ita ut apud Latinos inter duos *Nominativos* solet poni, v. g. *Ties Nobilium tu quoque* *fontium*, id est, Tu quoque *fontis nobilis*.

Tertius.

Adjectivum Neutrum veruste jun-

jungitur Substantivo masculino aut
fœminino. Ut, *Varium & mutabile*
semper fœmina; Et alibi *Tutissimum*
pœnitentiæ confessio: Et alibi, *Triste*
lupus stabulis.

Q. in
Arlia-
nus.

Quartus.

Adjectivum apud Græcos *Sub-*
stantive ponitur & more *Substanti-*
vorum construitur: Latini eos pul-
chre imitantur dupliciter. Primo
ponunt *Adjectivum* loco *Substanti-*
vi ut *equum* pro *equitate*: v. g. Sic
Poëta: *Servantissimus equi*, id est,
justus: *honestum* pro *honestate*; *pium*
pro *pietate*; *serenum* pro *serenitate*;
verum pro *veritate*; *sinistrum* pro *inse-*
licitate. Secundo *Adjectivum* po-
nunt in *Neutro pluralis numeri* &
Substantivum in Genitivo. V. G.
amara curarum, id est, *amara curæ*.
Sic, *ardua rerum*; *incerta viarum*;
opaca sylvarum; *plana camporum*.

Virgi-
lius.

Hora-
tius.

Quintus.

Eleganter apponitur *Adjectivo*
Casus genitivus; ut *Abstinens pecu-*
nie. *Abundans corporis*; *Cœcus su-*
turorum; *Candidus Eloquii*, *doctus*
Choræ, *Literarum*; *Nimius animi*,

Idem.
Clau-
dianus.
Cicero.

id est, iracundus ; nimius imperii,
 id est, Severus ; nimius sermonis,
 id est, Loquax ; plenus fori, id est, in-
 ter lites versatur ; plenus litium, animi,
 crapulae, irae, negotii, somni, timoris &c.
 parcus irarum ; parcus oris ; reus voti,
 id est, debet solvere votum.

Sextus.

Verba admirandi, appetendi, aman-
 di, privandi, consequendi, participandi,
 aberrandi, incipiendi, dominandi, abs-
 tinendi, junguntur apud Græcos
 cum Genitivo ; quod præclare, La-
 tini imitantur. v. g. *Abstine irarum*, Virgil.
*Callideque rixæ ; desine tristium que-
 relarum : Fallor animi.* Plaut.

Septimus.

Adjectivis Græci adjungunt Infinitivum ; hoc imitantur Latini. Sed fere tantum Poëtæ ; & Primo apponunt Infinitivum Activum, seu Neutrum Adjectivo. ut *Amicus ferre jugum ; cereus diffluere ; doctus ludere, durus componere versus ; Facilis dare ; piger ire.* Horat. Secundo Infinitivum verbi apponunt Passivi vel Deponentis, Adjectivo ;

Idem. Etivo; ut audax perpeti; blandus loqui;
celeres vehi hora; cerens in vitium flecti;
mitior adspici frons; fluvius sedulus
labi.

Octavus.

Horat. Pulchre Latini imitantur Græcos
illa constructione, in qua verbum a-
liquod apponitur *Infinitivo*, quod fit
dupliciter. Primo apponitur verbo
Infinitivus Activus aut *Neutrius ver-
bi*: ut *Amo vivere tecum*; descende
promere vina. Secundo apponitur
verbo *Infinitivus Passivus* aut *Depo-
nentis*, ut *Amat dici*; gaudet aspici;
annuit capi, &c.

Nonus.

Multa *Adjectiva* laudem, vitupe-
rationem, patriam, gentem, nomen,
vel partem significantia *Accusati-
vum* regunt apud Græcos, item *Par-
ticipia* & *verba*. Latini imitantur
hoc frequentissime intelligendo an-
te *accusativum particulam*. *Secundum*,
aut aliquid aliud: ut *auctus opes id
est, Secundum opes*; *cuncta pares
fratres id est, Secundum cuncta*; *te-
cta caput nube*, &c.

Hæc sufficiant de constructione,
plura colliges ipse legendo; pro fine

tamen moneo, ut Orator se exerceat unam eandemque rem pluribus modis efferre. Deinde ex istis aptiorem seligat, sic copiam acquirat & ad Latinæ linguæ gratiam perveniat.

QUESTIO II.

In quo consistat plana Elocutio.

Plana Elocutio est quando verba & modi loquendi, ita clari sunt, ut ab Auditoribus facile intelligantur; plane enim dicere, est clare dicere. Hinc illi sub reprehensionem veniunt, qui, ut subtiles & acuti videantur, orationes suas aut phrasibus & inusitatis verbis aut sensibus obscuris, ita infarsciunt, ut ad intelligendum candela indigeas; certè extremæ dementiæ est, loqui ad aliquem & ab eo nolle intelligi: Suadetur tamen à doctis viris ut juvenes quoad fieri potest, tumide scribere & cum ingenii ostentatione adfectent, omnemque suam gloriam in ea sitam arbitrentur quod magnifice & phrasice scribere possint, modo phrasēs quærendo, sensum & rem non perdant, facile enim ubi judicium.

Pars I. Cap. III. Quest. III. 155
cium maturuerit, detumescent &
medium inuenient.

Ut ergo plane loquaris, hæc qua-
tuor observa: *Primo* Longas paren-
theses & frequentes non usurpa. *Se-
cundo* Abstrusas phrasas & modos
loquendi non usitatos rejice. *Tertio*
Acumina crebra & inepta evita.
Quarto Membra & periodos ultra
justam mensuram non extende.

QUESTIO III.

In quo consistat ornata Elocutio.

Ornatus Elocutionis in multis Ornata
Elocu-
tio. spectari potest, *Primo* in verbis sin-
gulis. *Secundo* in verborum conjun-
ctione. *Tertio* in numero Oratorio.
Quarto circa incipientes Syllabas &
finientes periodum. *Quinto* circa
figuras. *Sexto* circa affectus. Distin-
ctionis gratia de singulis quam bre-
uissime sigillatim.

*Quomodo ornatus in verbis
singulis spectandus.*

Verba, quibus Oratio conficitur In ver-
bis sin-
gulis. vel simplicia sunt sive propria; vel
translata sive impropria. Simplicia
& propria ut ornata dicantur has
tres virtutes habeant; sint usitata,
se-

sonent optime, rem maxime exprimant. Usitata sunt illa quæ à bonis Authoribus usurpantur. Optime sonant primo *Superlativa*, ut, *conspēctus vester multo jucundissimus*. Secundo *Verbalia*; ut *dominatrix animi cupiditas*, pro *Domina*. Tertio *Composita*, ut *consceleratus*, *constuprare*, &c. Quarto. *Quæ habent plures Syllabas*, ut *tempestas* pro *tempore*; *moderatio animi* pro *modestia*. Quinto. *Quæ longiores habent Syllabas*; ut, *princeps* pro *primus*; *quamquam* pro *licet*. Uno verbo; illa verba sunt sonora in quibus vocales sunt A O V; Molliora & delicatiora illa in quibus I E frequentius; quæ vero verba maxime exprimant rem, iudicio uniuscujusque relinquitur: Ita *Clementia* melius exprimit quam *lenitas*; *perditus* & *profligatus*, quam *malus*; *exterminare* melius quam *ejicere*; *trucidare* quam *occidere*; *excruciare* quam *torquere* &c. De Alienis seu translatis nil attinet dicere, satis de iis passim Rhetores.

Quomodo ornatus in Conjunctione Verborum spectandus.

In conjunctione verborum erit ^{In verborum conjunctione.} ornatus *Primo*, Si apta *Vocalium* & *Consonantium* structura fervetur. Quod ad vocales attinet; *primo Vocalium* concursus est fugiendus frequens: *Secundo*, ne eadem *Vocalis* & præcedens verbum finiat, & sequens inchoet, exasperat enim *Orationem* v. g. *amplissima actio oritur*: Maxime tamen hoc vitandum est in A & E. ut autem hoc fiat natura *vocalium* est cognoscenda: Ergo concursus A & A faciunt *orationem hiulcam* v. g. *ad ea arma accingimur*. A & I obtusam, ut, *diligentia inimicum vicit*; A & V insuavem, ut, *Sylva writur*. E & A minus dissonant, ut, *tua voluntate ad bellum ivi*. I & A suavius audiuntur ut, *prostrati ad pedes jacent*. O & A insuavia sunt, ut, *equo animo tuli*. O & E mollius concurrunt, ut, *reprehensio exigua non nocet*; O & I absona sunt, ut, *sine modo injuria*. V & A pulchrius sonant, ut, *urbs adscensu ardua*. *Tertio*, *Vocalium* brevium & tenuium vitanda est

est multitudo, ut, *speciei, progeniei.*
Sed in his nec negligentes nec dili-
gentes nimium esse oportet, alias
singulorum verborum singulas Syl-
labas anxie inspicere, quæ tandem
Oratori libero & quam intolerabi-
lis esset servitus!

Quod *consonantes* concernit bene
monet Rhetor asperum esse concur-
sum, si S præcedens verbum finiat
& X sequens incipiat, ut, *Exercitus*
Xerxis: Item si S incipiat & S finiat,
aut si X finiat & X incipiat, ut *Ars*
studiorum, Rex Xerxes. II. erit or-
natus in conjunctione verborum, si
monosyllaba multa non ponantur
simul. III. Si nomina aut verba
brevia multa non continuentur, sic
enim compositio fit minuta & con-
cisa. IV. Si nec longa verba multa
in unum conglobentur, adferunt e-
nim tarditatem, Plura lege apud
Soaret. lib. 3. Cap. 33.

Venustam etiam facit Orationem
quando voces certæ, vel anteponun-
tur vel postponuntur, quod in Ora-
toribus passim observare potes.

Quomodo ornatus sit in numero
Oratorio spectandus.

Numerus Oratorius est quædam In nu-
mero
Orato-
rio, mensura & vocum coordinatio; ut hæ longis brevibusque Syllabis consistent, quæ voces vel partem sensus faciunt, vel aliquem sensum, sed pendentem, vel perfectum & integrum. Si voces aliquæ partem sensus faciunt, vocatur *Comma* seu *in-ersum* si aliquem sensum, sed pendentem, vocatur *membrum* seu *color* vulgò *duo puncta*; si perfectum & integrum *periodus* vocatur. *Comma* Com-
ma
quid. est pars sententiæ seu elocutionis ex duobus vel pluribus verbis consistens nihil adhuc perfecti & absoluti significans v. g. *Etsi vereor Indices*, *Duplex est comma*; aliud est *membrum* Quotu-
plex, *actualis pars*, aliud *pars membri potentialis*: notatur *comma* virgula per modum mediæ lunulæ inversæ (,) ut quotidianus docet usus. Longitudo ejus proprie sumpti, ad septem Syllabas longas extenditur aut ad breves quatuordecim, quia cum longa quævis Syllaba duo faciat tempora possunt pro una longa breves duæ substitui. Sed in Syllabis

labis numerandis terendum tempus non est, aures enim terſæ & politæ de omni ſuperfluo & defectu faciẽ ferunt iudicium: Nec noſtri hæc inſtituti ratio, hiſce acquiſite prolixius inhærerẽ, cum quod populariter dicitur, *non ſit de pane lucrando*; quapropter iis omiſſis quæ in Rhetoricorum libris hodie fertili ſatis proventu circumferuntur, Rem ipſam aggrediar, ut tandem promiſſi memor Lectorem voti faciam competentem: Finem itaque reſpicio Partis *Primæ* quæ de *Memoria* dicendo pauciſſimis erit finienda.

M E M O R I A.

Memoria, Memoria eſt facultas animæ retinens ea & conſervans quæ cognovimus & impreſſimus: pulchre à Cic. *Theſaurus & ſinus animi dicitur*: à Cauſino, *horreum mentis*; ab aliis, *Ararium ingenii*; quia in illa quæ volumus deponimus, ut pro tempore recipiamus. De hac multum loqui conſilii mei non eſt, ſiquidem ea contenti eſſe debemus, quam à Deo accepimus; nec ullus ſibi per præcepta ſi caret, formabit. Solent tamen Rhetores multa ſuggerere auxilia, ut quam natura nobis con-

concessit Memoriam excolamus, ^{Loca-}
 amplificemusque; Suadent omnes ^{lis.}
 & docent loca sibi quædam fingere
 atque imagines, sive nota ædificia,
 sive castella sive alia spatia quæcum-
 que concipere animo, atque in co-
 rum partibus certas rei dicendæ par-
 tes collocare, ut sic visa aut revoca-
 ta loci parte, statim occurrat pars
 rei, de qua dicendum est, & hanc
 illi *Memoriam localem sive artificia-*
lem appellant, eamque Rhetoricæ
 partem esse volunt: Utatur hac ope
 qui volet; mihi præsentiora viden-
 tur auxilia, quæ sequuntur.

Primo: Ut Orationem commen-
 daturus memoriæ, post invocatam
 Dei opem, semel totam prius legat,
 ut quasi confusam ejus habeat noti-
 tiam; deinde per partes ediscat, nec
 facile saltet ab una parte nondum
 plene possessa, in aliam. *Secundo,*
Quia tempus matutinum longe
 cõmodius est ad ediscendum quam
 meridianum & Vespertinum, ideo
 illud curæ sit: tamen perquam utile
 est pridie vesperi priusquã dormitũ
 concedas, semel & iterum percurre-
 re ea, quæ postridie sunt ediscenda.

Tertio, dicerem ut curet intelli-
 gere,

gere, quia intellecta facilius haerent & fortius, sed Rhetori loquor qui sine dubio nihil declamabit quod non intelliget.

Quarto, proderit multum ex iisdem chartis, in quibus composuimus, ediscere; quia ad paginae loca & partes jam assuevit memoria, hinc scimus, quo in charte angulo aliquid scriptum sit, atque adeo sedem verbi cuiusque quasi oculis tenemus. Turbatio vero & confusio, si in alia charta scribas & ex alia discas: inter dicendum enim utriusque charte imago occurrens, distrahit & confundit animum perorantis.

Quinto, Utile est, ut si quidpiam difficilius addiscitur illi loco aliquod signum vel notam aliquam apponas, cuius admonitu citius occurrat, & infigatur.

Sexto, Puto utilius esse si non tumultuarie sed declamando statim & cum gestu discat, eumque sensum quem jam infixit aliquoties secum revolvat, tum demum ulterius pergat.

Breviter; Maxima fabricandae & servandae sibi Memoriae ars est, indies illam exercere, aut saltem saepissime: quia otiosa diu & sine usu hebescit, & infidelis efficitur.

ORATORIS
EXTEMPORANEI

SEU

ARTIS ORATORIE
BREVIARI

PARS ALTERA

*Quae circa Praxin in specie occupatur
potissimum.*

Ex Libris

Ludovici Taboriski
m. p. p.

Hic Liber dono cessit a
Rmo. Ludovico Taboriski
nempe in Manus
Matthaei Mycynski
m. p. p.

B R E V I A R I
A R T I S O R A T O R I Æ

P A R S P O S T E R I O R

De genere Demonstrativo &
Deliberativo.

Ametſi generalia Ora-
toriae facultatis præ-
cepta, pro omni Ora-
tione componenda.

Acces-
sus ad
rem.

abunde ſufficere poſſint: Uberio-
ris tamen Doctrinae & claritatis
Cauſſa, ad particularia deſcendere
volumus; & poſt oſtenſos fon-
tes, rivos etiam demonſtrare: Ut
ſi forte aliqui minus felici ſtudio ar-
tem in genere ſcriptam non pene-
traverint, ſaltim hinc laboris fru-
ctum colligant: quod utique gra-
tum eſſe nemini non poterit, cum
illud jam vivimus ſeculum in quo
cum Orationibus nihil non inchoa-
tur, nihil non perficitur. Nam &
naſcentes nos Orationes excipiunt
& mortuos deducunt, & menſæ,
hoſpitia, fora, congreſſus ac ſinguli
ferè motus Orationibus perſonant:
ut noſtrum ſere loqui, ſit eloqui, at-

G

que

que adeo nullibi non sedem sibi Eloquentia cum libertate & theatrum elegisse hac ætate videatur.

Instituti ratio. Hæc autem instituti nostri ratio erit; *Præcepta* prius dicam, juxta quæ *Orationes Demonstrativi ac Diliberativi generis* componi debeant. Deinde *Præces* subjungam & præcipue in genere *Demonstrativo*, quia genus hoc crebrius est; postremo suppellectilem dabo ex *Sententiis, Historiis & aliis eruditionibus* quibus in ejusmodi Oratiunculis conficiendis maxime indigemus. Sed prius in communi docebo, ex quibus præcipue locis *Argumenta* inveniendâ sint pro utroque genere; & quibus modis *Oratiunculæ* facile possint componi ac disponi.

CAPUT I.

EX quibus locis præcipue *Argumenta* inveniendâ sint in utroque genere.

QUÆSTIO I.

Ex quibus locis præcipue inveniatur in genere *Demonstrativo*.

De-
mon-

Genus *Demonstrativum* in quo
lau-

Laudamus vel vituperamus. *Laudamus* bonum, utile, jucundum: *Vituperamus* malum. Porro, laudare vel vituperare possumus, aut *personas* aut *res*; De utrisque aliquid distincte.

stratum
genus,
quid.
Laudamus
Personas ab
Adjunctis
Personarum.

Personas laudaturus maxime argumenta sumes ex *Causis*, *Effectis*, *Adjunctis*, *Comparatione* & *Similitudine*. Sunt verò *Adjuncta* *personae Patria*, *Majores*, *Parentes*, *Bona animi*, *Corporis*, *Fortunae*. In *Patria* considerandum est, qualis sit, clarane & magnorum *Heroum* genitrix; an obscura, quam ferax, quam splendida, abundans, ubi & quomodo sita. In *Majoribus* nobilitas & res præclare gestæ. Deinde in ipso qui laudatur, natalis dies, & si quæ laudabilia aut prodigiosa natiuitatem præcesserunt. In *Pueritia*, *Ingenium*, *indoles*, *docilitas*, *institutio*, *proclivitas ad virtutes*, *ad alta*, &c. In *Adolescentia* *mores* & *studium seu virtutis & sapientiæ seu vitii & ignaviæ*, quomodo vitam egit, apud quos, sub quibus *Præceptoribus*, cum quibus æqualibus, quibus *artibus & studiis* vacabat. In *Inventute*, *genus vitæ*, *fortunæ*,

bona, ut honores, dignitates, facta præclare gesta, virtutes. In Senectute consilia, pietas, morbi, patientia, constantis in bene cœptis, &c.

Sed Adverte in factis vel operibus laudandis vel vituperandis bene ponderandum esse quale opus sit, honestum an turpe, utile Religioni, Patriæ aut alteri, an vero noxium: Facile an difficile, jucundum an molestum.

Quid vero sit honestum esse, utile, jucundum infra dicam. In Rebus hoc universim spectetur, ut rei laudandæ vel vituperandæ partes diligentissime inquirantur: Rursus examinentur Genera, Species, Causse, Effecta, Contraria, Adjuncta. Porro res Naturales, item artes, linguæ, virtutes, scientiæ, laudari vel vituperari solent ab honestate aut turpitudine, à Causse efficiente, à necessitate aut contra ab utilitate vel à damnis, à facili vel difficili, à circumstantiis aliis, &c.

Sic Urbes, Castella, Arces commendantur ab antiquitate, à conditoribus, à forma, à situ, partibus, ædificiorum structura, aeris clementia, fertilitate soli, abundantia rerum,

rum, à Fluminibus, quibus irrigantur,
à Civium moribus, à Studiis Operibus,
à Politia, Senatu, rebus gestis. Vitu-
perantur à contrariis.

Insule, Regiones, loca alia laudan- Insulas
tur à situ, figura, amplitudine, an- Regio-
tiquitate incolarum, à Regibus, Du- nes, &c.
cibus, à cultu Religionis, à fertili-
tate, fontibus, aquis, stagnis, ur-
bium frequentia & celebritate, ab in-
stitutis & legibus, à rebus gestis,
&c.

Arbores, Planta, Herba laudan- Arbo-
tur à nomine seu Notatione; à for- res.
ma, à loco subjecto, ab adjuncto tem- Plantas.
pore, à virtute, ab Effectu. Herbas.

Flumina & Fontes ab ortu seu sca- Flumi-
turigine, ab amplitudine, colore, natu- na.
ra aque, à velocitate cursus, à locis no- Fontes.
bilibioribus per quæ fluunt, à piscium ge-
neribus, copia, salubritate, ab effecti-
bus.

Montes laudantur à situ, ab iis quæ Mon-
in illis nascuntur ut herbis, arboribus: tes.
vel quæ effodiuntur, ut metallis, à
feris, quæ in illis degunt, ab Arci-
bus & Turribus, quæ in ipsis sunt,
à fontibus inde scaturientibus, à rebus
memorabilibus aut prodigijs ibi fa-
ctis.

QUÆSTIO II.

Ex quibus locis præcipue Argumenta sunt sumenda in genere Deliberativo.

Deliberativum genus est, in quo de rebus futuris, quæ in potestate nostra sunt quæque evenire possunt & non evenire, deliberamus. Nobile & Civile genus dicendi, duabus partibus constat: *Suasione* & *Dissuasione*. *Suademus bonum, dissuademus malum.*

Suadentis.

Argumenta potissimum in hoc genere quærenda sunt in *Causis, Effectis, Consequentibus, Contrariis, Adjunctis, Comparatione*. Seu ut clarius loquar capita universalia pro Argumentis in *Deliberativo* genere ad suadendum sunt hæc:

A necessario, ab honesto, ab utili, à jucundo, à glorioso, à justo, à possibili, à facili.

Dissuademus.

Ad dissuadendum vero hæc: *A non necessario, à turpi, ab inutili, ab injucundo, à periculoso, ab impossibili, à difficili, à probroso, à molesto & damnofo.*

Honestum.

Porro *Honestum* illud dicitur quod à Deo ac Religione vera com-

men-

mendatur, quod rectæ rationi, quod
 fanis legibus, quod sapientum dictis
 ac monitis consonat. E contra ve-
 ro *Inhonestum seu turpe*, quod Deus, Inho-
 quod pietas reprobatur, quod sanæ ^{nestum}
 rationi repugnat, quod fanis legi-
 bus, quod sapientum dictis ac mo-
 nitis non congruit. *Vtile* illud dici-
 tur quod bona animi vel corporis
 vel fortunæ aut acquirit, aut auget,
 aut conservat. *Inutile* quod ad nihil Inutile;
 horum conducit. *Iucundum* est quod Iucun-
 animum voluptate perfundit; *Inju-*
cundum, quod nihil voluptatis ha-
 bet. *Necessarium* illud dicitur sine Inju-
 quo vel salus vel libertas vel Reli-
 gio vel aliquid aliud esse non potest, ^{cun-}
 vel quod necesse est ut fiat, alias ^{dum,}
 multum nocetur. *Possibile* est, quod ^{Neces-}
 habet Causas à quibus fieri potest. ^{sarium.}
Facile, quod sine labore magno; *Dis-* ^{Facile.}
ficile, cura & pretio. ^{Diffici-}

Probrosum, ex quo infamia se-
 quitur. *Molestum*, quod aufert vo-
 luptatem sensuum vel animi, quod
 tædium vel fastidium generat. ^{le.}
^{Pro-}
^{bro-}
^{sum.}
^{Mole-}
^{stum.}

Adverte verò diligenter Oratori
 considerandum esse in *Suasione* vel
Dissuasione, quinam & quales Audi-
 tores sint: Nam si Generosi & No-

biles, tunc maxime argumenta sumenda erunt *ab honesto*: Si vero plebeji animi & mechanici maxime *ab utili*: *utili* enim hoc genus hominum maxime trahitur.

CAPUT II.

De Dispositione Orationum generis Demonstrativi & Deliberativi.

PRæter ea quæ supra de *Dispositione* diximus, nihil speciale hic occurrit; de genere *Demonstrativo* hoc solum addendum est, quod cum sit perpetua *Narratio cum Amplificatione*, laudando aliquem solemus incipere à *Patria*, deinde laudare à *Majoribus*, à *Parentibus*, *Consanguineis*, & *Familia* utriusque lineæ. Postea *nativitatem* describimus, tum *Pueritiam*, *Adolescentiam*, *Iuventutem*, *Virilem ætatem*, *Senectutem*, denique *mortem*, atque ita quem ordinem vita habuit, eundem oratione sequimur. Aliquando verò accipimus unam tantum, vel aliquot virtutes laudandi tota oratione tractandas, atque ad
eam

eam vel ad eas alia honeste ge-
sta deducimus quæ possimus, præ-
tereundo *Patriæ laudes, Generis &*
Familiæ &c. Sed *Decem modos dis-* Decem
ponendi vel conficiendi Oratiuncu- Modi
lar à Neotericis collectos propone- dispo-
re lubet, in quibus si sedulus te ex-
ercere volueris facile in Oratorem
etiam extemporaneum evadere po-
teris.

Modus Primus est.

Cum voles *Gratulari, Salutare,* 2.
Valedicere, Propinare & alia ejusmo-
di præstare, *Primo* rationem seu
Causam invenias propter quam id
facere velis; *Deinde* rationem cum
propositione in *Syllogismum* dispo-
ne faciendo *Majorem, Minorem,*
Conclusionem ut supra diximus &
facillime paraveris Orationem.

EXEMPLUM.

Velles v. g. Amico gratula-
ri *Natalitia festa,* quæres ergo
prius *Rationem* propter quam face-
re velles & occurreret hæc; *quia:*
Amor impellit: Ex hac igitur ratio-
ne & propositione conficeres hunc
Syllogismum; E. C. *Amor urget a-*

G s.

mi.

Gratulatoria. *amicum, ut Amico debeat gratulari. Sed ego habeo tui Amorem. Ergo &c.*

Oratorie hoc sic facile efferres.

ELABORATIO.

Major. Habet suas faces, habet stimulos
Fœcundus votorum AMOR & eo
perurit, eo lacessit usque Amici pe-
ctus, donec in Amici præsentia to-
tum in vota, totum in desideria ex-
undet. Quid vero pectus meum,
nonne Amoris in Te singularis pa-
latium? quem humanitate hæcenus
non vulgari & favore ornavisse pa-
rum fuit; etiam plurimis & maxi-
mis beneficiis nutrivisti, fovisti. Cer-
te urfit & iussit ille in amicissimum
conspicuum Tuum prodire, & hoc
tux benevolentix Domicilium, si-
quidem in repagulis non potest, in
verbis aperire commendavit; Obse-
cundo, aperio, & cum has Natales
Christi Feras tibi evenisse felices
gratulor; tum à Deo rerum & for-
tunæ Arbitro omnia fausta appre-
catus annos etiam meos in felicis vi-
tæ tuæ prorogationem depono.
Dixi.

RESPONSORIA.

Qui vellet gratulanti respondere,
hunc

hunc Syllogismum institueret. v. g.
*Gratulatio Amici gratissima est, Tu
 Amicus gratularis, Ergo: Oratorie sic
 tractabis:*

ELABORATIO.

Nullius quidem vota & salutis
 apprecatio grata esse non potest, ab Re-
 amico tamen quæ venit pectore so- sponso-
 let esse semper gratissima. Ut enim tia.
 pretiosis nobilior pretium adjici- Major.
 mus; quando aurum adjicimus; Ratio
 Ita quæ amore condiuntur, si bo- ris.
 na sunt sunt optima. Jam vero à Minor.
 Te quid non amore plenum pro-
 dire potuit, qui totus amor es, & a-
 moris mei singulare Elogium. Ape-
 ruiisti hodie pectoris dulce Sacra-
 rium, & me novo favoris radio rur-
 sus perfusum beavisti: Fecisti quod
 prior facere debui & in amicitia
 certamine me longe superior trium-
 phare potes: Quid ad gratissimas a- Con-
 moris tui voces adjiciam? quia ma- clusio.
 jora non possum paria repono, vive
 & vale semper felix, semper meus, &
 quem tempus inter nos inchoavit
 amorem, æternitas consignet.

Adverte hic: *Primo*, quod si fusius Nota.
 loqui voles propositionibus tuis hoc
 est, *Majori & Minori, &c.* plures

rationes, confirmationes, exornationes
subjunge.

Adverte *Secundo* Quod ii qui eruditiones videri volunt, communiter rationes Majoris aut Minoris per Sententias & aliorum dictoria efferrunt. Quanto autem cultiores erunt rationes tanto etiam ipsa Oratio plus habebit gratiæ.

Adverte *Tertio* Communiter in officiosis Oratiunculis loco *Conclusionis* ipsam adfectus testificationem poni, fervientem ei rei, quam assumpsisti, ut si gratularis, gratulationem, si salutas salutationem ponis in *Conclusionem*.

Secundus Modus.

Quando immutantur partes *Syllogismi*, & primo loco particularis propositio ponitur seu quod idem est *Minor*: Deinde universalis propositio seu *Major*: vel ante vel post *Conclusionem*, ita tamen, ut si *Conclusio* ante *Majorem* posita fuerit, rursus repetatur aliis Verbis in fine.

EXEMPLUM.

Si velles v. g. Consulem primo ingredientem Consulatum nomine aliorum excipere, hanc pro fundamento

mento simplicem rationem acciperes: *Letamur quod saluus ingrediaris, quia hoc assequimur quod optamus. Syllogismum formares sic:*

Qui assequitur quod optavit jure letatur;

Sed nos cum incolumem Te accipimus, assequimur quod optavimus:

Ergo. Oratoric sic:

ET LABORATIO.

Oculos nostros hodie primum Saluta-
auspicatus ingred. ris, sed in animis toria.
omnium & votis pridem habitas. Minor.
N. N. Idem ipse Dies qui Te feliciter
Consulem nostrum denunciavit,
desideriis nostris impressit, ut de Te
unice solliciti, hoc in votorum summa
portaremus, Te incolumem accipere;
Sæpe lentum accusavimus Solem,
quod eum moraretur diem quo magis
apprecationibus hominum & plausu,
quam curru hanc Urbem & Consularem
sedem inventus, nominis tui magnitudine
exornare inciperes; quam ut à Majoribus
liberalissimè derivare possis; in hoc
tamen maximus es quod mensuram
magnitudinis tuæ totus in te habeas
& fortunam quantam-

cunque animo & meritis excesseris. Ecce verò desideria hodie felix coronat eventus, quando Te Salvum nobis quando faustum explicat. Et quis votis suis subscripsisse Numen non triumphet? quis voluntati diuturnæ? quis sollicitis animorum curis satisfactum esse non vehementer gaudeat. Gaudemus certe, triumphamus, & quem hodie ingredientem salvum & felicem salutamus, eundem progredientem diu faustum, diu incolumem ut amare & venerari eveniat solliciti unanimes Cœlum imploramus.

Con-
clusio.

Tertius Modus.

3. Quando *Conclusionem* primo loco ponis & ei *Majorem* & *Minorem subnectis* eo ordine quo melius videbitur. Denique repetis *Conclusionem* & facis *testificationem adfectus*, convenientem rei assumptæ.

PRO EXEMPLO.

Lectori benevolo elegantissimam Oratiunculam præbeo, qua quondam *Cancellarius Regni Poloniae* alicubi me præsentem salutabatur; pro cuius fundamento hæc simplex

plex ratio fuit: *Salutamus Te, quia magnus Hospes es & ad nostram tenuem Salutationem audiendam Te demittis: Syllogismus talis est:*

Salutatoria.

Letitia & amoris opus est quando magni Viri se demittunt ad tennes:

Tu magnus ad audiendam tenuitatem nostram Te dimittis.

Ergo: Oratorie sic.

E L A B O R A T I O.

Erubescere debet coram Te Elo-
quentia nostra, Princeps Illustrissi-
me, & pudore quam verbis ornatio-
Te hospitem orbis iudicio magnum
venerari: felicitatem nostram Tua
humanitate metimur, quod magnis
assuetas aures ad nostram dicendi
infantiam inclinas: Et explicatam
Principibus præsentiam nostrorum
intra oculorum compendia contra-
his. Ut natura in magnis miranda
sit, in parvis semper amabilior est,
ita magni Principes quando Maje-
statem in angustias colligitis, forte
magnitudinem stringitis, sed amo-
rem amplificatis; fit molis jactura,
sed pretium crescit æstimationis. An-
gustum pridem nominis tui splen-
dori

Major.

Minor.

dori *Polonia Cælum* fuit, *Mundus* aperire debuit, ut illustraretur; Imo ipse *Mundi oculus Roma* ad *Polonæ* indolis radios connivere, & cui omnem prope admirationem Heroum frequentia sustulit, cum Te vidit & loquentem audivit, etiam admirari. Quod *Ferdinandus Imperator* & in eo *Orbis Christianus* de Te ferret iudicium, satis aperuit, cum *Virtutes tuas Ducis* titulo æstimavit. Quo in *Amore* collocaret *Patria*, luculenter annulo publicæ fidei, quam tradidit, testatum fecit; Quo loco *Rex Vladislavus* poneret, quando toties nomen & personam in Te suam transfudit, ad terrarum regna & *Duces* circumferendam; eccui tandem obscurum reliquit? Quid mirum igitur si cum humili *Salutis* apprecatione ad *Majestatem Principis* audacter vicini, à tui nominis radiis tenebras etiam nostras illustratum iri nequaquam dubitamus.

Con-
clusio
repeti-
ta.

Quartus Modus.

Quando factò *Syllogismo* omittis *Majorem* & incipis à *Majoris Ratione*: eamque si placuerit exornas vel

vel confirmas. Deinde *Minorem* ponas, cum suis itidem si placuerit *rationibus* & *exornationibus*: Tandem *Conclusionem*: Vel si placebit pone primo *Rationem Majoris*, deinde subijce statim *Conclusionem*: Tandem pone *Minorem*, & rursus in fine repete *Conclusionem*.

EXEMPLUM.

Si velles v. g. Suadere non esse flendum ob *Juvenis obitum*, hanc *rationem* invenires; quia *maturus Cælo propter virtutes mortuus est*: *Syllogismum* hunc faceres:

Qui *maturus Cælo licet juvenis moritur flendus non est*; Sed hic &c. Ergo; &c. *Ratio Majoris* est, quia *Cælum non à diebus ætatis; sed à moribus ætatis nos computat*. Oratorie Sic.

ELABORATIO.

Si more nostro *Cælum*, vitæ *Suasodines* in *Annos* computare *arbitraria* mur, vehementissime nos ipsi fallimur & *Cæli ingenium* ignorare *Ratio* demus. A *moribus ætatem æstimat Majoris* & de *immatura adolescentia maturis* virtutum *fructus frequentissime decerpit*. Hæc *miserorum mortaliu* *natio*.

lium cæcitas est, sua non nôsse gau-
 dia, & in lætitia sapissime mœrorem:
 in mœrore lætitiã comminisci: Ec-
 ce in mortali vita currimus omnes
 per plana & aspera, trudemur per
 summa per ima, mera fortunæ &
 tempestatum ludibria sine pacẽ sine
 solatio, semper miseri, semper indigi;
 donec manumisso semel quod geri-
 mus corpore, quasi procellarum so-
 lenni theatro, innocenti vita & mor-
 te immortalitatis metam attigimus.
 Cur igitur ubi plerosque feliciter
 attigisse intelligimus, temere in
 lacrymas solvimur? Cur locum qui
 mature virtuti debetur invidemus?
 Nauturam certe superata hyeme
 in portum feliciter evasisse nemo
 nisi hostis fleverit: & militem poti-
 tum victoria, quis nisi inimicus do-
 leat. Doleat tuum occasum N.N.
 qui Virtutis tuæ & felicitatis con-
 scius non est: qui mecum sanioris
 consilii rationes inire voluerit, gra-
 tulationes parabit & panegyres. Ce-
 cidisti in primo ætatis flore sed bo-
 nus Salvatori Tuo odor; Ad urbis
 & parentum spem adhuc immatu-
 rus, sed jam maturus Cœlo: Annis
 non attigisti Senectutem, attigisti
 virtu-

Con-
clusio.

Minor.

virtute, & quo cum mora temporis vix pervenire solent alii, eo celeri innocentiae cursu festinus pervenisti; quid multis? Parentem Deo, vitam aeternitate, immortalitate mortem, mundum Caelo permutasti. Hoc morum de Te innocens suavitas: hoc facilis animi in honesti studium propensio, hoc in Coelum & Parentes pietas, hoc in socios & pares amor suadent existimare. Et ut vitae inter nos ad probitatis regulam transactae mentionem non injiciam, cujus cum socii fuimus, testes semper erimus; Qua mentis magnitudine morbum ingressus fueris, quis enarrando satis explicabit? Ostendisti in juvenili pectore virilem habitare animum, quando grassantes per membra cruciatus & ambulones mortis dolores invicta fortitudine sustinuisti: Atque in maximo febrium aestu, nonnisi in Christi Salvatoris nomine solatium posuisti. Vere Christianus Athletas, qui & agere honesta didicit & fortia pati non ignoravit; qui defixis continuo in Fixum cruci oculis cordis tanquam in patientiae Magistrum cedro dignas & auro voces emittebat.

Con-
clusio
repeti-
ta.

bat: En, inquit, Christe JESU tuo pendeo nutu, si mori jubes, lubentissime morior; si vivere placet, tibi vivere non renuo: Ceterum in omnibus sanctissimæ voluntati tuæ subscribo, & me ex asse dedico. Sic Herois ille vixit vitam; Sic Heros mortuus est, & juvenem adhuc ocubuisse lacrumabimur. Absint à vultu, absint nœniæ tristes & querimonix: Juvenis vixit filius, vir mortuus est; matura virtus excedere terris debet: Deposited tibi Natura & Deus credidit: quod suum est, repetiit uterque: E tuis brachiis in beatitudinis sinum migravit, an meliorem Pater filio optaveris locum. Nos verò adolescentes, quando ultimum N. N. parentamus obsequium, cum JESU vivere discamus ut cum JESU moriamur.

Quintus Modus.

s. Cum partes *Syllogismi* imminuo & ex ratione inventa duas tantum *propositiones* conficio quarum *prima* sit inferens alteram, & una vocatur *Antecedens*, altera *Consequens*. Vocatur hic modus disponendi vulgo *Enthymema*: Fit vero dupliciter:
Primo

Primo cum una propositio nude ponitur, & altera ei per modum rationis subjicitur, exornaturque & confirmatur prolixius. Secundo Quando & Antecedens & Consequens suis rationibus pluribus vel paucioribus roboratur, prout res videbitur exigere.

EXEMPLUM.

Vide supra Parte prima Cap. 11.
Quæst. 3. Modo Sexto, pag. 75.

Sextus Modus.

6. Quando prius præmittitur per discursum aliquem generalem *Expositio* seu *Explicatio rei illius* de qua dicturi sumus: Deinde verò res ipsa subnectitur, sive illa *gratulatio* fuerit sive *salutatio*, sive quid aliud. Modus est & facilis & frequens, & cultus pro iis maximè, qui eruditionis famam volunt promereri. Constat his partibus: *Primo* ponitur *Propositio* sive sermo explicans rem, de qua dicturus sum. *Secundo* ponitur *Ratio* una vel plures. *Tertio* *Confirmatio* seu *Exornatio* quæ communiter accipitur ab *Exemplis*, *Sententiis*, *Symbolis*, *Similitudine* &c.
Quarto,

Quarto; ponitur *Conclusio*, seu illa
ipsa res tua, quam voles dicere.

EXEMPLUM.

Si quispiam v. g. vellet conju-
gium Sponso gratulari; Orationem
posset optime hoc modo construc-
re: *Primo* assumeret hanc *Propositio-*
nem. *Felix est & eximium*, invenire
sibi fidelem amicum; *Secundo*, Daret
Rationem, quia cum eo potest pro-
spera & adversa omnia communicare.
Tertio, Confirmaret hoc ex *dictis*
Sapientum; quia *Amicus dimidium*
anima est & sine eo omnia etiam
dulcia amarescunt. *Quarto*, *Gratula-*
tio quod Sponsus fidelem hacte-
nus amicum diu quæsitum tandem
invenerit, & ut in hac interna ami-
citia felices vivant *Optabis*. *Orato-*
rie sic;

Gratu-
latoria
Conju-
gii.

ELABORATIO.

Propo- *Thesaurum invenit qui amicum*
sitio. *invenit, & votorum suorum cul-*
Ratio. *men videtur attigisse. Enimvero*
si visceratio Lupi & Leonis vita est,
quæ sola est, ut Romanus rectè Sa-
piens existimat; annon supremæ fe-
licitatis tessera erit, cum sibi adsci-
visse,

ecantur. *Mollibus est verbis*, inquit Poëta, *dulcis alendus amor*; Ego satius dixerim perennem Amoris ignem ibi construi & foveri, ubi honesti fomitem supposueris.

Hic modus disponendi Orationem adhuc gratior est, si *discursum generalem* incipias ab *inopinato* seu ab aliquo adfectu & figura vivaciore maxime in materia pathetica. Tunc enim & arriguntur animi auditorum & statim initio capiuntur.

EXEMPLUM.

Si velles dolere supra mortem Adolescentis posses discursum communem *de imbecillitate vite humane sic affectuose exordiri.*

ELABORATIO.

Adhuc ne spes nostra in secula explicabimus? & cum unius puncti possessores esse non liceat, longas æternitates ambages, in hac morientium Republica somniabimus? Oploranda mortalitatis felicitas! vix e portu plerisque in altum solvere contingit, & insperatis acti tempestatibus nunquam reparabile vitæ naufragium facimus; vix in Adolescente ætatis Vere, Autumnum pro-

H mitti-

mittimus & contra Naturæ ordinem crudelissimam hyemem experimur. Nimirum inter mortales nihil non mortale est, & anni etiam teneriores diem cum morte partuntur. Clarum heu nimis clarum ante oculos nostros decumbis speculum N. N. & de silenti tumba nimis ad mœrorem publicum vocalis, humanæ imbecillitatis exemplar peroras. Certe si viridem ætatis tuæ statum adspicimus; floruisti Juvenis! Si tui Spem de te conceptam consideramus; floruisti! Si omnium expectationem de tua juventute revocamus; floruisti! Si erectam tui ipsius ad omne honestum indolem memoramus; floruisti! Parenti Spes & Corona, Scholæ decus & glôria, studiosæ juventuti sidus & exemplar. Et quem illimis morum candor, simplex animi tralucens suavitas, innocentiae & Relligionis, pietatis & studii imago non recreabat aspicientem? At ecce tecum ceciderunt omnia, ac præterquam tui desiderium & mœrorem reliquerunt nihil! Exaruisisti, proh dolor! pulcherri-me plâtarîi floscule; cecidisti formosum Juventutis liliûm! abiisti spes parentum

Pars II. Cap. II. Quest. VII. 171
rentum & lætitia. O duram necessitatis legem! O acerbam mortis tyrannidem! O fati inclementiam immanem! Sed frustra lamentis agimus Auditores, Juvēnis fuit N. N. Sed & homo; humanæ naturæ tributum est mori, & quicquid *ortum* habet, *occafum* exspectat: Nulli non eadem terenda semita est. Hac lege nascimur ut moriamur. Præcessit N. N. Serius aut citius omnibus & singulis sequendum est.

Septimus Modus.

Per *Protasin* & *Apodosin* hoc est, quando Orationem incipimus ab antiquitate aliqua; sive id sit *ab exemplo*; sive à *consuetudine gentis*, sive *ab Adagio* quodam, sive à *Sententia* vel *dicto Sapientis* alicujus; sive *Hieroglyphico*, sive etiam à similitudine pulchra, aut aliquo alio: deinde rem nostram ei applicamus, eamque rationibus & confirmamus & exornamus. Solet hoc fieri dupliciter; *Primo* quando rem de qua dicimus simpliciter subjungimus, & subjunctam confirmamus. *Secundo* quando partes *Protasis* cum partibus *Apodosis* & membra cum mem-

bris conferimus. Modus sic disponendi Orationem venustus est & valde usitatus eruditis, præsertim si ex occasione antiquitatis incipias discursum generalem, pertinentem ad rem de qua dicturus es.

EXEMPLUM.

Sit in hac Oratione gratiarum Actoria, qua captivus aliquis hostis ab Imperatore & vita & beneficiis donatus posset gratias agere: Si sumeret, pro fundamento Orationis, *consuetudinem Venetorum, quâ solent singulis annis solempi plausu in Mare annulum conjicere, illudque quasi sibi despondere ac amicum facere.* Oratorie sic.

Mos
Vene-
torum.

ELABORATIO.

Gratiarum Actoria. Protasis. Cor hominis mare esse temperatibus varium, Sapientissimi judicarunt olim, & nos quotidie discimus N. N. Tamen sicut in commendationem cadunt nationes illæ, quæ quotannis consuetudinem susceperunt, injecto annulo Oceanum sibi despondere, & quasi temerario hoc munere ejus fidem devincire; Non secus merito in laudem veniunt illi, qui hominis Cor diversis

sis adfectibus quasi ventis tempe-
stuosum beneficiis demerentur. Non Apo-
tuae Majestati peregrinae opis haud ^{dosis.}
indigæ, sed nostræ consuluisti va-
rietati, his tantis ac tot muneribus
uno pene temporis momento in-
hostes nos tuos, digna vere Impe-
ratoris throno liberalitate effusis :
Ita Cor nostrum Tibi obligasti, ut
excluso cogitationum æstu in Te
dies noctesque sua non poterit desi-
deria non convertere; quasi compe-
des iniecisti, ut obæratum undequa-
que, ad tuum debeat nutum sponte
ambulare. Orbis prædicet hanc a-
nimi tui celsitudinem, erga inimi-
cos etiam benignam : Sciat æterni-
tas hoc Tibi Cor esse Regium, quo
& tuos possis Cives & Hostes una
complecti. Nos cum hanc throni
tui assistricem Clementiam adora-
mus, tum hanc, quam à Te accep-
imus vitam, beneficiis impares re-
fundimus : Hæc uti, tui erit arbitrii;
res adeò difficilis erit nulla, quam
subire recusabimus, rati pulchrum
pro te mori : Quod dum fecerimus,
ingrati adhuc manere nobis videbi-
mur.

Octavus Modus.

Per *rejectionem*, quando scilicet incipimus ab eo quod nobis contrarium est, illudque refutamus; deinde nostram opinionem subjungimus, æque ad rem de qua dicere volumus, transimus. Et hic modus venustus pariter ac frequens est eruditioribus.

EXEMPLUM.

Si quis Professor v. g. vellet suis Discipulis gratulantibus sibi valetudinem respondere: Posset *prius* assumere fabulam *Momi* desiderantis fenestram ad Cor humanum: eamque rejiceret & ostenderet, quod per Verba benevola & candide dicta, sufficienter animus videatur: *Deinde* gratias ageret pro hac ostensione & animorum dedicatione. Oratorie sic.

ELABORATIO.

Re-
sponso-
ria ad
Gratu-
lato-
riam.

Pereat veritatis latro & emissarius invidiæ satelles *Momus* qui benevolum non aliter animum, in cognitionem amici devenire existimavit, nisi tralucens in pectore vitrum ad altissimos Cordis labyrinthos conspectum admitteret: Qua-
si

si vero mendax color non æque luderet oculos; & quod nunc latebris tunc apertiori dolo non posset abscondere. Verba speculum cordis esse, voces animorum imagines scire debuit; & sicut radii Solem in notitiam deducunt, ita Orationes animum. *Clavis pectorum Lingua est*, aperit mentem qui loquitur: Et quemadmodum qui viam ad mare nescit, amnem sibi Ducem eligit; Ita qui ignorat mentem, qui Cor indagat, per verba intelligit. Plus quam luculenti testes sumus, quando Scholam hodie nostram in amoris mutui campum & gratiarum amphitheatrum explicuimus. Produxistis imagines N. N. cordis & animorum, & me tot ornastis adfectibus, quot verbis; Toti sinceri; totilympidi, toti mei. Alter altero superior esse voluit, & dulci conspectu nemo vestrum victus est, singuli amorem evicistis. Sileant jam Athenienses annuas amoris ferias, in quibus Amicos amicis simulachra amoris mittere solenne fuisse legimus: Coloribus illi divites animorum typos donare potuerunt; Vos ipsos animos obtulistis. Accipio gratissimi

me nobilissima munera & quod *Æschini Socrates* hoc vobis polliceor, vobis vos meliores restituo.

Nonus Modus.

Quando orationem incipimus aut per *extenuationem* nostræ facultatis & ingenii, aut à *magnitudine rei*, de qua dicendum est, aut ab *excellencia Personæ* coram qua aut de qua dicendum; sive id fiat separatim ab his singulis, sive ab omnibus simul: Et ex occasione *generalem discursum* aut de *tenuitate dicentis* aut de *beneficii magnitudine* aut de *excellentis Personæ* laude facimus. Possum etiam ab *optatione & voto* Orationem dicere; optando mihi aut felicitatem alicujus, aut copiam & suavitatem omnium simul Oratorum ad explicandum animum meum, & postea subijcere rem meam de qua dicere institui.

EXEMPLUM.

Si quis deberet nomine Reipubl. Regi gratias agere & gratulari pro debellato hoste, posset ab *extenuatione sui* & à *magnitudine beneficii*
præ-

præstiti Reipubl. ex personæ conferentis excellentia sic discurrere.

ELABORATIO.

Publicæ interpretes lætitiæ & quasi ^{Gratiarum A-} omnium lingua ad tuam Majestatem ^{storia.} missus venio; ut singulorum animos ad Majestatis tuæ pedes explicem & deponam. Felicitas fatèor est tot cordium. Atlantem fieri, sed metus & sollicitudo me revocat, ne aut ob magnitudinem oneris, obsequium tenuitate corrumpam: aut ad hoc officii minus idoneus anxia hærenteque devotione gravius in præsentem delinquam Majestatem. Quod enim jam ex orbis Comitio dari potest ingenium, quod Eloquentia sua ad nominis tui altitudinem assurgat; aut cum id non possit, saltem ad parem meritis venerationem & gratias se demittit. Evicisti obsequiorum nostrorum abundantiam, & immortales alias gratiarum hortii, in tuis beneficiis nobis deficiunt: Nec de divite inopum penam usitatum illud agimus gratias, nisi per violatam beneficii dignitatem possumus expromere: ita omnis facultatis potestatem debiti abstulit ma-

gnitudo. Voluimus collatum Reip.
à Tua Majestate beneficium in no-
stri adfectus pignus præsentare, & è
benefactoris (ut fieri amat) ærario
nostra redimere debita; sed novo
rursus miraculo experimur plus pi-
ctorum tabulas, quam mentem pos-
se humanam; quod illæ orbem refe-
rant, nulla veri injuria, aliqua mo-
lis: Hæc tuæ Majestatis in Rempu-
blicam meritorum magnitudo ita
in summam cogere non possit, nisi
& amplitudinem attenuet & verita-
tem minuat. In his tamen gratitu-
dinis nostræ angustiis illud solari de-
bet, quod hanc vobis magni Prin-
cipes à natura impositam necessita-
tem videamus, ut esse non possi-
tis, nisi profitis: & sicut sidera lu-
cem habent ut effundant, ita vos do-
tes & animos benevolentia plenos
ut communiceris. Cum vero plu-
rimis meritis hominum obligastis
voluntates, hoc rursus vicinum vo-
bis cum Deo est; par recipere non
posse, & in gloriæ stipendium ex be-
nificiis dumtaxat subditis dedisse.
Vix dum in Regem nostrum ac Do-
minum ex orbis judicio liberis suf-
fragiis electus fuisti, nondum Ma-
jesta-

jestatis aurum capite indueras & jam
Te salutis publicæ ac felicitatis Pa-
rentem sensimus; agnovimusque lu-
culentissime in tuo nomine tantum
à virtute muneris, ut regni famam
gubernaret, animos in spem erige-
ret, cives securitate, hostes terrore
percelleret. Et quis non cohorrui-
t Sereniss. Rex ad primas perduellis
N. N. irruptiones: postquam tot
annorum pacem in bello nobis fa-
bricando posuisse audivimus, tot
valentes undique ex orbis regioni-
bus populos, immensis stipendiis
collegisse, belli molem jam extra
suarum fines provinciarum expor-
tavisse in Regni partem & ferro sæ-
vire & igne, fossas novo gentis ar-
tificio indies duci, delinearum vallo,
erigi propugnacula, montes tot ca-
stris jam instructos, vias passim den-
sis cratibus septisque impeditas? Fe-
rale diluvium Patriæ incumbere
ominabamur, & de coastis tanto
turbine nubibus, ingentem sangui-
nis pluviam, aut aliquam provincie
ruinam timebamus. Cum ecce Tu
serenum sidus oriri cepisti & simul
diem facere, vix solum ascendere
& tuos conservare: Ut curantibus

Tuam satis gloriam occulte, hostem quoque tuæ laudis operarium fuisse viderimus. Quando enim tot ex orbis provinciis manus comparasse recordamur, vel hoc nomine factum concludimus, ut per Te in illo Orbis vinceretur. Ivisti in persona ad eam partem Regni, ubi dolor erat, & siquidem jam Cor & anima Reipublicæ palpitabat anxie, ibi sanguinem & auxilium contra metum & stuporem suggessisti. Erigebantur ad adventus tui famam, quæ prope in proclivi erant, & terra illa vires sibi sensit cum sacro tuo vestigio imprimi. Tum meliorem Te Reipublicæ *Mercurium* diximus, cum quocunque gladium ferres, animi populorum redirent: meliorem *Perseum*, cum quidquid calcas in laurum cederet. Quis infomnes curas tuas Rex Potentiss. satis celebret? Quis exantlatas *Cæli* injurias? quis in ceteris patientiam pro dignitate exaggeret? Hoc universim fatemur; tuis curis nostram quietem; tuis vigiliis nostrum somnum; tua inquietudine nostram pacem procuratam ac fundatam esse. E tuo sudore effloruit hæc palma

na & gloriae Patriae laurus, qua ple-
risque nationibus umbram facimus:
Ex tua manu, secundum DEUM,
desiderata manavit Pax, qua soli fe-
re in Europa felices hac bellorum
tempestate fruimur; Tua Virtus,
Tua fortitudo, petulanti hostium
fortuna franos injecit, ut servire
disceret, & cum nostram minuere
somnialet, sui imperii proportio-
nem haud exiguam prostitueret, ac
in redemptionis tributum Regno
nostro adnumeraret. Quis igitur
nostrum Cor tibi non subjiciat? quis
magnitudine beneficii & gaudii ob-
rutus eloquentiam deliquium pati
non sentiat? Desideriis & votis amor
& gratiae perorant ubi vincuntur, &
per me Respublicam tuis meritis mi-
nor, aeternae tuae Majestati debito
devincta, superos precatur, ut diu-
tissime Te in Regno adorare liceat,
&c.

Decimus Modus est.

Quando rem sub *Allegoria* tra-
ctamus: hoc est quando accipimus
alicujus *Allegoriae* partes & adjun-
cta: & singula alicujus rei laudibus
vel vituperio applicamus. Hujus-

modi *Allegoriarum* occasio, maxime in stemmatibus nobis offertur. Ut v. g. Velles devictum Turcam ab Imperatore Romano describere, posses ex stemmate gentis utriusque *Allegoriam* formare & dicere, quod *Turcica Luna cornua*, suis decusserit expansis Alis *Aquila Romana*, & in tenebras & noctem suam sidus hoc barbarum compulerit. Curanda autem sunt hic diligenter duo; *Primo*, Ut *Allegorie* accipiantur ex rebus non humilibus sed magnificis; quales sunt *res Cœlestes*; *res naturales*, quæ magni æstimantur: *res artificiales*, quæ rariores & celebriores sunt. *Secundo*, Curandum, ut obscura non fiat Oratio: & ideò apertis verbis ac simplicibus permiscenda erit.

EXEMPLUM

Exemplum 1. Sit in oratiuncula in qua *Christus* *patiens* sub *Allegoria* apiculæ mellificantis proponitur sic.

ELABORATIO.

Christus *patiens* sub *Allegoria* apis mellificantis. Salve magna Cœli Apis dulcissime Servator. Satis superque nobis Te suavissimam esse Apem hi aculei tui probant, quos fronti tuæ defixisti.

sti; ut tibi aculeos, nobis mella relinqueres: deque tuo capite favum salutis faceres, in quo tot dulcissimi nectaris cellulæ, quot perforatæ spinarum aculeis rimæ essent. Horrui-
mus hactenus cognominis illius vil-
litate, quando Te vermem & non
hominem vocasti: quasi magnus
superbusque titulus esset Deo ho-
mini, hominem vocari; Nunc au-
tem, cum non quemque inutilem
abjectumque vermem, sed apem
Te esse circa Caput densissimis acu-
leis edocemur: amamus in tam vili
nomine suavitatem, satisque jam
mellis ad animæ pabulum à Te no-
bis paratum arbitramur, cum sic
Te vocasti. Sed Tibi magnæ Api
parum hoc fuit, nisi nobis plus, de
tuis doloribus mellis faceres, ut non
tam vocula quam fructu Te nobis
Apem probares. Ergo in hortum
Gethsemani primum volasti ut eo
loco redemptionis mella colligere
inciperes, nec alibi dignius quam in
horto apis caperere; inde Te par-
ricidarum crudeles manus, tam-
quam ventorum tempestates, ad ini-
qua iudicum subsellia, cæteraque
supplicia asportarunt; & tamen qua-
si

Psal. 22.
v. 7.

si prata quædam nactus esses ita ibi mel salutis fecisti, ubi felle acerbissimo pascere: Nec vero hæc deformia in vultu tuo sputa contemno; quia suavissimi oris tui contactu, in suavissimum nectar sunt conversa: nisi aliquis forte credat Apis Paradisi, in ore tuo aliquid quod mel non esset, esse posse. Vulnere quoque tua non aliter aspicio quam in tanto alveari, id est, corpore tuo magna foramina, è quibus hyblæo nectare quoque gratior sanguis promanavit. Ita enim suavissima Apis etiam sanguinem tuum mel facis, memorque te esse florem, de Te ipso mel legis. Merito dulcissimus vocaris Salvator; quandoquidem Te undique sanguine quasi suavissimo nectare perfudisti: & quod de *Terra promissionis* narratur, melle atque lacte affatim de tuis vulneribus manante, totus immaduisisti. Caput tuum plenum rore, sic in pectus demissum index est, multum divini mellis in tuo pectore esse, indeque suave animæ libum peti oportere. Curemus ergo ô inutiles tui placida Apis fuci, ut laboris ignari, parato à Te melle de tuo pectore perfruemur.

Alius

Alius nobis uberior favus non erit,
quam is quem in corde tuo hastâ
perforato, tuus ille amor magnus
mellis artifex aperuit. Aculei hi tui
nihil terrebunt, quos tu sanguine
capitis tui imbuisti, ut nulli terribi-
les essent. Denique juvat ad tuum
mel, ô suavissima Apis, etiam per
aculeos pervenire.

EXEMPLUM ALIUD.

Exem-
plum.

Sit in illa Oratiuncula in qua
Christus patiens sub *Allegoria horti*
vepribus consiti proponitur. Sic :

ORATORIE.

Ave delicate animarum Hortu-
le, ac veprium corona, tanquam
armato quopiam firmatoque septo
admodum munite. Fideliter hacte-
nus claudebaris, nec ulli omnino
interior opum florumque tuorum
copia & pulchritudo undecunque
aperta fuit: Nunc primum ad Te
tot januæ quot vulnere patuerunt
per quæ tota florum tuorum pul-
cherrima forma, clarissima à quo-
libet potest videri. Mali agricolæ
Judæi, omnia tua membra in pul-
chro corpore ararunt: ut virtutum
lilia, reliquaque animi decora, in
Te

Chri-
stus sub
Alle-
goria
horti.

Te non tam plantarent, quam plantata aperirent. Vultum quoque tuum omni prato amœniorem, turpi labiorum pectorumque fimo commacularunt; ut inde fœcundi auræ gloriæ manipuli, hilari olim ubertate meterentur. In manu vero tua, in illo nempe tam amplo divinorum virtutum perenniumque Nardorum arvo, levem plantarunt arundinem, quæ, ut ut nihil præclari habeat, contemptū tamen tuo nimium floret & damnato ad vilitatem vanitatemque homini imperia & regna parit. Pulcher in ore tuo livor violarum colorem præfert; fœtæ toto in corpore maculæ, majorem quodlibet Amaraco inhalant odorem; & quot rubicunda vulnera, tot veluti pulcherrima in novo Horto poma virent vernantq;. Hæ quoque ah nimium duræ immanesque virgæ, quæ te auream Vitæ Arborem cæciderunt, cruore tuo tanquam fœcundo rigatæ imbre, in novo germine pullulavêre, fructumq; grandem animarum affatim protulêre: ut non jam rudium immaniumque virgarum, sed nobilium palmarum; sed pulcherrimarū laurearū habeant

Ma-

Majestatem. Botri loco COR tuum pono, è quo duo optima animæ vina, sanguis nimirum & aqua tam largo flumine manârunt. O Hortum tanto fructuum florumque varietate fœcundum ! O vineam hac aurea ubertate ornatam ! Parco nunc tuæ crudelitati barbara carnicum furia parco ! pulcerrimoque huic Horto meo veprium à te super injectam molem, non adeò graviter fero ; siquidem inde armatum tutumque vallum ac munimentum Horto meo paratum animadverto. Flore beate ! Hortule flore ! & ne quid à me quoque Operarum requiratur, hanc meam tanquam exiguæ aviculæ cantilenam in Te audiri admitte.

EXEMPLUM ALIUD.

Exemplum 3.

Sit in illa Oratione gratulatoria Novi Anni, in qua Annus sub Allegoria maris proponitur : sic v. g.

ORATORIE.

Anno velut Mari committimur, Gratulatoria
per tot undas vehendi, quot dies; Nov
per tot fluctus & procellas, quot anni
horas & momenta. Ecce ad por-sub Al-
tum adhuc & prope littus consisti- legoria.
mus; Maris.

mus; quidni, quod prudentiores
 Nautæ in consiliis habent, votis
 vela instruimus, ducem itineris cœ-
 leste sidus intuemur? Magnetem
 cursus magistrum expeditus. O
 Auguste temporis & fortunæ Im-
 perator; qui educis de thesauris ven-
 tos, lenem favoris zephyrum adspi-
 ra! aut si mavis nobilem gratiæ tuæ
 Favonium, ut siccis oculis monstra-
 natantia, decertantem Aquilonibus
 Aphricum, naufragos fluctus, sono-
 ras tempestates, & si quos alios oc-
 casio objecerit scopulos felici pro-
 gressu transeamus. Sed quid undas?
 quid procellas perhorrescimus? Cœ-
 lestem hodie Cynosuram, nomen
 JESU accepimus; non mergendi
 certò si pietatem pectoris in Magnete-
 tem adhibeamus: mugiat procel-
 la & madidam minitetur mortem!
 JESUM voca; vita est, sedabit.
 Misceant Cœlum Terramque Ven-
 ti! JESUM aspice & obmutescant.
 Diem eripiat Tempestas & *Ponto*
Nox incubet atra! JESUM intuere,
 Lux est, fugabit. Irruant Balenæ,
 & Cete grandia, aut si quod mon-
 strum Mare parturit crudelius! Ad
 JESUM curre, Asylum est, tuebi-
 tur.

tur. Melius cum J E S U quam sua fortuna C Æ S A R navigabis, & quasi ferres Halcyona, quocunque ratem direxeris, malaciam facies. Quis enim saluti nocere præsumat, ubi salutis tuæ custodem ipsam salutem viderit. Ite felices temporis Nautæ, & jam decisis rudentibus, mergite remos, transcendite fluctus, subigite procellas; cursus ego vestri me socium porrigo & votis meis ac desiderii J E S U M itineris annui Rectorem ac portum non magis exopto quam exoro.

C A P U T III.

De Orationibus Sponsalitiis.

Tanta est Orationum prodigalitas, quibus Nuptias exornant hocce seculo, ut in Catalogum redigere fere operosum sit. *De quadruplicibus* hic agere tantum est animus; nempe de SPONSALITIIS; de NUPTIALIBUS; & EPITHALAMICIS deque MÜNERUM OBLATORIIS: Nam Orationes Sponsalitiæ quæ dicuntur. vel hæc celebriores sunt, vel ad eas ceteræ revocantur. Jam vero *Sponsalitiæ Orationes* illæ dicuntur, in quibus Sponsa à Parentibus im-

petratur, vel per amicos Sponsi, vel aliquando per ipsum Sponsum : & Parentes vel patroni Sponsæ respondent; vel promittendo; vel negando; vel differendo. Sit itaque

QUÆSTIO I.

Quomodo conficiatur Oratio in qua petitur à Parentibus vel Patronis Sponsa per amicos Sponsi.

Petiturus
Sponsam
notat.

1.
2.
Obser-
vet ad
hæc.

Qui petiturus est Sponsam à Parentibus vel Adfinibus vel Patronis debet *Primo* invenire *Rationem* unam vel plures, quibus dicat Sponsum esse inductum ut hanc conjunctionem desideraret; *Secundo* Inventas *Rationes* debet aliquo modo ex supra dictis decem disponere: Hæc tamen puncta observet: præcipue *Primo* *Rationes* tales inveniat; quibus facile animum Parentis vel Adfinium Sponsæ conciliare possit & ad Connubium permoveere. *Secundo* Ponet laudem Sponsæ & Parentum ejus à familia, à virtutibus, &c. *Tertio* Exponat quis sit sponsus, quo genere, quibus dotibus, virtutibus, meritis ornatus: breviter quidem si notus est, latius autem si ignotus. *Quarto* Explicit quo

Pars II. Cap. III. Quest. I. 191
quo adfectu & desiderio ad hoc
Conjugium feratur, quam magno,
quam justo, quam perpetuo. *Quinto*
Si differri non placet, petat prom-
ptum ac determinatum responsum:
Si vero placet differri, dicat quod
Sponsus velit dare suorum morum
& animi experimentum. Solet et-
iam fieri indolum & possessionum
Sponsi mentio, sed communiter
hoc punctum privatim tractatur.

Observa quod si aliqua alia pun-
cta occurrant, quæ in argumenta-
tione commode exprimi non pos-
sunt, debeant conclusioni subijci.

Ejusmodi Oratiunculas facile
conficies, si ad jam dictos modos
decem fueris attentus. Ego ut Te
vel leviter manu ducam, aliquot
Praxes hic dialectice dispositas sub-
jicio, quas Oratorie vertendas tibi
relinquo.

PRAXIS PRIMA.

Virtus speculum interioris ho-
minis est: & Magnes non oculos
tantum, sed pectora & voluntates
aliorum ad se inclinans. Ast in Tua
N. N. domo est virtus. Ergo incli-
nant & oculos & voluntatem Do-
mini

i.
Praxes
aliquot.

mini N.N. *Majorem*, exorna *Ratione* aliqua vel *Similitudine*. *Minorem* proba ex laude familiae ejus, quem petis. In *Conclufione* pete ut annuat voluntati inclinatae: & si qui adfectus & officia occurrent, ibidem pone.

PRAXIS ALTERA.

Vulneri suo quisque medelam
 Cervus quærit; Cervus telo faucius ad her-
 Dicta- bam *Dictamum* natura docente fe- *Plinist*
 mum faucius finat: Hirundo *Chelidoniam* inqui-
 quærit rit, ut oculos recuperet. Vulnera-
 Hirun- tus quoque est ab amore domus tuæ
 do Clarissimus Dn. N. N. & maxime
 Cheli- à filiae tuæ dotibus; quam Oculum
 doniã. & pupillam oculi sui nominat. Igi-
 tur remedium petit vulneri cordis.
 Et quia in Amore idem qui facit
 vulnus, sanat; In domo tua à Te
 Nobilissime Domine suppetias ro-
 gat, succurres ei pro tua gratia.

PRAXIS TERTIA.

Ignis & Amor in hoc conve-
 niunt, quod aliquandiu latere pos-
 sint, sed tandem debeant erumpere.
 Fuit Amor pridem in Corde N. et
 ga te & domum tuam N. Accendit
 cum claritas Majorum tuorum &
 fami-

funde maria; explica ignes, & mille discrimina rerum; per omnia perget, audax Amor, in amplexum dilecti, citiusque volet emori, quam non pervenire. Recens & Domesticum ante oculos exemplum videre licet in D. N. Domum ille Tuam N. amare cepit, cum tua stirpe nobili amicitiam inire petiit: & quid ardentius voluit hactenus quam conjungi? quid sollicitius expectavit, quam cum diem qui summam rerum ferret, coronaret fortunam & desideria felici fine absolveret? Hic igitur cum faustus advenerit & jucunda hospitem comitia id exigere in partem lætitiæ videantur: Dominus N. promissam sibi dilectam, velut eximium & dulce debitum à Te Domine N. repetit. In te solatia & gaudium, à Te tot Amicorum vota pendunt & desideria; annue verbo & diem lætitiæ implevisti: Ceterum Dominum N. æternis tibi meritis perpetuo obæratum experieris.

PRAXIS ALIA.

Supra vocem & Eloquentiam est lætitiæ, quâ hodie Dominus N. perfunditur, cum ex hodiernæ diei diu

K

expe-

expectata praesentia, tum ex tot Ma-
 gnificor. Dominorum Illustri ho-
 spitum Corona; qui ferias amicitiae
 hodiernas & negotium Domini N.
 inter omnia maximum, praesentes
 exornare non recusarunt: Amico
 amplexu excipit omnes & aeternum
 sibi futura cordi haec tanti momenti
 beneficia sanctissime pollicetur. Sed
 ut cumuletur laetitia & culmen ac-
 cipiat; Tu Author esse debes Domi-
 ne N. A Te Dominus N. à Te Do-
 mini N. N. Amici enixe orant, ut
 quam sibi dilectam & praeter omnibus
 unicam fata destinaverunt, virtutis
 & familiae tuae splendor suasit, nobi-
 le verbum & gratia tua promissit, ei
 nunc in aeternam fidem & amorem
 porrigas: ut hic perennis Amicitiae
 auspex dies insurgat auctior. Hoc
 unanimi consensu volunt omnes,
 hoc perpetuum tibi devota Domini
 N. iterum iterumque petunt desi-
 deria.

QUAE-

QUÆSTIO II.

Quomodo construitur Oratio in qua
respondetur Sponso à Parentibus Spon-
se vel Adfinibus.

Primo fieri solet vel discursus Re-
brevis de voluntate Dei disponen- sponso-
tis omnia; vel de constantia amoris ria
veri; vel de lætitia, quæ percipitur quo-
ex adventu Sponsi, Amicorumque modo
ejus, & ex præsentia diei nuptialis; con-
quo Nobile Amicitiae Vinculum u- struen-
trique Familiae debet imponi; vel dae ad
ab æstimatione adfectus Sponsi, qui præced.
non satis habuit rogare semel sed
iterum iterumque precatur. *Secun-*
do Annuitur petitioni & siquidem
ita volentibus animis Deoque dis-
ponente fit, omen sumitur futurae
faustitatis.

PRAXIS.

Etiam nunc noster in Te calet Praxis.
adfectus & magis succenditur ex
tot Illustrium Hospitum Amico-
rumq; præsentia & iteratis precibus
tuis Domine N. Non sic levi mo-
mento fundatam habeo fidem, ut
facilis inconstantia everterit; non
K 2 sic

fic hoc Nobile Amicitiae Vinculum, quod subire paramus semel placuit, ut displicere possit. Quod maturis utrimque consiliis ponderatum est, quod nobili verbo & promissis decretum, adhuc inviolabili possidetur. Ne verò tempus amplius gaudia differat, fiat feliciter! fiat bene precantibus Superis quod sic amat fieri nobis volentibus! *Vox Populi, vox Dei est*: quod autem vocante Deo fit; ane prospero successu destitui potest? Hilares praeterea vestri Hospites & effusi in vultus animi, ad omnem faustitatis spem, non inutile mihi augurium porrigunt.

QUESTIO III.

Quomodo construitur Oratio in qua post Vinculum Maritale traditur Sponsa Sponso à Parentibus vel Adfinibus.

Tradi-
toria
quo-
modo
fabri-
candæ
post
Copul.

Primo, Præmitti solet vel laus Conjugii: vel lætitiæ manifestatio de vinculo injecto: vel discursus aliquis de Amicitia: vel quid simile. *Secundo*, Laudatur Sponsa à Majoribus, Parentibus, Nobilitate, Adfinitate & ab iis virtutibus, quæ illi propriae

priæ sunt; ut est Pietas, Verecundia
Honestas &c. *Tertio*, Explicatur ad-
fectus Parentum, quo in Sponsam
feruntur, & quo eam tradant. *Quar-*
to, Exponitur ad finem lætitiæ, &
votum pro felicitate, virtute, imita-
tione parentum. *Quinto*, Commem-
datur Sponsa Sponso ut ejus curam
habeat, amorem & venerationem.

Adverte vero non semper neces- Nota.
se esse omnia hæc prædicta puncta
in Oratione exprimere, sed quæ pro
tempore & loco videbuntur, dices;
quæ itidem videbuntur, omittes.

P R A X I S.

Brevissima quidem est illa *Episco-* 1.
Praxis.
pi VVilnensis, sed nervosa satis & plu-
rima continens; qui ex tempore jus-
sus à *Sigismundo III gloriofissime me-*
morie, tradere Sponsam ex Reginae
Gynæceo nomine *Leonoram*, cuidam
Magnati sic dixit:

Hæc est illa **L E O N O R A**, *Il-*
lust. Domine, Tu illam in Conjugem
accipe, ama & honora. Dixi.

P R A X I S S E C U N D A.

Adhuc felicitatis plenitudinem, 2.
Praxis.
quam dies hodiernus in sinum ve-

strum & animum infudit, non satis explicuero, si nobilem Conjugii Copulationem inter omnia Societatis vincula & arctissimam & jucundissimam esse dixerò, & quoddam humanæ felicitatis Corollarium. Altius est beneficium quam ingeniis attingi possit. Latius & amplius quam verbis suis Eloquentia circumscribere. Nec late fluens solum *Ciceronis* copia hic deficiat, nec stagnans *Isocratis* suavitas; sed centum ora & centum Linguæ, solemne Poëtarum in causis gravioribus votum ad enarrandum non sufferent. In ceteris enim inveniendis aut mortalis necessitas aut industria subtilior humana excogitando laboravit: Connubium, ipsius Potentis omnia, naturæ Authoris inventum est, adhuc ab ipsis Mundi incubulis, in illo voluptatis Viridario; Cui magnam beatitudinis partem deesse credidisset, nisi primos inter homines hoc decumanum munus inseruisset; quod cum tempore deinde ad nos hereditaria felicitate transfret. Parentis & Filii amorem, supremum naturæ vinculum & jus credimus? Ecce strictius Sponsi chari-

charitatem & foedera, quæ & Parentem à Filio deferi, & Filium à Parente manumitti possunt, persuaderem : Phytiam Damoni accessisse, Orestem Pyladi uberrimam gaudii materiem reputavimus, virtutisque & fortunæ singulare privilegium : Conjugio tot Amicos paraveris, quot utriusque familiæ homines in unam sanguinis lineam facis convenire. Parum est thori Sociam, curæ vitæque Consortem accipere; dulcissima humanæ conversationis & gravissima nomina, *Imperium & Servitus*, ea hic temperantia mansuescunt, ut & dulcedo gravitatem minuat, & gravitas augeat dulcedinem : Sic alter in alterius jus concedit, ut suo non abeat; sic suus manet, ut totus sit alterius; uterque fervit : & quæ duo erant ac diversa, Sacra Metamorphosi eadem sunt & unum. Quid quod aliquem æternitatis imaginem æmuletur & perennæ nepotum successu, familiam ab oblivionis ruina sustineat? aureæ non inconveniens Arbori, in qua
*Ramo avulso uno, non deficit alter
Aureus & simili frondescit virga
metallo.*

Hinc felicitatis acervum nobis, hodie cœlitus obvenisse Nobil. N. cum ceterorum plausu Amicorum gratulor. Tibi vero inprimis Domine N. qui hanc N. Virginem in perenne vitæ consortium & eligere voluisti & copulare; cujus ego vitam cum inspicio, ita omnium honestarum actionum societate contextam invenio, ut sub nobilibus figuris Natalitia Claritas velut aurea tela lateat, emineatque decentius, si Paternum Maternumque Genus; tot utriusque ordinis Heroës, uno impetu obtutū incurrunt, ut me quos proferam, quosve sileam, in ambiguo sistant. Sed quis in Sole nisi noctua cœcutiat? quis nobilissimam stirpem nisi hospes in Patria ignoret? Adhuc fama non consenuit, nec senescet unquam, Sed immortalis gloriæ *Phœnicem* in memoria posteritatis faciet æternum juvenescere. Quis Nob. *Aryum* &c. N. quis *Parentem* Virginis, quis *Fratres* nescit? &c. Adhuc *Subsellia* Senatorum ornant &c. ut me tempus citius deficiat, quam singula virtutum magis quam virorum nomina possim enumerare. Ipsa Virgo Nob. quos

quos hæcenus vitæ annos exegit, cum probitate egit, ut in summam de se semper Parentum Amicorumque animos spem erexerit, & mitiorem honesti familiam, qua se hic sexus solet exornare abunde collegerit. Hanc itaque tantorum Heroum Heredem, tanti sanguinis Neptem, & tantarum virtutum Sponsam cum hodie ad intimam cordis familiaritatem admiseris, Parentum & Amicorum nomine atque ad eò animis omnium Illustrissimor. hospitum iterum & rursus gratulari debeo. Nam ut foveas perenni amore ut honores Sociam nec monere me finit tua Nobilitas, nec orare pietas. Ultra spem & preces dignaberis illam, quam tanto desiderii molimine, tanti adfectus promulgatione quæsiuisti, elegisti. Adsint modo *Superi* & quam inchoauimus Amicitiam in felicem faciant sobolescere posteritatem.

QUESTIO IV.

Quomodo constructur Oratio in qua respondetur nomine Sponsi ad traditionem Sponse.

Primo, præmitti solet vel laus

Re-
sponso-
ria ad
præced.

Conjugii vel Amicitia; vel solet explicari lætitia ex inito Conjugio orta; vel aliquis alius discursus fieri ex consuetudine Gentium vel ab aliqua Antiquitate. Secundo Laudatur Sponsus à familia & Viri tutibus. Tertio Explicatur animus Sponsi de tali Socia, agunturque gratiæ pro illa sibi tradita. Quarto promittitur adfectus, debitusque cum amore honos Sponsa. Quinto Vota fiunt & appreciationes.

Praxis,

P R A X I S.

Amico diu quæsito, diu desiderato potiri, hæc demum lætitia est, quæ nullis Eloquentiæ cancellis possit definiri. N. Clamat hilaris *Celeusma suum Nauta* ubi procellis superior tempestates transit, & incolumis portum ingreditur: canit *Pænamiles*, quando hoste subacto victoriam adipiscitur: *Cursor in Olympiis* ubi consecutus Coronam est, *plausus hominum & Triumphos præstolatur*: Sed potiori jure Amicus, postquam Amico frui conceditur; nec *Celeusmate*, nec *Pæane*, nec *Triumpho*, aut si quid Orbis amplius excogitat, lætitiâ suam potest

evol-

Pars II. Cap. IV. Quest. IV. 227
evolvere. Quippe Amici pectoris &
portus, & victoria, & triumphus &
corona alter Amicus est. Blandia-
tur sibi, ut moris habet, de sui avi
gloria Antiquitas; fingat, scribat,
dicat duos sibi ejusmodi prærogati-
ve Amicos fuisse, quorum uterque
à se abire & alter in alterum Vul-
cano artifice recudi voluerit, atque
unus homo fieri: Feras etiam A-
moris Solemnes instituat; quibus
Amicis convenire Sanctum fuerit
atque in reciprocum aeterni adse-
ctus debitum conjurare. Habuisse
hoc, sicut alia pleraque commi-
nisci antiqui poterant & imaginaria
felicitate latari: Nos sacro Conju-
gii cœdere & videre fieri possumus
& possidere gratulamur. Nonne e-
nim hæc pulchra Metamorphosis
& unio? quando non Sponsi dum-
taxat Cor & animum, in Cor &
Animum Sponsæ transire intuemur,
sed nobiliss. præterea sūrpes venusta
confusione commisceri; ut amplius
Reip. lumen crescat & ornamentū.
Hæc ego cum dico Te non possum
non laudare N. cujus arbitrio &
gratia hoc nobilissimum par con-
jugum convenire potuit: qui omni

ornatam Choragio virtutem filiam
 tuam Domino N. pleno jure in æ-
 ternam amicitiam concessisti. Non
 errasti certe in amico deligendo :
 Nam siue stirpem Domini N. spe-
 ctare velis eam utique esse nôsti,
 quam merito jure *Equo Trojano*
 conferre possis *ex quo tot Heroës*
quot homines prodierunt, in Orbis
 & Patriæ defensionem. Fuerunt in
 hac Illustri Domo qui victrices A-
 quilas in hostium castris plantave-
 runt; fuerunt, qui Consiliis, fuerunt
 qui Manu fulserunt Rempubl. fue-
 runt qui sanguinem & vitam, ubi
 occasio volebat & necessitas, in Pa-
 triæ salutem perfuderunt; longe ab
 eorum consuetudine diversi qui im-
 mensis poculorum certaminibus &
 quasi bello nihil præter vinum pro
 Reip. salute effundunt. (*Hic laudetur*
fusus familia) Majorum suorum ve-
 stigiis insigniter inhæsit Dominus N.
 & cum teneriores annos in Scholis
 ad virtutem & probitatem exegit,
 tum reliquos in ceteris exercitiis, in
 exteris Nationibus, in Castris, in
 Militia, in Aula Scen. probavit : &
 post hæc cum laboribus suis portum
 quæreret & familiæ suæ solatium,
 hoc

hoc non alibi quam in domo tua N. invenisse lætatur. Gratias habet immortales pro adfectu, & hanc nobilem filiam quam in consortem ei dedisti non cordi sibi futuram, sed Cor & Animum suum, sanctissime pollicetur. Tibi interim obsequia sua æternum devovet, hoc uno sollicitus ne ingratus moriatur.

QUÆSTIO V.

Quomodo construuntur Orationes in quibus hospites & Amici præsentés gratulantur Sponsis.

Primo; poni solet vel significatio Gratulatiæ exundantis in omnes, vel dilatoriaræ. *Secundo;* fit Gratulatio Sponsis super præsentis felicitate. *Tertio;* Omen sumitur de futura faustitate. *Quarto;* Laudantur Conjuges, à Familia & virtutibus. *Quinto;* Vota fiunt & appreciationes. *Exemplum* habes hujusmodi Orationis, supra Capite 2. sub sexto Modo. Exemplo 1.

CAPUT V.

De Orationibus Epithalamicis.

Epithalamicæ Orationes illæ di-

cuntur, quæ haberi solent ad thalamum, quando Sponsa Sponso iterum traditur. Vix in aliquo differunt hæ Orationes à superioribus Nuptialibus, nisi tantum tempore. Claritatis tamen gratia etiam de illis distincte dicamus.

Due precipue sunt; Vna nomine Parentum & consanguineorum in qua traditur Sponsa Sponso & plenum jus transfunditur in Sponsam. Altera est nomine Sponsi, in qua gratiæ aguntur pro sponsa.

QUESTIO I.

Quomodo constructur Oratio in qua nomine Parentum vel Consanguineorum traditur ad Thalamum Sponsa Sponso pleno jure?

Epithetiamie x. Fere eadem puncta servari debent, quæ servari dixi in Oratione Nuptiali traditoria Sponsæ: Nam *Primo*, poni solet vel laus Nuptiarum: vel discursus aliquis de Amore aut Amicitia; aut de fortuna ejus qui fidelem & insignem invenit Amicum: vel explicatur lætitia communis de inito Matrimonio inter hos conjuges. *Secundo*, Laudatur Sponsa à Familia & dotibus. *Tertio*,
com-

commendatur Sponsa Sponso & traditur ei in illam plenum jus. *Quarto*, fit cohortatio ad mutuam Amorem & concordiam. *Quinto*, Apprecatio felicitatis & benedictio impertitur.

PRAXIS.

Praxis.

Ea est creaturarum rerum ambitio, ut nulla non Societatem desideret: N. Domine. Forum Universi Aërem si adspicimus, concolores AVES pariter volare videbimus: si in Sylvas & Nemora descendat cogitatio, CERVOS gregatim currere & quodcunque Animal cum humanitate communicat, similitum contubernia vestigare & sequi animadvertet: Et viventia quidem convivere non utcunque admirationem superat: illud stuporem magis quam verbis dignum, quod *Ioannes Adamantes* *Bustamantius* inter *Adamantes* duos se vidisse historica fide confitetur: *Duos*, inquit, *Adamantes* hereditarium unius familie pretium vidimus, naturali connubio ita sociatos, ut marem alter, alter foeminam retulerit; hos si loco componeres uno, videbas perenni amplexu & osculo secum herere: si

se-

separares spatiis & situ, radiis tamen
 & quodam promicante fulgore se
 mutuo intuitu irrorabant, donec fecunditate mirabili tertius è duobus
 Adamas, singulos in annos nascere-
 tur. Quod si muta mutuus tangit
 Amor, quidni homo animal ad so-
 cietatem natum? ut sollicitus inve-
 niat, cui cor amicitiae obliget vin-
 culo, desiderii orbem inambulet?
 Utcunque enim bonis animum vi-
 tamque impleverit; si amico tamen
 careat, nullius boni jucundam pos-
 sessionem habebit. Non quiescit
 Magnes nisi Cynosuram habeat; nec
 Homo si non Amicum. Absque
 igne & aqua vivere homini non
 est possibile; potioem tamen igne &
 aqua magisque necessarium Ami-
 cum esse censuit cum ceteris Plu-
 tarchus: Unde venuste Latini Ami-
 citiam à necessitate Necesitudinem
 voluerunt nominare. Sed quid mul-
 ta? Tu N. impetu naturæ & impe-
 rio persuasus, amicum Tibi & so-
 cium prudenti diligentia quæsvisti,
 quæsitum invenisti, inventum ecce
 è paterna manu accipis. Accipe &
 posside, quam per me servum & A-
 micum tuum Tibi tradit N. Domi-

Ma-
 gnes.

nus filiam : accipe Nobilem Nobilium Heroum sanguinem , Familiae Gemmam , Parentis Spem , Matris solatium unicum , & *Anima dimidium*. Accipe simul cum ea verecundiam virgineam , & fere dixerim Angelicam : Accipe humilis animi pietatem , devotionem ad tuos nutus & obsequia promptitudinem , & ceterarum virtutum gynæceum , accipe jus & potestatem , quam Pater cum amore pariter omnem tibi cedit in filiam suam . Quod si & stirpis claritatem desideras , eum Te sanguinem accipere cogita , qui liberalissime in amorem Patriae fusus , eos nutrit Heroës , qui & Sago & Toga celebres , apud famam vivunt , viventque in memoria posterorum , donec Orbis recte gesta sciverit revereri . Veniat in mentem Dominus N. Patruus ; veniat Avus &c. Hunc igitur amicum perennem , hoc ornamentum Domus Illustrissimæ , ut amico pectore & suscipias & foveas , & Parentes Magnif. per me orant , & precamur Amici . Nec tua sponte inclinata voluntate multis eget precibus inflecti : Nulla *Erynnis* infelix concordiam vestram

temeret : aut *Alecto* tumultuum
obstetrix domi vestræ resideat ; sed
Amor, sed faciles *Gratia*, sed ho-
nor, sed fortuna & omnis felicitas
comitentur, assideant; nec hospiten-
tur, sed habitent. Hoc bene precati
vovent N. Parentes : hoc nos Amici
& Adfines unanimi desiderio preca-
mur.

*Este pares & ob hoc concordēs
vivite, nam vos*

*Et decor & Virtus & Amor so-
ciavit & etas.*

QUÆSTIO II.

*Quomodo construitur Oratio in qua
gratiae aguntur ad thalamum, pro
Sponsa sibi tradita, ab Amicis
Sponsi.*

Re-
sponso-
ria ad
præced.
Primo ; Solet præmitti vel Matri-
monii laus vel discursus de benefi-
cii obligatione; vel de Amicitia aut
Amore vel etiam lætitia explicatur,
quæ omnibus inest ex felici nuptia-
lis dici successu. *Secundo*, Breviter
laudatur Sponsus à Majoribus &
virtutibus. *Tertio*, Acceptatur Sponsa
& pro ea gratiæ aguntur. *Quarto*,
Promittitur omnis Amor & honor
Sponsæ. *Quinto*, Vota fiunt & ap-
pre-

precationes & ad omne obsequium oblationes. Solent interdum aliqui hic subijcere Gratiarum Actionem ad Parentes Sponsæ, pro bona educatione Sponsæ Sponso enutritæ: & mentionem simul facere hospitem maxime præcipuorum, quibus gratiæ dantur, quod adfuerint.

P R A X I S.

Praxis.

Odium perenne apud veritatem meruerunt, tanquam sacrilegio infames, *quicumque AMOREM & Amor puerum esse & cæcum ausi sunt. Cæcus & puer.* An enim Amor immaturus semper & semper fragilis est? cuius fortitudine nullum robur par potest Orbis invenire. An semper stupidus & incogitans consilii? ut quem hodie in animum & petus admisit, eum cras mutato suffragio non de memoria solum, sed oculus etiam exturbet. Leviorem isti pluma gratiam putaverunt, & in omni pectoris desiderio, nescio quid puerile decreverunt inveniri; ipsi pueris magis pueriles, quibus maturo mentis obtutu nondum licuit adultum agnoscere Amorem. Vel cum nomen improbitati dederunt,

runt, quod ipsi non sunt, alios non esse arbitrantur. Suis moribus metiuntur ceteros, & aspicere solent nullum, nisi suæ de se opinionis vitro oculos inumbrent. *Argum* ego potius Amorem dixero & supra Heroes invictissimum, qui plena timoris sollicitudine inspicit omnia, attendit omnia vitamque prius destituere, quam amatum obstinato conatu laborat. Et verò prophanus Amor, si forte levi receptus fomite, ubi aliquantum arsit illustrior, non difficulter extinguitur. Hic certe connubii, quem natura & naturæ Author consecraverunt, flammæ cœlestis æmulus est: lucet & ardet semper, si in fidelia cecidit pectora, tenebrasque & fumum ignorat. Hoc prudenti Amore succensus animus N. nobilis prosapiæ & Majorum imaginibus clarissimus, socium vitæ & consortem quæsit; hoc, invenit; hoc, è benigna & paterna manu tua Domine N. hodie accipit; hoc, habebit; hoc, possidebit, donec vita superaverit. Lætari quidem ille potest, de Majorum suorum non vulgari luce; atque ut lucernam in sole non præferam, quot
sua

suæ familiæ viri, tot Patriæ ornamentis, à quorum gloria & dotibus ne latum unguem abivit: sed nobilissimam hanc domus suæ lucem, cum nobiliss. stirpis tuæ radiis commisceri, tot Heroës Majorum suorum tecum & cum Heroibus Majorum tuorum in recte gestorum communionem concedere, hoc gaudiorum ingens diluvium est, cui omnium nostrum animi atque pectora non innatare debent sed mergi. Aderunt Boni superi sine dubio, & quod hodie felici initio incipimus, hoc felix successus, non sine fama & posteritatis commendatione perficiet. Magnif. vero Dominus hanc nobilem filiam tuam Domine N. non in cordis dumtaxat & animi fociam, sed, si dulce Mariti nomen patitur, in Dominam servus ad honorem & cultum paratissimus admitrit: Et hanc à Te sibi hætenus enutritam, optimisque & sanctissimis moribus imbutam fuisse, & gratulari debet & gratias reponit immortales. Tunc ad voti culmen se venisse arbitrabitur, si grande quod subit debitum, sua obsequiorum gratitudine, non dico
ada-

adæquare laborabit, sed æstimare æternum ostenderit. Vobis etiam Perillustres &c. Domini hospites, qui vestra nobili præsentia, hoc perennis amicitiae sacramentum condecorare voluistis, siquidem verba non suppetunt, quibus gratiae possint referri, animum suum Dominus N. cum utriusque familiae obsequiis, voluntati Illustrium Dominorum N. N. & nutui devotum æterna dedicat subjectione. Dixi.

A P P E N D I X.

Observare Primo, Posse interdum fieri, ut solitaria Oratio dicatur nomine Sponsæ, in qua gratiae aguntur parentibus pro honesta educatione: Quæ Oratio quomodo construenda sit, & facile patet cuivis, & siquidem Gratiarum Actoria est, inferius docebimus.

Observa Secundo, Interdum contingere ut alter conjugum conditione inferior sit altero, nec adeo clarus, ut cum dignitate ex familia & majoribus laudari possit: tunc ergo prudens Orator, vel communem locum de nobilitate tractet: vel in utraque Oratione tam tradi-

ditoria quam responsoria nobilio-
rem Conjugem laudet, non insti-
tuendo comparationem familia-
rum, sed potius dicat, æstimandum
beneficium esse quod talis ac tantus
eam personam ambiverit. Laudet
ergo prolixius ejus virtutes & dotes,
cujus Natalem fortunam laudare
non poterit.

SENTENTIÆ

his Materiis Servientes.

Domus & divitiæ dantur à paren-Orato-
tibus, à Domino autem prudens ria fu-
Vxor. peliæ.

Prov. Mulier digna, corona est viro
suo.

Ecd. 9. Mulieris bona beatus vir, nam nu-
merus duplicatur dierum ipsius.

Ecd. 16. Gratia super gratiam mulier sancta
& pudica.

Petrar. Conjugio ornatus, speciosa vin-
ctus es catena, unde Te sola mors li-
beret.

Phocyl. Ne maneat sine Nuptiis, ne sine
domine pereas.

Plutar. Amor conjugalis naturam nostram
pessum euntem generando resusci-
tat.

Gregor. Amicus Anima custos est. Amis

Amicitia est una anima, duo corpo- Idem.
ra ferens.

Inimicitia terminos cognosce, Ami- Idem.
citia nullos.

Quot Amicos paraveris, tot oculos ^{Chryf.}
habebis, quibus quæ velis videas: tot
tot aures, quibus quæ decet, audias; tot
consilia, quibus de iis quæ conducunt
consultare possis.

Nihil aque egrum reficit, sicut ^{Seneca.}
Amicorum adfectus; non iudico me
mori; cum illos superstites relinquo;
puto me victurum non cum illis, sed per
illos.

Non exercitus neque thesauri præsi- ^{Sallust.}
dia regni sunt; sed Amici.

Nulla est pretiosior possessio bono ^{Seneca.}
veroque amico, nec aliunde plus fructus
ac voluptatis capitur.

Amici non debent esse, ut supputa- ^{Solori.}
torii calculi, qui interdum valent multa
millia, interdum nummum, interdum
nihil.

Tota domus duo sunt, iidem parent- ^{Ovid.}
que jubent que.

Tristia omnia vince, aut Animo aut ^{Ano-}
Amico. ^{nym.}

Satis magnum Regnum est Marito ^{Eurip.}
Vxor & Liberi.

Optime sunt divitiæ generosam ^{Menan-}
inve- ^{der.}

invenisse Conjugem.

Alexander. *liet.* Virtutis penum est generosa mu-

Quint. *liet.* Sine thalamis vita hominis non est,
sed ferarum.

Athenaus. Genus humanum sociale est; ipsius
autem societatis principium est Conju-
gium.

Eulgent. Coniunx aut perenne refugium aut
perenne tormentum.

Alexa. Bonum Maritum agere, quam in
Republ. magnum virum esse, plures ve-
teres amplius censuerunt.

Plato. Coniugium genus hominum immor-
tale reddit.

Plutar. Inter Coniuges pullulent quotidie ti-
mor, gratia, amor mutuus atque fi-
des.

Aristot. Vxor existimet mariti mores esse le-
gem vite sue impositam quam sequa-
tur.

Facit. Quod honestius levamen quam assu-
mere conjugem prosperis dubiisque so-
ciam?

Hieron. Tanto Vxor est honoratior, quanto
amplius virum honorat.

Concordia fulciuntur opes.

EXEMPLA ET ALIA

Supellex.

- The-
misto. Themistocles dicere solebat eligendum *Stobart*
potius esse virum sine pecunia, quam
pecuniam sine viro; alludit ad Diogenis
Dioge-
nes. dictum, qui viso divite indocto, en,
inquirebat, Ovis aurea. Ovis pro-
pter stultitiam, Aurea propter divi-
tias!
- Demo-
critus. Democritus dicebat, cum qui bonum *Idem*
generum nactus esset, invenisse filium:
eum autem qui malum, perdidisse & fi-
liam.
- Olyn-
pius. Olympius dicebat, quidam nec *Eras.*
auribus nec oculis, sed digitis *Vxo-*
rem ducunt, solam spectantes do-
ctem. *l. 5.*
- Socrat. Socrates consultus à quopiam A- *Anton.*
dolescente, an Vxor ducenda esset? *part. 2.*
dixit; Pisces qui nondum intra nas-
sam sunt volunt intrare: qui autem
jam intus sunt, volunt exire: sic tu vi-
de ne idem tibi contingat.
- Epami-
nond. Epaminondas reprehensus à Pe- *Briffon*
lopida, quod caelebs viveret; non cu-
rastu, inquit, rempublicam Epami-
nonda, qui nullos post Te filios relin-
quis, quorum manu solus Patriæ defendi
possit.

Anton. Socrates dicere solebat, normam Con- Socrat.
jugis virum esse.

Idem. Phocionis Vxor interrogata, qua- Vxor
re auro & muliebri splendore non Phocio-
uteretur: Satis, inquit, Vxoris ma- nis.
gnus ornatus est, viri sui virtus.

Sabell. Vel ut alibi: dixisse fertur, Meus
ornatus non est talis, sed Phocion me
ornat, jam vicies Atheniensium Impe-
rator.

Lucerna ardens apud Onocritas Sym- Conju-
bolum Conjugii fuit. Quia Amore gii
Conjugium ardere, fama lucere, ca- Symbo-
lamitatum tenebras pellere & solari lum.
mutuo convictu debet.

Vale- Artemisia Caria Regina, Maus- Arte-
rius solum virum suum defunctum eo ho- mistia,
Maxi- nore & amore prosecuta est, ut mor-
mus. tuum intra se sepeliverit. Nam ci-
9. neres defuncti, vino immiscens pau-
latim ebibit. Deinde sepulchrum ei
Mausoleum dictum & inter Orbis
septem miracula connumeratum con-
struxit; ad funus quoque ex tota
Gracia Principes Oratorum convo-
cavit.

Hiero- Democio: Areopagite filia, mor- Democ-
nymus tuo Sponso negavit se alteri nuptu- filia.
ad Io- ram, dicens: aliis quidem mortuum
vianu. esse, sibi tamen adhuc verum vivere.

- Prothe. Prothesilao sub Troja occiso, Vxor ^{Propert.}
filai ejus Laodemia in solatium mæroris
Vxor. orabat ut saltem umbram mortui viri
videre possit: Quod cum impetravit,
præ gaudio in amplexu umbraë exspi-
ravit.
- Philip- Philippides dicebat, bini cum uxore ^{Floril.}
pides. sunt jucundissimi dies, unus quo duci- ^{mag.}
tur, alter quo mortua effertur. ^{sub tit.}
^{Nupt.}
- Anti- Antiphanes ajebat, infortunium ex- ^{Ibidem.}
phanes. tremum Nuptias esse.
- Dioge- Diogenes dicebat Amorem esse ^{Laër-}
nes. otiosorum negotium, eo quod hictius. l. 6.
plerumque adfectus otio deditos in-
vadat.
- Cato Cato major ajebat amantis animum ^{Plat.}
Major. in alieno corpore vivere & animam il- ^{in ejus}
lic potius esse ubi amat, quam ubi ani- ^{vita.}
mat.
- Amo- Quemadmodum radius à Sole, ^{Philipp.}
ris ad- calor ab igne, frigus à glacie, can- ^{Beroal-}
juncta. dor à nive nequeunt separari: ita ^{du.}
ab Amore divelli non possunt bene-
volentia, societas, necessitudo, con-
cordia.
- Amor Apud Plantum senex Amorem ^{Plau-}
Deus appellat Deum munditiantem, seu ^{tu.}
mundi- omnis elegantie & munditiarum pa-
cia. trem, eumque nitioribus nitidissimis an-
tecellere.

Pieriv. l. 4. Qui Amorum agmina depingere solent, pingitant eos plerunque malis col- ludere & inter eas arbores poma decerpere, abrodere, jactare &c. Amor ludi- bundus.

Eras. l. 8. Apoph. Martia Catonis filia quaesita quare post mortem Mariti cum alio copulari nollet, respondit: Quia non facile vi- rum invenio qui me magis velit quam mea. Martia Cato- nis filia.

Idem. Portia cum diutius defunctum virum lugeret, rogata; quem esset diem ultimum habitura luctus, respond: eum quem & vita. Portia.

Idem. Cato dicebat, si sine Vxoribus mun- dus esse posset, vita nostra non esset si- ne Diis. Cato.

Idem dicebat cum uxoribus incom- mode vivitur, sed sine illis non vivitur omnino: Vnde Vxor quid est, nisi ne- cessarium malum.

Erasm. Alphonsus dicere solebat tunc ma- trimonium tranquille & citra querimo- nias posse exigi, si Maritus surdus fiat, Vxor caeca, hoc est, si garrulitatem patiatur Uxor Maritus, & Uxor non laboreat suspicionibus malis de Marito. Al- phon- sus.

Diog. Laert. l. 6. c. 1. in La- conic. Antisthenes ajebat Vxorem du- cere debetur hoc natura & Patriae: Nam rem propius intuenti; (inquit Anti- sthenes.

Plutarchus) non ita magnum discrimen est inter eum qui civem occidit, & qui civem Reipubl. cum dare possit, recusat.

Demo- Democritus interrogatus cur pu- Anton.
critus. fillam Vxorem duxisset, respondit: serm. de
Ego ex omnibus malis minimum for. Mulieris
elegi.

Periclitantibus quibusdam in ma- Facetia
ri ac jam prope naufragium subeun- Polona
tibus cum nauta dixisset, ut ejectis
oneribus levarent Navim: alii mer-
ces ejiciebant & que habebant one-
ra: unius arreptam Vxorem in mare
projecit, eam sibi gravissimum onus esse
dicendo.

Uxor Aristippus mulierem parvam sed Anton.
cui- pulchram conspicatus: Parvum qui- serm. de
dam. grave. dem pulchrum, inquit, magnum autem
onus Aristip- pus. malum. for. Mulieris

Protha- Prothagoras quæsitus cur inimi- Idem.
gor. co filiam suam nuptam dedisset? serm.
quia, inquit, nihil illi dare poteram de mul.
detrius. imper.

Mulier Philosophus quispiam interro- Maxi-
mala. gatus quid esset mulier mala? respon- mus
dit, viri naufragium, domus tem- serm. 9.
pestas, quietis impedimentum, vi-
tæ captivitas, quotidianum dam-
num, voluntaria pugna, sumptuo-
sum

Pars II. Cap. V. Quest. II. 247
 sum bellum, bellua conviva, solitudo
 confidens, Leena complectens, exor-
 nata Scilla, animal malitiosum, ma-
 lum necessarium.

CAUSÆ NUBENDI

Ex Antiquitate.

Alex.
 ab
 Alex.

Apud Carmanos nemo Vxorem du-
 cebat, nisi qui hostis caput prius ad Re-
 gem detulisset.

Arria-
 nus l. 8.
 de reb. g.

Apud Indos ille in premium acci-
 piebat conjugem, qui in pugnis & lucta
 prevaluisset.

Alex.
 M.
 Herodo-
 tus l. 4.

Nemo inibat connubium nisi qui Ama-
 zontum confecisset apud Amazones;
 idem Stobaeus de Sauromatis; Et Me-
 la lib. 1. de populis circa Meotim ad-
 firmat.

Strabo
 l. 7.

Apud Persicam gentem mulier equi-
 tandi perita jus habebat nubendi, sic
 enim, ait Historicus; quae optime judi-
 catur quadrigas ducere, cuiusque vult
 nubit.

ORNATUS NUBENTIUM

Apud Antiquos.

Apud Romanos induebat Sponsa
 Rectam Tunicam & togam puram;
 Erat autem toga pura, vestis, quam
 nullus

Causæ
 nuben-
 di An-
 tiq.

Mos
 Carma:

Indo-
 rum.

Ama-
 zontum
 & alior.

Persa-
 rum.

Nuben-
 tium
 orna-
 tus.

Apud
 Roma-
 nos.

nullus purpureus limbus præte-
bat: neque adscitus alter color can-
dorem ejus ullo modo vitiabat: un-
de *Candidus Umbo* vocatur apud
Persum. *Tunica* autem *recta* fuit
purpurea & picta: Inde forte & mo-
derna consuetudo apud plerisque
inolevit, ut vestes albæ sumantur
ab iis, qui Matrimonii fœdus sunt
instituri.

Tana-
quil
tunica
rectæ
inven-
tix.

Tanaquil omnium prima (teste *l. 5.*
Plinio) *rectam tunicam fecit, quam natur.*
simul cum toga pura tyrones induebant *historie*
novæque nuptæ. Erat vero hæc vestis *cap. 48.*
miri candoris, subtilitatis & odoris
& fortunæ consecrata. Unde & *ve-*
stis fortunæ dicta fuit. Non cuivis
verò concedebatur, sed ei tantum
qui virtutibus & probitate famam
meruerat, eaque uti tantum qua-
drante horæ licitum fuit: *Servio ta-* *Dions.*
men Tullio, qui natus radios circa ca- *l. 4.*
put & flammam habuisse sine damno
visus est, concessum fuit integro die
ea veste uti. Addit *Varro* hanc *ve-* *Varro.*
stem ad Sejani tempora duravisse
& ideo dictam fuisse. *Vestem immor-*
talitatis.

Servius
Tull.

Vestis
immor-
talita-
tis.

Apud
Hebræ-
os.

Apud Hebræos quamdiu Sponse
statum virginalem profitebantur,
tunicis

Philos. tunicis albis utebantur: quibus in introductione solenni injiciebant floribus pictam vestem: Hinc apud Philonem filia cujusdam à spe conjugii lapsa inducitur sic loquens; & albam quam nevit Mater mea, tinea comedit eam.

Psalmi 45. Divus Hieronymus in illa verba: Hieronym. de Hebraeorum apud Hebraeos scutulatam suis veste se, dictamque vestem clypeatam: clypeat. eo quod Clypei acui picti in ea fuerint, & in clypeis singulis, singule Majorum imagines. Hinc Sponsa Majoribus suis induta ad Sponsum ducebatur.

Fest. Pompei 3. Ex verbena & floribus nectebat Corollam olim sponsa corollam, eamque sub l. amiculo ad virum deferebat; & he corolle quando ex variis floribus erant nexæ, appellabantur Pancarpix.

Plut. de conu. bio. In Bœotia Sponsam Asparagine In Boc. coronant: ut ait Plutarchus. Fit aut. o'ia. tem id ad significandam urbanam jucundamque vite societatem. Nam Asparagus, ut dicitur, fundit suavem fructum ex spina asper-rima.

Lusitani.

Apud Lusitanos ex Solis rosis debebant esse festa sponsalitia. *Sirabon. l. 3.*

Græci
hasta
caput
comeb.
Sponsa.

Apud Græcos caput Sponsæ hasta cælibati gladiatoris comebatur, & crines discriminabantur: sed hasta hæc nullum debuit caput mortui tetegisse. *In quæst. Rom. num. 87.*
Ejus rei Plutarchus dat triplicem causam: Prima, Ut monerentur nuptæ, quod bellicosus viris iungerentur, ideo ipsas debere à luxu & molliæ alienas simplici ornatu uti. Secunda, Ut innueretur hoc solo ferro Conjugium discissum iri. Tertia, quia pleraque ad Nuptias pertinentia ad Iunonem referuntur: Iunoni autem sacra habetur hasta & plerumque ejus statue hastis nitebantur. Quartam dat Alexander ab Alexandro: Opinari, inquit, licet *In Genial. die.* quasi fortes ea de causa viros genituram se ominetur. Quinta, ut hoc signo subditam se sponsæ disciplinæ fateretur.

Flammeum.

Flammeo etiam caput tegebant, *Ovid. l. 4.* dependebat autem ita ut vultum tegeret: Erat autem lutei coloris *Festor.* Causa à Festa l. 1. cap. 6. datur: Flammeo, inquit, amicitur nubens boni omnis causa: quod assidue euteretur Flamini uxore, cui non licebat.

erat divortium facere. Idem mos fuit apud Spartanos & alias Nationes, ut prodeuntes foras puellæ, vel totam faciem vel dimidiam velarent.

Fest. 1.3. Cingulo cingebatur Romana Spon-
sa, ex ovis lana contexto, quod Hercu-
lano nodo cinctum erat. Inde Iunoni
natum nomen ut Cinctia diceretur.
Roma-
ni.

Alex. Athenis in usu erat, ut Sponsi ca-
put Caricis & palmarum fructibus in-
Aspergeretur. Idem fiebat servis novitiis,
qui primo domum Dominorum ingre-
diebantur.
Athe-
na.

Natalis Ornabantur Sponsa monile, & tunc Monile.
Comes. exsecrabantur monile filie Martis, quod
fingebatur a deo infaustum esse gestanti-
bus ut vel discordiam Conjugum, vel
aliquem interitum insolitum portende-
ret.

Ter. de Sponsi & Sponse solebant coronari Coro-
coron. fere apud omnes Gentes: Sic enim narituy
mil. Tertullianus, inquit; coronant & Spons.
c. 13. Nuptiæ Sponfos. Hic mos mana-
Moyf. vit ab Adam qui Evam grami- Adam
Berce- ne viridissimo dicitur coronasse, primus
pha. quando eam Deus ad se adduxit. corona-
Syrus vit
lib de Coronæ istæ erant prius è floribus Evam
Parad. textæ, postea etiam aureæ. Et inde grami-
cap. 28. natum ut Sponsæ Regine, Sponsi Re-
ne.

ges vocarentur. Et in Sacris literis vox Hebraea, quæ est *Vxor*, dicitur etiam *Regina*. Bene ergo dixit *Chrysofomus*: Cuilibet viro Regnum ejus est *Conjux*.

Apud Coos & Spartan. *Apud Coos Sponsus Sponsalia initurus muliebri veste induitur.* *Plutar. in Lycurg.*

Apud Spartanos vero, Sponsa capite raso in indumento virili ad Sponsum deducitur.

Anglorum mos. *In Anglia Sponsa corona spinea re-dimitur, aut manu illam gerere debet.* *Pol. Virgil. l. 1. c. 4. de rer. Invent.*

MODUS NUBENDI.

Nubendi modus Apud Roman. *Apud Romanos ignem & Aquam in limine appositam ambo tangere jubebantur, qua etiam nova nupta aspergebatur: quasi eo fœdere æ-* *Varro lib. 4. de ling. Lat.*

terno nexu essent copulati. *Causam* *lib. 1. dat Festus Pompejus: Aqua & igni interdici solet, inquit, damnatis: contra accipiunt nuptæ, videlicet quia he due res humane vitam maxime continent.* *Clarius Plutarchus Ignis, in quæst. inquit, lustrat, aqua purgat: debet autem rem que nubit puritatem & castitiam servare.* *Kom.*

Apud Maced. *Alexander Magnus more patrio Curium panem* *l. 8.*

panem divisum gladio cum Sponsa libavit. Hoc enim erat apud Macedones Sanctissimi Matrimonii signum.

Plutar. lib. 8. Apud Galatas iniviti, connubium ex eodem poculo bibebant. Apud Galatas. Romulus. Dion. Halic. lib. 2. Romulus in communicatione panis & aquae dicitur inivisse Matrimonium.

Apud Latinos Sponsus & Sponsa Latini. amicti Vitta purpurea, candido colore distincta aut veste versicolore, jugum subibant: unde Iuno Iugalis dicta est: Virgilius: Iunoni ante omnes cui vincula jugalia curae. Iuno jugalis.

Arrian. lib. 3. Persae & Medii inibant Matrimonium dextris datis. Persae & Medii Galli.

Iustin. lib. 4. Apud Gallos signum electi mariti erat aquam manibus dedisse. Apud Massilienses cui Sponsa Massil. phialam impletam porre xisset, ei nubebat.

Olaus. c. 12. Apud Gothos quando Sacerdos benedictum annulum porrigit, adstantes impingunt colaphos Sponsis. Gothi.

Pol. Virgil. l. 1. c. 4. Apud Anglos Sponsa à Sacerdote Angli. benedicta incipit in templo bibere, Sponso & reliquis idem facientibus.

Binetus. Megarenses Sponsum cum Sponsa Megarenses. copu-

copulaturi, eosdem à Templi vestibulo usque ad Altare pugnis concutiebant : Indicantes neminem ad gaudia pervenire, nisi per tolerantiam adversorum.

Sacrificia. SACRIFICIA NUPTIALIA.

- Hetruf. Apud Hetruscos in conjunctione Al. ab nuptiali porcam immolabant. Alex.
- Graci. Apud Græcos in Epithalamio Deos Plutar. præfides nuptiarum invocabant, vide- in quest. licet, Iovem adultum; Junonem adul- Græcæ: tam; Dianam suadelam. l. 1. c. 20
- Bœotii. Apud Bœotios & Locros nihil Plutar. erat in Sponsalibus firmum, nisi in Aristide. Sponsus & Sponsa in Ara Ecclesie Virgini dicata prius libarent : Dum nubarent invocabatur Deus Iugatinus : Dum Nupta domum duceretur; Deus Domicitius : ut domi esset, Domicitius. ut cum viro maneret, Manterna : cum postes ungerentur, Iuno Vnxia.
- Fortuna muliebris. Erat Romæ Templum Fortune Valer. muliebris in memoriam Veturie & Max. Volumnie dedicatum, id est, Matris lib. 1. c. 3. & Uxoris Coriolani : cum dedicaretur ei Simulacrum, auditæ bis sunt num. 4. voces hæ : Rite me Matrone vidistis.

Pars II. Cap. V. Quæst. II. 255.
stis, & iri dedicastis. Addit Dion:
Halicarnassens, quod monitu pri-
mæ Sacerdotis sit institutum, quod
hoc simulacrum sola novæ nuptæ co-
ronarent.

MODUS DEDUCENDI

Sponsam.

Plutar-
chus in
quæst.
Rom.
num. 15.
Romani non patiuntur nuptiam Roma-
transcendere limen, sed sublata ni.
transportatur à pronubis. Hujus rei.
tres causas dat Autor: Prima, quia
in raptu non ultro intraverunt,
mulieres, Domos; Sed illatae sunt ut
Livius lib. secundo. Secunda, quia
videri volunt non volentes, sed vi
coacte eo ingredi. Tertia, quia hoc
signum est eas exire etiam domum-
que relinquere non debere, nisi vi
ejiciantur, sicut vi introducuntur.
Nam etiam in Bœotia in nuptiis
axem plaustræ ante fores combu-
runt: significantes Sponsæ hic jam
manendum esse, sublato avehendi
instrumento. Quartam causam
subjungit Cicero de claris Oratori-
bus, ubi de Scipionis familia dicit,
ex duarum familiarum conjunctio-
ne, gloriam stirpis in unam domum
vel

vel in unam arborem inferi: Hoc igitur modo illiminatur Sponsa seu in limen infertur alienæ familiæ; ut ibi nomen suum deponat novumque Sponsi induat.

Cajus, Sponsam introducens debuit di-Plutar.
Caja. cere ubi tu Cajus ego Caja: Cujus rei duas dat causas. Primo, quia Sponsa hac conditione intrat ut particeps omnium rerum & gubernationis fiat. Itaque hæc verba hoc significant, ubi tu Dominus eris & paterfamilias, ego Domina ero & materfamilias. Secundo, quia Caja Tarquini præci Regis Vxor optima lanifica fuit: ideo institutum ut nove nuptæ ante Mariti januam interrogatæ quomodo vocarentur: Cajam se esse dicerent.

Roma- Romana Sponsa domo egressa ibat Valer.
na præcedente Tibicine, & eo qui ca- Max.
Sponsa. nebat Hymenæum, eum secum ferens & susum cum stamine: Canebatur autem sic; Hymen, ô Hymenæe Hymen: Ades ô Hymenæe Hymen. Fiebat autem in gratiam Hymenæi Dei nuptiarum, qui à Grecis pariter & Latinis colebatur, & pingebatur coronatus floribus & Amaraco, dextra facem tenens, sinistra

Hymenæus
Deus
Nupt.

fra flammeum in pedibus croccos soccos habent.

Apud eosdem ducebant Sponsam Pueri
duo pueri, qui ex eodem patre & ma- ducto-
tre sunt nati; seu (ut Festus ait) quo- res
Festus. rum uterque parens in vivis esset : ter- Sponsa.
tius autem preibat, & praeferbat fa-
cem ex spina alba; Fax vero hæc dice-
batur Pralux : & rapiebatur ab A-
micis, ne forte illam cito vir ferret
in sepulcrum ut ibi combureretur
quod erat ominosum. Plutarchus Faces.
Plutar. in quest. Rom. dicit quod quinque praeferbantur faces,
& dat causam; quia impar numerus
diffindi pariter non possit; quinarium
vero maxime congruit Nuptiis :
Nam ternarius primus est de im-
paribus : binarius primus de pa-
ribus : ex his tanquam ma-
re & fœmina nascitur quina-
rius.

Apud Græcos medio in curru Spon- Græci.
sa locabatur : comitabatur eam Spon-
sus & ad finis aliquis necessarius, qui
Parochus dicebatur eo quod pedibus
iret.

Morem fuisse apud eosdem fer-
tur ut Sponsam in viri domum eun-
tem puer Spina & glande querna
obsitus præcederet & canistrum
panis

pānis praeferens clamaret : Effugi malum, inveni bonum.

Ro-
man.

Apud Romanos Sponsa in domum Sponsi deducta in gyrum vertebatur : *Tira-
quellus.* caussam dat, ne scilicet viam sciret ad paternas aedes.

MODUS DISPONENDÆ

Domus quam Nupta ingrediebatur.

Ro-
man.

Ianua cingebatur lana apud Roma- *Plinius*
nos & lauro exornabatur. Sponsa ve- *l. 28.*
ro ingrediens, postes vittis laneis at- *c. 9.*
tingebat & oleo vel adipe suillo vel lupino inungi iubebat : ne quid pernicio-

Vxores
quasi
Vxor.

se p. stis irreperet. Et ab hac unctio-
ne quam novæ nuptæ faciebant, di-
cit *Servius* dictas *Vxores quasi Vxo-*
res.

Fel.

Alii felle nigri canis suffitum fa- *Al. ab*
ciebant : Alii in villarum foribus po- *Alex.*

Rostr.

nebant rostrum lupi, ne quid periret aut *Horat.*

lupi.

fascinaretur. Alii caput Draconis li- *lib. 1.*

Caput

mini subiciebant. *Sat. 8.*

Drac.

lin.

St.lla.

Alii Stellam marinam vulpino san- *lib. 29.*

guine illitam, ne qui periculi aut no- *c. 4.*

xæ foret, defigebant. *Al. ab*

Focus accendebatur à Sponsa & *Alex.*

deposito in eo nummo, in signum cul- *Varro.*

tus Larium, pluribus ornabatur *corol-*

Pars II. Cap. V. Quest. II. 259
corollis: *Ædium* vero fores exornaban-
tur floribus & frondibus.

CIBUS NUBENTIUM. Cibus.

Ovid. lib. 4. Fastor. Strabo. Sponsis apponebatur papaveris suc- Succus
cus lacte & melle dilutus. papave-
ris.
Apud Persas malum edebatur aut Persæ
cameli medulla: nec licebat alièd cibo malum.
vesci eo die.

Herod. lib. I. Plutar. Babylonii & Arabes thymiana gu- Thy-
stab. ant. miana.

Ex Solonis instituto malum Cy- Cydo-
donium epulis nuptialibus adhibe- nium
batur. malum.

Apoll. lib. 2. Repotia apud novum maritum postri- Repo-
die nuptiarum dabantur, & tunc jam tia.
Sponsa Dominam agebat: clavis adhæc
ei tunc porrigebatur.

Ritus Nubendi. Ritus.

Gueta- ra in Horol. Princip. Cimbri in more habebant ut ipso Cimbr.
nuptiarum die postquam inter pro-
pinquos de matrimonio convenerat;
Sponsus ungues sibi demeret, Spon-
saque præsegmina mitteret & Spon-
sa vicissim Sponso; que si invicem
accepissent mox pro justis conjugibus
habebantur.

Idem. Teutonum ritu Sponsus Sponsa & Teuto-
Sponsa Sponsi caput radebat quod nes.
simul.

simul atque uterque consensu mutuo fecissent nuptias celebrabant.

Armeniis Lex fuit ut Sponsus dextram aurem Sponse, Sponsa vero Sponsi aurem sinistram rumperet, quo facto & illa se illius conjugem & ille se hujus maritum testabatur.

Elamitis solenne fuit, ut Sponsa digitum annularem Sponsus pungeret, & sanguinem inde manantem sugeret & Sponsa itidem digitum annularem Sponsi pungeret, & simul atque sanguinem alter alterius è digitis libasset conjuges erant.

Numida habuerunt in more, ut Sponsus in terram spuere, idemque Sponsa faceret, lutoque ex amborum Sputis temperato mox Sponsus Sponse & ipsa Sponsi frontem illineret, & sic lutum alter utrinque illitum, contracti conjugii signum erat.

Daci Nuptias celebraturi, certum in locum Sponsum Sponsamque debebant; quo cum convenissent; Sponsus novum nomen Sponse quod libuerat, itemque Sponsa Sponso vicissim imponebant: que nominum impositio, si ab utroque rata habebatur, signum erat contracti conjugii.

Pannonia. Apud Pannonas Nuptiarum initio

tio Deum familiarem, quem Larem
vocabant, id est Deum domesticum,
Sponsus Sponse ex argento factum;
itemque Sponsa Sponso Deum suum
argenteum mittebat & postquam alte-
rius Deum alter acceperat, jam conjuges
erant.

Idem.

Apud Thraces nova nupta ferra-Thra-
mento subtilissimo candente, quandam ces.
caracterem fronti novi mariti inure-
bat, Sponsus vicissim in fronte Sponse;
quibus cauteriis notati conjuges habe-
bantur.

Idem.

Sicyoniorum lex nuptialis fuit, ut Sicyo-
Sponsus Sponse & Sponsa Sponso cal-
cium mitteret, quod si alter alterius cal-
cium accepisset, signum erat contracti
Matrimonii.

Idem.

Tarentini in more habebant ut nu-Taren-
pturi mense accumberent, & Sponsus tini.
Sponse & Sponsa vicissim Sponsi ma-
nu ingesta comederet; quod si per incu-
riam aliquis eorum propria manu in os
ingereret cibum, nec firmum nec ratum
erat conjugium.

Idem.

Scythis lex erat ut quemadmo-Scythæ,
dum nostro ævo matrimonium ini-
turi manus dant & accipiunt, ita
pedibus Sponsus Sponse pedes, genua
genibus, manibus manus, cubitos cu-
bitis,

bitis, capite caput tangeret; & tandem postquam inter se complexi erant, satis confirmatum habebatur matrimonium.

SYMBOLA NUPTIALIA.

Cyri- *Cyro Regi spectaculo se oblectanti Idem-*
boriosa *in Scenam produxerunt tres fratres*
Con- *sororem Colum nentem, Equum ad-*
junct. *aquantem, & Amphoram cum a-*
qua. Miranti Regi virginem, &
qua sit querenti; fratres responde-
runt sororem suam esse. Placuit Re-
gi tam laboriosa Virgo eamque in
Ejus *Vxorem duxit. Hæc jam Regina fa-*
Sym- *cta in sua corona insculpi formicam*
bolum. *& apem Symbolum sui laboris cum*
lemmate: HOC EXSTO, QUOD
GESTO. in tumba vero sua exci-
di curavit Colum, Amphoram,
Equum.

Ægy- *Ægyptii ornabant filias suas et-* *Cassiod.*
ptio- *jam pauperrimas torquibus: & ab* *in Epist.*
rum *aliis pro torquibus filia stipem ero-*
Tor- *gabant. In his torquibus figura e-*
ques. *rant sex: Prima, TURTUR, cum*
lemmate; SIC SOLA. Secunda,
COLUMBA, cum lemmate; SIC
CASTA. Tertia, AQUILA cum
lemmate; SIC PROMPTA. Quarta,
CI-

CICONIA, cum lemmate; SIC
PIA. Quinta, NOCTUA cum
Lemmate; SIC VIGIL. Sexta,
ALAUDA cum lemmate; SIC
SANCTA AUT DEVOTA.

Pausanias inquit, tracta Virgi-
nem ut Fulvia Porphyriten. Por-
phyrites vero lapis est, in quo quid-
quid vis sculpere possis. Fulvia er-
go sculpsit in illo virginem super
testudine stantem: à partibus duos
serpentes: in dextera manu po-
mum stellatum: lævâ corniculam
pellebat: ex capite crescebat palma.
Hoc Symbolum Virginis est. In testu-
dine stat, ut sciat Virgini conveni-
re: graviter & tarde moveri. Ser-
pentes à lateribus significant, ut sit
Sapiens & circumspecta ubique.
Pomum stellatum notat, ut Coelum
habeat in operibus manuum, & vir-
tutibus velut stellis vitam suam or-
net. Corniculam pellit, ut non sit
garrula & litigiosa. Palma crescit ex
capite, quia virgo vincere debet vir-
tute sua omnes pravas cogitationes
& desideria.

Platina. Iohannes quidam Dux Mediola-
nensis Leonoræ Sponse duos annulos Dux
misi, in quorum singulis, singula la:
gemina Sponsæ.

Por-
phyri-
tes.

Virgi-
nis
Sym-
bol.

Dux
Medio-
la:
Sponsæ.

Annulum mittit: remittit illa Lances aureas. gemmæ erant pretiosissimæ. In gemmarum una scriptum erat AVE, in Secunda AGE id est, Saluto te & rogo ut facias hoc quod faciendum promisisti. Leonora hæc remisit tale hieroglyphicum; duas lances aureas & in una verbum EXPENDI, in altera verbum APPENDI posuit; id est, consideravi hoc quod petis & ad pectus meum appendi seu admisi.

Athenienses singulis annis festum Amoris celebrabant: in quo mutue caritatis Symbola depicta exponebant, & specialiter Amorem invicem aut conciliabant aut redintegrabant. Alii pingunt ergo Geminos; alii Castorem & Pollucem; alii alia caritatis Symbola promebant.

Amici pictura. Antiqui scite admodum ac perbelle Amici figuram descripsere. Pingebant insignis formæ Adolescentem, capite nudatum, hirsuta veste indutum in cujus fimbria scriptum erat: VITA ET MORS. In fronte HYEMS ET ÆSTAS; habebat latus usque ad Cor apertum, ubi hæc aurea verba legebantur, PROPE ET LONGE: Hæc autem omnia, insignia quædam documenta

Petr.
Rebus-
fus lib.
de pri-
vilegiis

suum serenam candorem inter conjugales curas testaretur, Cygnum in aquis natantem & desuper tres vesperiliones suo volatu quasi tenebras minitantes pro Symbolo habuit:

Lemma; CANDOR ILLE-SUS.

Idem.

Anna Regina Ungaria & Bohemiae Ferdinandi I. Imperatoris Vxor, manus connexas cum rosa pro Symbolo amoris habuit: Lemma: SIC IN PERPETUUM.

Isabella Caroli V. Imperatoris Vxor in Symbolo suarum virtutum quibus Sponso placeret, pingi curavit, Tres Gratias, quarum una rosam, altera myrthum, tertia glandem praeferret: Lemma; HAS HABET ET SUPERAT.

Renata Vxor Herculis Secundi Ducis Ferrariae pro Symbolo habuit duas manus quasi invicem se salutantes: & duos ramos in modum crucis positos desuper coronati: Lemma UNA FUIT.

Margarita Ducissa Mantuae Friederici Vxor in Symbolo habuit duas manus ad se porrectas & junctas. Lemma: IN AETERNUM.

Elisabetha Austriaca Ferdinan-

betha
Ferdinandi
Filia.

di Imperatoris filia, Arborem fructiferam habuit in Symbolo, desuper verò è nubibus manus fulmen tenebat, ac illo Arborem fundebat; Lemma; SOLA MORS SPOLIAT MUNERA NOSTRA.

Sigism.
III.

In Nuptiis Sigismundi III. Regis Poloniae cum Austriaca Archiducetale numisma cum Symbolo cudebatur. Stabat à dextris Aquila Nigra biceps Imperii Romani: à sinistris Aquila Alba Regni Poloniae: utraque vero Aquila insistebat Stemma ti Austriacæ domus, quod est, Alba Terna in scuto rubro: Lemma: POST ANIMOS SOCIASSE IUVABIT.

Idem.

Secundum Symbolum ejusdem Regis erat, Duae Palme supra aduersas partes ripæ fluminis, se invicem, versum se acclinantes cum hac inscriptione. AMOR DISTANTIA IUNGIT.

Franciscus
II. Valensius.

Franciscus II Valensius, Rex Gallicie habuit pro Symbolo aureum nummum coronatum, quem dextra ad lapidem Lydium probabat: Lemma: SIC SPECTANDA FIDES. Significabat fidem Amicorum & amorem Conjugum, non verbis

Pars II. Cap. VI. Quest. I. 269
verbis sed re præstari & cogno-
sci.

CAPUT VI.

De Orationibus Munerum
oblatoriis.

MUnera offerri solent varie: Alia
inter Sponsalia & Nuptias: alia
postridie Nuptiarum: & hæc qui-
dem partim à Sponso Sponsæ, par-
tim ab Hospitibus, partim ab Invi-
tatorum Legatis. Sed omnibus
idem modus offerendi convenit:
itaque de duplici Oratione hic dice-
re sufficiat: De Oblatoria scilicet
munerum, & de Responsoria ad
eamdem.

QUÆSTIO I.

Quomodo construitur Oratio in qua
munera offeruntur.

Postquam rationem aliquam inve-
neris, propter quam munus istud
te offerre dicas, dispone eam juxta
aliquem modum supra dictum: hæc
tamen puncta in ipsa rationis expo-
sitione include. Primo, Expone ani-
mum & adfectum offerentis & be-
nevolentiam ejus semper consecra-

Oratio
Mune-
rum
oblato-
ria.

270 *Artis Oratoriae*
tam alteri commenda. *Secundo*, Ex-
tenua breviter & ingeniose munus
oblatum. *Tertio*, Roga ut munus
benevole recipiatur & constantem
in posterum adfectum offer. *Quin-*
to, si munera post Nuptias offerun-
tur, potest addi apprecatio felicitatis &
concordiae vitae in Connubio: Me-
minerit supra omnia Orator brevis
esse in eiusmodi oblatoriis & in ea
laudem sciat positam esse, si com-
pendiose & erudite hoc officium
transegerit. *Duos autem praecipue mo-*
dos à modernis observare licuit in
eiusmodi Oratiunculis.

Primus est.

Incipere ab aliqua Sententia vel
Exemplo vel aliquo discursu de te-
stificatione Amoris; deinde expo-
nunt benevolentiam suam: quam
munere oblato testantur: tandem
extenuant munus, ut suscipiatur
orant, offeruntque se ad cetera obse-
quia liberalissime.

Secundus est.

Ex occasione muneris quod of-
fertur, omnia haec supra dicta pun-
cta per *Allegoriam* exprimere: ad
quod

Pars II. Cap. VI. Quest. I. 271
quod plurimum conferent jam jam
scribendæ eruditiones.

PRAXIS PRIMA.

Utcunque verbis Amorem no-
strum & lætitiã explicare conati
fuerimus. N. amplius tamen in pe-
ctore fervet desiderium, quod satis
Lingua exsolvi non potest: gran-
dior urit adfectus, qui interpretem
sui vultum, pro dignitate nescit ad
cognitionem incendere. Optime
itaque ex Majorum instituto, aliam
Eloquentiam invenimus, & cum
ore non sufficeret, manu loqui in-
cepimus, cujus dicere, dare est, cu-
jus verba munera sunt. Et licet hic
etiam Amoris Orator infirmus sit
& infans, uberius tamen & clariori
pectoris benevolentiam perorat Elo-
cutione. Hac igitur & ego facundia
instructus, cum N. tibi hoc simplex
amoris argumentum porrigo, Tu
N. in æternam amicitia persuasio-
nem admittes, sed una cum animo
meo, à quo sicut humanitatis testi-
monia veniunt, ita pretium acci-
piunt: Humilis fateor Amoris ca-
racter est; sed cogitabis omnes ama-
re posse & lætari, à nemine amo-
rem & lætitiã satis explicari.

Praxis
prima.
Oratio.
Obla-
toriz
man.

PRAXIS II.

Cym- Si offerre velles *poculum navis in-*
bium. *star fabrefactum*, quod vulgo *Cym-*
bium dicitur & insuper anchoram
adderes; hac uti posses Oratione.

Praxis Onerariam plenam non mer-
Altera cium gemmarumque, sed votorum
tibi veho. N. Gubernacula tua petit
hæc Navis: Sincerius nemo *Navi-*
gium regere potest, quam is qui sua
gerit regitque commoda. Occupa
prudencia tua *Malum*, ut in inte-
gro attingas. Enaviga feliciter his
remis omnes tempestates: *Navina*
inconcussam turbulentis exime flu-
stibus. *Favonii* benigni, venti pla-
cidi fideque Te propellant, quo te
fortuna, quo te quies tua vocat.
Anchoram etiam eidem *Navigio* ad-
do, quam jacere ad felicitatem tuam,
quietemque poteris, tunc potissi-
mum cum tempestates te exagitâ-
rint. Hæc te *Anchora* tutæ ac firmæ
benevolentiaë sistit inter ipsas turbas
ac mota discrimina: hæc Portum tibi
inter maris procellas statuent.
Utere illa feliciter, nullumque nau-
fragium pertimesce.

PRAXIS III.

Oblatio Torquis.

Praxis
Tertis.

Amoris compedes & amicæ ser-
vitutis Catenam, qui Torquem esse
diceret, an à veritate, calculum non
mereretur? N. Ad quid enim colla
cingimus; nisi ut publico argumen-
to nos amicorum captivos volunta-
ria deditioe profiteamur. Et sint
dulcia licet semper vincula, sint a-
mabiles catenæ, quos AMOR Ty-
rannus injicit; non eo tamen no-
mine hunc Torquem N. offero. In
servum me & amicitie mancipium
dedico atque vincula simul, quibus
in omnia obsequia meam oblige-
voluntatem, porrigo. Non *Gallicus*
olim duntaxat *Hercules*, ea gaude-
bit prerogativa, ut missis ab ore ca-
tenis, omnes ad suos nutus inflexe-
rit: etiam Tu inter amicos felix im-
perabis. *Imperare enim invicem & ser-
vire amicorum est.* Cæterum cum
torquem hunc vile adfectus mei
documentum benigne admiseris, a-
nimum meum cum tuo aurea u-
nione colligatum esse interpretare.

Q U Æ S T I O II.

Quomodo construitur Oratio in qua
respondetur ad Oblatoriam mun.

Re-
sponso-
ria ad
præced.
Respon-
surus hæc puncta obser-
vet. *Primo*, Demonstrat gratum
sibi esse adfectum offerentis. *Secun-
do*, Munus oblatum æstimet & bre-
viter collaudet. *Tertio*, Mutuum
adfectum polliceatur.

Nota. Adverte autem, quod tota re-
spondentis industria in eo verti de-
beat, ut respondendi occasionem
sumat vel ex verbis offerentis, vel
ex re oblata. Ad hoc autem mul-
tum juvabit: si rerum earum, que
pro munere offerri solent *Qualitates &
Adjuncta bene considerabit*. Pulehros
enim & ingeniosos conceptus eruet.
v. g. si de Serto dicturus dicat: Amo-
rem semper floridum esse, semper
coronatum incedere, semper amce-
nitatibus tamquam floribus cingi,
& nunquam finem scire, ut circulus
fertur, &c.

PRAXIS I. RESPONSORIA,

Re-
spons.
ad I.
prac.

Ad primam Praxin preced. quest.

Non Amorem & lætitiã tantum persuasisti, hac duplici oris manuſque Eloquentia. N. Sed animum & gloriæ commendationem meruiſti non vulgarem. Nefas eſt inter eos Te numerare Oratores qui ut facundiſſimi, *Mel & Roſas* locuti fuerint, non niſi tamen clamores ſuis auditoribus dederunt. Eorum Catalogo inſcribimus, qui ab aurea elocutione aureum nomen acceperunt: Teque novum noſtri ævi (abſit invidia verbo) & potiorem Chryſoſtomum, Chryſologumque placet appellare. Crede mihi non in ſumma aure hæret hoc aureum amoris verbum: altiffime in pectus à N. demittitur, ut in aureas gratias exſurgat. Cui ſi quidem pro majeſtate imprefentiarum reſponderi non poteſt; animum erga Te ſuum æternis obſequiis N. perorabit.

P R A X I S II.

Re-
sponf.
ad II.
prac.

Responsoria ad Secundam Praxin præcedentis Questionis.

Feliciter in portum benevolentia gratissimus Amoris Nauta Onerariam tuam appulisti. N. Excipit votorum merces latissimus N. Dominus, & quia in regno Amoris COR & *Animus* monetæ sunt, quibus emuntur omnia: non alio etiam pretio hæc amicitia mercimonia redimit solvitque. Utcunque faverint venti & Dominum N. super procellarum capita tempestates vehement incolumem, non se felicem tamen opinabitur, si non magis te quam *suam Cesar fortunam*, comitem fecundorum habuerit. Hoc cum fovet, cum exoptat, tum æternam lætitiæ. *Anchoram* apud animum tuum suumque jecisse se arbitratur.

P R A X I S III.

Re-
sponf.
ad III.
prac.

Responsoria ad Tertiam Praxin præced. Quest.

Uti servitus Amoris grata est, ita Symbola amicæ servitutis non possunt

funt esse non gratissima N. Certe accipit lætissima fronte Torquem hunc quem tradidisti: & quod *Man-* Man-
lius un-
de Tor-
quatus
dictus. *lius* olim fecisse ad famæ comen-
dationem perhibetur, hoc in amo-
ris tui meritum faciet. *Detractum*
ille in acie è collo Galli torquem, suæ
cervici imposuit, & eam ob rem a-
pud posteritatem Torquatus audire me-
rui: Dominus N. Catenam hanc
Amoris, quæ non è collo sed cor-
de tuo processit, gratissimi instar
muneris, imo dicam opimi instar
Spolii de tuo animo reportati habe-
bit, meliusque in Corde quàm collo
Torquem hunc portabit, ut & ipse
Amoris tui *Torquatus* possit nomi-
nari.

SENTENTIÆ HUIC MA-
terix Servientes.

Greg. l. 12. *Non Abel ex muneribus sed munera Abel-
ra ex Abel placuerunt.*

Augu- *In beneficio conferendo plus animus
stin. quam sensus operatur.*

Plutar. *Regium est & humanum parvula
accipere & largire magna.*

Gregor. *Nihil offertur Deo ditius bona vo-
luntate.*

Augu- *Ante Dei oculos non est vacua
stin.*

manus à munere, si arca cordis plana est
bona voluntate.

Rejiciendi genus est protinus aliud ^{Sen. l. 4.}
invicem mittere, & munere munus ex- ^{de Be-}
pungere. ^{nes.}

Benefactorum recordatio jucundissi- ^{Arist.}
ma est.

Beneficia eo usque lata sunt dum ^{Tacit.}
videntur exsolvi posse; ubi multum ^{l. 4.}
antevenere pro gratia odium red-
ditur.

Liberale officium, serere beneficium, ^{Cicero.}
ut possis metere fructum.

Interdum beneficium solutio est ipsa con- ^{Senec.}
fessio.

Duo beneficentiae venena sunt vul- ^{Peirar.}
nera sunt hinc exprobratio largientis,
hinc oblivio accipientis: utraque
Mater ingritudinis & beneficium No-
verda.

Nemo habet tam in beneficiis ma- ^{Senec.}
aum, ut non saepe fallatur.

Maximum beneficium est, unius in ^{Senec.}
fame panis.

Animum in beneficiis spectemus, nec ^{l. ipsius}
pretium iis unquam à se faciamus, sed ^{Sen. 1.}
ab adfectu. ^{Epist. 4.}

In beneficiis non ut in pecunie red- ^{l. ipsius.}
dione querere opus est ut solvas sed agni-
tione & grato animo.

Mart.

Extra fortunam est quidquid donatur Amicis,
quas dederis solas semper habebis
opes.

Ouid.

Acceptissima semper munera sunt,
Auctor quæ pretiosa facit.

Idem.

Multiplicat doni gravitas auctoris
honorem.

Et Majestatem res data dantis
habet.

Cicero.

Ei plurimum tribuamus, à quo dili-
gimur plurimum.

Epictet.

Quoniam non potest fieri id quod
vis, id velis quod possis.

Seneca.

Non quanta quæque sint sed à quali
& quo Domino dentur perspicien-
dum est.

Elem.

Valentior fortuna Voluntas est.

Cato.

Melius est benefacere quam bene-
dicere.

Cicero.

Vultus & frons animi est Ianua,
quæ abstrusam animi voluntatem signi-
ficat.

ERUDITIONES ET ALIA

Orato-

ria.
Supel-lex.
Annu-

Supellex.

De Annulis.

Plinius pessimum vite scelus patrâsse lib. 13.
dicit eum, qui annulum digitis primus cap. 1.
induit.

In Fabulis Prometheus habetur au- Kirchm-
theus thor annuli: Hic exsectum circulum de An-
Annuli ex catena, qua ad Caucasum ligatus nul.
Author. erat dicitur gestasse cum rupis fra-
gmento ut maneret poena recorda-
tio. Unde factum est, ut in gratiam
Promethei Parentis homines deinde an-
nulos gestarent.

Servis in libertatem vocatis; circa Petra
dabatur lus ex catena cum particula lapidis de ^{santa} 1.3. de
annu- quo fuerant empti eidem circulo in- Annu-
lus. ferta dabatur; ut essent memores con- lus.
ditionis pristinae. Deinde ex luxu
ferrum in aurum, lapis in gemmam
transit: cepitque esse gestamen quod
antea fuit vinculum, & ornamentum
quod fuit tormentum.

Annuli dantur Sponsis, quia servi-
re invicem conjuges debent nec reti-
nent sui in matrimonio libertatem.

Apud

Apud Pythagoram etiam *Annulus* Annulus fer-
Symbolum servitutis fuit, ideo pro- virutis
verbio monebat; *arctum annulum ne* Synabo-
indue id est, in duram servitutem te lum.
non committe.

Flamini Diali interdicebatur annu- Sacer-
li usus: nam Sacerdotes maxime de- dotibus
bent esse liberi: Nostri tamen utun- interdi-
tur utcunque, quia Deo & virtuti ctus.
servire debent.

Numa Pompili & Servii Tullii sta- Statuæ
tue cum annulis erant tempore Plinii in cum
Capitolio; quia Rex bonus est servus annul-
publicus.

Post exactos Reges *annuli ferrei e-* Impe-
rant Roma apud Imperatores & man- rator-
serunt tamdiu quam manserunt aurei annul-
amores. ferr.

In funere apud Romanos, *luctu* Mos.
& *acerbis Reipublicæ casibus au-* Rom.
reos annulos deponabant, & ferreos in-
duebant.

Erant *annuli æstivi pro Æstate*, Annuli
hyberni pro Hyeme, Verni etiam & diversi.
Autumnales, Candida gemma Hye-
mem, Cerasina Ver, flava Æstatem,
rubea Autumnum representabant.

Erant pro singulis Mensibus sin- Helio-
guli annuli, imo Heliogabalus quo- gabalus.
tidie toto anno annulos mutavit,

Petra
sant.
lib. 3.

& singulos semel tantum induit.

Annulus pronubus. Annulus Sponse dabatur loco pronubus, quem Tertullianus Pronubum vocat, & Iuvenalis Pignus digiti.

Seleucus. Seleucus in annulo Anchoram sculptam habuit; convenientissimam Sponsis; quia est signum fixæ firmæque benevolentiae, ut possit dici illud Poëtae:

Anchora. Anchora jacta mihi est: Et illud: Iam Anchoram ad felicitatem jeci. Propert. Pindari.

Indi. Nec novum est Anchoram portare in manibus, dicit enim Philostratus Consuetudinem apud Indos fuisse ut Anchoram auream in manibus gestarent. Philost. in vita. Appoll.

Polycrates. Polycrates in annulo habuit sculptam lyram, quæ signum est concordiae. ex hoc: Clement. Alexandrin.

Annulus corona cordis. Vbi nuptiae ibi harmonia, ubi harmonia nostra Deus jungitur. Ambros.

Annulus nuptialis in quarto digito manus sinistrae portabatur. Ratio hujus præcipua est, quia in eo digito vena quedam reperitur, ad Cor usque pertingens: & hoc modo putabatur, ab Ægyptiis cor ipsum coronari. Ideo bene non dixit,

ditur, annulus est corona cordis.

Fierius.
lib. 4.

Romani soliti sunt omnes alios Romanos
digito coronare præter medium, qui
morosus, sordidus, impudicus dice-
batur.

Plin.
lib. 3.
ca. 1.

Annulus qui à Sponsis offerebatur Annu-
ferreus fuit, & sine gemma pertinet hoc lus sine
ad duratorem & robur: vel ad mode- gem-
stiam & fugam locus: Gemma au- ina.
tem Annulo deerat, quasi ipsa Sponsi
gemma esset.

Apud Persas Annulis ac monili- Persæ.
bus uti nulli licebat nisi cui à Rege da-
ta essent. Proinde donari annulo, ma-
gnæ benevolentie & amicitie signum
erat.

Plin.

Apud Romanos soli honoratiores, Rom.
uti Centurio, Tribunus &c. aureis
utebantur annulis; alij omnes fer-
reis.

Idem.

Idem legatis ad exteros profectu- Legati.
ris annulum aureum tanquam insigne
munus dabant.

Idem.

Carthaginenses pro munere ex Cartha-
peditionum militibus annulos da- gin.
bant.

Idem.

Hannibalis annulus venenum pro Hanni-
necessitate servatum sub gemma ha- bal.
buit.

Petra-
sant.

Nefas erat olim victimas offer- Victi-
re, ma ob-

signa-
ta.

re, nisi eas prius Sacerdotes annulo ob-
signavissent. Habuit verò hic annu-
lus in gemma sculptum hominem
procumbentem manibus junctis,
cum gladio ad jugulum.

Annu-
lus
Misa.

Misa aut potius Cygis annulus erat Plin. lib. 33. cap. 2.
cujus gemma si versus volam manus ver-
tebatur, ipse à nemine cernebatur & o-
mnes cernebat. Hoc annulo ipse
usus Opilio in Regem Lydia eva-
sit.

Adami
annuli
duo.

Adamus duos dicitur habuisse annu-
los; unius nomen OBLIVIO, alte-
rius, MEMORIA fuit. Ex Tal. Iud. cor.

Mos
Venet.

Princeps Venetus quolibet anno, die
Ascensionis Domini cum solemnibus sup-
plicationibus per mare vehitur, & illi an-
nulum injicit, ut ita Mare Reipubl. Ve-
netæ desponsat.

Alex.
Magn.

Alexander Magnus ante ipsam Curt.
mortem cum jam loqui non posset,
Perdicæ magno amico suo, annulum
quo usus fuerat in signum Amicitiae
dedit.

Polo-
nus
Legat-
us.

Legatus quidam Polonus apud
Imperatorem quendam Germania,
cum illi Imperator thesauros osten-
taret, quibus se Polonos debellatu-
rum gloriabatur, annulum ex digito
detractum in thesaurum injecit, di-
cens;

cens: Addamus aurum auro. Cui Imperator vernacula respondens dixit: Habt danck. Ex hoc nomen deinceps promeruit familia Habdanckorum.

Cromer.

Pierius.

Annularem digitum. Sacerdotes sacrificaturi variis odoribus inungebant.

Sacrificaturi.

Alex. ab Alex.

In Pyrrhi annulo Apollo cum nomine Musis exsculptus fuit ac serè Par-nassus integer.

Pyrrhi Annul.

Plinius junior quadrigam in suo annulo habuit.

Plinius jun.

Carolus Magnus pro annulo signatorio gladii capulo utebatur.

Carol. Magn.

Pharaonis Annulus quem Iosepho dedit, habuit signum crucis significans quod ei sumendorum suppliciorum potestatem daret.

Pharaonis annul.

Agell.

Flamen Dialis casto & pervio annulo utebatur. Nimirum Sacerdos ipse gemma est.

Flamen Dial.

Abrahamus Gorleus scribit se reperisse annulum aureum vetustum cui simul adnexa erat clavis: in gemma habuit duas spicas sculptas, inter quas erat gubernaculum navis & in manubrio gubernaculi, crux.

Annul. vetust.

Dabantur Sponsis annuli, qui insculptam Sponsorum aut Sponsarum effigiem

Sponsis annuli dati.

effigiem ad memoriam eorum cordi habendam gererent. Puto ego insculpta fuisse quædam amoris Symbola, nam & in calceis ejusmodi Symbola ferebant, ut testis est Clemens Alexandrinus; *Multe* inquit *sæminarum solis* quoque *amatorias salutationes* imprimunt, ut vel per terram numerose incedentes meretricios Spiritus in incessu insculpant. Castæ autem Sponsæ in superiori parte calcei Symbola hæc gestabant, vel in parte subjecta calcei, addebant soleis clavos, cum iis formis insignes, quas in sigillis exstare videmus. Et hinc arbitror natum loquendi modum, cum ex uestigiis alicujus dicantur flores erumpere. Sic dicitur quoque: *Quidquid calcaveris, hoc rosa fiat: Quia fortis clavis inscripta fuit rosa.*

Fiat
rosa
quid-
quid
calca-
veris;
unde
hoc na-
rum.

Carolus V. In annulo horologii Petra-
V. Ho-
rolo-
gium in
annulo.
habuit, quod non sonabat sed pungendo
digitum, horas indicabat, mon-
batque Imperatorem temporis exa-
cti.

Smaragdus. Quædam Regina Vngarie annis Idem.
lum ex Smaragdo habuit; sed prima
nocte nuptiarum fractus est: Sentit
enim hæc gemma jacturam Virgi-
nitatis.
Phi-

Iædem.

Philosophi suos Magistros in annulis celatos habuerunt. Stoici Zenonem: Academici Platonem: Peripatetici Aristotelem: Alii Epicurum. Alii parentes, Avos, Patriam: Afrfricanus Patrem: Lentulus Avum: Iulius Cæsar Venerem: Galba canis caput.

Philosophi
Magistros
in ann.
habue-
runt.
Alii
Alios.

Alexander M. in annulo uno habuit Darii imaginem, pro Epistolis in Asiam à se victam obsignandis: Epistolas vero in Europam suimet imagine obsignavit.

Alex.
M. An-
nuli.

In Pompeji annulo ensifer Leo fuit.

In Augusti, Sphinx. (significabat robur cum solertia, vel secreta esse principum consilia) Deinde cum murmuraretur Augustum ænigmata scribere, imago Alexandri magni in eodem annulo sculpta fuit.

August.
annu-
lus.

In quorundam annulis Harpocrates. Deus silentii: in quorundam Amor Leoni insidens: habensque regens iram, fuit.

Harpoc-
rates
Deus
silentii.

In Mecænatiss annulo Ranâ fuit ex Insula quapiam, ubi ranæ perpetuo silent. Hic Mecænas cum esset Secretarius Augusti, omnem silentii fidem ei promittebat.

Mecæ-
nas in
annulo
Ranam
hab.

Olim

Olim gravatis somno & morienti- Plinius
 bus detrahi debebant annuli.

Tiber. Tiberius sub pœna gravi prohibuit, Seneca
 ne quis annulos imagine singulari no- lib. 3.
 tatos in lupanaria, latrinas, aut alia
 loca obscœna inferret, & ob id accu-
 satus est Paulus Pretorius quod ma-
 sulâ indigens manum cum annulo &
 imagine Tiberii obscœno vase admo-
 visset.

Cato. Cato in annuli sui gemma scri- Guev.
 ptum habuit: Amicus unus, inimicus
 nullus.

D E T O R Q U E .

Con- Constantinus Imperator in Tor- Nicéph.
stant, que suo Solem aureum tulit cum Inscr-
 ptione: ET ASTRIS & SIBI.

Idem Imperator alium Torquem ha- Idem.
 buit, in cuius medio pendeat Cor au-
 reum, circumcirca vero omnia suppli-
 ciorum genera erant expressa cum In-
 scriptione; NIHIL, NIHIL, NI-
 HIL: quasi diceret Cor vere
 Deum & patriam amans pro Dei
 & patriæ amore hæc omnia con-
 temnit.

Burch. Burchardus Montmorentius ste. Petrus
Mont- tit in Acie infractus dum alii è præ- sant.
mo- lio fugerent: post intravit semel
rent, au.

aulam Philippi I Regis Gallie, torquem in collo habens connexum ex aureis capitibus Cervorum, ex quibus dependebat caput canis. Aulici indignati, quod venationum trophæa circumferret, sed ille Regi quærenti de insolito Torque, respondit: Notari illo torque proceres illos, qui fugerunt ex pralio timidi instar Cervorum, dum ipse mansisset instar fidelis molossi ad custodiam sui Regis.

Cromer.

Boleslaus Rex Polonia circumferre- Bolefl.
bat in Torque, parentis sui imaginem
ne unquam aliquid turpe aut pa-
rente suo indignum faceret.

Tipo-
cius.

Quidam Prorex Neapolitanus
cum jam in extremis esset, illi allatus
est torques à Rege, collo eum im-
ponens, dixit: O quam magna ciphra
ex multis ciphris constans.

Prorex
Neap.

Dion.

Cum Sardinus quidam habi- Aureæ
tandi causa Carthaginem migrare compe-
rellet, Claudius Imperator eum ma- des.
gno studio retinuit, inquiens, Ego
Te aureis compedibus obligabo. Intel-
lexit per hoc Senatoriam dignita-
tem.

Herodot.

Darius Medicum qui se gravi- Darius.
ter infirmum sanavit, duarum comi-

N

pe-

pedum aurearum paribus donavit.

Philo. Philo hoc sensu dari torquem dicit: *Damus Tibi torquem ornamentum in prosperitate, vinculum in adversitate.*

Catena. Pulchra est illa catena quam efficit *Magnes* ferreos annulos attrahens ad invicem, cum inscriptione. *Arcanis nodis.* De qua supra.

Tirii. *Tirii obsidione pressi Hercules Dei Curtius* Imaginem ne à se discederet, aureis torquibus alligaverunt.

Fabii torques. *Torques Fabii Quadrati in marmore Pierius incisus, in medio speciem candelabri lib. 41. habuit.*

Romani. *Qui in praelio se insigniter gesserant* Alex. ab Al. cap. 3. *apud Romanos torquibus donabantur: sed Externi aureis; Romani ferreis.*

DE POCULIS.

Græci In Cœna apud Græcos tria pocula apponebantur, unum *Mercurio*, alterum *Gratiis*, tertium *Iovi Serratori.* Al. ab Alex.

Grammaticum poculum Grammaticum poculum seu poculum literarum fuit *versibus Homericis* circumscriptum & *Palladi* sacrum: Hoc postea fuit adfixum in *Diane* Templo. Poculum Palladi sacrum.

Erat

Erat etiam genus poculi quod dicebatur *Cymbium*, quia erat in formam cymbæ aut navis factum.

Capitol. Verus Imperator habuit calicem cry-Pocul.
fallinum, qui nominabatur VOLU-Veri
CER seu EQUUS: ab ejus equi In per.
nomine quem dilexit.

Tursell. In Scypho Henrici Gallia Regis Henrici
gemmeo, erat Angelus aureus, li-Scyph.
lum adamantinum manu tenens.

Virgil. In Didonis poculo erant res ge-Dido-
l. 1. stæ Majorum sculptæ id est, Iovis, nis.
Æneid. Beli, Agenoris, &c.

Mart. Poculum Ruffi ex Electro fuit, Pocu-
lib. 8. habens caprum aureum efforma-lum
Epiq. tum cum aureo vellere, in quo Ruffi.
49. debat Amor aureus, alatus, inflans
tibus, qualibus Epithalamia can-
bantur.

Philo Ex Cornibus Onagri fiunt pocu-Onagri
lib. 3. la, ex quibus qui potaverit, eo die cornua
cap. 41. nec ferro, nec igni, nec venenis est contra
obnoxius. venen.

Ferdinandus Rex, Solimanno Tur-Pocu-
cæ Poculum aureum obtulit, totum gem-lum
mis distinctum, habens argenteam machi-
machinam horariam, que non horas nama
tantum, sed motus etiam erran-hora-
rium signorum & lunares mutatio-ria
& Sab. nes exprimebat: Erat autem tan-præ se
ferens.

tæ magnitudinis ut duodecim viri portarent.

Ludovicus
XII.

Ludovicus XII. Gallie Rex utebatur pro Symbolo, Cratere Cœlesti, cum inscriptione : Inter ecclipses orior.

Nestor.

Scyphus quo Nestor olim utebatur, dicebatur Nestorida : fuit aureis clavibus confixus; ansæ ipsius quatuor erant, & circa quamlibet duarum columbarum aurearum pascebantur : duarum Columbarum aurearum sub pedibus Scyphi erant : Hunc Scyphum vocant Alciatus Cœlum :

Est cœlum Scyphus ipse colorque argenteus illius
auroræ sunt cœlis sidera clavis
Plejades esse putant quas dixerat ille
columbas,

Umbilici gemini magna mirabiliorque fera est.

Apollo
& Nept.
in adificata
Trojæ
præmium
pocul.
accep.

Neptunus & Apollo in præmium ædificatæ Trojæ poculum aureum acceperunt : Cecinit autem Apollo Lyra, quæ sonante muri steterunt : Figurabantur etiam pocula exsculpto intus speculo ad multos angulos : ut uno intuente turba apparerent.

Quem

Quem quisque gratum habebat,
ejus speciem insculpebat in poculo:
quod de Epicureis testatur Cicero.

Vlt. de
Fin.
Trebell.
Pollio.

Cornelius Marcus utebatur po-
culo ex Electro, in cujus medio
Alexandri M. vultus erat expressus:
in circuitu autem omnis historia &
bellum illius exprimebatur.

Cornel.
Marc.

Erat & poculum *Baucaalum*, ita
dictum quod redderet quendam so-
num cum infunderetur.

Alex.
Apsiro.
in
Probl. I.

Baucaal.

Pater *Clitophontis* habuit pocu-
lum, cujus oram vites in ipso nata
coronabant: è vitibus racemi pen-
debant cum botris, qui sicco pocu-
lo omnes acerbi, immixti autem vi-
no rubentes & maturi fiebant. po-
terat hoc poculum dici *Vinea*.

Achill.
lib. 2.

Pocu-
lum,
vinea.

Joseph Patriarcha ex poculo di-
vinabat teste S. Scripturâ.

Gen. 44.
v. 5.

Joseph.
Pocul.

Priusquam in convivio pocula
gustabantur Diis libabant Antiqui;
& convivis apprecatio institueba-
tur. *Primus* autem calix *Iovi Olympio*
miscbatur; *secundus Herqibus*;
tertius Iovi Seryatori.

Al. ab
Alex.
lib. 5.

Mos
Antiq.

Remotis mensis. mos fuit Anti-
scyphus, maximum scyphum afferri,
qui dicebatur *Scyphus boni ominis*,
quia boni ominis causa circumfe-

Idem.

Scy-
phus
boni
omin.

rebatur, & de illo omnes gustabant.

DE CORONIS SERTIS
& Floribus.

- Caligula. *Cajus Caligula coronas invenit instar Solis & Lunæ.* *Idem. lib. 4.*
- Coronâ. *Donabantur antiquitus Coronâ viri fortes & strenui in bello. Alia autem erat Civica, quam perpetuo gestare licebat & fiebat ex fronde, hanc qui meruisset in ludis à populo universo & Senatu ei assignabatur.*
- Civica.
- Obsidional. *Corona obsidionalis erat ex gramine in eo loco collecto; in quo cives obsidione liberati erant.* *Al. ab Alex. lib. 1.*
- Mural. *Corona muralis desinebat in similitudinem Pinnarum; Navalis autem instar navis rostrata erat.*
- Naval.
- Persæ. *Apud Persas non modo Sacrificuli sed omnes qui Sacro intererant coronabantur.* *Idem.*
- Barbaræ gentes. *Apud Barbaras gentes, florentes corollas imposuisse, pacis & Amicitiae signum fuit.* *Polybium.*
- Rom. *Romani in conviviiis etiam ministros conviviorum & pocula & potestates coronabant.* *Al. ab Alex.*
- Nuntii victoria, literæ & naves & Idem. fasces victorum lauro coronabantur.* *l. 6.*

Idem. Dea Flora & Dea Salutis in eodem loco apud Romanos templum erat. Templum Floræ & Sal.

Pierius. Corona Musarum ex pennis necantur quas ex Sirenum alis evulserunt, quo significatur earum famam Orbem peragraré. Corona Musarum.

Idem lib. 55. Etiam Mortuorum sepulcra solita fuisse coronari, refert Pierius, & quidem Valeriani filio, Romæ, terna corona, rosæ in Julio, Myrthea hyemæ ex testamento super imponi debebant. Sepulcra coronata apud Rom.

Al. ab Alex. Triumphatori sertum laureum fuit, sed prius myrtheum: dum autem curru in triumpho veheretur, flores per plateas spargebantur. Sertum autem triumphatoris Iovi consecrabatur. Triumphatorum phat.

Pierius lib. 55. Rosam olim spinis caruisse docet Basilus: sed post peccatum Adæ spinas assumpsisse: Unde Rosa sine spinis apud Authorem est Ameris Hieroglyphicum. Rosa absque spinis.

Idem. Egyptii si quem vixisse ad extremum inoffensa valetudine & dignitate observassent, Amaranthi corollam capiti ejus imponebant. Est autem Amaranthus spica purpurea potius quam flos: & postquam flores defecerunt, aquis madefactus

296 *Artis Oratorie*
reviviscit, & hybernas coronas
facit.

Æstas & Pax in Spiceo sermo di-
cuntur à Poëtis ambulare.

CAPUT VII.

De Orationibus Funebribus.

Orationum funebrium duplex genus
est in usu. Nam aliæ dicuntur ab
Hospitibus ad Amicos defuncti;
Aliæ ab Amicis defuncti ad Hospi-
tes. De utrisque agendum sepa-
ratis quæstionibus, & deinde *Epita-*
phiis seu Sepulcrorum & Vexillo-
rum Inscriptionibus.

QUÆSTIO I.

Quomodo constructur Oratio fu-
nebris ab Hospitibus ad Amicos de-
functi.

Oratio-
nes Fu-
nebres
ab Ho-
spitib.
ad A-
micos.
Tria præstare debet talis Oratio:
exprimere dolorem super defuncto:
Laudare defunctum: & consolari
Amicos defuncti: Hæc autem ita
fiunt optime. *Primo*, Exordiendo
ab aliquo discursu de Mortis certi-
tudine, aut de incertitudine tempo-
ris mortis, aut de varietate, aut de
po-

potentia: vel dicendo de breuitate
vitæ aut de mutatione fortunæ aut
de Calamitatibus impendentium ho-
minibus multitudine: vel declaran-
do quis dolor ex morte secutus sit;
vel optando latiore occasione,
in qua adfectum tuum & obsequia
defuncto ostendere velles: vel di-
cendo, ferreum eum fore, qui mor-
tuum talem non desleat: vel descri-
bendo dignitatem & potentiam
mortui & ex ea occasione erumpere
in querelas & commiserationem:
vel laudando Amicos à constantia
amicitiæ &c. *Secundo*, Laudando
defunctum à Nobilitate Majorum, à
factis Parentum, à meritis & bene-
gestis erga Patriam, Ecclesiam, alios.
Tertio, Consolari Amicos; adferen-
do Causas quæ dolores mitigare pos-
sunt. Tales autem Causæ commu-
niter sunt: *Voluntas Dei*; *necessitas*
moriendi communis; *recte acta vita*;
bene merita in Rempubl. & Ecclesiam;
memoria secutura, *posterorum felicitas*,
exempla aliorum, qui mortem suorum
tulerunt patienter; *dicta Sapientum*;
Amicorum constantia &c.
Sed

Nota quod huiusmodi in oratio-

ne maxime hi dominari debeant adfectus; *Amor, Dolor, Commiseratio, & alii graviores*: atque ideo valent *Primo, Exordia* ex abrupto aut alio singulari impetu fusa. *Secundo*, Possunt adhiberi frequentes *Exclamationes, Epiphonemata, Descriptiones, Apostrophe*. *Tertio*, Excurretur sæpe in querelas, de inconstantia vitæ, de fallacia spei, de afflictione Amicorum, Patriæ, Ecclesiæ, quando vir singularis occumbit. *Quarto, Apostrophe* fieri solet vel ad Amicos defuncti, laudando quod talem virum in suo genere habuerint; vel ad hospites excitando eos ad mortis terrorem & considerationem: vel ad defunctum gratulando illi æternam Patriam & perennem ex benefactis famam apud posteros: vel ad Familiam, Patriam, Religionem, Tempa, Xenodochia, filios, conjugem; excitando ad fletum, quod benefactorem amiserint: vel valedicendo defuncto nomine singulorum hospitem & Amicorum: aut illius nomine hospitibus & Amicis: vel introducendo ipsum defunctum valedicentem.

P R A X I S.

Hæc est humanæ conditionis in-
 felicitas, ut cum interituram se pu-
 blico æternitatis decreto noverit,
 interitus tamen sui destinatum tem-
 pus ignoret. Esset aliquod adhuc in
 malorum maximo Solatium, si, ubi
 cauta declinatione evitari non pos-
 set, posset tamen prævideri, ut cum
 inopinato ictu vim amitteret. Sed
 ô fatorum inclementiam, ô crude-
 les supra nomen suum *Parcas!* later
 ultimus dies, ut observentur omnes:
 & quasi parum sit, fragile vitæ filum
 invida manu carpere, omne præter-
 ea quod vivimus tempus, timore
 inundat. Sæpe nimium de Tempe-
 state securi negotiorum aquor adi-
 mus: hilaresque & salvi super procel-
 larum capita triumphamus & nesci-
 mus *sub malucia insidias esse*, ponen-
 teque vento *Brevia superesse & Sco-
 pulos*, qui etiam in portu parant
 Naufragium. Omnino sicut *Fortuna
 ita Vita nostra vitrea est, cum maxi-
 me splendet, maxime frangitur.* Et hæc
 ego non eo animo dico, quasi Do-
 minus N. cujus ossa mœsti tumula-
 mus existimem non expectato mor-

tis telo præventum esse: & in eorum
vixisse Contubernio, quibus omnia
casu metientibus, omnia accidunt
non eveniunt: Illudque temerarium
& imprudens verbum subinde oc-
clamant, *non putavi*. Semper ille
mortis memor, ubique mortem ex-
spectabat: Semper virtutes Alumnus,
numquam non æternitati maturus
fuit: & ne ignavi militis more, ab
impedimentis oneratus, tunc vasa
colligeret primum, cum jam in acie
standum esset, suam quotidie in nu-
merato habebat *Conscientiam*. Exi-
re è vita voluit non excludi, cum
sciret *volentem à Fatibus duci, nolentem trahi*. Nostram hic ego lamen-
tor miseriam, Reipublicæ calami-
tatem desleo, quæ tantum virum
nobiscum præter spem amisit; Cu-
jus si redimere vitam integrum fo-
ret, nemo nostrum esset, qui de suis
illi annis non concederet. *Atlas*
certe noster fuit & Patriæ delictum;
qui, si in ærorem nostrum nolisset,
numquam nasci debuit; si perenne
Reipublicæ decus & commodum,
numquam mori. Magnus quidem
ille fortuna fuit & Majorum imagi-
nibus insignis; quippe cujus familiæ
cla-

claritatem nec ille ignorare potest, qui in Patria nostra plus quam peregrinus & hospes vivit : Sed in hoc vere maximus dici meruit, quod Avorum virtutes supergressus, mensuram suam totus in se habuerit, & fortunam quantamcunq; & animo & meritis excesserit : ut novo naturæ ingenio, non ille ex Majoribus sed Majores ex illo ad gloriam & famam nati videantur. Juventutem & lubricos ætatis annos laudent in illo, illi, qui disciplinis regendum habuere commendatum ; Nos putavimus & meminimus innocentiam cum lacte imbibisse, cum ætate corroborasse : & sapius incertum fuit, an in eo differret à virtute natura. Iverat æmulo *Vlyssis* studio in exteras Provincias, quod hac tempestate Nostratibus nimium solemne est : Sed innocens exiit, innocens rediit, quod heu nimis rarum. Excepit redeuntem Patria ut amantissimum filium sollicita Mater ; & in Reipubl. obsequiis instructum ad Off. N. honorem primum, deinde & Off. N. Reipubl. evexit. Hic ille virtutis campum nactus, quid non egit ut decurreret. Summam adhuc Ju-

venis auctoritatem atque admirabilem in rebus tractandis industriam habuit: huic suavis accedebat affabilitas, affabilitati humanitas, humanitati diligentia. Sic universi hominum ordines, cum necessitatis suæ *Ashlum* habere; in auribus ejus suarum precum domicilium collocare; neque ullum esse audivimus vel infimæ conditionis, qui non illum, quem supremum dignitate suspiceret, parem sibi facilitate experiretur. Privatorem dumtaxat esse, *sibi & suis vivere, se publicæ luci expositum velut candelam aliis lucere debere, sibi consumi.* Quid quod semper ille in publica territorii nostri corona prudentiâ superior triumphavit? nosque velut à Sole minora sidera consilium accipere potuimus, & illi, qui ætate ei non cedebant, sententia tamen libenter. Et cujus tandem facundia, Patriæ sibi que non morituram apud externos famam conciliatam, satis enarraret? plus cogitationi hic relinquendum quam sermoni concedendum est; siquidem multa de Te N.N. dicere possumus, sed nemo satis. Si tamen has lugubres nostras admittis.

gratias

gratias, agit Tibi, agetque immortales Patria pro consiliis & ornamento: agunt Senatorum Subsella pro prudentia; agimus nos pro fama & laude: & Tibi simul illustris familia gratulamur, quod tantum viri decus protuleris, quem imitari possumus omnes, admirari debemus. Prohibe jam cadentes lacrimas ac æternæ Numinis voluntati defunctum concede. *In hanc necessitatem nascimur ut moriamur*; serius aut citius ad illum pertinet, cujus arbitrio totus componitur Orbis, Juvenis quidem Dominus N. vixit, at senex mortuus est, si non ætatem annis, quod hominum est, sed recte gestis & virtutibus quod Heroum est, censemus. Quamquam, quid vixit? quid mortuum dico? adhuc vivit, vivetque non in hoc mortali corpore fortunæ & calamitatum theatro, sed in animis cordibusque omnium; mortalitatem deposuit; Vitam non exiit, sed mutavit. Dixi.

QUÆSTIO II.

Ad Ho- *Quomodo constructur Oratio in qua*
spites *gratiæ aguntur nomine defuncti Hospi-*
Grati- *tibus.*
rum A-

Etoria *Similis in multis esse hæc Ora-*
nomine *tio priori debet, ita tamen texti so-*
defun- *let: Primo, ponitur aliquis discursus*
cti. *de morte, aut de miseriis humanis,*
aut de vita præsentis; aut ex abrupto
describitur dolor propter defun-
ctum: aut quocunque alio modo,
supra in præcedenti quæst. dicto in-

Nota. *Nota quod plerisque in iocis in-*
ter Magnates legati mitti soleant,
qui nomine eorum perorent: illis
ergo, cum gratiæ agendæ erunt,
prioribus dignitate, prius respon-
dendum erit.

P R A X I S.

Et non ille latissime humanæ ^{Gratia-}
imbecillitatis imaginem explicuit, ^{rum}
qui duarum vocum angustiis inclu- ^{Asto-}
sit Elogium & *vivam mortem vi-* ^{ria ad}
tam hominis appellavit N. N. ^{Hosp.} O-
mnino non morituri sed morientes
vivimus, alternisque momentis vita
& mors, dies & annos, sibi partiun-
tur. Ruina & perennis fuga est tem-
pus quod vivimus. Labitur Infans
in puerum, puer in Juvenem, Juve-
nis in virum, vir in Senem; & sic o-
mnis rerum humanarum Historia,
est interire. Atque utinam hoc ordi-
nem constanter procederet nego-
tium, & ultimus qui omnes consu-
mat dies non nisi cum senectute in-
cumberet: Sed cæca Mors nescit dis-
crimina & latronis more quidquid
obvium est diripit, juxta maturos
immaturosque invadit, eo solum
nomine, quia mortales. Ecce recens
ante oculos exemplum Dominus
N. cujus si recte gesta & virtutes
consideramus non immature obiit:
si annos & desideria omnium, cheu
nimis immature!

Ut enim famæ satis, ut satis im-
mor-

mortalitati vixerit; Nobis certe non satis, non satis Patriæ, non satis bonorum votis, qui cum tot immortalia gerentem viderent, vix censere volebant mortalem. Fuit benigniore natus genio, & cœlo liberali, utpote in quo Natura parens nimium permiserit sibi cum genuit, quandoquidem unum habere concessit ea, quæ vix multis concessit. Cum *Sidonio* dicam, *Natura, Virtus, fortuna in eo sibi compendium fecerant, & nobile nobiliss. Heroum epitomen.*

Et quis non in illo *Aristidis* iustitiam suspexit? quis non *Lycurgi* prudentiam admiratus est? quis non *Alexandri* magnanimitatem? *Iulii Caesaris* fortunam? imperterritum in adversis *Catonis* & *Pompeji* pectus vidit, coluit, adoravit? Nemo illo incorruptior; nemo in negotiis agendis aptior; in gratificando humanior; in bene de aliis merendo paratior. *Non sibi Se, sed Patriæ natum* siebat; quare quod *Themistocli Miltiadis* trophæum, hoc illi amor Reipubl. fuit. Vigilabat, dormiebat, & Patriæ cura semper versabat animum: cuius publicam quietem, privata inquietudine dicebat sanari

fanari oportere. Et audivit illius ex ore verbum aliquis, quod Religionem, quod Cœlos, quod famam violaret? Sane nihil virtuti ipsius arduum, nihil impervium fuit; quod autem impietatis & Religionis Amore præcipuum est, *nescivit velle quod velle non debuit.* Sint igitur multa quæ luctum familiæ & Patriæ mitigare possint. N. N. illud grande & magnum doloris solatium, Dominum N. sub onere Reipubl. fractum occubuisse. Quamquam & serenitas & tranquillitas, qua supremum clausit diem quanta & qualis? Deus immortalis quam non perturbate, quam suaviter: In morte sibi vel maxime vivere videbatur, quidum viveret, assidue sibi moriendum esse cogitabat: ut minime illius vita mori oblivione possit, cuius vel ipsa mors visa sit immortalis. Sed quæ jam vobis gratiæ referantur Domini Hospites &c. quod Supremo amicitiae & Christianæ pietatis officio egregiè perfuncti, frequenter conflueritis, ut diem hunc Patriæ & nobis luctuosum vestro etiam dolore levaretis: Revera Amici; revera vicini

ni& usque ad summam fatorem urnam in amore constantissimi. Faxint superi ut hanc obsequiorum industriam latiori occasione compensare liceat: ad hoc prompti & alacres, animos & corda consecramus. Interim ut mutuus dolor, mutuo convictu melius mulceri & profligari possit, post lugubrem laborem ad lugubre convivium N. N. Dominos invitamus.

SENTENTIE

Huic Materiae servientes.

Vno eodemque ubere vitam mortem- Epistole que fugimus.

Non est res magna vivere, magnum Seneca est honeste mori.

Nemo unquam mortalium erravit Idem. ad Sepulcrum.

Alia vos ô Reges Aula deducit Gers. in sepulcrum, vermis, putredo, tenebra.

Quem Dii diligunt Adolescens Plaut. moritur.

Optima quæque rapit mors, pessima quæque relinquit. Horat.

Puer centum annorum moritur, & peccator centum annorum maledictus erit. Iesaias. c. 65. v. 20.

Mors

Hirat. Mors ultima Linea rerum.

Sen. Somnus frater mortis.

Æsch. Mors medicus Malorum est.

Cicero. Mors terribilis est iis, quorum cum vita omnia extinguuntur; non quorum laus emori non potest.

Idem. Mors nobis quasi Saxum Tantalò impendet.

Demo-
crat. Impie & impudenter vivere non tantum est male vivere, sed diu mori.

Diog. Undique eadem est via ad Sepulchrum.

Senec. Nos accendimur & extingui-
mur, medio tempore aliquid pati-
mur.

Salu-
stiu. Quoniam vita qua fruimur
brevis est, memoriam nostram,
quam maxime longam efficere studea-
mus.

Seneca. Tota vita disendum est mori. Et:
Nullius rei difficilius est scientia quam
vivere.

Isocra-
tes. Cogites velim mortale Corpus nos
habere, sed gloria & laudibus fieri
compotes immortalitatis.

Euripi-
des. Bene moritur, quisquis moritur cum
lucrum facit.

Plutar. Post mortem non opuscula sed opera
pensanda meminerimus.

Non vivere bonum est, sed bene vi- ^{Seneca}
 vere. Et: quid est novi hominem mori,
 cujus tota vita nihil est aliud, quam ad
 mortem iter. Et:

Quisquis ad vitam editur ad mortem
 destinatur.

Illi mors gravis incubat, qui notus ^{Sen.}
 nimis omnibus, ignotus moritur si- ^{Trag.}
 bi.

Quotidie morimur, quotidie e- ^{Seneca}
 nim demitur aliqua pars vite, &
 tunc cum crescimus vita decrescit:
 & hunc ipsum quem agimus diem,
 cum morte dividimus. Et: Vir for-
 tis & Sapiens non debet fugere ex
 vita sed exire. Et: Quidquid ege-
 rist tunc apparebit cum animam ages.
 Et: Omnes eadem conditio revinxit,
 cui nasci contingit, mori restat; in-
 tervallis distinguimur, exitu aqua-
 mur.

Commorandi nobis diversorium na-
 tura non manendi dedit.

Ex vita discedendum est tamquam Cicero
 ex hospitio, non ex domo.

Mihi nec diuturnum videtur illud, ^{Seneca}
 in quo aliquid est extremum. Et: Vestra
 que dicitur vita, Mors est.

Numquam bono quidquam mali e-
 venire potest, nec vivo, nec mortuo.

Iustus mortem caret, non pavet.

Non potest male mori, qui bene
vixerit.

Ambro. Compendium est male agentibus, se
cito moriantur.

Tacit. Inopi quanto longior vita, tanto plus
supplicii.

Fabius. Tota vita hominis unus est dies.

Seneca. Non est ullum majus solatium mor-
tis, quam ipsa mortalitas.

Aug. Mala mors putanda non est quam
bona vita præcessit.

Ambro- Mors vitæ est testimonium.

su. Cui peregrinatio dulcis est, non amat
Patriam.

Augu- Non domus est hoc corpus sed Ho-
stin. spitium & quidem breve hospitium, quod
Seneca. relinquendum est, ubi te gravem esse
hospiti videas.

Guevar. Sicut mali nascuntur ut mo-
riantur, sic boni moriuntur ut vi-
vant.

Idem. Vir bonus etiamsi moriatur vi-
vit; vir malus etiamsi vivit, mo-
ritur.

Idem. Mundus est taberna fortuna, in
qua omne mercimonii genus suspen-
ditum est. Et: In Fortune mundinis
nihil nisi mendacia venduntur, ni-
hil nisi nostræ vitæ stipe solvitur,
nihil

nihil ad pondus & mensuram datur.

Viri Sapientes magis duos vitæ huius Idem
 dies felices, quam ducentos fortunæ l. 3. cap.
 adversæ formidant. Et: 44.

Non minus egent consilio felices in
 rebus secundis, quam auxilio miseri in
 rebus adversis. Et:

Maximum ultionis genus, quo inju- l. 3. c.
 micos nostros afficimus, est; ut eos diu 53.
 vivere sinamus. Et:

Mors est verum perfugium, per-
 fecta sanitas, portus securus, inte-
 gra Victoria, caro sine osse, pi-
 scis sine spina, frumentum sine pa-
 leis. Et:

Vita innocens mortem reddit se- l. 3. c.
 curam. Et: Immoderatum in vita 53.
 risum, largus in morte ploratus se-
 quitur.

Quod Phoenix inter aves, hoc Idem
 filius inter homines, qui Patris mortem
 non exoptet.

Divitiæ, Adoleſcentia, Solitudo, Idem
 Libertas, sunt quatuor pestes quæ l. 3. c.
 vivos occidunt, mortuos infamant. 55.
 Et:

Pauper ut requiescat moritur, Di- cap. 56.
 ves ut crucietur. Et:

Soli felices appellandi sunt, qui ibidem.

ex hac vita Deo chari & hominibus
non invisi discedunt. Et.

l. 3. c.
59.

Germanus & minime ingratus fi-
lius, quo die Patrem in tumultum durum
miserit, eo ipso die illum sepelire in tene-
ro corde debet.

Lactan.

l. 7.

Ita vivere hominem oporteret, ac si
post horam ei esset migrandum. Diffi-
cile est tacere cum doleas.

Cicero.

Philos.

Loquacissima res est homo in-
felix.

Varro.

Non ii qui optime vixerunt, qui diu-
tissime, sed qui modestissime.

Seneca.

Quo facilius obrepit mors, sub ipso
vitæ nomine latet.

Plutar.

Qui est hodie, in eum qui cras erit,
moriatur: & qui heri fuit, in eum qui
hodie est, mortuus est.

Vita Comœdia est, cujus Epilogus
Mors est.

Vita Grecis Comœdo - Tragœdia
est, nam mixta habet letis tristitia:
Porphyrius Matrimonium etiam sic ap-
pellavit.

Seneca.

Quomodo fabula sic vita: non quam
diu, sed quam bene acta refert.

Phile-
mon.

Congenita sunt sibi prorsus; vita &
dolor.

Plutar.

ex ex A-
ristoph.

Vitæ humanæ accinitur perpetuo
cantilena, Eja, Eheu!

O

Ad

Philosoph.

Ad majora natus sum, quam ut terre serviam.

ΑΠΟΡΗΘΕΓΜΑΤΑ.

Homo Cithara.

Clemens Alexandrinus hominem esse Citharum dixit: Pulchre, nam sicut Cithara è variis chordis, ita homo ex corpore & anima, opibus, honoribus, compingitur; ex quibus tamen omnibus una harmonia fit in laudem Dei, Patriæ, sui: Rumpitur hæc cithara dolore & morte.

In Orat. contra gent.

Braxillus moriturus ob quatuor latatur.

Braxillus Philosophus moriturus cum à senatu frequenti videretur & deploraretur; propter quatuor se letari dicebat. Primo, propter bonæ conscientie testimonium. Secundo, quod tantos viros suam mortem lugere videret. Tertio, quod 60. annis Reipubl. & aliis prodesse studuerit. Quarto, quod cultum quem debuit aliis; præstiterit semper, demque subjunxit. Ergo mihi hodie vitam exordiri videor.

Diogenes Laertius in vita Phil.

Mundus ruina.

Isidorus Pellusiot. vocabat Mundum perpetuam ruinarum ruinam. Allusit puto ad Ethnicorum veterum consuetudinem, qui Deum suum

Macrob. Saturnal. l. 2. c.

scutum non in forma humana depin-
gebant, sed in forma baculi sim-
plicis, appellavitque hoc Idolum;
Iupiter Tigillus seu *Fulciens Dominus*: *Iupiter*
quasi humana omnia ad interitum *Tigil-*
ruentia fulcire Dei munus conti- *lus.*
nuum sit.

*Diodo-
rus Si-
culus.* Huc pertinet quod *Romulus Io-* *Iupiter*
vis effigiem in Capitolio posuerit; cum *Stator.*
titulo: *Iupiter Stator.* in manu
vero baculum hic *Iupiter* habebat,
ut eo fulciret *Novam Romam*; sed
Sempronius Consul ibidem iussit Vul-
canum locare, quasi dividendum Io-
vis baculum in baculos minores pro
aliis Diis v. g. in sceptrum pro
Phitone; in tridentem pro Neptu-
no; in clavam pro Marte; in ca-
duceum pro Mercurio, & lemma ad-
scripsit: ET VOS FULCIUN-
T O. Quasi diceret vos minores
Dii, id est, vos Domini, terreni Prin-
pes, Magnates, simul cum Deo ful-
cite ruentem mundum. Nam sce-
ptera vestra participant à Scepro
Dei.

Adde hic quod in *Italia* alicubi
in Templo depictus sit *mundus ro-*
tundus, quem duodecim baculi su-
stentant, Lemma subscriptum est:

Predicatio Evangelii, ac si duodecim Apostoli verbis suis velut baculis teneant orbem.

M. Aurelius.

Aurelius Imperator moriturus ^{Guev. l. 3.}
dixit: *Ex omnibus quae habui & possedi, duo tantum habeo, nimirum quod Deum offendi cruciatum, & dolorem, quod vitis tempus impendi.*

Mors quid sit?

Secundus Philosophus interrogatus quid esset Mors, respondit: ^{Idem l. 3.}
Est Somnus aeternus, dissolutio corporum, divitum pavor, pauperum desiderium, inevitabilis eventus, incerta peregrinatio, latro hominis, somni mater, umbra vitae, discessio vivorum, omnium resolutio, laborum finis, cupiditatum clausula, improborum carnifex, bonorum praemium.

Epaminondas.

Epaminondas mortem fortium virorum otium esse dixit: improborum vero & ignavorum laborem. ^{Lycosten.}

Plato.

Plato dicebat vita nostra sicut flamma stupa à minimo vento extinguitur.

Homo.

Homo est vas quassum & fragile, Seneca est corpus in omnem fortunae contumeliam projectum.

Alii

Alii dixerunt hominem esse calamitatis omnis hospitium.

Mors bona est laboris cerona, felicitatis porta, vite janua. Morr.

Bernhar.

Philippus Maced. Rex cum consulisset Oraculum quomodo posset senex fieri : responsum accepit:

Val. Max.

l. I. c. 8.

Ext.

n. 9.

Vita quadrigas. Quo audito primum edixit, ne ullas in regno suo quadrigis uteretur : Deinde cum Montem audivisset esse, nomine *Quadrigam* eam effodit & evertit. Sed *Pausanias* in capulo gladii, quo eum occidit, quadrigam habuit caelatam.

Dicerem ego si vis ad Maturitatem pervenire, *vita quadrigas*, sed *Veneris*. *Venus* quippe juxta Poëtarum Opiniones quatuor Cygnis vehitur ; & secundum *Bernhard*. Luxuriæ currus quadriga volvitur vitiorum : *Ingluvie ventris*; *inhonestate sodalium*, *mollitie vestium*, *otii soporisque resolutione*. Venus quatuor cygnis vehit.

Bessaus in concion.

Quæsitus quidam olim quid mallet, an esse *Cræsus dives*, an *Socrates sapiens* ; respondit : *In vita Cræsus*, *in morte Socrates*. Cræsus Socrates.

Lycost.

Quæsitus olim *Gorgias Leontinus* Orator jam senex, an mortem

- Gor-
gias
Leon-
thi. æquo animo ferret, si è vita vocare-
tur, respondit: *Ex putri & defluenti*
domuncula non invitus discedo.
- Orator.
Severus Severus Imperator vivo sibi locu- Xiphi-
lin.
lum parari iussit, cui se interdum in-
cludens sic illum alloquebatur: *tu ò*
locule virum capies, quem Orbis non
capit.
- Relli-
giosi
Turcici. Relligiosi quidam in Turcia in- Anna-
les
Turcici.
cedunt per plateas portantes *specu-*
la; porriguntque obviis & dicunt;
inspice & vide quis sis.
- Zeno. Zeno philosophus cum ab *Apol-* Læter-
tius lib.
linis Oraculo sciscitaretur, quomo-
do posset vitam bene agere? respon-
sum accepit, *mortuos consule & ab iis*
quid sit faciendum discite.
- Anti-
sthen. *Antisthenes à discipulis quæsitus Idem.*
quid esset *Mors*, duos *Circulos* fecit,
& hoc esse mortem affirmavit: Inter-
pretati sunt illi, unum *circulum* es-
se corpus, quod ducitur unde ince-
pit nempe ad terram; alium *circu-*
lum esse animam, quæ etiam suum
terminum quærit.
- Naba-
thæi
Reges
in fimo
sepul. *Nabathæi Reges non in Mausoleis Reine-*
sed in fimo sepeliebantur, nec aliud sibi rus.
occini præter hæc verba voluerunt:
Pulvis pulveri, fimus fimo tradi-
tur.

Reine-
rus.

Idem Reges ante pectus loco signi-
culi mortem gestabant, cum inscri-
ptione: Mater bonorum, Noverca
malorum.

Idem.

Apud Scythas in coronatione Re-
gis spargitur terra & cinis, & si-
mul hæc verba dicuntur: Hæc tua
est origo, vide ne quid superbe
agas.

Idem.

Nicolaus Medicus Princeps cum
post multas expectationes filium
accepisset, lacrumans in hæc verba
prorupit: Et tu fili ad ferendas hujus
seculi calamitates advenisti.

Cedre-
nus.

Iustinus Imperator jubebat sibi le-
ctum conspergi pulvere & lacrumans
dicebat: Ecce nunc in pulvere dormiam,
quoniam pulvis sum & in pulverem
convertar.

Crispi-
anus.

Apud Albanos si masculus nasce-
batur, ad fines ei militaria munera
offerebant cum his verbis: Armeris
miser, quia ad Bellum non ad otium
venisti.

Comi-
nus.

Marcus Antonius Senator Ro-
manus cum Pyramides Aegypti lu-
straret, ad suos dixit: Omnia tem-
pus devorat, omnia consumit, sola
gloria laborum nostrorum cum tem-
pore intercidere non potest: hæc ut

æternum duret, vita est antepo-
nenda.

Epami- Epaminondas Dux Thebanus ac Lyco-
nondas cepto lethali vulnere cum univerſa ſten.
præ- civitatis ad corpus ejus affluebat, de
mium quale præmio laborum rogatus dixit:
poſtu- Nullum aliud volo quam memo-
layerat riam mei. Sollicite itidem quaſi-
vit an Clypeus ſalvus ſuper eſſet, &
cum ſuper eſſe audivit, dixit; nunc
letus morior hoc ſalvo, quo ſalvo
letus vixi: Epaminondas dux ve-
ſter, nunc vivere incipit; quia ſic
moritur.

Demo- Democritus Philoſophus mœſtum Idem: &
critus Darium Regem ob mortem conjugis Iulia-
ſolatu- ruz conſolaturus; vitam deſunctæ ſe re- nus in
rus Da- conſolaturus; vitam deſunctæ ſe re- Epist.
rium ſtituturum promiſit, ſi modo tres illi ad A-
tres po- homines invenirentur, qui nunquam meri.
ſtulat lugubri veſtitu uſi fuſſent: quaſiti
homi- nes qui tres in tota Perſia, & non inventi; tum
lugu- ille ad Regem, vides ô Rex quam
bria inevitabilis ſit omnibus fati neceſſi-
non tas; neſas eſt deſtere, quod neſas eſt
ſum- devitare.

Ferdi- Ferdinandus Rex Caſtell. ubi ab ſpon-
nandus Ifidoro intellexit vicinam eſſe horam danus.
Rex, mortis; regio habitu indutus ad
Templum conceſſit ibique conſiſtens
ad Altare, purpuram, ſceptrum, co-
ronam,

coronam, torquem, annulum & omne regium vestimentum exsuens deposuit, dicens: Domine! Regnum quod à Te accepi, tibi restituo: colloca me in aeterna luce: sic mortuus ibidem.

Plut. in convi-
viis Sa-
pien-
tium.

Ptolomæus Philadelphus Ægypti Rex Ptol. Phila-
inter medias epulas mortui cranium del-
semper habuit & à ministris hanc phus.
sibi vocem dici voluit; inspicere Rex
& cogitare te talem aliquando futu-
rum.

Lycosten.

Xenophonti sacrificium peragen- Xenon-
ti cum nunciatum esset majorem phon.
natum filium occubuisse in prælio, co-
ronam regiam primo deposuit, qua-
sivitque quoniam modo occubisset:
ubi ergo audivit fortissime pro Pa-
tria pugnatum occubuisse, reposuit
capiti coronam, & testatus est se
voluptate majori perfundi quam do-
lore.

Marlia.
c. 26.

Basilii Episcopi sibi vivus con-
struxerat sepulcrum, sed imperfe-
ctum reliquit consulto: cum ergo
pro festis diebus Episcopali pompa
cogebatur uti, puerum destinavit
qui subinde occlamaret: Pater mor-
tem cogita, & sepulcrum tuum perfi-
ci jube.

Basi-
lius.

Drexel.

Lipsius decubiturus dicebat sem- Lipf.

per : ad Lectum ad Lethum.

Caro-
lus M.

Carolus Magnus cum in extre-
mo mortis articulo constitutus , à Gregor.
suis rogaretur , quenam insignia se-
pulcro affigi vellet , respondit : Sola ^{à Hero. lib.}
Mortis insignia sculpantur , hæc est ^{Histor.}
enim regina illa potens , quæ omnes
meas victorias in nihilum redegit
& de meipso victore triumphum
agit , hac adscriptione : Sola mors omnia
æquat.

Dioge-
nes ad
Alex.

Diogenes Cynicus cum aliquan- <sup>Laër-
tius.</sup>
do curiosus sepulcra inspiceret , ubi
defunctorum ossa cernebantur , A-
lexandrum M. obviam habuit , &
cum ille percunctaretur , quid inter
mortuos ageret ? in hac ossium con-
gerie Patris tui Philippi calvariam
quero , sed à ceteris dignoscere non
valeo.

Muso-
nius.

Musonius Philosophus interro- <sup>Marl.
c. 26.</sup>
gatus quisnam aptior modus ad
diem ultimum feliciter clauden-
dum , respondit : Vive ut cras mori-
turus.

HIEROGLYPHICA ET Symbola.

Al-
phonfi
corona.

Alphonfus Arragonum Rex in
Symbolo dicitur habuisse Coronam,

in cuius ambitu hæc inscriptio ex-
stitit: *Artifex cudit, Deus ludit,*
imponendo, deponendo. In fronte ^{PO-}
coronæ pomum erat *Smaragdinum;* ^{mum.}
cum Lemmate: *Æstate prodor; Au-*
tumno probor; Hyeme perdor. Ma- ^{Manus.}
nus tenens in filio Orbis globum;
cum lemmate *Tenni pendentia*
Filo.

Topo-
tius.

Drexel-
lius in
Prod.
at.

Topo-
tius.

Candela ardens cum inscriptione: *Cande-*
Dum alijs profum, consumor. ^{la.}

Brachmani certis temporibus so- ^{Brach-}
lent mittere vicinis regionibus are- ^{man.}
facta folia cum his verbis: *Talis est* ^{Folium.}
vita hominum, qualis foliorum.

Iohannes Dux Clivie habuit in Liliis
Symbolo liliis cum inscriptione;
Hodie aliquid, cras nihil. Hinc in
tumbis antiquorum exprimebantur
lilia & rosæ.

Drexel-
lius in prod.
at.

In sepulcris *Iuvenum* ac puero- ^{Germ.}
rum apud *Germanos* erat olim hæc ^{antiq.}
Inscriptio per interrogationem & ^{Sepul-}
admirationem: *Et mortuus est? in* ^{inscrip.}
Senum vero Epitaphiis erat eadem
cum periodo seu puncto: *Et mor-*
tuus est.

Toma-
sier.

In Exequiis *Scipionis* celeberrimi *Scipio.*
Marsalci Gallie, ante tumbam ca-
duceum prætulerunt, è cuius ma-
nubrio

nubrio tria lilia pullulabant, utpote
stemma Gallie; per medum vero ca-
daver erat inscriptio hæc: *Non genere
tantum sed ore & re Scipio.*

Calva-
ria
duæ. Duæ calvariæ jacent; una inter
sceptræ & coronas, alia inter ligones *Sand.*
& rastra; inscriptio: *His discerne Re-
gem à Rustico.*

Sol. *Perse* in tumbis sculpebant *Solem*,
cum lemmate: *Orietur.*

Phoe-
nix. *Antiqui Egyptii* Phoenicem in
sepulcro post fata superstitem scul-
pebant, cum lemmate: *Evolabit.*

Athe-
niens. *Athenienses* in monumentis scri-
bebant ciphras multas, cum lem-
mate: *Ignorans.*

Avis quæpiam reperiri dicitur,
quæ uno dumtaxat die vivit, mane
nascitur, vespere moritur: Interea
vero aliarum avium nidos pervoli-
tat & singularum voces ac cantus
addiscit, canitque jam ut *Turdus*,
jam ut *Philometa*, &c. Hæc avis
Symbolum solet esse hominis cito
morientis, cum inscriptione: *Non
diu sed satis.*

Alex-
and.
M. *Alexander M.* de se dicere sole-
bat, *vixi satis, quia non annos sed trium-
phos numero, metior me non atate sed
peremitate.*

In monumento *Pausania* depi-
cti erant canes multi insequentes
feras diversi generis per campos &
sylvas; *Lemina*: *Venatio*. Nempe
vita hominis venatio est, & saepe
dum capere volumus, capimur.

Circa.

Marl.

In *Orphei* sepulcro inscripta erat
haec unica vox: *Lusit*.

In monumento cujusdam *Eleemo-*
synarii scriptum fuit hoc Epita-
phium: quod dedi *Habeo*; perdidit quod
servavi.

Plutar.

Aegyptii inter convivia mortui
caput circumferunt, & convivato-
ribus ostendendo dicunt: *Comedite*
tales futuri.

Habuit quispiam ampullatus ho-
mo ex superbia potius quam ex
scientia pro Symbolo, in stemmate
hanc unicam voculam *Omnia*. Cui
oblique tumorem castigando quis-
piam adscripsit literam *S*. ante *O* &
legenda fuit vox *Somnia*. *O* bene hu-
mana *Omnia* sunt *Somnia*!

Pie-
rini.

Aegyptii notaturi eum, qui rebus
hujus vitae fideret, spemque suam in
fragili poneret: *hominem manu an-*
guillam tenentem pingebant; Nam
mundana instar anguillae elabuntur
e manibus, nec teneri possunt.

- Homi- *Alii vitam hominis notaturi na-*
 vita na *rem pingebant, cujus clayum Deus gu-*
 vis inst. *bernaret.*
- Isabel- *Isabella Arragonie Regina in* *Briffon.*
 la *Symbolo habuit duos fosculos, u-*
 Symbo- *nus vocabatur Scelenitropos, id est,*
 lum. *Flos Lunæ: Alter Heliotropos, id est,*
Flos Solis: cum lemmate: Sequor
& aeternum specto.
- Mel *Martis Symbolum olim mel fuit* *Rodigio*
 mortis, *vite vero fel.* *Nimirum sicut apis* *l. 28.*
 fel vita *est homo, & dum vivit ex floribus*
 Sym- *virtutum mel aeternitatis colligit.*
 bol.
- Mortis *Spartani Templum Dea Morti ex* *Pausa-*
 Tem- *candido marmore exstruxerunt, in* *nas.*
 plum. *cujus postibus scriptum erat: Morti*
matri perrennis felicitatis
- Leoni- *Leonidis ossa in maufoleum sunt* *Idem.*
 dis of- *translata cum inscriptione: Specu-*
 fa, *lum bene meritorum de patria.*
- Clota- *Clotarius Imperator tres Philoso-*
 rio Im- *phos quos à consiliis habuit inter-*
 peratori *rogavit, quo modo posset vita hu-*
 à tribus *mana optime exprimere: respondit ho-*
 Philo- *rum Primus; pingendum esse florem*
 soph. *Caryophylli Indici, qui licet honore &*
 vita *odore ceteris præcellat, si eum tamen Te-*
 hum. *studio subintraxerit, statim arefcit; cum*
 æqui- *inscriptione:*
 parata *Tales opes momento pereunt. Se-*
 Caryo- *quillo.*

mundus, suavit pingendum Phœnicem, Phœni-
 qui cum ab plumarum pulchritudine ci.
 aves sibi sciat insidiari, noctu & in-
 terdiu volitat; nec tamen manus au-
 cupis aufugit; cum inscriptione: Tan-
 torum laborum stipendium Mors:
 Tertius suavit hominem pingi in ma- Et
 ri naufragantem, supra verò in nu- Naufra-
 bibus Aquilam & Anchoram, cum ganti.
 Lemmate: Domine ad Te sunt oculi
 nostri.

In Caroli V. scepro stabat maf- Sce-
 culus manu tabellam tenens cum ptrum
 lemmate: Sto: infra vero mures Caroli
 ejus plantas arrodebant cum inscri- V.
 ptione: Iacebis. Idem Imperator
 dicitur annulum habuisse cum ho-
 rologio in quo carbunculus instar
 indicis horas indicabat: bicolor au-
 tem fuit hic carbunculus, & lucida
 parte diem, nigra noctem denota-
 bat. Lemma fuit: Vertimur, id est,
 Carbunculus in carbonem.

Anna-
 les Gall.

Henricus Rex Gallie sic vitam Henrici
 suam ordinaverat; Octo horas lege- Gallie
 bat; octo orabat; octo dabat corpo- Regis
 ri & Republice: Sendenti ad Men- vite
 sam tres Orbes apponebantur, in adorna-
 primo orbe Crucifixus; cum lem- tio.
 mate; Cibus cordis; in secundo Li-
 ber,

ber, cum lemmate; *Cibus mentis*: in tertio panis, cum lemmate; *Cibus ventris*: supra mensam ex tholo pendebat *Alauda*, cum inscriptione; *Cælum cano, terram tace*. Loco horologii utebatur *candela*, quæ viginti quatuor lineis distincta, viginti quatuor horas diei ac noctis continuo ardens indicabat.

Alauda. Adverte hic, quod *Alauda* cum in terra sedet, tacet, cum volat in altum, canit: unde bene ille, *Deum lauda, non sicut Alauda*, à terra te elevasti, Deum laudare cepisti ad terram redire noli ut *Alauda* redit, justorum enim via crescit non decrescit.

Salamandr. Urbis Parisiensis insigne *Salamandra* nimirum in medio flammarum, apposita hac nota; *Circumdor, sed non uror*.

Struthio. *Struthio* aspiciendo ova, fovet: cui apposite Academicum: *Ex visa Salus*.

Julianus. *Julianus Imperator* gerebat in stemmate regio *Aquilam* sagitta percussam, quæ confecta fuit ex ejusdem plumis, addita notula; *ex ipsa contra ipsam*: id est, ab ipsa nascitur quod illam perimit. Ita
Mors

Mors ex peccato, at memoria mortis occidit peccatum, unde merito dici potest: *Ex ipso, contra ipsum.*

Pulchrum etiam Symbolum humanae vitae potest esse Lapis ille pretiosus, quem, *authore Dorotheo*, Angelus dedit Alexandro M. Paradisum ingredi quærenti: hic enim lapis omnes alios pretiosos in bilance superabat, etiam simul positos: Conspersus vero pulvere minimo, minima pluma levior fuit: Hunc lapidem pulvere obsitum in Symbolo habuit *Alphonsus Arragonia Rex* cum Lemmate; *in pulvere non Rex.*

Lapis
Alex.
M. da-
tus.

In *Alexandri M.* tumulo fuit Asia & Africa ligata catenis cum Lemmate: *Victoria Alexandri.*

Ale-
xandri
M. tu-
mulus.

Exempla & reliqua Supellex.

*Tausa-
nia.*

Olympie visa est Nox in figura & habitu muliebri, quæ puerum album dormientem dextera tenebat, & sinistra nigrum dormienti similem. Primus appellabatur *Somnus*; Alter *Mors*, uterque *Noctis* filius.

Noctis
filii
Som-
nus &
Mors.

*Veridi-
cui.*

Apud *Hispanos* mos fuit tot *Hispani* stas figere circa sepulcra, quot hostes quis interfecisset.

Apud

Scythr.

Apud *Scythas* qui victor fuisset in *Idem* bello & vivus debuit bibere ex aureo *scypho*, & super mortui sepulchrum aureus appendebatur *scyphus*.

Regina
Amalul.

Reginam *Amalufintam* sic descripsit *Cassiodorus*: Si prudentem queris, hæc fuit: si fortem, nulli cessit: consilio optima; religione nitens; prole beata; ubique chara; Epitaphium ei tale fecit: *Casta vixit, lanam fecit, domum servavit.* Lib. I.

Tessalia.

Tessalia funeri Matris suæ cum adesse non posset, misit spongiam lacrumis plenam cum lemmate; Corde & lacrumis prosequor. *Appianus*

Libitina
statura.

Romani in medio foro statuam *Libitinae* posuerant, ut transeuntes ementesque & vendentes mortis monerentur. *Rosinus*

Sybaritæ.

Sybaritæ ut melius voluptatibus indulgerent, plectebant eum morte, qui mortis mentionem fecisset. *Solinus*

Mortuos
deslere
interdictum.

In Principatu *Tiberii* sub pœna capitali interdictum erat, mortuos deslere; ipsæ matres flentes super mortuis filiis convictæ necabantur. *Tacitus* l. 5. annuali.

Mos in
coronatione
quondam
usitatus.

In Coronationibus Imperatorum hujusmodi genus usitatum fuit, ut eo ipso die quo capiti Corona, *Claudius* *Parat.*
ma-

manibus sceptrum Imperiale im-
ponebatur, egregius sepulcrorum
fabricator, tres diversos lapides, *A-*
labastrum, Iaspidem & Porphyrum
afferret, ut ex illis habito delectu, se-
pulchrum construeretur, alta voce
inclamans: *Elige ab his ex quo Au-*
gustissime Caesar; Ipse tibi tumulum, me
fabricare velis.

Stobaeus
Serm.
19.

Philippus Macedo puerum habuit
in Aula, huic tantum muneri de-
stinatum, ut quotidie ad eum in-
gressus tale quid proferret: *Memo-*
rare, ô Rex Te esse hominem: tunc Rex
miseram conditionem considerans,
tales e pectore effundebat voces: Heu
me miserum, Homo sum, & proin-
de mortalis ac in cinerem redigen-
das.

Philip-
pus
Mace-
don.

Alia-
nus l. 5.
c. 15.

Aegyptii dum Genio indulgerent, Aegy-
ptii.
Osirim Regem in aurea tumba cir-
cumferebant.

Plutar.

Xiphi-
linus.

Domitianus Imperator invitatos
ad convivium, in palatium nigro
panno obductum induxit, ubi tan-
tum duæ ardebant candelæ, & quem-
libet loco solii, in tumba colloca-
vit: dicendo: *Vive memor Lethi.*

Domi-
tianus.

Cresias
apud
Diod.

Macrobii Aethiopia populi de-
functorum statuas ex auro vel Ar-
pes.
gente

Aethio-
pes.

gento vel ligno erigere solebant, ut *Siculum.*
 ita memoria defunctorum in Ani-
 mis conservaretur: His vero Statuis
 excavatis includebantur cineres de-
 functorum. Is autem qui sanguine
 proximus defuncto fuit, eam sta-
 tuam domum deferebat, & vitro
 pellucido includebat: Ceteri vero
 adfines, primitias frugum suarum,
 & alia plurima singulis annis offere-
 bant.

Galata. Galatæ superstitionem habuere, *Al. ab Alex. m. dro l. 3.*
 ut quamprimum exspirasset aliquis
 varias ad eum literas & scripta desti-
 narent: quæ ipso sepulture die una cum
 corpore cremabant. Credebant li-
 teras à mortuis in alio mundo le-
 gi.

Lacedæmonii. Lacedæmonii, ut Juventutem ad *Bess. m.*
 Majorum imitationem accenderent;
 defunctorum Heroum imagines in
 ære vel marmore ad vivum expri-
 mebant; in senatuque exponebant
 singulas cum suis elogiis & hoc
 lemmate; *si fueritis sicut isti, eritis
 sicut isti.*

Offa mortuorum divitiarum. Abrahamus Ortelius Cosmo-
 graphus scribit quandam gentem
 esse, quæ ossa mortuorum loco num-
 morum habet, iisque utitur in e-
 men-

mendis vendendisq[ue] rebus, loco auri & ea ossa loco divitiarum habet.

Binetus.

Tyrannus quispiam sibi ex ossibus mortuorum, organa fieri curavit, dicens: *Saltus Regum, Mors hostium est.*

Tyrannus ex ossibus organa fabric,

Idem Tyrannus Capita occisorum in Arborum ramis horto suo delicta pomorum loco appendebat: in vestibulo autem horti scriptum erat. *Bellaria Martis.*

Phocylides.

Philosophus quidam rogatus ut suam de vitæ brevitate sententiam daret, tacens in orbem se gyrauit.

Vitæ brevitatis.

Lycosten.

Alter Philosophus parumper subsistens deinde se abscondit, & hoc esse optimum Symbolu[m] humanae vitæ dicebat.

Symbolum Vitæ humanae.

Raderus in virid. Sancto.

Ex cranio Nicephori Imperatoris poculum formatum est, Bulgarorumque proceribus ab ipsorum Principe deinde propinatum.

Cranium Nicephori.

Rosin. l. 5.

Romani ubi animam ægrotus exhalare cœpit, qui proximiores erant, spiritum ejus egredientem ore apposito excipiebant.

Romani.

Idem.

Apud eosdem Cupressis signabatur mortuorum domus, quia sicut hæc arbor excisa non renascitur, ita ex mortuo nihil jam sperandum est.

Cupressus Symbolum Mortis.

Tubicines. Tubicines præcedebant funebrem pompam, qui canebant laudes & facta defunctorum, præferebantur etiam insignia honorum quos gessit, coronæque omnis generis quas meruit: præterea totius familiæ imagines in hastis & perticis portabantur: *Servi à defuncto libertati donati lacrumantes & pileati seu alba lana velantes capita præcedebant feretrum;* & hoc maxime honorificum fuit, familiam suam à defuncto honoratam fuisse.

Mos apud Romanos post exustum cadaver. Apud eosdem Romanos mos fuit ut post exustum cadaver præficanovissimum verbum illud, altissima voce inclamaret. *I licet: id est, ire licet jam domum:* quo dicto qui comitati funus erant, domum abituri *extremum Vale* sic ter occlabant: VALE, VALE, VALE! nos te ordine quo natura permiserit sequemur.

Episcopi Constantinopolitani, ita olim gratulabantur Imperatoribus, *Imperator oriaris, Imperator moriaris:* quæ verba etiam ab Imperatoribus inter gemmas Diadematis circumquaque scripta portabantur.

Severus Imperator moriens ultime

Rosinus.

Idem.

Nicephorus & Socr.

Alius Sparti.

timo dixit, *Omnia fui, sed nihil prodest.*

Petrus
Alphon-
sus apud
Drexel. Ad *Alexandri* mortui corpus philo-
plures philosophi confluerunt, & *sophi*
super Regio funere lamentati sunt. *lamen-*
Unus dixit; *En modo quatuor ulnarum* rantes
spatium ei satis est, cui spatiosissimus super
terrarum Orbis non sufficit. *Alex-*
Alter *subiunxit: Hæc potuit Alexander* mortui
quos voluit à morte liberare, ho- corpus,
die seipsum non potest. Tertius
aureum tumulum contemplatus di-
xit: *Hæc ex auro fecit thesaurum, jam*
mutatis vicibus thesaurum ex Ale-
scandro facit aurum: alii aliter sunt
lamentati.

Lucius
Narin.
de reb.
Hisp. *Carolus Rex Siciliae* cum in ulti- *Caro-*
mis esset hæc locutus est: *O vanas* *lus Rex*
hominum cogitationes, ah miseri ho- *morti*
noribus delectamur & Cælum negli- *vicinus.*
gimus: Nondum cepi vivere & jam
cogor vivendi finem facere. Eadem me
necessitas involvit, quæ vilissimum
mendacium: Vale igitur terra vale!
sed ah utinam liceat dicere: salve
Cælum!

Busbe
quius
de reb.
Tur. *Turcarum Imperatores* cum quen- *Turci-*
dam è *Basis* suis & imperii proce- *eus Im-*
ribus perire volunt, *literas ad eum* *perator.*
sua manu scribunt easque nigro ho-
lo-
lo-

loferico obvolvunt: Harum literarium hæc semper est summa: *Mitte mihi tuum caput.*

Pacuvius.

Pacuvius Syriæ præfectus hoc in more habuit, ut quotidie à cœna vino somnoque sepultus se in lectum ferri à famulis juberet atque à flentibus occlamari: *Vixit! vixit!* Applicata: Quod ille ex perversa consuetudine faciebat, nos pio & laudabili Christianorum more, cum Domino N. facimus: reddimus illi ultimum obsequium, extulimus in lectum subterraneum, restat ut acclamemus *Vixit:* nimirum ad decus familie, Patriæ, Ecclesiæ & gloriæ, &c.

Causus l. 4. Symbol.

Augustus.

Augustus Imperator supremo vitæ die vocatos ad se amicos percunctatus est, ecquid videretur an vitæ Mimum bene transegisset, cum illi respondissent bene; subjecit ille: *Ergo plausum date.*

Suetonius in Augusto 99.

Moneta Heros dicta.

Tempore Severi Imperatoris re-perta est moneta, quæ Heros dicta est in qua mirabilis exsculpta fuit figura: Caput Elephantis fuit, cum lemmate: Magnanimitas. Pectus Delphinum cum lemmate; Humanitas. Manus Castoris cum lemmate;

Trebellius.

mate ; Officiositas. Pedes Vrsi cum
lemmate; Modestia. Imago fuit Herois
significans virtutes quibus vitam suam
ornare debet , ut laudi vivat immor-
tali.

Henrico Bavariæ Duci apparuit Henri-
cus Dux Bava-
quispiam in pariete scribens hæc ria.
verba: *Post Sex : Henricus moritu-
rum se existimans post dies sex , o-
mni diligentia ad mortem se præ-
paravit ; ast transactis diebus sex
cum salvus existeret , post 6 hebdo-
madas mortem imminere vereba-
tur , ideoque rursus sua disponebat,
sed nec tum mortuus : quapropter
post menses sex vitæ finem fore au-
tumans denuo paratus quasi mori-
turus ; sed & tunc evasit incolumis :
certissimè itaque post annos sex mo-
riturum se , conclusit ; Sed ecce ela-
psis annis sex in Cæsarem eligitur , &
hoc ei Elogium adscribitur: Scipsum
singulis Senariis superabat , & post
mortem identidem vivebat.*

Henric.
Sponda-
nus.

Philippus Rex Hispaniæ moriens Philip-
sic Philippum III. filium instruebat: pus Rex
Tibi hoc assequutus fastigium quod Hispan.
habui hujus etiam lecti in quo me
jam vides memineras ; hic ut cernis
subsistit omnis Mundi gloria : sic vi-

ve ut Regem non amittere se Regnum
sed commutare sentiat.

Geor-
gius
Dux
Claren-
tia.

Georgius Dux à fratre Eduardo Drexel.
Quarto Angliae Rege ob suspicio- Pro-
nem affectati Regni iussus est mori, drom.
data tamen est ei mortis optio. Ille ca. 7. 3.
suavissimam, inquit, mortem eligo,
labrumque vino Malvatico impleri
praecipit, in quod se collocans sen-
sim dulcissimum liquorem sorbendo se
submersit.

Fons
mirabi-
lis effi-
cacia.

In Insula quapiam Boguca dicta, Euse-
fons laudatur perennis & nobilissi- brius Ne-
mus, cujus aqua epota, senes jam rimb.
mortuis vicini rejuvenescunt: Qui- c. 54.
dam senex decrepitus eo se contulit
amore vitæ lotus & potus est ibi-
dem aliquot dies, resumpsitque ro-
bur virile & florens domum rediit,
uxorem iterum duxit & genuit fi-
lios. Hunc senem dicit se vidisse Petrus
Martyr.

Mauso-
laum.

Artemisia Regina, Mausolo ma- Bessant.
rito celeberrimum monumentum
exstruxit & à nomine viri Manso-
laum vocavit; Cineres verò viri
cum vino mixtos ebibit, ipsa vivum
Mariti sui sepulcrum facta.

Sepul-
tura
trium-
phalis.

Ludovicus Cortusius Jurisconsul- Drexel.
tus Patavinus ad funus suum mu- in pro-
ficos drom.

sicos 50 omnis generis conduxit: feretrum iussit ferri à 12 Virgini- bus viridi veste ornatis cum cantu læto & triumphali; centum funa- libus stipantibus comitante toto urbis clero & monachis omnibus, exceptis nigris, ne tristitiæ color læ- tiam funeris funestaret, lachrymari testamento prohibuit.

Plutar.

Menandro optimo Rege Bactrorum Menan- der Rex Bactro- rum. in Castris mortuo honorifice in ci- vitatibus omnibus parentatum est: de reliquiis ipsius vehementer pu- gnatum est & vix hac conditione pax stetit, ut singulæ civitates parte æquali cinerum ejus ablata, monu- mentum ei statuerent.

Plutar.

Dionysii Vxor & liberi contume- Diony- sii Uxor & liberi. lia prius affecti, necati sunt & cine- res eorum in mare dissipati.

Epistol. 11. ad Geront.

Hieronymus scribit se vidisse duos conjuges virum quidem, qui viginti sepelivisset Uxores: foemina vero quæ viginti duobus superstes fuisset viris; & hos matrimonium denique secum inivisse. Expectabant homi- nes avidissime, quis horum prius moreretur, sed mortua primo fœ- mina est, ergo maritus à populo totius urbis coronatus est, palmam-

que ferens manu, laureatus ante fe-
retum & omnem populum ibat,
dum uxorem terræ commendaret.

Philippus Rex Macedonia. *Philippus Macedo moriens ad Pro-Plutar-
ceres flentes & adstantes dixit hæc claud.
solandi ergo; Non moriar quia Ale-
xandrum in quo vivam, in terra re-
linquo.*

Eduardus IV. Angl. Rex. *Eduardi I V. Rex Angliæ mo-Annæ
riens cum ei Cancellarius dixisset les
an non doleret, quod tam splendida Angl.
palatia & possessiones relinquere
deberet; respondit; ostendendo fi-
lios: Ista pignora erunt mihi eburnæ
palatia, in quibus habitabo quoad-
stabunt: & possessiones meæ erunt, ex
quibus sine ullo jam labore percipiam
fructum.*

Hippocratis Ara. *Hippocrati Aram statuerunt An-
tiqui; cum inscriptione Deo Vitæ.*

Galenus Morborum Imperator. *Cum Galenus à quodam Mor- Lam-
bo lethali Antoninum Pium libe- pridus
rasset (in quo depellendo Cæsar duo-
decim gemmas hausit, quæ novem
millionibus constabant) Impera-
tor medico suum diadema dono de-
dit, dicens: Antoninus Imperator
Romanorum, Galenus Morborum.*

Vita Aris. *Maria Vngariæ Regina habuit avi- Binetui.
culam nomine Vita quæ ejus moris
est,*

est, à quo oculos avertit signum est
illum brevi moriturum; quem vero
hilariter intuetur, ei vitam longio-
rem promittit: Hujus ergo avicu-
læ oculum hæc Regina in annulo
habuit, cum inscriptione: Non gem-
nia sed Vita.

Epit.
variar.
hisor. Athenienses Regibus suis sic pre- Athen.
cabantur vitam: Vince hostes armis, ci-
ves animis, corvos annis.

Ibidem. Lacedæmones sic: Dent Tibi Dii Lace-
largam manum, longam fidem, longam damo.
vitam.

Ibidem. Veneti sic: Princeps esto tot anno- Veneti-
rum, quod subditorum.

Rinetus. Clementi VIII. Pontifici Roma- Horol.
no ab initio Papatus obtulit quidam Ho-
rologium cum inscriptione: SEM-
PER PRIMA, NUMQUAM
ULTIMA.

Epitom.
var. hist. Franci recens creatis Regibus offerere, Franci,
bant formicam, in qua scriptum: SEM-
PER SUPERSTES.

Ibidem. Lacones sic gratulabantur suis Laco-
Ducibus: Pelle mortem, pelle mor- nes.
bum.

Came-
rarius. In Terra Saracinatorum Avicula
nomine Soroactes hæc duo propria
habet: primo quod à Dominica Pas-
sionis ad Pascha nec cantet nec vo-
lites

litet sed veluti mortua extensis in crucem aliis ad ramos arborum pendeat; secundo quod sub tempus Eclipsis Luna cor ei obrigescat & oculi velut nube quadam & caligine inumbrentur.

Lamentatio. Super uno Imperatore defuncto sic *Aurelii in mortu Imperat.* lamentabantur: Vtinam aut non nasceretur, aut non moreretur.

Augustus. Augustus Imperator capta Perusia *Suetonii* in plurimos sevit: Orantibus veniam hæc unica vox occinebatur; Moricendum est.

Thracæ natos plorant; mortuos rident. Gens quæ etiam Thracibus finiti- *Herodotus.* ma, edito infante cum amicis frequentibus plorant, commemorando sibi quantas hic calamitates perferre debeat; è contra defunctum hominem cum letitia efferunt, recensentes, quam multis sit malis subductus.

Idem fecerunt Causiani, & Gethe *Stobæus.* puerperia luxerunt, funera plausu exeperunt.

Saladinus. Saladinus Ægyptiorum Regum *Anthon. p. 2. iit. 17. c. 9.* maximus, cum totum Orientem subjugasset, Occidentem terruisset, Asiam domuisset, totum denique Orbem concussisset, ut morti se jam vicinum vidit, mandavit ut statim

tim ac spiritum exhalasset, tunica interior per omnes civitatis rivos in hasta circumduceretur & a præcone alta voce inclamaretur: Saladinus Orientes flagellum, Asia Dominus, omnium populorum terror, ex omnibus suis victoriis in bello partis, tandem Regine Morti cecidens, nihil secum defert, nisi unicum hoc indusium quo in sepulcro operitur.

Plutar. Xerxes innumerabiles militum co-
in vita. Xerx. pias collegerat, quas cum lustrantibus di causa in verticem montis secutulusset, lachrymis obortis suspirans dixit: centum abhinc annis nullus omnino superstes erit, omnes in cinerem redigentur.

Marl. Philippus Macedo cum palestram Philip-
in qua Greci luctabantur, ingressus pus-
esset, & inter luctandum ad terram prolaberetur, jacentis sui corporis imaginem, in arena expressam videns & quam parum loci occuparet, considerans, jocando incepit dicere: O quam minimam terræ partem, natura sortiti, orbem appetimus Viversum!

Brachmani cum ab Alexandro Brach-
petiissent donum immortalitatis, ipse mani-
vero

vero respondisset; rem prorsus filii impossibilem postulatis, quia & ipse mortalium sum, tunc protinus adjecerunt, cur ergo tam insana regnandi libidine flagras, ac si morti nuncquam tributum soluturus.

Pictores ut Mortis naturam exprimerent, illam proponunt oculis hominum nudam, lumine cassam, auribus carentem & falce armatam: Nudam quidem, ut doceant mortales, quod hinc nudi exire debeant: Cur lumine captam? quod obvia nimirum quæque ad terram prosterminat. Auribus caret, quia clamoribus non flebitur, lacrimis non moveatur, & ad preces humanas veluti rigida rupes surdescit: Hinc à Pericle Atheniensium Duce Atropos (inexorabilis) nominatur: Porro quid per falcem, quam feralis hæc Megæra manibus vibrat? quoniam mors omnia Solo æquat.

Est commune mori, mors nulli parcat honori

Debilis & fortis, veniunt ad funera mortis.

Gregorius Navigantibus simili-
 Gregor. lem facit mortalium vitam, vi-
 dentur enim homines quiescere
 loco.

Naviganti
 similis
 vita no-
 stra.

loco, & opinantur arbores, a-
gros, scopulos moveri, at non sic;
navis iter agit, cætera neutiquam mo-
ventur.

Mar-
lian.

Aspasia Atheniensium Ducis Pe- Aspasia
riclis Vxor, cum in hortulo colle-gravi-
gisset botrum valde acerbum, dixit da.
Vinitor: Vvam habes hinc inde ipsa
maturitate maturiorem & acio-
rem colligis? tunc ipsa protinus re-
spondit; P R E G N A N T I U M
M O S E S T: Applica; Mortis hoc
proprium esse ingenium, uvam sæpe
maturam non tangit sed acerbio-
rem colligit.

Stultos Agrigentinos antiquitas Agri-
nominavit, de quibus dicitur: Agri- gentinã
gentini epulantur ut cras morituri, edi- stulti,
ficant ut semper victuri.

Campof.
l. 8.

Alphonsus Dux Calabriae Eduar- Al-
do filio suo dedit in aureo clypeo Zo-phon-
diacum talem, in quo quatuor ani- sus filia
malia picta erant: Primum erat cly-
Cervus cum inscriptione; D E U M peum
T I M E. (Cervus timet tonitrua & dat.
fulmina.) Secundum erat Ciconia
cum inscriptione; P A R E N T E S
R E V E R E R E. (Ciconia senes pa-
rentes dorso suo portat ac nutrit:)
Tertium erat testudo cum inscri-

ptione ; DOMUM PROCURA ;
 Testudo domum suam semper
 portat secum ; *Quartum erat Delphi-*
nus cum inscriptione ; OFFICIIS
 VACA. Delphinus alios pisces sibi
 conciliat benefaciendo, non nocen-
 do : nautas præmonet saltu suo &
 lusu cum tempestas imminet, mer-
 gentes tergo portat : *Super omnia*
hoc lemma fuit: CELER VIRTU-
TIS CURSUS. Id est, sic cito se-
 nescere possumus & longam vitam
 vivere.

QUÆSTIO III.

*Quomodo Epitaphia construenda
 sint & sepulcrorum inscriptiones.*

Epita-
 phium
 quid?

*Epitaphium est Oratio sive prosa
 sive ligata in defunctorum sepul-*
cris scribi solita vel vexillis super se-
pulcra pendentibus : Debet conti-
nere nomen mortui, genus mor-
tis, gentis, familiæ & factorum præ-
cipuorum brevem commemora-
tionem. Suprà inscriptionem com-
muniter hæc verba ponuntur, DE O-
O. M. vel ÆTERNITATI : In-
fra verò ponuntur nomina eorum,
qui defuncto Epitaphium posuerunt.

Epi-

Epitaphia alia sunt iocosa, alia seria. Variis modis scribuntur. Aliquando enim simpliciter narratur, quis hic sepultus sit & qualis fuerit. Aliquando ipse mortuus inducitur de se loquens cum Viatore aut Lectore. Aliquando ipsum marmor aut saxum loquitur de eo quem tegit: Interdum instrumenta loquentia inducuntur, quæ defunctorum tumulis aut insculpuntur aut adpinguntur. Solebant autem antiquitus singulis sua instrumenta apponi v. g. *Pastori baculus; Nautis remus; Agricolis aratrum; militibus framea; Venatoribus falco aut canis; Ceteris cetera.* Modernis verò temporibus stemmata imprimuntur aut Symbola tumulis v. g. *Ducibus; Aquila vel Leones; Sacerdotibus claves; Oratoribus Fulmen; Poetis Cygnus; Ergo mos est ut interdum aliquod instrumentum loquatur v. g. Framea sic:*

ACUTA FUI OLIM FRAMEA
 Sed nunc ad mortis saxum habetata sum
 Fulgebam olim splendore Martio
 Ibi, &c.

At nunc rubigine Lethi corrodor,
 Timebat me Hostis
 Sed quamdiu me brachium Domini N
 agitabat.

Jam cum Domino fessa Bello &
 Victoriis

Hic quiesco &c.

Interdum ponitur supra tumu-
 lum pictura tantum seu Symbolum
 aliquod cum Elogio, seu acuta sen-
 tentiola. v. g. *Si Regis cuiuspiam A-*
morem in subditos velles depingere :
Symbolum hoc serviret , Pelicanus
sanguine pullos suos fovens , cum Elo-
 gio : PRO LEGE ET GREGE.
 Vel *Aquila expansis Alis* cum Epi-
 graphe; SUB UMBRA ALARUM
 MEARUM. Vel *Leo apertis ocu-*
lis dormiens cum lemmate ; NON
 DORMIVIT QUI CUSTO-
 DIVIT.

Adverte autem, summè curan-
 dum esse ut *Epitaphia* & *Inscriptio-*

Pars II. Cap. VII. Quæst. III. 349
nes sive tumulorum sive vexillo-
rum abundant doctrinis & senten-
tiis moralibus. Sed omnia melius in
exemplis videbuntur.

E X E M P L A.

Quæris Viator quis sub hoc Marmore
tectus jaceat?

Homo, ut Tu mortalis,
Qui sic Patriæ vixit,
Ut eum vixisse non pœniteat:

Tu

Manibus ejus bene precare
Salutis tuæ non immemor:
Vive & Vale!

A L I U D.

Hic decumbo Viator
Vide quid sum,
Fui quod es,
Eris quod sum;
Vale.

A L I U D.

Mortales cum simus,
Quid futura dies nobis vehat
nescimus;
Johannes mihi nomen est,

Artis Oratoriae

Cognomen N.

Annis vixi XVI.

In palæstra literaria exegi VIII.

Virtuti litavi;

Integritati sacrificavi;

Partenius Parteniæ vixi;

Et Ecce:

In vernanti ætate morior!

O me vel ipsæ Musæ,

Vel Fata,

Vel Amici,

Vel Parentes

Flete!

*Ex deliciis Orbis hæc sint.**Francisci Pacini.**Inveni portum, Spes & Fortuna valet**Nil mihi vobiscum est, ludite nunc alios;**Hospes eram Mundo, per Mundum semper**eundo;**Nunc suprema dies fit mihi summa quies.**Angeli Politiani.**Politianus in hoc tumultu jacet Angelus; Unum*
Qui Caput, & linguas (res nova) tres
habuit.

Iocosum in Vespian, litigiosam
Vetulam.

Tres habuit furias quondam, sed Vespia Manes
Ut petiit, furias quatuor Orcus habet.

Et Poëta cujusdam in Pium V. Ponti-
ficem Rom.

Papa Pius Quintus moritur! res mira tot
inter

Pontifices, tantum quinque fuisse pios.
Silvii Palladii.

Fui,
Non sum
Estis,
Non Eritis;
Silvius Palladius
Qui

Ut moriens viveret
Vixit ut moriturus.

A L I U D P R O

Juvene

Heu! Heu!

Hic ante annos Juvenis jaceo
Morti ludibrium,
Fratri Funus,

Artis Oratoris

Patri mæror,
 Matri lacruma,
 Musis luctus,
 Juvenibus exemplum,
 Senibus suspirium,
 Mihi tabum, Cinis, Nihil:
 Deo quid?
 Ah Viator cur rogas?
 Eheu!

Jam audio quod timeo,

Quod Spero

Tu cras Scies,

Curiose Civis abi,

Saladini Egyptiorum Regis.

*Floruit in toto, qui Rex Oriente potenter,
 Nunc jacet; ex tantis quid tulit? Ecce
 nihil!*

Principis Poëtarum Virgîlii Epitaphium quod
 morti vicinus sibi erexit, ad libros respiciens
 suos quos conscripserat, De Bucolicis, de Geor-
 gicis & Aeneidos.

*Pastor, Arator, Eques, pavi, colui, superavi,
 Capras, Rura, Hostes, fronde, ligone, manu;
 De Capris pastis, de Rure sato, Hoste subacto,
 Nec Lac, nec segetes, spolia nulla tuli.*

Epitaphium pro Petro Comestore apud
Sanctum Victorem Parisiis, cum
hac inscriptione.

*Petrus eram quem petra tegit, dictusque
Comestor.*

*Nunc comedor nimis; Et docui, nec cesso docere
Mortuus; ut discat qui me videt intumula-
tum;*

*Quod sumus, iste fuit, erimus quandoque quod
hic est.*

Apud Cajetam in sepulcro marmoreo hæc
inscripta reperiuntur Scipioni
Aphricano.

*Devicto Annibale, captâ Carthagine, &
aucto.*

*Imperio, hos cineres marmore tectus habes,
Cui non Europa, non obstitit Africa quondam
Respice res hominum, quam brevis urna
premit.*

Franciscus Petrarcha, personam filii agens
eum deplorat hoc Epitaphio.

*Vix Mundi Novus Hospes eram viteque vo-
lantis*

attigeram tenero limina dura pede;

*Franciscus genitor, genitrix Francisca se-
quutus*

hos, de fonte sacro nomen idem tenui:

Infans formosus, solamen dulce Parentum.

hinc dolor, hoc uno fors mea leta minus:
 Cetera sum felix, & vera gaudia vite
 nactus, & aeternæ tam cito, tam facile.
 Sol bis, Luna quater flexum peragraverat
 Orbem,
 obvia Mors, fallor obvia vita fuit:
 Me Venetum terris dedit Vrbs, rapuitque
 Papia.
 nec queror, hinc Cælo restituendus eram.

ALIA RECENTIORA.

SIGISMUNDI III

Poloniæ Regis.

Æternitati

Sigismundus III.

Suæcis à Natura, Polonis à libera popu-
 lorum suffragatione

Utrisque à DEO Datus Rex

Joanne Sueco & Catharina Jagellonia

Hoc est

è vetustissimo hinc Gothorum, inde
 Polonorum utrinque

Regio sanguine:

Flos Europæ Nobilitatis.

Natus

A Patre Regum sapientissimo Regnandi

A Matre Fœminarum piissima,
Deum colendi artes edoctus:

Ita vixit ut

Regnare

Ita Regnavit

Ut vivere eum diutissime Reipubl. in-
terfuerit.

Regnavit à pueritia,

Vixit ad Senium,

Semper bonus supra suorum vota

Semper felix

Supra sua merita &c.

Bello invictus, Victoria mitis,

Pace justus:

Nihil umquam magis timuit quam bel-
lorum causas:

Nihil minus quam eventa;

Bellavit sæpe, vicit semper, triumphavit
numquam,

Quod diceret

Regum rationes ita demum constare, si

illis opus & Labor, Reip. merces

& fructus, Soli Deo Gloria &

honor sua cuique redderentur, &c.

Vixit

An

Artis Oratoriae

Annis LXVI,

Quod Regum non multi,

Regnavit XLIV,

Quod pauci

Ubique inculpatus & propria sua
laude innocens, quod vix alius.

Fama cane,

Livor file,

Posteritas mirare!

Ego magnas Manes veneratus
similes Orbi terrarum Reges precor,
& ab eo N. N. Lacrumans.*Constantia Regina Poloniae*

D. O. M.

Serenissima Regina Poloniae

Constantia

Ferdinandi I. Imperatoris Optimi Neptis
Caroli Archiducis Austr. & Mariae Du-
cis Bavariae FiliaFerdinandi Caesaris semper Augusti
soror

Seren. & Potent. Pol. & Succ. Regis

Sigismundi III

Conjux

Mortalitatis suae exuvias

ad Dei Judicis usque adventum hic
deposuit:

Joan. Casimirum, Joan. Albertum, Ca-
rolum Ferdinandum, Alex. Carolum,

Annam Catharinam,

Lectissimos Principes

foecunda boni publici Mater reliquit
Cœlo autem foecunditatis suæ partem
filium & filiam consecravit, &c.

Inopinato mortis casu

Conjux Regem

Mater Principes

Regina Regnum

totam Christianitatem piissima Princeps
in mœrore reliquit.

Varsaviæ X. Julii Anno salutis

reparatæ MDCCCXXXI.

Ætatis XLIV.

Conjugii XXIV.

ALEXANDRI CAROLI

PRINCIPIS.

D. T. O. M.

Hic

Primævo in flore raptus

Flos

Flos ille Principum
 Alexander Carolus Poloniæ & Sueciæ
 Princeps
 Sigismundi III & Constantiæ Poloniæ
 & Succ. Regum filius
 Vladislai IV. Pol. & Suec. Regis Frater
 tot Cæsarum tot Regum germen,
 mortales ævi flores, mortales exuvias
 deposuit;
 Ille Alexander
 Sanguine, Indole, expectatione
 Magnus;
 Et ipsa expectatione Major
 Alexandro illi Magno, sed innocenti si-
 millimus
 Ea jam Indoles, is Animus præcursor
 ætatis
 In moribus, in factis, in consiliis, emi-
 cuit, eminuit
 quo jam Regnis, quo spei publicæ
 non Domi tantum, sed foris placuit.
 Qui dum Christiani Orbis florentio-
 res partes inter stuporem & amorem
 magnus hospes lustrat,
 Repente ad Arma & bellum contra
 Chri-

Christiani Orbis Hostem

Pro Religione, pro Patria properavit,
rediit:

Huc studia, huc vota omnia præparabat.
Intercessit Pax, accessit Morbus, succes-
sit heu Mors!

Sed nihil laudi, nihil gloriæ decessit.
Respexisset Vota Cœlum, Animum-
que coronavit,

XIII Kalendas Decembris

ANNO

ÆTATIS XX.

CHRISTI MDCCXXXIV.

Regnantis

Vladislai Fratris III.

Walensteinii Mibus

Hanc nec molem, nec Pyramidem, nec
Sepulchrum, sed exiguam Ruderum
struem

ne despicias

Viator;

Quam ingentis machinæ ruinam
Ipsemet Jupiter Germanicus exhorrescit.

Gigantem tegit,

Qualem, terram Parentem

irâ Deorum irritatam
 extremum Encelado fratrem
 peperisse dicas ;

Hunc

ex claris quidem sed modicè fastigiatis
 penatibus
 ea fors suscepit ,

Quæ ligones sceptris vel gaudet vel
 audet æquare

quæ ex Pastoribus facit Heroës.

Novum Herculem dixisses genitum,
 nisi ille serpentes in ipsis cunabulis ne-
 casset, ut monstris interficiendis adul-
 tus assuesceret ;

Hic

ab incunabulis malos Genios fovisset
 à quibus aliquando monstris interfice-
 retur.

Jamque ita ex reverat,
 ut ipsum Jovem suam prolem agnosce-
 re credidisses ;

Ille

Supremus bellorum Minister
 Summus Imperii Administrator
 Olympum solus sustinere videbatur.

Cur

Cur autem in tanto culmine non vali-
de steterit, quæris?

Ambitionis turbo eum dejecit

Siquidem non ipse, Sed fortuna fatigata
dum majus quod sibi parabat pondus,
levis illa, detrectat

Degeneres Ortus prodidit

& ex filio Jovis

Rebellem indicavit,

Ut quem simulata fides evexerat

âperta perfidia deprimeret:

Relligionis sacra polluere,

Imperii Majestatem evertere,

tot Regum, tot Cæsarum ipsique pene

Cœlo cognatum sanguinem innoxium
profundere,

Omnia superbo pede calcare

Regem se facere

Sacrilegus moliebatur:

Verum

Moles tanti furore ignis ante

tempus disjecta,

Molito rem ipsum egit in Cineres.

Sic Imperia iisdem quibus parta sunt

artibus, amittuntur.

Q

Tu

Tu
antequam abeas
Lapillum saltem congerere ne graveris
Ut in Gigantis olim excrescat tumulum,
qui Gigantis nunc operit ausus.

CAPUT VIII.

De Oratione Natalitia.

Duplex Oratio Natalis esse so-
let: Una est qua gratulamur
Parentibus felicem filii aut filiae na-
talem. Altera est qua Natalem ali-
cujus in recursu anni recolimus, ei-
demque ipsi gratulamur. De utra-
que breviter.

QUESTIO I.

Quomodo construitur Oratio in qua
Prolem natam Parentibus gratula-
mur.

Oratio
Natali-
tia ad
Paren-
tes
Prolis.

Primo, præmitti solet aliquis dis-
cursus, aut de Parentum felicitate,
qui familiae suæ fulcrâ aut decora
in liberis accipiunt: aut de felici
successu Amicorum: aut de consue-
tudine gentium aut alia Historia ad
rem accommodata. Præsertim ta-
men hi discursus formari solent, ex

occasione aliqua interveniente temporis, loci, personæ, vel aliarum circumstantiarum. *Secundo*, explicentur causæ lætitiæ propter quas parentes & amici gaudere debent, ut, quod hoc modo familiæ fulciantur, Majorum gloria propagetur & optata nobis per posteros nominis æternitas occupetur, &c. *Tertio*, Omina & auguria fiunt de Infantis felicitate, de valetudine bona, de genere vitæ: & hic laudes tractari Majorum possunt, quos scilicet infans imitabitur, & à quorum virtutibus nunc lucem & nobilitatem accipit. *Quarto*, fiunt appreciationes, ut hæc omnia impleantur quæ spe sunt concepta. *Quinto*, si Patrimus Orationem dicit, gratias agit Parentibus quod singulari ratione ad hujus lætitiæ sensum se admiserint: seque illis & Infanti ad Obsequia offert.

P R A X I S.

Semper ego risu dignam existimavi lacrumandi eorum consuetudinem, quibus suorum natales indictis plorationibus excidere, in frequenti amicorum collegio nimio-

pere relligiosum fuit N N. Stolidi certe Mortales, aut ne mortales quidem, si rationis in hoc opere & naturæ injuriam rite contempleremur: Vel enim se natos deslere debebant, vel plenissimo invidiæ ausu velle soli vivere & secum universam humani generis OEconomiam extinguere. Nam ut ut verum sit, etiam quotidiano experientiæ calculo, hominem fortunæ adversarium & calamitatū nasci; numquid ita fuerunt in rerum natura hospites aut plumbei sensus, ut ad Virtutem homines creari nesciverint: Virtus verò cum fortuna litigare debet, si vera est, ut triumphet & inter adversa debet clarescere. Non frangunt hominem sinistra, sed firmant; sicut Nebulæ Solem non foedant sed commendant. Ignaviæ igitur militare voluerunt illi & voluptatem in stipendium mereri, non vitam velut arenam ingredi, in qua fortia agere & pati generosorum est hereditas. Sed ut ut sit, sanioribus saltem voluissim oculis hæ nationes hominis vitam inspexissent, didicissent utique filium personam patris, vocem patris, animum patris, simulacrum

crum patris nasci, in familia ornamentum, decus Amicorum, senectutis fulcrum, ærumnarum lenimen, Reipubl. præsidium, Ecclesiæ tutelam, Cœli incrementum. Quid vero istorum tantam lacrumis materiam suggerit? meliori nos disciplina imbuti, hodierna die & animis exultamus & nobis nostrisque Parentibus gratulamur; cum singulari Authoris naturæ beneficio; nos votorum vestrorum terminum, in senectute & ærumnis anchoram, nos amici commune solatium, illustri familia incrementum, Respub. civem & præsidium, gloria & immortalitas clientem, in hoc recens nato filio attigerimus. Prælagit augur animus omnia summa de pavulo, nec infirma spes dicere jubet, fortunatissimam prolem, à Majorum suorū vestraque inprimis, qua dignitate, qua morum candore, qua virtutū frequentia, qua nominis & honorum sublimitate, ne utinam discessuram. Vrent eum arcanae quæ in Majorum cineribus latent faces, quæ etiam tunc cum cogitantur, quasi manu admoverentur; inflammant. Vocabit in sui ho-

noris vestigium Dominus N. vocabit &c. (Hic laudentur Majores) vocabunt alii; & quem generis nati sunt, virtutis etiam avitæ heredem volent nancisci. Quemadmodum enim non omnis Arbor cydoniis malis rubet, nec quilibet fons Nilum fundit. Ita non exiguum est fortunæ ad Virtutes præsidium illustri venisse origine.

Est præterea quædam ad honestæ vitæ prosecutionem in venis nobilibus lex, quæ magnos Spiritus suppetat, semperque velut igniculis urit, & tamquam admotis calcaribus excitat, nec degenerem esse sinit. Sic hunc parvulum olim *Themistoclem* non unus *Miltiades* in æmulos ausus animabit. Interim cresce beatè Infans, Deo regente & ducente, tenero solidare corpusculo, & cresce in virum fortem fortium sanguis, hauri ex institutione te digna nobiles Spiritus, æmulos indue Majoribus mores; Avorum Parentumque imago virtutes repræsentet, meritis in Deum, in Patriam, in tuos auctus & dives ad sublimes conscende dignitates. Denique non nisi fessus annis & meritis commune mortali-

Pars II. Cap. VII. Quest. I. 367
litatis tributum persolve. Dixi
Quod si aliquis brevius dicere
volet, omisso discursu longiori, di-
cat tantum, gaudendum esse, quod
Proles spei bonæ & sanguinis nata
sit; enumeretque ornamenta quæ à
Parentibus & Majoribus recens Na-
tus accipit: Denique apprecetur In-
fanti fausta omnia & longam salu-
tem.

P R A X I S.

Si quando hodierna certe luce
pignore vobis dato, vota vestra pro-
bârunt superi, felicissimi Parentes;
hæres sanguinis & virtutis vestræ
vobis in votis fuit. annuit Cœlum
votis: infudit suam vitam vestro
filio. Vos ei virtutem avitam infu-
distis & ad gloriam morumque in-
sevistis cupiditatem. Non denega-
stis ei hanc natalem fortunam, quam
Neronis Pater & Agrippina filio suo
subtraxit: Cum enim Amici ei Na-
talem Augustum filii sui gratula-
rentur cum gemitu respondit: Nihil
ex se & Agrippina nisi detestabile
nasci potuisse. A vobis longe ma-
jora beneficia vester natus accepit,
qui in virtutem vestram genitus, in

hæreditatem sanguinis & dotium à vobis admissus est. Jam in sinu er- go geritis, quod olim in votis fere- batis; expectationem vestram im- plexerunt Cœli: Superest ut adole- scant feliciter spes vestræ, obsidem- que favoris in vos sui diutissime nu- trant! Dixi.

QUESTIO II.

Quomodo construitur Oratio in qua respondetur à Parentibus Gratulationi Natalitiæ.

Re- sponso- ria ad Pat.

Primo, solet etiam adhiberi ali- quis discursus per modum accessus. Secundo, Gratia aguntur pro adfe- ctu & appreciationibus, optaturque ut ea eveniant. Tertio, Merita & laudes modice extenuantur. Quarto, petitur Continuatio benevolentia inchoata. Quinto, Gratia aguntur illi qui Patrem pueri egit in Bapti- smo: optaturque ut puer mature- scat ad ejus & reliquorum hospitem obsequia.

P R A X I S.

Resp. ad Na- tal. Grat.

Si quemadmodum in magnis domibus vestibula ulteriorem or- natum promittunt, ita natalis dies cete-

ceterorum dierum velut janua, reliquæ ætatis certissimum foret augurium, fortunatissimam prolem ex DEI munere recens natam arbitrarer, ultroque parens virtutis ac Cæli filium venerarer. Sed ab Occasum diem commendare jubemur; ceterum ab ortu inter meridiem & vesperum spectuque fluctuare, ne tempestas expectationem eripiat; dedecorant enim (ut Lyricus canit) bene nata culpa; & usitato Græcorum circumfertur proverbio, etiam Heroum filios plerumque noxas nasci. Utinam votis N. N. vestris subscribant fata & desideriiis, ducatque & animet in Majorum vestigia nobilis Genius; fiatque non quidquid calcaverit rosa, sed quid egerit Reipubl. gloria, Parentum lætitia, amicorum solatium, familiæ ornamentum. Sed vestrum comprimis N. N. in obsequium adolescat, nobilemque hujus diei benevolentiam, quem secundo natalem lætitiæ fecistis, multis maturisque officiis compenset. Quam quidem felicitatem quia infans non agnoscit, Ego vicaria gratitudine immortales gratias habeo, meque simul meosque

æterno favori Vestro N.N. consecratos esse, unice exopto! Dixi.

De alia natali, quam in recursu anni recolimus, non est quod dicamus; eo quod hæc Oratio proprie ad Gratulatoriam spectet, in eaque nihil fiat, nisi quod gaudii Causæ coacerventur, ex laude ejus, cujus natalis dies est. Deniq; diuturnæ incolumitatis & prosperitatis apprecatio additur. Sed de his paulo post.

SENTENTIÆ

Huic Materię servientes.

Corona Senum Filii eorum.

Prov.

Matrimonii flores liberi sunt, quos
quidem carnalium pratorum Divinus
colligit Agricola.

17.v.6
Clem.

Alex-
andri-
nus.

Letitia patris, filius sapiens.

Nihil est tam honorificum pueris,
quam bono & honesto parente esse
natum.

Menan-
der.

Erip.

Rapitur ad similitudinem suorum
excellens quæque natura.

Fortes creantur fortibus & bonis, est Horat.
in juvenis, est in equis patrum vir-
tus, nec imbellem feroces progenerant
Æquile columban.

Aurei Patres sepe filios reliquerunt
plumbeos.

Aratus.

Acc-

Acetum vini filius.

Ex ovo albo sepe nigri pulli prod-
eunt.

E spinis Rose prodeunt.

Filii sunt dulcedo amarissima & fel
melle circumlitum.

Habes filios? habes & unde virus
doleas & mortuus agnoscaris: habes in
quibus vivas, & in quibus sepe mo-
riaris.

Idem. Magnum & dulce solatium Patri
filius sed sollicitum & grave.

Chryso- Magnam depositum habent paren-
stom. tes filios suos.

Senec. Boni vini & boni viri origo non est
inquirenda.

Verinus. Et verbo & facto parvis sit regula
natis.

Optima sitque omni tempore nor-
ma Pater.

Cicero. Qui non recte instituunt atque edu-
cant liberos, non solum liberis sed &
Reipubl. faciunt injuriam.

Arist. Nemo glorietur quod magne urbis
sit, sed quod sit dignus magna & illu-
stri Patria.

Livius. Liberis nihil est carius humano
generi.

Senec. Tam non admiror si omnia nos à
Epist. I. prima pueritia mala sequuntur, in-
ter

ter execrationes parentum crevimus.

Contemptum Tibi omnium opto, Idem. quorum tibi parentes copiam optaverunt.

EXEMPLA ET ALIA

Supellex.

- In Sacris literis vocatur filius
- Ben. Ben, id est, ut ait *Bineda* Domus seu palatium Parentum.
- Salomon. Salomon à matre vocabatur filius *Prev.* votorum.
- Filii. In jure filius vocatur persona *Pa-* *divers.* tris, vox patris, corpus patris. Alii vovuncup. cant filium animum patris.
- Nazarus vocat imaginem seu simulacrum patris. *In Pa-* *neg.*
- Carthagin. Votum erat Carthaginensium, *Const.* quo precabantur Deo, ut Romani *Marcell.* aut improbi aut melesani nascerentur.
- Helias. Helias cum esset nasciturus, Pater ejus vidit illum ab Angelis niveis salutari, & igne tamquam fasciis involvi & flamma ignis tamquam cibo nutriri : Hierosolymam ergo profectus nunciavit Sacerdotibus visum, & dictum ei fuit ne timeret, *Derolis.* *Ep. Tyr.* *in Synopsi.* *nasci-*

Pars II. Cap. VIII. Quest. II. 373
nasciturum filium qui in luce habitabit
igneque & gladio vindicabit
Israël.

Salianus. Cum *Ester* nata esset, *Philomela Ester.*
in cubiculum involavit, in cunisque
sedens suavissime aliquandiu ce-
cinit.

Appianus lib. 8. Apud *Iones* statuæ erant, quæ statuæ
prætereuntes salutabant dicendo: loquêt.
Salve, responde. Cum nascimur nos
maiores nostri salutant sed ut re-
spondeamus volunt, virtuti eorum,
non ore sed more.

Causin. Locus Sepulturæ *Orphei* produ- *Orphei*
cit *Luscinias* excellentes cantu super *Sepul-*
omnes alias. Sic ubi nascaris in- *tura.*
terest.

Annal. Angl. 3. In *Emigildis Regine Scotiæ* cunis *Annus,*
apparuit annulus miræ pulchritudi-
nis & magnitudinis, cum inscriptio-
ne: *Mater Regum, filia Regum, Regina*
Regum.

Iustin. *Zoroastes* ridens natus est, in præ- *Zoroa-*
sagium magnæ Indolis. *stes.*

Venerem etiam ridentem natam *Venus.*
fabulantur *Poëtæ.*

Livius. 1. *Curius Dentatus* natus est cum *Curius*
dentibus & inde nomen traxit. *Dentat.*

Volateranus lib. 14. *Fabius Ambustus* dictus erat, *Fabius.*
quod ipsi adhuc *Adolescenti* fulmen

nares ambussisset. Dicitur est etiam
pullus Iovis, quasi dilectus ab eodem.

- Hercul.** *Hercules* tener adhuc & lactens *Nat. Comes.*
angues manu elisit, sic jam infantu-
lus indolem futuri roboris dedit.
- Plato.** *Plato* cum positus esset in myr-
teto examen apum ori ejus insedit.
- Stesich.** In ore *Stesichori* Poetae infantis *Alia-*
dicitur *Luscina* consedisse. *nus.*
- Pindar.** Eadem in *Pindari* dormientis *Plin.*
ore mellificarunt. praesagium fuit *lib. 10.*
mellifui sermonis.
- Semi-** *Semiramis* infans, expositus diu *Dirid.*
iramis, educata est ab avibus. alii dicunt *Sic l. 8.*
nutritam esse à *Columba* cujus, et-
iam nomen habet ex *Syriaca*.
- Cajus** In *Caji Marii* pueri sinu repertae *Sabell.*
Marius. sunt septem *Aquila*, quod erat si- *c. 1. 9.*
gnum septies cum *Consulem* futu-
rum.
- Aurel** *Aurelianum* infantem, ortum *Idem.*
humili genere *Aquila* ex cunis ra-
puit & in propinquam aulam depo-
suit.
- Hieron.** *Hieronem Syracusanum* expositum *Iustinus*
apes in Sylvis aluerunt: fuit is postea *lib. 9.*
Rex Siciliae.
- Ser-** *Servius Tullius* visus est dormiens *Halicar.*
vius, habere caput ardens, flamma circa *Dionys.*
tempora serpente.

Fulgos. *Socrates instituturus Platonem pue-* Socrat.
lib. I. & rum, visus est sibi Cygnum videre de Pla-
Læer- è gremio suo egredientem, qui can- tone.
tius, tu orbem terrarum impleret.

Fulgos. *Philippus Macedo visus est sibi per* Philip-
somnia in imprimere Sigillum in pus,
quo erat forma Leonis. Natus est
ei deinde *Alexander Leoni par ma-*
gnanimitate.

Sabell. *Olympias Mater Alexandri puta-* Olymp.
lib. 9. bat se fulmen gerere in utero.

Plutarc. Cum *Alexander* nasceretur duæ Aquilæ super palatium sedebant & la.
una ad Orientem, altera ad Occi-
dentem avolavit.

Al. ob *Octavii Cesaris Augusti mater* Mater
Alex. somniavit sua viscera in sublime fer- Octa-
lib. 3. ri & in totum Orbem diffundi: Item vii.
se Solem peperisse; unde cum natus
esset *Octavius* summum illi Impe-
rium prædixit.

Cicero somniavit quod *Iupiter* au- Cicero
rea catena *Octavium* Cælo dimitte- de
ret ad portam *Capitolii* & postea fla- Octa-
gellum illi daret, & revera triumvi- vio.
ratus illius fuit flagellum insolentis
nobilitatis.

Fulgos. *Rustica* quedam in *Britannia* Rusti-
lib. I. somniavit ex utero suo egressam ca,
Lunam quæ totam illustraret Bri-
tan-

tanniam, genuit deinde puellam,
quæ peperit *Alestunum Regem Bri-*
tannorum.

Hecuba. *Hecuba* visa est sibi per quietem *Sabell-*
facem eniti; natus est ergo *Paris*, qui
Troja exitialis fax fuit.

Astya- *Astya* ges somniavit ex se vitem *Idem.*
ges, enatam quæ magnam terrarum par-
Avus tem inumbraret: Nata ei postea filia
Cyri. quæ mater fuit *Cyri Potentissimi Per-*
sarum Medorumque Regis.

Agari- *Agarista Xantippi Vxor* visa est *Plutar-*
sta *Le-* in somniis Leonem parere & pepe-
siclis. rit *Periclem.*
Mat.

Lustina. *Iustus Patricius Romanus* somnia- *Fulgos.*
vit ex se egressam purpuram, ge-
nuit ergo filiam *Lustinam*, quæ in
uxorem à *Valentiniano Imperatore* est
accepta.

MOS ANTIQUORUM CIRCA

Natalitia.

Infans Mos fuit antiquis ut infantes sta- *Maero-*
in Ter- tim in Terram deponerent: *Terram* *lins.*
ram de- enim *Deam Opem* esse; ejus igitur
pos. implorabant auxilium ut pia ali-
menta subministraret infanti: Se-
dentes autem parentes vota concipi-

pie-

piebant & terram de industria tan-
gebant.

Solebant etiam puerum natum ^{Super}
super Clypeum locare: unde *Cla-* ^{Cly-}
dianus de Honorio; *Reptasti per scu-* ^{peim.}
pa puer.

Lacedemonii etiam in Clypeos
exponebant infantes: forte ut eun-
dem locum nascens puer haberet,
quem moriturus; nam iidem & su-
per clypeos sepeliebant: Ideo Matres
Lacænae filiis suis ituris ad bellum
Clypeos porrigebant dicendo: *Aut*
cum hoc, aut in hoc. *Supple; redi.*

Herodo-
tus.

Lacæ-
nae Ma-
tres.

Theatr.
vit. hu-
man.

Infans ortus die quinto circa eadem ^{Infan-}
ferebatur curriculo, & tunc ei mitte- ^{tibus}
bantur munera, præsertim autem ^{Polyp-}
Polypi dat rationem *Lysias*; quia in- ^{pus of-}
fens veluti *Polypus* est, talis enim & ^{fertur}
evadit quales ii sunt, cum quibus est ^{& cus,}
assiduo.

Est autem Polypus piscis, qui
eius rei, cui se applicat colorem in-
duit.

Herodo-
tus.

Thracæ infantem circumfede- ^{Thra-}
bant cum propinquis & lacruma- ^{ces.}
bantur, narrabantque ei omnia, quæ
erat passurus: mortuum verò cum
lætitia sepeliebant, narrantes sibi,
quæ mala evasisset.

Re-

Apud *Romani* singulis annis re Colebant *Rofinus*
 Romanos *diem Natalem*, unde feſta dicta *Ge-* *lib. 2.*
 ſta di- *nethlia*; & carmen quod tunc de- *Antiq.*
 ſta Ge- cantabatur dictum eſt *Genethliacum*.
 nethlia. Hunc diem feliciffimum habebant,
 dona ſibi invicem mittebant: ſan-
 guine eodem die abſtinebant, ne
 eum diem, quem ipſi accepiffent,
 aliis demerent. Munus etiam *anni-*
verſario Genio ſolvebant.

Vulca- *Vulcano* non arriferunt parentes *Varro*.
nus. (ſolebant enim pueris arridere) ideo
 nec *Iupiter* illum eſt *Menſa* digna-
 tus, nec cubili.

Genita Ad *Genitam Manam* ſuſcipieba- *Rofin.*
Mana. tur votum, ne quis *Domi* naſceretur *ſed eni-*
 probus, & credebantur eum nequiſ- *cle: in*
 ſimum fore, cui hæc *Naſcenti* adſti- *Quaſt.*
 tiſſet. *Plur.*

Parca. *Parca* colebantur inter *Natales*,
 ne ſtamen vitæ cito abrumperent &
 ut candidi & aurei velleris horas,
 hoc eſt, felices nerent: Dictæ ſunt à
 parcendo quia nemini parcut.

Brach- *Brachmanes* edito infante facie- *Alex.*
manes. bant conſilium & ex membris judi- *ab A-*
 cabant cujus eſſet indoles, & ſi ea *lexan-*
 placebat, dabatur diſciplinis infor- *dro l. 2.*
 mandis, ſin minus occidebatur.

Pucii, quamprimum cum lacte *Varro*.

trans-

transferebantur, consecrabantur
Deabus, *Edue, Potine, & Cuba*; Scili-

Edue,
Potina
Cuba,
Dex.

et edendi, bibendi, dormiendi.

CAPUT IX.

De Orationibus Saluatoriis &
Valedictoriis.

IN Saluatoriis Orationibus signi-
ficare solemus lætum nobis &
gratum accidisse adventum alicujus,
precamurque simul eidem omnia
fausta & obsequia nostra dedica-
mus.

Saluta-
toria
Oratio-
nes.

QUÆSTIO I.

Quomodo constructitur Oratio Salu-
tatoria.

Primo, Gratulando adventum vel
incolumitatem alicui, redditur caus-
sa lætitiæ & salutationis: quæ opti-
me erit si desumetur ex re & occa-
sione præsentis, sive ex circumstantia
loci, temporis, personæ tam ejus
quæ salutatur quam illius quæ salu-
tat. Secundo, laudatur is qui salu-
tatur à familia, virtutibus, meritis,
adfectu &c. Tertio, omnia fausta ei-
dem imposterum aprecamur, dedi-
camus officia nostra, animos, studia,
obse-

380 *Artis Oratoria*
obsequia. *Quarto*, Petimus vel
mutuam benevolentiam vel gra-
tiam vel protectionem quisque pro
conditione suæ personæ.

P R A X I S.

Saluta-
toria. Et incolumen Te illustr. Domi-
ne & præsentem intueri, ingens mi-
hi gaudiorum materia est: Nam &
votis meis Cælum subscripsisse vi-
deo & benevolentiam in me tuam
supra vota adscendisse adverto. Ve-
hementius mirarer certe, in tanta
animi tui profusione, nisi scirem
eam Vobis Magni Viri à virtute im-
positam necessitatem ut prodesse
debeat. Et sicut sidera lucem ha-
bent ut illustrent, ita Vos amorem &
gratiam ut communicetis. Sed & ino-
pem se hic Eloquentia mea in tuo
Meccenatis mei favore explicando
fateri debet: & quia animorum ne-
gotium est, adfectibus cedit, ut illi
scilicet perennem gratitudinem æ-
ternâ obsequiorum periphrasi æter-
num perorent.

ALIA PRAXIS.

Saluta-
toria
qua
illust.
Lætitia est, & pronior in Te ad-
fectus Perillustri Domine qui nos
ad

ad Te expedivit & studiosæ juventu-
 tis universæ animorum de tuo ad-
 ventu jussit esse interpretes. Cir-
 cumspice frontes omnium & colli-
 ges neminem esse, cujus plenum
 gaudiis pectus in vultum non exun-
 det, neminem qui non quam opti-
 me cupiat, neminem qui ad jucun-
 dos *Maji* Dies amœnam sibi de avi-
 ta tua LUNA affulsiſſe lucem non
 affirmet. *Diogenis*, quod memini-
 mus olim, querela fuit, cum illum
publicum Orbis hospitem & re & no-
 mine *Magnum* incola dolii suscipe-
 ret, ex Principis adventu tenebras
 sibi suboriri & clarioris diei interire
 amœnitatem: Contrarium experi-
 mur hodie: tantam scilicet lucem
 nobis cum lætitia infundi ut dejecto
 vultu, ipsa prope debeat connivere
 Eloquentia: Enimvero si vel generis
 tui inspicimus claritatem, bonam
 fidem, quis fulgor! quot homines
 video, tot Heroës numero; quot
 viros, tot pene Senatores; ut recte
 Domus vestra *Equo* conferri possit
Trojano, de qua semper amplissimi
 Duces, non in Orbis excidium, sed
 in Patriæ Salutem & Ornamentum
 prodierunt. Fatiger enumerando,

si incipiam & citius deficiam quam
finiam : Vestra hæc laus à multis vi-
get annis, vos domi habere exem-
pla quæ sequamini non aliena tueri;
& nobilem honorum textum semel
cepisse, numquam interrupisse.
Itaque cum fortunam nonnemo
gloriabundus in Domo sua dixit
confedisse : in vestra ego annon ve-
rius virtutem dixerim habitare; alibi
hospitem esse, esse apud vos inco-
lam : nisi forte & ideo insigne gentis
geritis, quod sicut hæc deficere qui-
dem debet : Sed commoda vicissitu-
dine aliam sui vice semper substituit:
ita in vestræ Profapiæ cursu cedere
quidem debetis aliis, quod naturæ
decretum urgeat, alii tamen in lo-
cum succedunt, perinde quasi alter
alteri lampadas traditis & desinendo
semper incipitis. Sat clarum in te do-
cumentum videmus Perillustris
Domine; qui Relligionis amore &
Sapientiæ studio & belli gloria Ma-
jores tuos producis & velut vivum
ac celebre trophæum Orbi loqueris.
Grædere tanquam eorum virtute &
honore, in Ecclesiæ, Patriæ, Fami-
liæ ornamentum diutissime; hoc
vovemus, optamus! Dixi.

QUÆSTIO II.

Quomodo construitur Oratio Responsoria ad Salutatoriam.

Responsurus *Primo*, Gratum sibi esse adfectum Salutantis & se vicissim lætari tum ob valetudinem ejus tum ob animi in se propensionem dicet. *Secundo*, Extenuet modeste laudes suas & salutantem laudet. *Tertio*, Apprecetur ei omnia fausta & sua studia cum obsequiis offerat, oretque ut perseveret in adfectu erga se.

PRAXIS.

Ad plurimos Salutantes Responsoria.

Praxis
I.

Placet Nobilissimi Domini igneus in pectoribus adfectus. Optime in meam initiati benevolentiam non verba dedistis, sed tela: Tela quæ Animum inflammant, Cor adurunt, totum invadunt, & nihil nisi vos, nisi vestri Amorem injiciunt. Perennet hic ignis in animorum vestrorum Templis, & vestri pectoris in me benevolentia, melior quam *Clelia Vestalis* hanc flammam æternis excu-

excubiis custodiat. Meliore nos quam Achillem Mater incendio perfundimus, ut immortalitate imbua mur: Ille inviolabili Styge lotus, plantarum tamen improvidus fuit; & quam toto corpore nactus aternitatem habuit, gressu corruptit; ne totus fortassis hominem, adhuc inter homines, excederet, & nostra felicitati majus referretur beneficium, qui amoris mutui flammâ irrigamur & involvimur. Amor autem, non vili fomite succensus, æstatem habet semper, hyemem nescit; semper incipit meridiem, nuncquam declinat in vesperrum; semper ortus dedidit occasum. *Abesti* erimus sic credo & quæ lapidis gloria est, cordium nostrorum fiet, *semel accendi, semper ardere.*

Praxis

2.

PRAXIS ALTERA.

Concordem singulorum adfectum, quem veluti omnium lingua Orator liberalissimè explicuit, gratissime suscipio, & quia Animus non nisi animo dignè æstimatur meum rependo. Quot verba audiivi, tot Amoris monumenta accepi; quem in ea ingeniorum ac nationum di-

ver-

veritate reperire, erga me immeritum & volentem adhuc mereri, vehementissime gaudeo. Præcox gratitudinis vestræ natura est, gratos fieri ante munera, & ut gratissimi sitis, gratiis beneficia præcurrere: Nisi forte quod in magnis solet esse satis, apud vos magnæ mentis Possessores voluisse facere, fecisse sit. Si tamen in tam casto Amore peccari potest; nimium ego in laudes meas vox exundavisse, accuso: quas in me haud reperiri, ut ego dissimulem, rubor ingenus, cordis interpret, confitebitur. *Sed qualis esse debent, non quis sim edocuiſtis;* Et Amor vester, ut Me venustiore haberet, fecit. Nihil tamen non placeat in amore, sapiunt errores & peccata prope virtutes sunt. Agite mutuos colligemes amores, non *Gordio Nodo*, quem *Macedo* quispiam diffindat; sed *Adamante eterno*, quem nec *Morti*, nec tempori violandum relinquamus. Dixi.

QUÆSTIO III.

Quomodo constructur Oratio Valedictoria. Valedictoria.

In tribus præsertim occasionibus

R.

uti-

utimur valedictoria Oratione. *Primo*, Quando Amici Amicis per se vel per alios valedicunt. *Secundo*, Quando filii Parentibus valescunt, discessuri vel in exterarum Nationes, vel ad Bellum, vel ad Aulam. *Tertio*, Quando famuli à Dominis abeunt.

In ejusmodi itaque Oratiuncula fabricanda hæc puncta exprimi debent: *Primo*, Dolor de abitu suo explicetur & reddatur causa, quare invitus disjüngatur. *Secundo*, Exponatur necessitas discedendi, & causas dentur, quæ eandem urgeant. *Tertio*, Gratia habeantur pro beneficiis, & eorum laus instituat. *Quarto*, Venia abeundi postuletur & sui Memoria, (Filius autem petat paternam benedictionem.) *Quinto*, Offerat se cum obsequiis suis, quod memor velit manere beneficiorum, gratulæque vivere pro iisdem. *Denique* precetur ut salvum & incolumem rursus redire liceat.

Praxis
Valedictoria.

P R A X I S.

Valedictoria ad Amicum.

Ignoscas Amicorum optime, si crudelior in utriusq; nostrum amici-

citiam esse debeo. Non mea potestatis negotium est, sed eorum, quibus in me fortuna & nondum matura aetas arbitrium concessit Imperium; ut relicta paulisper Patria alienas per terras *Ulyssis* colligam vestigia. Durum fateor est, à Patria abire: durius ab eo avelli amico, cujus conspectu frui & colloquiis, nihil ferè in vita dulcius fuit. Sed parendum Majoribus est, qui Fatorum nobis tabulas prælegunt: Eris mihi Amicus etiam in absentia præsens, & cum oculis Te non potero, animo circumferam; in quo altius Te mihi tua beneficiorum argumenta impresserunt, quam ut tempore possis aut reminiscens animi insidiis obliterari. Alia in terrâ vivam, alio sub Sole, sed non alius: semper Idem, semper Tuus ero; hoc in votis laturus perpetuo, ut sicut nunc salvos & tristes separari contingit: ita postliminio incolumes & hilares convenisse eveniat.

QUESTIO IV.

Quomodo constructur Oratio Responsoria ad Valedictoriam.

Respondeo. Primo, Explicet causam

ria ad
Præ-
ced.

fas doloris concepti propter abi-
tum; si tamen id Valedicentis per-
sona & dignitas patiatur. *Secundo*,
Apprecetur felix iter & felicia om-
nia; & si de aliquo monendus erit
discessurus, moneatur. *Tertio*, Pollicea-
tur se ejus memorem fore, petatque
vel imperet mutuam sui memo-
riam, præsertim autem ut commu-
nicatione literarum subinde sibi lo-
quatur.

Praxis
Re-
spons.

P R A X I S.

Responsoria ad Præced.

Amicum in oculis ferre non pos-
se, grande pectoris Amici vulnus
est; & dimidio animæ suæ privari,
quidni doloris ingens materies; abis
à me inter Amicos optime, & quo-
modo animum tristitia non vulne-
res? I tamen felix, siquidem hæc Ma-
jorum tuorum voluntas, cui refragari
velle, læsi Numinis foret piaculum:
Eat Tecum fortuna & virtus tua
individuo passu, eat amor noster,
& jam Orbem in benevolentiae
campum nactus, quo fuerit remo-
tior, hoc fiat auctior.

Ostendes non dubito, Amice,
Cælum non animum ab iis mutari
qui

qui trans mare currunt; & levem il-
lorum damnabis Amicitiam qui fi-
mul ex Oculis ubi evaserunt, etiam
ex animis evolant. Hærebis, mihi
crede, infixus pectori, impressus
animo, & vitam prius, quam tui
memoriam amifero. Illud unicum
Te meminisse cupio, *Amyclas silen-
tio periisse*: quapropter ne simili rui-
na noster Amor pessum eat, dolci-
bus verbis & absente colloquio eum
nutrire cave obliviscaris.

SENTENTIÆ HIS MA-
teriis Servientes.

Symma- *Letitia loquax res est & ostenta-*
cius. *trix sui.*

Plutar. *Bona valetudo maxime divinum*
longeque blandissimum est condimen-
tum.

Quin- *Nihil tam difficile est quam dif-*
til. *ferre gaudia: Item, Spem gaudia pa-*
rant.

Seneca. *Amicos incolumes cogitare & in-*
tueri, melle frui est.

Cassio- *Sequenti gaudio confert dulcedinem*
dorus. *pramissa tristitia.*

Home- *Hospites à Iove sunt omnes.*
rus.

Idem. *Iupiter est honorator supplican-*
tium

tiam & hospitum: est hospitalis quo
hospites venerabiles simul comita-
tur.

Qui favoris gloriam veri petit, Senect
animo laudari magis, quam voce
volet. *up* *auriq* *maxiv* *38* *omnis*
Diis thura hominibus probis laudes Soci
debentur.

EXEMPLA ET ALIA
Suppellex.

Roman. Mos fuit apud Romanos ut ma- *Al. ad*
tutina Salutatio abolveretur ver- *Alex*
bo, Ave; vespertina autem verbo
Salve.

Ad affabilem Salutationem mul- *Idem*
tum pertinebat suo quemque nomi- *l. 2. c. 11*
ne salutare: unde Romani secum ha-
bebant nomenclatores qui civium nomi-
na suggeriebant.

Apud Gracos verò mos tenuit *Ibidem*
non proprio sed officii nomine sa-
lutare: eos tamen qui præcipua di-
gnitate imminebant, proprio no-
mine salutabant.

Modus *Dii saluari debent capite ve-*
salu- *cto, præter Saturnum: Et Impera-*
tandi *tores aliqui ut Caligula & Diocle-*
Deos. *tianus, qui divinos honores affe-*
ctabant, aperto capite saluari vole-
bant:

Suetonius. *bant: Salutabantur etiam Dii dextera osculo, & corporis circumactione: quod & Imperatoribus aliquibus factum fuisse ab Adulatoribus testatur historicus.* Salutando tangebant.

Alex. ab Alexan. *Fiebant etiam Salutationes apprehensione manuum: Genua etiam osculabantur & frontem tangebant: eo quod genua sacra sint Clementiæ; Frons autem sinceritati & Majestati.* Manus, Genua, Frontem.

Idem. l. 2. *Romani milites ex more patrio victrices Imperatorum manus osculabantur.* Osculum manus.

Pontanus. *Non solum cives Romani ingredienti Imperatores post bellum acclamationibus salutabant, sed & aves edocebant, ut hæc duo verba: Salve Imperator; distincte possent pronuntiare.* Aves salutantes.

Suetonius. *Apud Hebræos & alias gentes viguit mos, ut viris magnis urbem intrantibus cives obviam prodirent cum lampadibus ardentibus.* Hebræi.

Judith. c. 3. *Duci Holoferni omnes Lybiæ & Mesopotamiæ populi cum ramis olivarum & lampadibus obviam processerunt.* Holofernes.

Plutar. *Magnum Pompejum cum triumpho* Pompejus.

- pho Neapolim ingredientem, cives, ornati fertis cum lampadibus exceperunt.
- Idem. Idem Pompejus ex morbo recreatus, Iusticum Romam Neapoli venisset tota fere Urbs cum palmis ei obviam processit, floresque sparsit. *nus.*
- Odores. Mos fuit ut in adventu Principum Virorum varii semper odores accenderentur. *navs.*
- Antonius. Antonius Triumvir cum Arcem Athenarum ingrederetur, salutat^{Idem.}us est lampadibus ac universis tectis fulgentibus.
- Plato. Cum ad Olympia semel descendisset, omnes Græci ad eum concurrerunt, relictis ludis: illumque velut Numen divinum venerati sunt. *Laertiius l. 3.*
- Zeno. Hanc habuit auctoritatem Zeno Philosophus, ob probitatem morum apud Athenienses, ut dum Athenis moraretur hospes, Cives apud eum claves urbium deponerent. *Idem.*
- Plato. Platoni Syracusas venienti Dionysius Tyrannus navim laureatam obviam misit: è navi autem exscendentem quadrigis excepit, & ipsemet ejus aurigam egit: Summam Platonis Sapientiam hoc cultu existimans. *Idem.*

Iusti-
nus.

Iulius Caesar cum ab aliquo salu-
taretur, scintillas ex oculis projecie-
bat, gaudens se salutari.

Idem.

Alexander Magnus à nemine vo-
lebat salutari, sed ab omnibus ad-
orari.

V. Max.
lib. 2.

Scipio Africanus id sibi nomen
comparaverat, ut prædones etiam ad
eum salutandum venirent, felicesque
se iudicabant quod eum videre li-
cuerit: manus ejus victrices deoscu-
labantur & dono Diis offerri solita in
vestibulo ejus deponebant.

Fulgos.
l. 2.

A Gadibus usque Roman aliqui
venerunt ut *Livium Romanæ Histo-*
riæ Scriptorem viderent & salutarent:
Putabāt enim ex *Livii* adspectu me-
lius se veterem Romanorum fruga-
litate, fidem, sinceritatemque
comprehensuros, quam ex statuis &
ædificiorum magnitudine.

Livius.

Plutar.

Ismenias Legatus Thebanus ad Per-
sas, ne Regem salutans adoraret,
annulum suum volens dejecit, &
eum suscepturus se inflexit. Appli-
ca, dicendo te non coacte nec fite
facere, &c.

Isme-
nias.

Fulgos.
l. 2.

Franciscus Sfortia Dux Mediola-
nensis cum inter hostes aperto capite
esset productus, tanta Majestate eos

Sfortia.

perculit, ut confestim ex ejus conspectu humi procumberent, eumque genu flexi adorarent.

Animon statuam in Aegypto fabricavit super montis culmine, quae intus instrumenta musica habuit eo artificio composita, ut quotidie Sol Oriens, cum per ejus statuæ Os radii immitteret instrumentaque attingeret, statim elegans melodia audiretur exire de statuâ, qua & Sol Oriens salutabatur semper & prope habitantes de præsentia Solis exhilarabantur.

Strabo

Animonis
Statua
melodiam
reddens
ad Ortum
Solis.

CAPUT X.

De Orationibus Gratulatoriis.

Gratulari est gaudium testificari, quod concipitur ex felicitate Amici aut cujuscunque personæ. Gratulamur verò felices eventus, depulsa pericula, honores obtentos ac dignitates, comparatam victoriam, &c.

QUESTIO I.

Quomodo constructitur Oratio, Gratulatoria.

Primo, Mentio fit felicitatis, quæ

illi contigit & quis hominum inde ^{Gratu-}
 sensus, quæ lætitia sit, explicatur. ^{lato-}
Secundo, Laudatur is, cui gratulatio ^{rix,}
 fit à Majoribus & meritis ac factis
 & dictis, & à modo quo ad eum re-
 rum successum pervenit. Quod si
 victoriam v. g. gratularis, exag-
 geras ejus magnitudinem, celebri-
 tatem, justitiam, fortitudinem, item
 clementiam, utilitatem, perennita-
 tem facti, expectationem aliorum
 & præsertim adjuncta illa *Quis*,
quid &c. per comparationes & con-
 sequentia. Quod si verò honorem
 gratularis, exaggeras ejusdem ho-
 noris amplitudinem etiam ab ad-
 junctis & consequentibus. *Tertio*, Ex-
 citamus eum cui gratulamur ad
 gaudium super hoc suo eventum.
Quarto, Optamus ut imposterum
 feliciter illi eveniant omnia ad pu-
 blicum bonum & Patriæ gloriam.

PRAXIS.

Gratulatoria Fæstorum Pentecostes
ad multos.

Beatissimus ignis, quo melior ^{Gratu-}
 Christiani Orbis portio, hoc triduo ^{lato-}
 succensa incaluit, eccujus glaciale ^{Fæsto-}
 etiam pectus feliciter non resolvit? ^{rum.}

Et siquidem Amoris est collique-
 scere, eccujus in vota animum scin-
 tillare non fecit? Cor enatare in de-
 sideria? Nimirum pudor est in Elo-
 quentia sterilem esse, post tam ube-
 rem Cœlestium linguarum plu-
 viam: quando ab eloquente Cœlo
Verbum prius quod Caro factum est,
 & modo pro nobili *Verbo* ut simus
 diserti linguas accipimus. Et potue-
 rit olim felix *Cadmus ex projecta te-*
mere dentium semente, armatam vi-
dere Gigantum messem, in sui
ipsius perniciem mutuo certamine
ruentium? non poterit nobilissimus
 Divini Cordis *Tullius* de profemi-
 natis ex consilio linguis enatos O-
 ratores intueri? qui pulcerrimo con-
 flictu mitissime crudeles in mutua
 salutis commoda depugnent? Certe
 si vera promenti apud ingenuos fi-
 des est, meliore supra *Catullum vo-*
to, potiore supra *Nasonem Meta-*
morphosi, totus lingua fieri exopto,
 ut integram vobis valetudinem to-
 tus gratuler; vel ut nobilius vo-
 veam; totus verbum esse amaverim,
 ut animi in vos mei propensionem,
 perpetua factorū elocutione enun-
 tiem: aut denique quod ego & Vos

navultis, totus Cor fieri, totus Cor vivere desidero, ut nihil nisi non amare nesciam. Eritis & vos sic credo *Lingua*, eritis *Verba* pectoris mei, eritis *Corda*, & in reciproco amoris duello invicti, vinci vos æternum non patiemini.

PRAXIS ALTERA

Gratulatoria Dignitatis.

Gratulatio

Inter oborta dignitatis tuæ gratulatio Tibine honorem an Te honorati gratulemur, adhuc apud nos in ambiguis est N. Scimus honorem diuturna ambitione talem desideravisse, qualem Te Indoles tua & virtus pridem fecit: Virum sua fortuna dignum & huic muneri natum. Sed & hoc ignorare non possumus, te ad illud dignitatis subsellium adscendere, quod avitæ Majorum tuorum virtuti veluti hæreditarium præmium est; in quo sustinendo à multis prope ætatibus ex vestra stirpe alterna fatigatione *Atlanti Hercules* succedit. Redit, crede, nobis hodierna die in animum N. Divus avus tuus, cujus in eodem munere prudentia; hæc recte factorum apud nos vestigia impressit, quæ nulla

temporum oblivione possunt eradi.
 Redit & divus Pater ejusque si-
 mul & eloquens lingua & strenua
 manus & beneficiorum in nos om-
 nes ac inprimis in Patriam am-
 plitudo. Redit N. & Frater tuus qui
 paulo ante hoc folium bene gestis
 implevit, quod nunc incendisti: &
 si ideo cessit ut tu succederes, fas
 est ut dolorem lætitiæ commute-
 mus; sed quid multa: melius Tu mo-
 ribus omnes referes, quam nos Ora-
 tione, siquidem nobile Majorum
 compendium & viva tuorum Hi-
 storia nobis relictus es, ut quod
 sparsim fecerunt omnes, tu unus fe-
 ceris. Facies, non dubitamus, & ituro
 in posteritatem exemplo ostendes,
 non ab honore Magnates, sed à Magna-
 tibus honorem exornari: Hoc in
 læto animorum plausu hodie vove-
 re non possumus, sed à tua virtute
 jussi, sperare & audemus & debe-
 mus.

PRAXIS TERTIA.

Gratulatoria Professoris ad Disci-
 pulos.

Gratu-
 latio
 Profes- Nunc demum & ipse clarissime
 intelligo, quam difficile sit Ameri

Et letitia verba reperire N. Invi-
sus enim uterque *Hercules*, ubi ^{ad Dis-}
Cor & Animum possederunt, colu-
cip.
mnas eloquentiæ figunt, & solemne
roboris sui Epitaphium *Non plus*
ultra audacter objiciunt. Omnem
excedunt loquendi potestatem ma-
gnitudine, & arbitrantur exiguum
omne, quidquid sermone potest ter-
minari. Benignius tamen nobiscum
erit parens natura quando vultum
pectoris Oratorem esse voluit & in
verborum deliquio ipsum eloquens
fieri silentium. Unde videre vestrum
hic audire sit, & mei magnitudinem
gaudii de vestra valetudine, si co-
gnoscere desideratis, per geminas
animi fenestras, oculos & frontem
feliciores *Momi* Cor inspicite. Quid
enim vero amicus in salvo amici
adventu omnem prompserit lati-
tiam? Vos dulcissimum amicitiae
nomen Amore in me vestro super-
gressi, prope ad ætatis meæ inju-
riam, velut filii parentem diligitis.
Ut vel inde colligere liceat, velo-
ciorem amoris cursum esse quam
ætatis; & alios vitæ, alios virtutis
annos computari. Utinam vero
quod vestrum plerisque in votis est,
hoc

hoc in felici eventu videamus! Utinam (parcite ambitiosius dicenti) æmula Iovis felicitate, de meo cerebro velut totidem armata Pallades in Orbis decus prodeatis & Ornamentum. Sed labore hic opus & obstetricæ industria, ut mihi laudis vestigal non pereat, vobis desiderium.

Aderunt boni Superi sine dubio, aderit is qui triumphat omnia JESUS, ut abjecto tristitiæ & inertiae sepulcro in omnis diligentiae vitam conatus erexerimus: & pia modo non defuerit voluntas; ab hac sudoris nocte, à prudentiæ aurora, in perennem lætitiæ & solatii proficimus meridiem.

QUESTIO II.

Quomodo construitur Oratio Responsoria ad Gratulatoriam.

Respon-
sor ad
Præced.

Primo, Explicet lætitiæ Responsurus; quam ex Gratulantis adfectu percepit, collaudetque ejus in se studium. Secundo, Extenuet modeste suas laudes: & si dignitatem consequutus sit, dicat se alteri potius aptiori & digniori eam optasse, cui ipse tum ob amplitudinem tum ob

ons-

Pars II. Cap. X. Quest. II. 401
oneris magnitudinem non sufficiat.
Tertio, Gratias agat pro adfectu &
sua studia gratulantibus offerat.

P R A X I S.

Responsoria Fæstorum aut Vale-
tudinis.

Praxis
Re-
sponso-
ria.

Et non ingens mihi lætitiæ cum-
mulus ad Orbis commune gaudium
accesserit? quando temporis & Scenæ
studiosos in pulcerrimum amoris
certamen discendisse video N. Ecce
amoris feriæ sunt & mutuæ gratula-
tionis solemnia: & in occasionem
& humanitatis legem peccatum pu-
tavissetis, nisi tot torrentibus, favo-
ris in me vestri & adfectus studia,
non orate minus, quam alter alte-
ro copiosius effundere contendere-
tis. O placidam litem quia concor-
diæ! ô dulce bellum, quia pacis! Et
quidni singuli Victores amicum a-
mimum meum, tot jam beneficiis
victū, tot jam nominibus vestrum,
rursus & iterum universi in prædam
& triumphum accipitis. Accipite,
possidete, triumphate, sed vestri
prius viatorem, possessorem, trium-
phatorem. Certe fortunam meam
venerari debeo, certe virtutem ve-
stram

stram agnoscere, qua jam effectum video, ut magis in singulorum animis & cordibus, quam in hoc doctrinae pulpito me confedissem intelligam: magis adfectibus provehi vestris, quam meis passibus. Sicut animorum Principi scepra porrexistis & in tanta cordium classe ad clavum sedeo. Agnosco, generosa pubes, agnosco nobiles animos, & beneficiorum licet adhuc tenuium, non steriles sinus, de quibus nobilem fructum & regiam messem, amorem & gratitudinem ecce maturè colligo.

Pendebis revera ante pectoris horreum pretiosus laboris mei manipulus: pendebis aeternum memoriae monile: & siquidem te mihi gemmam imprimis, aeterno tui testimonio cor meum consignabis. Dixi.

Praxis
altera
Re-
spons.

PRAXIS ALTERA.

*Responsoria ad Gratulatoriam
Dignitatis.*

Ab amici honore in aemulationem non accendi haec demum verissima amicitiae tessera est, & ambitione magnarum mentium furia
fe-

securos vivere, non homines ostendit, sed Heroës N. Optassem ego hoc honore maectatus, ita me veritas, ut Serenissimi nostri &c. & omnium vestrûm favor, in alterius potius humeros hanc dignitatem devolvisset: qui & consilio & manu melius omnium expectationi respondisset & votis. Sed quia Factorum voluntas me hac felicitate damnavit, mei erit laboris negotium accurare ut Serenissimum & vos beneficii non pœniteat. Illud tamen animum erigit & non exiguam lætitiæ materiem sufficit, quod, de vobis bene merendi campum nactus obsequia & studia in vestri commodum convertere possim, & in honore publico, publicus omnium vivere servus. Quod ubi pro virili enitar; gratia & amor vester, sic credo, mihi nuncquam defuerit. Dixi.

SENTENTIA

Pro Gratulatione dignitatis.

P. Syrus.

Honor fugientes sequitur, sequentes fugit.

Senec.

Virtutis umbra honor etiam invitos comitatur.

Glo-

Gloria Mater amorum.

Bion.

Ipse honos laborem levio-
rem facit.

Afri-
can.

Magistratus virum ostendit.

Bias.

Virtutis uberrimum est alimentum
honos.

Valer.

Virtuti laus debetur.

Max.

Gloria Virtutis pedissequa est.

Arist.

Ab hominibus iis honor debetur,
quos honore Deus dignatus est.

Tacitus.

Cedre-
nus.

Solis bonis honor debetur.

Arist.

Honor malis exhibitus in eorum
commutatur ruinam.

Gregor.

Honorem non debet sequi Virtus sed
ipse Virtutem.

August.

Dejicitur cum elevatur, qui honori-
bus proficit & moribus cadit.

Gregor.

Qua in civitate non magnus honos
virtuti tribuitur, in ea optimus civita-
tis status, stabilis & firmus esse non
potest.

Arist.

Nulla voluptas humana ad divi-
nam accedit propius, quam ea delectatio
que ex honoribus percipitur.

Xeno-
phon.

Melius est civitatem regi à viro opti-
mo, quam à lege optima.

Arist.

Magistratus est lex loquens.

Cicero.

Magistratus est medicus civitatis.

Thucy-
did.

Praefectum rebus publicis stantem
mori oportet.

Dion.

Velut

- Stobaeus. Velut thus non hominibus sed Diis
competit, ita laus non indignis sed bonis
tribuenda.
- August. Magnae virtutis est cum felicitate
luctari.
- Cicero. Vita brevis est, gloria cursus semper
ternus est.
- Silius. Fax mentis honestae gloria.
- Plutar. Eximiam virtutem sponte sequitur
suum decus.
- Cassiodor. Gloriosis magis placent praemia,
quam tributa.
- Saresb. Quid est dignitas in indigno? orna-
mentum in luto.
- Hugo. Quidam honores fugiunt, ut honori-
bus obviant, saepe enim gloria ut acqui-
ratur contemnitur, & mundus ut obti-
neatur relinquitur.
- Livius. Magni animi sunt magnis hono-
ribus.
- Senec. Pecunia ex quo in honore esse coepit,
verus rerum honor cecidit.
- Guicciard. Nullus in sortium Regum pectori-
bus aculeus, laudis & gloriae cupiditate
acrior est.
- Idem. Homicidii genus est famam hominis
impetere.
- Lipsius. Fama unicus sapientum thesaurus est
purissima vitae gemma.
- Idem, Nec flamma sine fumo, nec sine

calumniæ fama solet surgere.

Sola dulcedo gloriæ non senescit.

Sat ero dives si bonam famam mihi
servasso.

Fructus honos oneris, fructus hono-
ris onus.

Thucy-
did.
Plaut.

*Alia pro Gratulatione
Victoria.*

Omnis victoria fructus in eo confi-
sit, si ea bene & recte utaris.

Recte Victoria tibi clarius est, quam
vivere.

Victoria semper est insolens.

Non ita armis quàm pietate paratur
victoria.

Victoriàm semel partam prudens
conservabit Princeps, si securitatem fre-
quentissimum calamitatis initium vita-
verit.

Vera est victoria que salva fide &
integra dignitate paratur.

Si vis vincere, clementer age.

Vincere seipsum omnium Victori-
rum prima est & optima.

Liberales & humanos esse erga Gorgias,
inferiores præclarum est Ducibus
viaticum ad victorias, ad trium-
phos.

Fl. Vo-
piscus.
Plato.

Tacit. Ratio & consilium sunt propriae

Ducis artes.

Idem. Quemadmodum egregium est hostem
deicere, ita non minus laudabile infe-
licium misereri.

Paulus
Iovius. Solet Deus his qui iusta & necessa-
ria arma induunt & belli causa praes-
tant certam vincendi occasionem pro-
ponere.

EXEMPLA.

Et alia Supellex pro gratulatione
Dignitatis.

Al. ab
Alex. Apud Romanos Templum Honoris Tem-
penestemplum Virtutis erat, nec po- plum
tuit templum Honoris intrari, quin Hono-
prius virtutis ingrederetur. ris.

Aege-
seppus. In civitate Peloponei fuit Tem- Statua
plum Honoris in quo Statua ejus- Hono-
dem praeferebat manu sinistra or- ris.
bem ex sapphiro plenum coronis re-
gus, sceptris, clavis, & aliis digni-
tatum insignibus: dextera vero sta-
tuam Virtutis ChrySTALLINAM gesta-
bat, aureo torque colligatam; à quo
hae literae auro fusae dependebant:
TIBI UNI ET SOLI: (supple,
militat honor.)

Brison. Timon Philosophus interrogatus, Prin-
quid interesset inter Principem ceps &
& subditi.

& Populum, respondit: *Quod inter unum & omnia*; Omnes enim subditi Principem unum spectant, unus autem Princeps omnibus mores & leges praescribit.

Arca-
dii.

*Arcadii in Regum thronis posuere Carda-
fortunam auream, quae dextrâ diade- nus.
ma regum cum Sole, sinistra sphaeram
Orbis cum lilio tenebat. Significare
volebant eum qui in dignitate es-
set, debere ut Solem lucere, ut au-
rum Rempubl. ditare, ut liliium bo-
nis moribus bonos odores spargere.*

Pyr-
rhus
Aquila.

*Cum Pyrrhum ob praecleara gesta Plat. or.
milites Aquilam vocarent: per vos,
inquit, Aquila sum qui vestris armis
velut pennis sublevor.*

Arist.
de di-
gnit.

*Aristoteles praecipuam dicebat Stob. xlv.
esse dignitatem non fungi honori-
bus, sed ab aliis honore dignum ju-
dicari.*

Alph.

*Alphonsus Arragonum Rex di- Pator.
cebat, hos qui aliis praesunt, tanto mita-
privatis hominibus meliores esse de- nus,
bere, quanto honoribus alios praecel-
lerent.*

*Idem Rex dicere solebat: Bonus Idem.
est Princeps qui subditos suos habet in
capite: melior, qui in corde; pessimus
qui in ventre.*

Epi-

Epitom.

Episcopis suis quædam nationes ^{Episco-} ingressum gratulantes, ex aureis li-
teris componebant & offerebant ^{pis ob-} illas duas voces: *Bonus Pastor.* ^{latum} ^{quid?}
Aliis flores aureos: *Ambrosio suo*
Mediolanenses Apiculam & stellam
auream.

Genebr.

Cum Regi cuidam recens coro- ^{Cives}
nato *Anglia* cives gratularentur, ^{gratu-}
offerebant ei: *Primo, Aureum li-* ^{lantes}
lium & gladium cum lemmate: Et ^{Regi.}
pace & cade Tui. Secundo, offere-
bant lances aureas, cum lemmate:
Tu unus, plus omnibus vales. Ter-
tio, Claves aureas cum lemmate:
Tecum & intrare & exire & ma-
nere parati. Quarto, offerebant
ei filios suos & pueros acclamando:
Et patrum & filiorum & Nepo-
tum Rex esto. Quinto, faciebant
Sertum ex tot flosculis quot urbes
erant in Anglia & coronantes Re-
gem clamabant: Regno coronaris,
Vive!

Anna-
les
Franc.

Carolus V. cum ad aliquam ve- ^{Caro-}
niret civitatem de triplici P quæ- ^{lus V.}
rebat quale esset, hoc est, qualis es-
set *Parochus, Preceptor, Pretor.*
Putabat enim omnia sanata & salva
esse, si hi qui eminent sancti &
boni

boni essent. Nam *mobile semper mutatur cum Principe vulgus.*

Ægyptii apud eosdem.

Ægyptii inter gratulandum porrigebant Principi *sceptrum*, quod in imo habuit caput *Hippopotami*, quod Animal ferum est & immite; in summo autem *Ciconiæ* caput avis benignissimæ: ut innuerent Principem debere esse ferum malis, benignum bonis.

Mos eligendi Principem.

Apud *Ægyptios* eosdem hic mos fuit antiquitus Principem eligendi, *Sabellius.*

Pius.

Iustus.

Liberalis.

Laboriosus.

Centum juvenes.

eique honorem gratulandi. In aperto campo, ubi coronandus erat Princeps, quærebatur ex eo, *Essetne pius?* Et ille tunc manus in Cœlum tendebat. *Secundo*, Quærebatur, *Estne iustus?* & tunc ille frameam eductam cervici propriæ applicabat. *Tertio*, quærebatur: *Estne liberalis?* Et tunc ille aurum argentumque in vulgus spargebat. *Quarto*, *Estne laboriosus?* Et tunc stivam à rustico oblatam ad aulam instar arantis defererebat. Ad aulam verò appropinquanti occurrebant *Juvenes cum ornamentis & insignibus regijs.* Post ingressum autem illius in aulam prodibant *centum juvenes cum cultris*

Pars II. Cap. X. Quest. II. 411
tris argenteis, & prospectante Rege è
palatio in cultros irruerant dicendo:
MORIMUR UT VIVAS.

De *Agathocle*, qui ex figulo Rex Agato-
cles.
erat factus refertur, quod singulis
annis suis Senatoribus gratulantibus
sibi, ollulas à se factas distribuerit, in
quibus hæc inscriptio fuit: *Vilis
labor honor Regum.*

Ericius. Apud *Indos* veteres pridie coro- Indi.
nationis, juvenus in campum effu-
sa expeditis jaculis nummum in sub-
lime projectum ita configebat ut
tota die non decideret: Postridie ve-
rò totum nummifera confossum,
gratulabunda offerebat Regi, di-
cendo; *Forma Rempubl. sicut pec-
cuniam.* Porrò Regum *Indiæ* mu-
nus erat, monetam cudere, in qua
hæc inscriptio fuit: *Regis opus, Regis
munus.*

*Syden-
nium.* Apud *Græcos* olim mos fuit, ut Mos
Græco-
rum.
Princeps electus, adhuc ante coro-
nationem per Provincias & Urbes
imaginem suam mitteret; quam
cum summa reverentia suscipientes
ubique exponebant, & dulci cantu
atque acclamationibus adgratula-
bantur dicendo: *Vivat Rex!*

*Politia-
nus in*

*Macedones ultimo Regi suo Per-Mace-
seo dones.*

seo gratulantes auream fortune statuam obtulerunt, dicendo: Dent superi vitam, nos fortunam. Miscel.
lan.

Bactri-
ani.

Bactriani anniversarium Regi suo gratulantes natalem, Cupressum mortalitatis signum succendebant: Cedros vero & Myrtos immortalitatis Symbola radiis solaribus exponebant, clamando: Pluunt vitale Regibus ignes. Epit.]

Alphon-
sus.

Alphonso Regi Castelle cum gratulabundus Populus acclamaret juxta morem, Virat Rex. Ipse ad voces singulas respondebat, Virat Lex, vivat Grex! Vivit Lex per attentam fedulitatem, vivit Grex per providentiam Regis. Baden.
inSymbo

Regis
Boh.
Sym-
bolum.

Vladislavus Vngarie & Bohemie Rex in Symbolo habuit Obeliscum, in cuius fastigio corona aurea erat posita ad quam homo alatus enitebatur: Lemma. *Vel sic enitar.* Tippo-
tius.

Eduar-
di Sym-
bolum.

Eduardus Marchio habuit in Symbolo laurum juxta amnem profluentem: desuper vero in nubibus solem: à cuius radiis laurus urebatur; cum lemmate: *Non aliter.* Significatur neminem posse Laurum mereri, nisi virtutis Solis illustris sit, & æstum fatigationis sustineat.

Egy-

Rodigin. *Ægyptii* hominem in Magistra- *Ægy-*
 lib. 5. tu collocatum sic exprimebant. *ptii* Se-
 nem in cuius dextra Sol, in sinistra *natoris*
Herologium. Hinc *Calius Rodig*: in- *figu-*
 quit, *Esto horologium*, ad quod se tota *ram*.
vita dirigat, esto Sol exemplo & mo-
ribus præluces.

Rofinus. *Romani ante Magistratum fa-* Roma-
ces ardentes præferebant, ut innue- ni-
 rent, *Magistratum virtute debere*
præluces.

Tipoc. *Iohannes Rex primus Angliæ* ut *Iohan-*
 virtutem exprimeret qua omnibus *nes* Rex
 præluxit *Montem Ætnam pinxit* *Angl.*
eructantem flammam cum lemmate:
 PRÆLUCEMUS.

Binet. *Alphonsus Rex Arragonum* in Al-
 Symbolo habuit lumen ardens cum *phon-*
 lemme: *Aliis servio, mihi con-* *fus.*
sumor.

Anna- *Ludovicus XI. Rex Gallie* ha- Rex
 les *buit in Symbolo Pelicanum* revo- Ludo-
 Franc. *cantem ad vitam sanguine proprio* *vicus*
pullos emortuos; Lemma: Sanguis *XI.*
meus estis, vivite.

Plati- *Ambrosius Pigapheta* in corona - *Urba-*
 na. *tioni Urbani V. canem instruxit,* *nus V.*
qui occurreret Pontifici, & se pedi- *Pont.*
bus ejus supponens ululatum ederet
per syllabam V vel ur; Tunc dixit Pi-

gapheta. *Vire Pontifex, te Pontifice canes in oves convertentur; tuumque nomen si non exprimendo, certe inchoando celebrare conabuntur.*

Honorius.

Ad Honorii Cesaris Inaugurationem in Cœlis melodia audita est vi- dianus. seque stellæ motu quodam veluti saltu commoveri.

Exempla & alia supellex pro Gratulatione Victoria.

Epaminondas.

Epaminondas conspecto ingenti Stobæus. exercitu, qui Duce carebat bono, O quam magna, inquit, bellua, sed sine capite.

Pausanias.

Pausanias quærenti cuidam, quo Plutarchus. modo de Thracibus victoria comparari posset: Si, inquit, qui vir optimus est in belli Ducem eligatur.

Agessilaus.

Agessilaus quæsitus quid Ducem Stobæus. belli præcipue exornaret, respondit; Adversus hostes audacia & inoblata opportunitate ratio & consilium.

Numantini.

Numantini à Scipione in fugam Briffonius. versi cum castigarentur à suis quod toties victos fugissent; respondit quidam: Pecus equidem, nunc etiam idem est, sed mutatus est Pastor. Innuens æque fortem nunc esse exercitum, sed Ducem debilem.

Panor-
mit. l. 2.

Alphonsus Arragonia Rex non
tam quod hostes vinceret, gloriari so-
lebat, quàm quod didicisset victis con-
sulere. Illud enim fortuna munus esse,
hoc verò semper suum.

Plutar.

Iulius Cæsar à Pompejo acie qua-
dam victus, cum victor hostes
non prosequeretur: Hodie, inquit,
penes hostes erat Victoria, sed non ha-
bent Ducem, qui Victoria sciat
uti.

Anea.
Sylvius.

Fridericus Imperator debellatis in Fride-
Hungaria hostibus, dixit ad suos: ricus.
Magnum opus actum est milites, nunc
autem majus restat, ut scilicet vincamus
nosmetipsos atque avaritiæ & ul-
ciscendi cupiditati frenos impona-
mus.

Curt.

Alexander suadenti Parmenioni
ut noctu Darium invaderet, respon-
dit: Malo me fortuna pœniteat, quam
Victoria pudeat. Et nolo victoriam fu-
rari.

Phil.

Camer.

I. Cæsar devictis hostibus hoc sibi
scripsit encomium. VENI, VIDI,
VICI. Et Carolus Imperator dixit,
VENI, VIDI, VICIT AUTEM
CHRISTUS.

Cæsar
Caro-
lus.

Fulgos.
lib. 1.

Timolion Corinthius cum in Tem-
plo Delphico Apollinem de victoria

Timol.

consuleret, Corona qua inter donaria
pendebat, in caput illius tam apte inci-
dit, ac si manu imponeretur, quod o-
men Victoriæ fuit.

Casar. I. *Cæsar cum in Africam ex-* Sabell.
scendens corruisset, omen in melius lib. 9.
vertens exclamavit: Teneo Te A-
frica.

Alex. *Alexander Magnus cum obside-* Idem.
Magn. *ret Tyrum, videbatur sibi videre*
Herculem à Tyriis maxime cultum, qui
sibi è muro manum porrigebat. Unde
omen victoria cepit & vicit.

Sylla. *Primo bello adversus Marium* Fulgos.
Sylla vidit à Pallade sibi fulgur da-
ri, monerique ut eo telo hostes pe-
zeret: Marium igitur igne & ferro
patria expulit. Idem deinde contra
Marii filium pugnaturus, vidit Ma-
rium patrem monere filium ne postri-
die cum Sylla confligeret, eo quod
illa dies sibi infausta fuisset.

Iudas *Iudeus Macabeus antequam con-* Fulgos.
Macca- *fligeret cum Nicanore Regis Syria*
baeus. *Duce vidit in somniis Oniam pro*
se orare & quod Ieremias Propheta
gladium sibi aureum contra hostes
porrigeret.

Celti- *Apud Celtyberos aqua Scyphus Theo-*
berci. *ante Ducem belli portabatur, & phra-*
VO. *stus.*

vocabatur poculum fortune. Si ergo aliquid aquæ casu effunderetur, pro malo omine id fuit interpretatum; quod si ex inadvertentia scyphus è manu decidisset, desperabant omnino & se hostibus ultro subiciebant.

Pater-
culus.

Mithridates Rex Ponti devictus à Pompejo sic se solabatur: *Omnis mihi etiam adversa fortuna cujus author Pompejus est, tolerabilis est: nec enim turpe est ab eo vinci, quem vincere esset nefas: neque inhonestum ei se submittere quem fortuna supra omnes extulit.* Mi-
thridat.

Came-
rar. l. 5.

Carolus V. Rex Hispania occupavit castra Ducis Brunsvicensis, & miles ejus statim etiam castra diripuit: Cecidit Dux ad pedes Regis supplex, ut satis haberet, accepisse castra & vicisse; vitam relinqueret militibus & aliam suppellectilem, respondit Carolus, cujus castra ejus castra. Hoc est, qui castra accepit, omnia potest radere & accipere. Carolus V. Rex.

Arven-
tinus
lib. 5.
Ann.

Alphonsus Rex Castelle dicebat: *Al-
Probos milites gemina manus ar-
mat, fortis & justa: fœdis fragos-
terna exarmat, perfida, pia,
strenua.* Alphon-
sus.

Ca-
brias.

Cabrias Dux Atheniensium dice- Marli.
re solebat : *Se malle exercitum Cervo-*
rum Duce Leone, quam exercitum Leo-
num Duce Cervo.

Ludo-
vicus
Rex.

Ludovicus Burgund. Rex contra Fulgos.
Cæsarem bellum movit : sed captus
ab eodem juravit se amplius illi bel-
lum non illaturum. At liberatus de-
nuo cum majori exercitu venit, sed
iterum victus omnia perdidit. insu-
per oculi illi eruti sunt, & in fronte
ab aure ad aurem hæ literæ ferro
impresæ : *Hunc servavit Clementia,*
perdidit perfidia.

Cim-
bri.

Apud Cimbro contra perfidos Politia.
quatuor cohortes educebantur; *pri-* lib. 5.
ma erat Puerorum, secunda Juvenum,
tertia Virorum, quarta Senum. Sed
primæ tres tantum spectabant præ-
lium. Quanta autem cohors pu-
gnabat. *Putabant enim debiles vi-*
res sufficere ad hoc ut perfidi vince-
rentur. Nam perfidia desecit à Deo
& ideo enervis est.

Philip-
pi Ma-
gnetica
dexte-
ra.

Normantici Gallia urbem obse- Patri-
derant & jam occupaverant arma- cius in-
mentarium. Inaudivit hoc *Rex Ethic.*
Philippus & ad turbatos cives scri-
pfit : ne timueritis, mox aderit vobis
dextera magnetica; Venit & castra
me-

Pars II. Cap. XI. Quest. I. 419
metatus, supra castra magnetem in
monte posuit: & ecce gladius cu-
jusdam Normantici per aëra ad Ma-
gnetem volat: quod videntes ad-
versarii conturbati, se suaque omnia
Philippo subdiderunt. Retulit tunc
Philippus tale Elogium: *Philippus*
Rex utitur in bello dextera magnetica,
in pace aurea: (erat quippe libera-
lis.)

*Pausa-
nias in
Bæoticis:*

Cheronenses habuerunt aureum
sceptrum instar hastæ a *Iove* dona-
tum *Pelopi*, quod hanc prærogati-
vam habuit, ut quoties exercitus
tumultuaretur, Rex solo sceptri at-
tactu tumultum sedaret, si victa pars
fureret & discordaret elevatione
sceptri concordiam faciebat; cum
defecit pecunia, dona sibi oblata cu-
juscunque materiæ, tactu sceptri in
aurum mutabat.

Sce-
ptrum.

CAPUT XI.

De Oratione Gratiarum

Actoria.

Gratias animus pro beneficiis vel
publicis ut Regi & Reipubl. vel pri-
vatis, ut Patronis, Amicis, Benefa-

420 *Artis Oratoriae*
ctoribus, &c. Utrobique idem ar-
tificium servandum.

QUÆSTIO I.

*Quomodo construitur Oratio Gra-
tiarum Actoria.*

Primo, Mentio fit accepti bene-
ficii. *Secundo*, Exaggeretur hoc be-
neficium à circumstantiis personæ
dantis & accipientis, loci, tempo-
ris, modi & aliis: ita ut extenuetur
dignitas accipientis; amplificetur
autem gratia dantis; dicendo suffi-
cientes gratias agi non posse, o-
ptando vocem & eloquentiam mul-
tiplicem. *Tertio*, Fiat gratiarum
actio humilis & sincera, item pro-
missio gratitudinis & curæ, ut illud
munus ad honorem dantis vel pu-
blicum bonum cedat. *Quarto*, Sub-
jungatur petitio, ut in gratia serve-
tur.

P R A X I S.

Gratia-
rum
Actio-
ria.

*Gratiarum Actoria pro Di-
gnitate collata.*

Si mihi centum Linguas, ex ve-
teri Poëtarum voto, hodie natura
donavisset; aut si jucundiori Meta-
mor-

morphosi totus mens, totus lingua fierem, nondum ego beneficii magnitudinem, quo me amplissime cumulavisti, *Regum Serenissime*, vel eloqui possem, vel complecti: Nam & me unum è tam nobili illustrium virorum collegio, electum esse, in quem regium animum tuum beneficentia gravem deponeres; & supra vota mea imo & ultra merita hoc insigniri honore, quantum amoris & regiae gratiae argumentum? A teneris quidem ad hoc paternis præceptis imbutus vixi, ut tibi servire & ad tuos nutus obsequiis promptissime currere, supremam judicaverim fortunam: nec vivere jucundum foret, nisi Tibi viverem: sed quanti apud eum studia tua ponderis esse convenit, cui vitam debeas, & omnia quæ cum vita mortales acceperunt; Quamquam & hæc si tuleris, & sorte tua minus & majestate tua inferius obsequium obtulisti. Habetis hoc, habetis, *Serenissimi Terra Soles*, jam experientia disco, cum illo Planetarum Rege commune, ut quidquid à nobis, velut inferioribus Regni elementis, studiorum accipitis, uberiori scœnore

refundatis; nos umbras adspicitis, ut illustretis: nostra obsequia exigitis, ut benefaciendi campum nacti eam quam Majestas imposuit necessitatem decurratis singulis prodesse. Quid verò hac animi regii in me propensione possum, nisi humilibus verbis humiles gratias reddere: nisi forte mea meorumque studia, sicut in dignitatis meritum, ita in meriti stipendium suscipis. Certe si dati beneficii qualiscunque solutio est, accepti perennis confessio: non ingratos nos morituros sanctissime pollicemur. Permittet enim benignitatis tuæ facilitas, nos vel nubium mutuam gratitudinem æmulari, quæ eodem; quod à Sole acceperunt lumine, plures in se Solis imagines depingunt, ut à quo splendeant Orbi demonstrent: & nos amorem regium, quo nunc insigniti vivimus, late per Orbem & Orbis famam portabimus: dicemusque natis, narrabimus posteris, ut consequentium seculorum memoria sciat, cujus stellæ simus, cui Soli lucem debeamus. Dixi.

SENTENTIÆ.

Hic cum primis Seneca de beneficiis,

Pars II. Cap. XI. Quest. I. 423
ficiis legendus ; nam in hac materia
unus Seneca pro multis valet.

Trif-
meg. } Sine gratitudine nec thus nec myr-
rha Deo placet.

Prov.
Com.
Latin. } Beneficia sunt voluntatis compedes
& aurea catena quibus animus ligatur
& trahitur.

Cicero. } Qui in gravi periculo succurrit, vel
magno aliquo beneficio alium afficit,
Dei vice fungitur : & ei cui prodest,
Deus est.

Senec. } Iusta causa est letitia letum ami-
cum videre, justior fecisse.

Referre non potest gratiam nisi
qui meminit, & qui meminit jam
refert.

Statim gratus est, qui se onerat, id est
qui promittit gratitudinem.

Eodem momento quo obligatus es, si
vis cum quolibet paria fecisti ; quo-
niam libenter qui beneficium accepit,
reddidit.

Non necessitatibus tantam nostris
provisum est, sed usque in delicias
amamur (nempe à Deo).

Mundus est domicilium hominis, cæ-
lum autem tectum, aliter die aliter no-
cte splendens.

Beneficium aspere datum lapidosus
panis est.

Ingentia beneficia saepe tarditas corrumpit.

Bis dat, qui cito dat.

Illud beneficium jucundum, victurumque in animo scias, quod obviam venit.

Tempore quaedam magna sunt, non summa.

Ingens beneficium est unus in fame panis.

Gratia sine pœnitentia esse debet. Theo-

Mus in pera, serpens in gremio, phrast.
ignis in sinu, male rependunt gratiam Inno-
hospitibus. cent.

Gratia tarda ingrata est gratia. Pontif.

Si quid benefacias levior pluma est Vulg.
gratia. Sent.

Post munera cito consenescit gratia. Plaut.
Festus,

Immortales sunt gratiarum horti. Arist.

Beneficium da cæcus, accipe vi- Prover.
dens. Lat.

EXEMPLA ET ALIA

Supellex.

Gratiz
Tres. Poëtæ & antiqui tres Gratias
finxerunt, cum ob multas causas,
tum ob hanc, ut meminerimus gra-
tiam memoria tenere, ore laudare,
obsequiis demereri. Pinguntur et-
iam

iam junctis manibus, quia beneficia Mani-
mutuo redeunt: *Ridentes* quia be- bus
nefacientium vultus hilares esse de- junctis
bent; *Virgines*; quia sincera & fan- Riden-
cta: *Tres* quia tria genera benefi- tes Vir-
ciorum sunt; *promerentium*, dan- gines.
tium, *accipientium* & *reddentium* si-
mul.

Pieriw. In manu *Delphici Apollinis tres Gratia*
Gratie infidebant, quarum *una Ly-* Voca-
ram, *altera tibus*, *tertia fistulas* les.
habebat: Innuebant scilicet *Gra-*
tias, si veræ sunt, vocales esse & be-
neficium acceptum ubique canere.
Aut beneficium si alio non possit,
debere saltem compensari celebra-
tione.

Idem. *Gratia* Symbolum olim *Rosa* Rosa
fuit. Forte quia ut illa *scarabæum* Sym-
necat, ita hæc ingratitude. bolum
Grat.

Alia- *Pythagoras* quæsitus quomodo Pytha-
nus. homines possent Diis similes vivere, goras.
respondit, si *veritatem amplectantur*
& *omnibus benefaciant.*

Sen. de *Alexander Magnus* cuidam do- Alex-
Benef. no dedit Urbem, qui invidiam fu- andri
lib. 5. giens, dicebat, id non convenire munifi-
fortunæ suæ, cui *Alexander: non* cent.
quæro quid Te accipere deceat, sed quid
Me dare.

Anaxi-

Anaxilaus. *Anaxilaus* quæsitus quid in regno Phavor. esset beatissimum, respondit: Non vini beneficiis.

Simonides. *Simonides* roganti quidam, ut *Stobæus*. sibi encomium scriberet, se gratias pro eo relaturum: respondit; duas arcas domi habeo, unam gratiarum, alteram argenti; & cum me premit necessitas, gratiarum quidem arcam aperio; sed inanem reperio: alteram solum mihi commodam experior.

Fontinalia. *Varro* dicebat qui aquam hauris, *Varro*. fontem corona. Alludit ad consuetudinem Romanorum, qui in *Festo* Fontinalium solebant fontes coronis redimere.

Atheniensium gratitudo. Non erga homines tantum sed *Rodig.* erga belluas grati fuerunt *Atheniensis*. Nam decreto sanxerunt, ut *Mulli*, qui egregie diu laborarunt, vinculis soluti libere pascerentur ad mortem.

Russorum Proverbium est vulgare: *Prov.* Etiam faccarum non bono animo datum in absinthium vertitur.

Pomponius. *Pomponius Dux Romanus*, dum *Epitom.* Victor rediret, *Pyramidem* illi triplicem exstruere volebant filii, cumque ille rogasset ne facerent; illi,

Pars II. Cap. XI. Quest. I. 427
cum tres possissent Pugnatori, Victori,
Triumphatori, etiam quartam Con-
temptori Pomponio exstruxerunt.

Hofinus. Agesilaus Rex cum Apellem & Agefi-
grotantem visitasset, pulvinâs sur- laus.
rigere fingens, decumbentis cervici
caute aurum supposuit. non multo
post Regis discessum, adveniens
puer, amoto pulvinari, dum lectu-
lum sternere vellet, aurum reperiens
exclamavit: *Vide Domine quid in
lectulo tuo repererim; At Apelles
silentium ei imponens dixit; hoc est
furtum Regis:—* mox intulit Puer;
*Quid? benignitate motus voluit tua
inopie subvenire, & furtum dicis?*
tunc Apelles; *Optime dixi, quia Rex
hoc munere Cor meum furatus est &
perpetuo me sibi addixit. Sciebat enim
Agesilaus multo præclarior esse alios
ditare, quam ditari, & nil gloriosius
quam beneficium apud bonos viros de-
positum.*

CAPUT XII.

De Orationibus Petitoriis, Com-
mendatoriis & Exhor-
tatoriis.

QUÆSTIO I.

*Quomodo constructur Oratio Peti-
toria.*

Primo, Solet fieri communiter accessus vel à commendatione liberalitatis ejus à quo petis : vel ab extenuatione petentis : vel ab exaggeratione meritorum præsertim cum pro aliis intercedimus ; vel à refutatione eorum quæ in petitione suspecta esse possunt : vel à deprecatione audaciæ seu professione verecundiæ, quod sine meritis ad petendum accedat, &c. *Secundo*, Exprimatur postulatam. *Tertio*, Subjiciuntur rationes, quæ, quod petitur, persuadent ; Hæ autem rationes accipiuntur communiter, vel ex persona dantis vel petentis, enumerando scilicet merita ejus & majorum : vel etiam sumuntur à necessario, à facili, à glorioso & reliquis rei petitæ adjunctis. *Quarto*, Pro-

mitti-

mittitur perpetua beneficii memoria, exprimitur spes de obtinendo petito concepta, & obsequia offeruntur.

P R A X I S.

Petitoria Dignitatis à Rege.

Petitoria dignitatis.

Et Ego ad pedes munificentiae tuae cum precibus supplex advolor ut beatior surgam; & in hac felici ruina ac Majestatis tuae umbra, fortunae meae lucem & fastigium inveniam. Scio petentium desideria, regiis animis theatrum gloriae sternere: & injuriam eos infligere Principibus, qui necessitate pressi, ad has publicae salutis Aras, vel ut verius dicam ad hos tutelares Deos accedere erubescunt: Siquidem regiae manus, divini fontes sunt, quibus latissime beneficia in nos & Rempubl. dimanant. Certe ut *Pharus* in æquore laborantibus inter pericula nautis viam ostendit, qua securitatem inveniant, ita liberalitas Principis, sinum Principis; in quem vota nostra velut portum confluant, ut ditiora redeant. Audivimus lamenta Regum, dies sibi periisse conquerentium, quos

Cura

*cum nulla beneficii linea signavissent, neque se vixisse arbitrabantur: Quia ut Soli lucere, ita Regibus benefacere natura est. Et tua in Nos Seren. R. subditos humanitas & Majestatis tuæ insignis facilitas, ideò in virtutum Regiarum exercitu altius eminent; ne à conspectu tuo à magnis aliorum corporibus, minorum necessitates præpediantur. Quid mirum igitur si hac Majestatis tuæ beneficentia provocatus, cum N. Dominum fati concessisse accepi, ejus honoris heres fieri ex nutu & benevolentia Seren. Majest. supplicem: In manu tua Seren. Rex fortunam meam volvis, velis tantum & levasti: respice & serenior abeo. Forte mea & Majorum merita aliquis hic exegerit? sed petere beneficium veni non licitari: impetrare non exigere: Omniaque quæ aut mei aut ego pro Republ. pro Sereniss. Majestate tua fecimus, oblivisci malimus quam producere: parati & vitam ponere si Patriæ necessitas, si voluntas S. M. & Amor jusserit. Gratiam & favorem Regium peto non debitum: cujus vel uno radio, si me nunc be-
veris*

Pars II Cap. XII. Quest. I. 43
veris perennes servitutis compedes
animo meo iniecisti. Dixi.

SENTENTIAE.

- Menan. Pulcher thesaurus collatum benefi-
cium.
- Sido-
nius. Benefacere homini est magnum bene-
ficium apud Deum deponere.
- Cicer. Liberale officium serere beneficium
ut possis metere fructum.
- Demost. Principum dona sunt auctoramenta
servitutis.
- Plutar. Ficus non florent & fructus habent
dulcissimos; & quidam benefaciunt,
non promittunt.
- Martia. Extra fortunam est quidquid dona-
tur amicis,
quæ dederis solas, Semper ha-
bebis opes.
- Iovia-
nus. Princeps liberalis amicos ex hosti-
bus, ex alienis suos, ex infidis fidos fa-
ciet.
- Idem. Melius beneficiis custoditur Respu-
blica quam armis.
- P. Mi-
mus. Beneficium dignis ubi das omnes ob-
ligas.
- Demost. Plures honorare est multos ad be-
ne merendum provocare.
- Cicero. Beneficium & gratia sunt vincula
concordiæ.

*Theſaurus pulcher pulchrè collata Eurip.
gloria.*

*Tunc ſolum pretioſa eſt pecunia, Boëtius
quando uſu largiendi deſinit poſſi-
deri.*

*Beatiffima dos in Principe Libera- Pomp.
litas & Clementia. Lat.*

*Corpus alimento nutritur, animus Xenoph.
nobilis, laude, honore, premio.*

*Multo præclarius eſt beneficiorum Idem.
quàm trophaorum relinquere memo-
riam.*

*Premia bonorum malorumque bonoſ Plinius.
malosque faciunt.*

*Liberalitatis aureum ſemen producit Sophocle
auram favoris ex qua prodit meſis ho-
noris.*

*Nutriunt præmiorum exempla vir- Plinius.
tutes.*

*Pauperibus una educandi ratio, bo- Idem.
nus Princeps.*

*Avaritia fuga & liberalitatis gra- Arist.
tia Regum gloria eſt & Regnorum fir- ad A-
mamentum. lexan.*

EXEMPLA

Et alia Eruditiones.

Crcæ-
ſus.

*Cræſus cum divitias jaçtaret co- Plutar.
ram Legatis exterorum; Legatus
Ægyptiorum quaſivit, quis the-
ſau-*

saurus omnium utilissimus esset? Cui Rex: Liberalitatis, respondit, thesaurus precedit aurei gemmarumque thesaurum.

Iacobus II Arragonie Rex Cer- Iacobus
vam alata pinxit cum cornibus II. Ar-
aureis. Inscriptio: & auro & cele- rag.
ritate. Innuebat Principes debere Rex.
esse liberales in dando & celeres in
agendo.

Aurelianus Imperator cum à suis Aure- Aure-
quæreret, quo pacto Imperium bene lianus.
regi posset, respondit quidam: auro &
ferro, id est, liberalitate seu manu li-
berali & forti.

Ptolomæus Rex incredibiliter de- Pto-
lectabatur, si à se ditatos videret, & to-
dicero solebat: Magis esse regium di- maus.
tare quam ditescere.

Alexander M. disputans inter Ale- Alexander
Philosophos, de felicitate rogatus xander
sententiam dixit: Nihil beatius esse M.
quam donis multos & oneribus sibi ob-
stringere. Gloriabatur itidem sibi
à natura datum esse quod nulli ce-
deret in beneficiis.

Indorum Rex quispiam occur- Rex
rens Alexandro M. dixit: Provoco India.
Te non ad pugnam nec ad bellum,
sed ad aliud certaminis genus; Si
T inf-

inferior es à nobis beneficia accipe; si superior nobis benefacito : Ita ab Alexandro M. regnum obtinuit.

Augu-
stus.

Augustus Imperator adeptus Imperium nihil se magis gratulari dixit, quàm quod illum gradum conscendisset, ex quo omnibus benefaciendi facultas daretur.

Diony-
sius.

Dionysius Siculorum Rex ad filium ingressus cum magnam vim cælati argenti in mensa vidisset : Fili, ait, non est in Te regius animus, qui his omnibus neminem tibi amicum fecisti.

Cimon.

Cimon Atheniensium Princeps ad eò ad dandum promptus fuit, ut præda, quæ pluribus in locis habebat, sine custode habuerit, ne quis ita impediretur qui vellet suis bonis frui. Illum etiam euntem semper famuli cum nummis sequebantur, ut si quis ejus ope indigeret, statim haberet quod daret.

Sol.

Epictetus monet sicut Sol præces & blandimenta non expectat ut oriatur sed sponte surgit, & ab omnibus salutatur; sic tu nec plausus expecta nec laudes ut benefacias, sed sponte benefac & pariter ut Sol omnibus eris gratus.

Theo-

Theodosii Imperatoris tam certa Theodosius.
fuérunt beneficia, ut tum accepta
viderentur cum sponderet.

Maximilianus I. moris habebat Maxi-
dicere; Charitas non exspectat pre-
ces egentis, sed ubi necessitatem videt, milia-
ante preces prevolat. nus.

Thomas Briccotus Doctor Parisien- Fran-
sis, ut Franciscum I. Gallie Regem li- ciscus
beralem nimis admoneret, in solempi Primus.
ejus inauguratione laudans cœteras vir-
tutes, manus eum similes habere dixit,
D. Francisci manibus, hoc est, stigma-
ta habere eum in manibus seu tere-
bratas manus per quas omnia ef-
fluant; Et ideo timendum, ne Regnum
ad paupertatem Franciscanam dedu-
ceret.

De Alexandro Severo Cesare hoc Alex-
scriptum exstat Elogium: Dies num- xander
quam transit quin aliquid mansuetum, Seve-
civile, pium faceret, sed ita ut ararium rus.
non everteret.

Robertus Capetis filius melle paupe- Rober-
res humanissime semper fovit eis que ju- tus.
menta præbuit ut se quocunque iret se-
querentur, ac pro se vota facerent. Eo
nemo aut felicius aut tranquillius
imperavit.

D. Ludovicus 100 & 20 paupe- Ludo-
res vicus.

res habuit qui eum ubique sequebantur, & eodem quo ipse victu sustentabantur: diebus verò Quadragesimæ numerum duplicabat.

Ludovicus V. Rex Scotorum ob Idem liberalitatem præcipuè in egenos cognomentum accepit, ut Pater pauperum vocaretur & hunc titulum præ aliis charissimum habuit.

Archelaus. Archelaus Macedonum Rex cum ab eo poculum aureum quidam peteret; ipse iussit ut minister illud Euripti daret, petentemque intuitus, Tu quidem, inquit, dignus eras qui peteres & non acciperes: hic verò dignus est qui accipiat & non petat.

Alexander. Alexander M. quæsitus ubinam suos thesauros haberet; Amicos ostendens, hi, inquit, liberalitatis meæ scrinia sunt.

Severus. Alexander Severus Imperator singulorum nomina quibus aliquid præstitisset descripta habuit: qui nihil aut parum petiissent eos appellabat inquiring; quid est cur nihil petis? num me Tibi vis fieri debitorem? pete ne privatus de me queraris.

Agapetus. Agapetus Iustiniano Imperatori Coler. sic

sic scripsit; *Vestimentum non veterascens est beneficentia amictus & incorrupta stola erga pauperes. Eum igitur qui pie regnare vult talium indumentorum pulchritudine animum oportet exornare; Amoris enim in egenos qui indutus est purpuram, cælestis quoque candidatus est Regni.*

Drexel.

Carolus V. Imperator ut Peruanam Provinciam sibi reconciliaret, misit eo Nobilem eiq; plures chartas puras & à Scriptura vacuas dedit, solo nomine suo imperatorio notatas eo consilio, ut quisquis privilegium aut munus aliquod peteret jam impetrasset illud, si in hac charta virgine, hoc scripsisset.

Carolus V.

Plutar.

Menebrates ea conditione sanabat gratis plurimos, ut veste ab eo accepta ejus se clientes & ab eo sanitatem acceptam faterentur ubique.

Menebrates.

QUÆSTIO II.

Quomodo constructitur Oratio Commendatoria?

In hac Oratione petimus aliquid, Comalici commemorando ea, propter mentatior. quæ videtur dignus ut accipiat. Hæc puncta servantur: Primo, vel libera-

litatem ejus aut amorem extollimus apud quem commendamus: vel necessitudinem nostram cum eo exponimus: vel etiam ejus amicitiam quem commendamus cum illo vel nobiscum explicamus. *Secundo*, Laudatur is qui commendatur, à meritis, à studiis obsequendi, à dotibus naturæ, à virtutibus, &c. *Tertio*, Ponuntur rationes suadentes ut commendatum habere velit. Sumuntur verò hæ rationes vel à necessario, vel ab utili, vel ab honesto vel aliis adjunctis. *Quarto*, Petitio adhibetur & promissio tam suorum obsequiorum quàm commendati.

Hæc Oratio ferè in omnibus cum petitoria convenit, nisi quod hic alteri petamus, ibi nobis: ideo & praxis specialem difficultatem non habens, frustra nobis remoram hic objecerit.

QUESTIO III.

Exhortator. *Quomodo construitur Oratio Exhortatoria.*

Ignea hæc Oratio tota esse debet & ardere, quia in illa auditores stimulamus, ut omni periculo cõtempo, omni abjecta ignavia animum assu-

Pars II. Cap. XII. Quest. III. 439
assumere velint, & hoc quod oportu-
num est non negligere. *Maxime utilis est exercituum Ducibus, qui ante praelium suorum militum animos debent incendere.* Hæc puncta habet. *Primo, laudantur eorum virtutes quos exhortari debemus, spes egregias de illis præferendo, quod scilicet stimulis ad honesta non indigeant: vel necessitas præsentis periculi graphice describitur: vel ex abrupto hostium ferocia aut ignavia exaggeratur. Secundo, Rei, ad quam exhortamur facilitas, utilitas, honestas, gloria ostenditur: & quod damnum, quæ infamia sit secutura nisi faciamus. Tertio, Adhortatio ardens fiat ad id quod volumus, commemorando Majores nostros & eorum exempla in simili negotio, Dei honorem, expectationem omnium, omnia etiam bona de eventu futuro.*

PRÆXES hujusmodi Orationum nobilissimas habes apud *Livium, Salustium, Curtium* & alios; Excellunt præ aliis quas *Catilina* ad suos commilitones habuit; & *Darius* ad suos pugnaturus in *Alexandrum M.*

CAPUT XIII.

De Electione Officialum ac Magistratuum.

Est apud plerosque consuetudo **E**fficiales certos ut *Consules, Iudices, Secretarios &c.* eligendi liberis & votis & suffragiis; quod etiam sine Orationibus perferri non solet. Sit ergo,

QUESTIO I.

De Electione. *Quomodo ejusmodi Oratio construatur soleat.*

Primo, Communiter ipsius officii dignitas, potestas & ea quæ officium comitantur, exponuntur & exornantur. *Secundo*, Laudatur is cui tua sententia suffragaris, tum à meritis, tum à moribus, tum à virtutibus, tum ab illis maximè quæ ad hoc officium rite obeundum conferunt. *Tertio*, Concluditur vel per iteratam commendationem aut petitionem ut huic Officio suam operam subtrahere nolit: vel per interpretationem ejusdem sententiæ in aliis de illo, vel per augurationem publici boni, quod ex illius electione pro-

Pars II. Cap. XIII. Quest. I. 441
proveniet : vel per expositionem
expectationis omnium de illius vir-
tute.

P R A X I S.

Si de singulis hominum factis
absque errore judicare difficile est,
multo sane difficilius est de eo de-
cernere aliquid cui judicia & Tabu-
læ factorum humanorum commit-
tendæ sunt. Quæ enim ibi singula
in periculum veniunt, in hoc consi-
lio omnia velut agmine facto in
unum periculum conjurant. Dicen-
da est aliquando sententia de unius
hominis aut facultatibus aut vita : at
hic simul de omnium opibus & in-
columitate dicendum est, & in u-
nius officii æqua & iniqua collatio-
ne omnium bonorum iræ improbo-
rumque rationes aut summo malo
aut pari bono dijudicandi veniunt;
Judicem nimirum eligimus, id est, justitiae Antistitem, qui æquum & ini-
quum discriminet; qui innocen-
tiam à violentia tueatur; qui inju-
rias arceat; qui vivum velut Ora-
culum omnibus nobis fatum præle-
gat, qui de fortunis & vita decer-
nat. Omnes igitur quorum causæ
ad hujus tribunal devolventur, de
quo-

quorum dignitate, honore, nomine deinceps certabitur, supplices in hoc confesso se mentibus nostris præsentant atque à nobis exorant, ne eorum vestrasque fortunas alicui ex iis committatis, cui iudicialis sedes *Messis aureæ campus cum Græculo quodam audiat* & qui defalcatis calamitosorum fortunis, avaritia sua & cupiditatis horrea explere laboret. Eligendus ille est cui aperta causa est & æquitas, cui clausa pro tribunali arca sit. Nam ut *Poëta* ait:

Non bene selecti Iudicis arca patet.

Eligendus ille qui *Iudiciale officium* agnoscat esse miserorum *Afyllon*: maximèque illud evitet quod vulgari verbo circumfertur; *Iudicium nihil est nisi publica merces*. Porro hunc esse *Dominum N.* non ego assero, sed *Virtus, sed Doctrina* & animi Candor indicant; Vos *Dominum N. N.* verborum non expectata assertione, ex factorum meritis, de dignitate merito huic conferenda cogitate. Meminit hic *moti Philosophici, in Magistratu non ditiorem hominem, sed clariorem fieri*

Pars II. Cap. XIII. Quest. I. 443
 fieri debere. Meminit & illius pro-
 borum cautela, ita Leges tractan-
 dus esse ne iudices cum alios absol-
 vunt se condemnent. Spero itaque
 fore, ut si meæ suffragati opinioni
 successeritis, Patria universa atque
 omnes boni cupitis bonis perfrua-
 mur.

S E N T E N T I Æ
 De Iudicio.

- Tam diu Iudex dicitur, quamdiu Iu-
 stus putatur.*
- Casiodor. Ignorantia & malitia iudicis ple-
 Augu- rumque est calamitas innocentis.
 stin.
- Ovid. Non bene selecti Iudicis arca pa-
 tet.
- Seneca. Si iudicas cognosce, si regnas ju-
 be.
- Augu- Sublata justitiâ quid sunt imperia
 stin. nisi magna latrocinia.
- Petro- Ergo iudicium nihil est nisi publica
 nius. merces.
- Cicero. Semper iniquus est Iudex qui aut
 invidet aut favet.
- P. Syrus In iudicando criminosa est cetera-
 tas.
- Cicero. Summum jus, summa injuria.
- P. Syrus. Grave iudicium est quod preju-
 dicium non habet, id est quod novo
 exem-

exemplo fit aut ad novam nor- P. Mi-
mam. mus.

Grave praedictum est quod judi-
cium non habet, id est quod nullus Iu-
dex sequitur vel propter crudelitatem
vel propter timorem.

Malo Iudice nullum est venenosius, Petrar.
animal.

Iudicis vox, legum vox est, & ipsius Idem.
justitiae.

Cunctator esse debet, qui iudicat de Casiod.
salute.

Gladus conditur ubi aurum susci- Idem.
pitur.

Malum Iudicium omnis mali caus- Stobaeus.
sa est.

Poenam si tuto potes donabis, sin mi- Sence.
s temperabis.

DE MAGISTRATU.

Magistratus est medicus civi- Thucy-
tatis. did.

Melius est civitatem regi à Viro Aristor.
optimo quam à lege optima.

Vbi praeses fuerit philosophus, ibi ci- Idem.
vitas erit felix.

Insanienti gladium & improbo ma- Pytha-
gistratum committere perinde pe- u lo- goras a-
sum est. pud
Stob.

Ars gubernandi civitates prin- Ariff.
cipa-

Pars II. Cap. XIII. Quest. I. 445
cipatum tenet in omnibus artibus.

Cic.
Idem.

Magistratus est lex loquens.
Qui Reipubl. presunt nulla re fa-
cilius benevolentiam multitudinis sibi
conciliant, quam abstinentia & con-
tinentia.

Idem.

Magistratus intelligat se civitatis
personam gerere, ejusque dignitatem &
decus sustinere.

Idem.

Qui presunt similes legibus sunt, que
ad puniendum non iracundia sed equi-
tate dicuntur.

Dion in
Adria. oportet.

Prefectum Reipubl. stantem mori
oportet.

Eruditiones de his Materiis.

Archytas dicebat: Iudicem & Index
aram idem esse, utrumque miseror: m & Ara.

Ashlum.

Plutar.

Alexander M. cum audiret Ac- Alex.
cusatorem alteram aurem manu occlu- M.
debat, quesitus cur id faceret; Alte-
ram inquit aurem defensori integram
relinquo.

Elia-
nus.

Apud Egyptios iidem erant judi-
ces qui Sacerdotes erant.

Egy-
ptii.

Al. ab
Alex.

Apud Lacedemonios judicabant Iu-
dices occlusi, ut neminem viderent.

Lace-
dam.

Idem.

Bythinii judicaturi in conspectu So-
lis tribunal ponebant.

Bythi-
nii.

Allo- *Allobroges* antequam ad Indi-
brogēs. *cium irent vini craterem bibebant, vo-*
cantes craterem iudicii & veritatis.
Forte ut è fundo veritatem hauri-
rent: vel ut eloquentiores & auda-
ciores essent: vel quod sicut vinum
est dulce & severum; ita iudex esse
debeat severus per justitiam, dul-
cis per clementiam: & sicut vinum
æque Regem inebriat atque gre-
gem, sic iudicium debeat esse sine
respectu.

Traja- *Trajanus Imperator iudicibus hoc Epitom.*
nus. *Symbolum dabat: Fulmen super var.*
trivillum cum Lemmate: Lenis seve- *hist.*
ritas.

Apud Ægyptios iudices gestabant Diod.
collo imaginem Veritatis ex Saphi-
ro; quæ habebat oculos clausos & pluri-
mos ante se libros.

Præclare de veritatis imagine di-
cit *Ælianus*: Ego iudicem non ex la-
pide exculptam veritatem circumfer-
re, sed in ipso corde defixam habere
nolo.

Celeberrimus ille in Germania *Coker?*
Amicus furum dormitor, sub quo catenæ au-
& Iu- *reæ in publicis viis intactæ jace-*
dæx. *bant; supplicio afficiendis in con-*
vivio annulos donabat, dicere so-
litus;

litus: Amicus tuus & Index sum.

Pontan.

Ad Ludovicum XII Gallia Re-Ludo-
gem accessit qui patrati homicidii vicus
veniam peteret, Rex facti enormi- XII.
tatem perpendens, & quod jam ter-
tio id sceleris admisisset: Tene, in-
quit, veniam flagitare, homicidii jam
tertii? & ecce jocularior qui forte ad-
erat; quid Domine Tertii? imo Primi
dumtaxat, nam secundum & ter-
tium tua sunt, quia si tu primum non
condonasses, hæc reliqua non perpe-
trasset.

Cran-
zius l. 3.
Vand.
Histor.

Canutus Vandalorum Princeps ju- Canu-
stissimus fuit & nulli vel amico vel tus.
sanguine juncto parebat. Dum
ergo de reis semel sumeretur sup-
plicium, quidam damnatorum pro-
clamavit se Principis Cognatum esse,
parceret sibi; tum Rex: Cognato, in-
quit, nostro ut honoratior ei sit locus
sublimiorem parate crucem.

Cokerus.

Ferdinandus Cesar clemens & Ferdi-
justissimus illud crebro in ore habe- nandi.
bat: Fiat Justitia aut pereat Mun-
dus.

Epit.

Lacedæmonii centum & qua-Lace-
draginta sellas in senatu habebant damo-
totidemque judices, hæc sellæ verò niorum
ex ebore erant factæ & Leonibus sella
Senato-
incum- rix.

incumbebant: Leones autem uno pede sellam fulciebant, & altero simiam projiciebant: Lemma subscriptum fuit: *Cede, Leo hic sedebit.*

De Magistratu.

Cleo. Cleo Reipublicæ destinatus convocatis amicis dixit, *Solvere se velle amicitia vincula; ne forte cæco erga eos adfectu ductus à Iustitia semita defleat.* Plutar.

Rex fa- Bernhardus ad Eugenium recens
aus si- electum Pontificem scribens sic ait:
nas III *Simus in tecto & Rex fatuus in folio*
ac. *que monstrosa res est: gradus sum-
s & animus infimus: sedes prima
& vita ima; lingua magniloquax &
manus otiosa; sermo multus & fructus
nullus; vultus gravis & actio levis,
ingens authoritas, & nutans stabi-
litas.*

Am- Ambrosius de iis qui titulum
brofii cum dignitate accipiunt sic dicit:
dictum. *Actio congruat nomini, ne sit nomen
inane & crimen immane: honor subli-
mis & vita declivis.*

Zeno. Zeno dicere est solitus; *Solia & Stobæus.*
*Urbes decorandas esse non pretiosis or-
namentis sed viris.*

Chry-

Idem.

Chrysippus rogatus, cur nollet Crispus Rempubl. regere, dixit: Si male rexeris, displicebo Diis, si bene hominibus: juxta Poëtae sententiam.

Seu sequeris verum, seu damnas, pessime vivis;

Odia Divorum contrahis aut hominum.

Cum Epaminonda per invidiam & contumeliam vilissimus quidam Magistratus datus esset, suscepit ipsum, dicendo non solum Magistratus ostendit ornatque virum sed & Vir Magistratum. Itaque se

Erasm. gessit & Magistratum illum honorabilem fecit, ut à multis deinde ambiretur.

Plutar. Agesilaus quaesitus, cur Spartanorum Respubl. praë aliis floreret? quia, respondit Spartani & imperare sciunt & parere.

Stobaus. Agathon dicebat Magistratum debere meminisse, primum, quod hominibus imperet: deinde quod secundum leges; tertio, quod non semper imperabit.

Panormitanus. Alphonsus Magistratum appellare solebat, qua hominum ingenia probantur.

Trebell. Pollio. Saturninus cum milites illi per Saturninum.

plum imperiale imposuissent, advocata concione, de se ipso dixit: *Com-militones bonum Ducem perdidistis & malum Principem fecistis.* Erat hic militum Dux optimus, sed Imperator factus cum severus nimium esset, ab iisdem militibus interemptus est.

Themistocles audiens quosdam *Elia* ambire Magistratum: *Si mihi, inquit, duas ostenderit vias, quarum una ad sepulcrum, altera ad tribunal duceret; multo libentius ingrederer eam, quae recta ad sepulcrum ducit.*

Demosthenes dicebat, si ex duobus *Eras-* alterum sit eligendum, citius se in exitum *in A.* iturum quam ad suggestum aut *popu-* tribunal: *Scire enim se quantum invidia, calumniarum, ac periculorum ei expectandum sit, qui ad gubernacula accedit.*

Seleucus frequenter dicebat paucis *Idem.* notas esse Magistratum magnas curas, alioquin neminem repertum iri qui Regum diadema humi projectum tolleret.

Antigonus. *Antigonus cum regium diadema* *Stobaeus.* & purpuram accepisset, dixisse fertur; *O nobilem magis quam felicem pannum,*

pannum, quem si cognoscas, quam multis curis, periculis & miseriis refertus sit, ne humi quidem jacentem elevares.

Idem. Bion dixit, oportere bonum virum à Bion. Magistratu discedere non ditio-rem sed clariorem.

Idem. Pythagoras dicebat, primo luxuriam civitates ingredi, deinde saturitatem, postea contumeliam, postremo exitium. Pythagoras.

Dion. Trajanus Imperator dum Præfectum Prætorii ense accingeret, dixit: Cape hunc ensam, & si juste imperavero pro me, si injuste, contra me utere. Trajanus ad Præfectum.

Tranquillus. Caligulae vox fuit, cum in Imperatorem esset electus, nunc omnia sibi & in omnes licere. Reges verò Lacedæmonii minorem sibi delinquendi potestatem censebant esse relictam; quam privatis hominibus. Car.

Reisnerus. Clotarius Rex Gallie hoc monile habuit: Cor puniceo coloris in campo candido: ex corde due spicæ promicabant; una à dextris aurea & loco aristarum radios solares habens, cum lemmate: Et luce & ardore. Altera verò spica à sinistris adamantina, habens aristas
eneas

aneas cum lemmate: *Nec luce, nec ardore. Prima Spica* pietatem notat fervore & luce boni exempli, splendidam. *Secunda Magnanimitatem* significat, quam nec ardor adversitatis nec lux prosperitatis potest evertere; tale Cor habere debet quisquis in dignitatem adoptatus est.

Ludovicus Sfortia ad Genuenses Guicimisit F. Marchesum ut ab iis gran- de tributum exigeret. Genuenses

Legatum humaniter acceptum in hortum deducunt, herbamque illi

BASILICAM nomine offerunt, dicentis: accipe & debilem hanc

(afflictæ Republicæ Symbolum) herbam odorare: accepit ille & odora-

us dulcem odorem percepit: Iusserunt deinde ut herbam premeret

ac contereret, denuoque odoraretur; fecit & foetorem sensit: Tunc

Genuenses: Sic inquit, Si clementer Princeps egerit, gratiam habebit apud omnes, si presserit nos & triverit,

amaritudinem & molestiam sentiet.

Pericles in Ducem Atheniensium electus frequenter sibi occlamabat

Pericles.

potissimum mane dum indueretur: *Plutar.*

Attens-

Pars II. Cap. XIII. Quest. I. 453
Attende ô Pericles attende, cives sunt,
liberi sunt, Græci sunt, Athenienses
sunt quos regis.

Richte-
rus.

Apud Indos supremus Monarcha, Monar-
quem sua lingua *Vohon* hoc est, ju- cha In-
bar honoris appellant. Is limites pa- dorum.
latii nunquam egreditur, nec in o-
culos hominum venit; per palatium
vel vehitur super cunas, vel à terra
sublatus in altissimis sandaliis am-
bulat, ut nunquam terram attingat: cum in throno sedet, ex una
parte pendet pugio seu gladius, ex
altera arcus & sagittæ.

Epitom.
var:
bist.

Quidam Senator stellam habuit cum Sym-
bol
sex radiis ejusmodi: primus radius bol
fuit instar Spicæ cum inscriptione; Sa
Vtilitate. Secundus, Instar clavis cum
RIS.
lemmate; Æquitate. Tertius, instar
digiti cum lemmate; Actione.
Quartus, instar capitis coronati cum
lemmate; Dignatione. Quintus, instar
candele accense cum lemmate; Pieta-
te. Sextus, instar floris pulcherrimi
cum Lemmate; Odore bonæ famæ.
Plane Symbolum hominis ad Ma-
gistratum promoti.

Ludov.
Legio-
nen.

Cimbri duplex Elogium dede- Cim-
runt *Reginæ Amphilia*: In moneta bri.
sculpta fuit ab una parte *Amphilia*
cum

cum Cithara: lemma, Cimbria hilaritas: ab altera parte eadem Amphilia cum lampade ardenti: Lemma. Cimbria Serenitas. Innuebant exhilarari Regnum amore Reginae erga suos, & praestantia familiae illustrari.

Severus.

Alexander Severus Imperator eos quibus collaturus erat Magistratum ex albo recensebat, ut si quis vitia alicui objiceret & probaret, reus magistratu privaretur: quod si objecta non probasset, accusator rei poenam subibat.

Fulgos.

Alphonfus Arragonie Rex in palatio hoc Symbolum habuit, Fucis circa Alveare cum lemmate: Malum Regnum ubi apes laborant, fucis devorant.

Tanor.

Carolus M.

Carolo Magno placebant illi Principes, qui essent Pericles judicio, Alexandri Bello.

Epitom.

Idem.

Idem dicere solebat; Optimus ille Princeps cui nomen Adamus, cognomen Abrahamus id est, qui laboriosus ut Adam, pius ut Abraham.

Ibidem.

Numida

Princip-

Numida Principem suum vocabant Cauriach hoc est, rivulus: Hoc autem

Ibidem.

autem inde fuit: Habebant Numidæ pes
fontem Iovis nomine insignitum, cui ^{Cauri-}
sacrificabant tempore interregni, ut ipsis ^{riach}
Principem ostenderet. Certis ergo & un-
temporibus summus Sacerdos fon-
tem inspiciebat & cuius personæ
vultum sibi ibidem ostendi à Iove
advertit, cum mox populo Prin-
cipem promulgavit: Hujus cere-
moniæ memores, Principes quotidie
aqua istius fontis lavabantur, quam
porrigendo cubicularius dicebat:
Domine Cauriach: hoc est, memento
Te rivum esse.

Plinius.

Tempore Tiberii Cesaris cum Im-
perium suscepisset, via dicuntur im-
mutasse situm læva in dexteram, dex-
tera in lævam commutata.

Tiberii
ægræ

Tipoc.

Rudolphus Secundus ex consensu Rudol-
phus II.
sex Electorum factus Imperator, cu-
ravit sibi in Symbolo pingi super e-
burneam mensam sex calculos seu
Sortes; septimum verò desuper quasi de
Cælis venientem cum lemmate; Con-
sentientibus. Innuebat omni electio-
ni legitimæ, etiam Deum adijcere
suum calculum.

Mos
Tarta-
rorum
in eli-
gendo
Princi-
pe.
tur,

Epitom.

Tartari Principem electuri in lo-
cum campestem conveniunt, &
cum qui Successione vel votis eligi-
tur,

tur, in thronum collocant omnesque acclamant: *Rogamus, volumus, precipimus ut domineris nobis!* Respondit ille: *Si hoc à me vultis, necesse est ut parati satis quidquid præcepero facere.* Respondent ille: *Summus:* Tunc Princeps; *Ergo oris mei fermo de cetero gladius meus erit.* Fit interea applausus à Populo: Postea ipsum è throno acceptum supra stragulum in terra stratum deponunt, & sedentem sic alloquuntur. *Vide sursum & agnosce Deum; respice deorsum & vide stragulum in quo sedes: si bene administraveris, ad votum habebis omnia; si male, à Deo humiliaberis, ut nec hoc tibi stragulum relinquatur.* In sigillo dicti Principis solebat esse hæc superscriptio: *DEUS in Cælo & Christus in terra: Dei fortitudo & omnium hominum Imperator.*

Bajazetes. Bajazetes Turcarum Imperator Paulus exprobrabat Tamerlani natale pastoritium; sed hoc responsi tulit; *Nescis & ex lana ovium purpuræ Regum fieri:* Hic Tamerlanes loco mobilis fulmen de torque gestabat, cui inscriptum fuit: *In terra vapor, in nube terror.*

Simile

Platina. Simile refert Platina de Ioanne Pontifice, qui in gemma annuli scriptum habuit. Tunc gutta; nunc gemma. ^{Ioannes Pontifex.}

Pausanias Lacedæmoniorum Rex cum Simonidem Philosophum rogasset, ut sibi dignum aliquod documentum traderet ad potestatem Imperii recte administrandam; respondit vir sapiens; Hominem Te esse memento. ^{Pausanias.}

Herodotus l. 2. Amasis Ægyptiorum Rex obscure loco natus cum ad Regalem dignitatem pervenisset, Nobiles & Primarii obsequium præstare detestabant; tunc Rex accito ad se aurifice, mandavit ut e pelvi quadam pedibus suis lavandis antea destinata, insignem Iovis statuam fabricaret; quam dum quodam die ipse totusque populus in templo versarentur, iussit in medium afferri: mox eam flexis genibus omnes adoraverunt: quibus Amasis, quid adoratis? adoratis vas quod hesternum die pedibus abluendis meis deserviebat: Cui omnes uno ore responderunt; non adspicimus quod fuit, sed quod nunc est: Tunc Rex, hæc eadem verba in os retorquens, continuo

dixit: Ergo non aspiciendum quod fui, sed quod sum: humili quidem loco sum natus, tamen Deo ita disponente ad regalem thronum adscendi.

Rudolphus.

Rudolphus Imperator audiens purpuratos ab ejus congressu tenuiores arcere, dixit: Sinite homines ad me venire, neque ideo Imperator sum ut arcula includar. Marl.

Trajanus.

Trajanus Imperator profecturus ad bellum cum equum jam conscendisset, vidua quaedam occurrit alta voce inclamans: Filius meus, o lib. 10. ex, te regnante interfectus est: mox apprehenso pede illius, dixit: Obsecro Domine, ut, cum eum mihi reddere non vales, sanguinem saltem ejus vindicare digneris. Ego, ait ille, satisfaciam tibi cum rediero; quod si non redieris, ait illa, quis mihi praestabit? Successor meus, ait Imperator: at illa; quomodo hoc sciam? quod etsi facturum est, quid tibi proderit si alius benefecerit? Successor tuus injuriam patientibus vel passuris pro se tenebitur; Te non liberabit justitia aliena: nonne melius tibi est, ut tu justitiam mihi facias et pro hoc mercedem recipias, quam alteri hanc transmittas. Vinc. Beluac. Spec. Histor: cap. 46.

Mo-

Movit Imperatorem pietas & equo descendens causam viduæ diligenter examinavit, & condigna satisfactione viduam consolatus est.

De Eodem fertur quod culpanti- Idem; bus amicis, quia nimis circa omnes communis esset & facilis, benigne respondit, Talem se velle Imperatorem esse privatis, qualem Imperatorem privatus optaret. Hinc merito acclamatum est: Bonitas Trajani.

Cephidus accusator quidam acer- Iulia- rimus apud Iulianum accusabat Nu- titas ad merium furti: Cum autem objecta diluerentur, tunc accusator ita per- citus exclamavit; *Ecquis nocens poterit esse inquam si negare sufficiet? Tunc Iulianus; & quis innocens esse poterit si accusare sufficiet?*

Pelopidas Imperator in expeditio- Pelopidas- nem proficiscenti cum uxor inge- pidas- miscens sæpius exclamaret ut propriam vitam tueretur sibi que consuleret; *Aliorum est,* respondit, *vitam propriam tueri, at Imperatoris ex suis incommodis omnia Reipublicæ parare commoda.*

Alexander in gyro rationis se Alex. Magu. con-

Eutrop. lib. 8.

Am- mian. Marcellinus lib. 18.

Marl.

Am- mian. Marcellin.

continebat, is enim urgenti Matri, *lib. 14.*
 ut occideret quendam infontem, &
 dictitanti se per novem menses por-
 tasse pręgnantem; ita respondit pru-
 denter & pię; *Aliam parens optima*
posce mercedem, hominis enim salus
nullo beneficio compensatur.

Themistocles. Themistocles Simonidi petenti ut *Fulgos.*
 injustam causam diceret, respondit; *lib. 6.*
Neque tu bonus Poęta fueris, si pręter cap. 4.
Musicae modulus caneres, neque ego
bonus Princeps, si contra leges pronun-
tiam.

Antiochus Rex Asiae Regni sui
vitatibus scripsit, si quid in literis,
quę eius nomine scriberentur, esset,
quod legibus adversum videretur, cre-
derent se inscio ejusmodi Epistolas es-
se scriptas ideoque iis non obtempera-
rent.

Reges
Agy-
pti.

De Regibus Egyptiorum legitur, Plut. in
quod Magistratibus pręceperint, illos Apoph.
juramento devincientes, ne quid gere-
rent contra leges, etiamsi ab ipsismet
Regibus mandaretur.

CAPUT XIV.

De modo ferendi Votum seu Consultationem.

VOti Propositio est Oratio in qua nostram sententiam in publico confesso cum gravitate explicamus ad Reipubl. aut districtius ad alterius cujuscunque loci vel personæ utilitatem. *Triples votum esse potest: Assertativum*, quod propriam sententiam à nobis inventam exponit. *Consultativum*, quod alienam sententiam allatis rationibus refellit. *Mixtum*, quod partim alienam sententiam refellit, partim propriam dicit & stabilit: de singulis singulatim.

QUÆSTIO I.

Quomodo Construitur Oratio Voti Propositiva.

Oratio
Voti
Propo-
sitiva.

RESPONDEO I.

Votum Assertativum ita proponi solet.

1
Aser-
tativa.

Primo, Fit brevis ingressus ex occasione vel rei præsentis, vel periculi imminētis, vel personarum deliberantium, vel ipsius dicentis.

Secundo, Proponitur sententia, quæ si partes habuerit, dividenda erit; & quid primo, quid deinde dici debeat, explicandum. *Tertio*, Rationes pro sententia afferuntur, non tantum ex locis Dialecticis sed etiam ex *Ethicis*, ostendendo id quod suadetur esse bonum, honestum, gloriosum, jucundum, utile, necessarium, facile, opportunum, &c. Item à *Simili*, ab *Exemplis*, à *Testimonio*. *Quarto*, Concluditur per repetitionem brevem cum amplificatione. Solet etiam subungi; id sibi quidem videri, sed tamen libenter rationes meliores & commoda publica secuturum: nec habiturum sententiam suam optimam sed optimam alterius.

RESPONDEO II.

Oratio
Confu-
tativa.

Votum Confutativum ita peragitur.

Primo, Mentio fit Authoris prioris voti, sive cum laude, sive sine laude; & dicitur eum nonnihil ab eo quod salubrius est Reipubl. discessisse. *Secundo*, Refutantur rationes dictæ pro priore voto, modeste tamen & sine offensa: vel omnes in cumulo simul, vel singulæ seorsim.

Pars II. Cap. XIV. Quest. I. 463
sim. Tertio, Concluditur per Re-
petitionem & Amplificationem
breve.

RESPONDEO III.

Votum Mixtum sic pertractatur. Mixta.

Nempe occupatur illud circa
puncta utriusque voti Assertativi &
Confutativi: sive velis prius tuam
sententiam asserere & stabilire, &
postea refutare alienam; sive è con-
verso utrum libet, licet.

Adverte autem *Primo*: quod is
qui primus dicit Sententiam, expo-
nere solet causam consultationis
instituta, eamque exaggerare, in-
vitareque & adhortari alios ad So-
cietatem & conjunctionem vo-
torum.

Adverte *Secundo*: quod is qui al-
terius sequitur sententiam, tracta-
re possit prius aliquem locum per
modum accessus: v. g. *Prudentis*
esse (dicendo) bona consilia sequi:
vel illud dictum *Herodoti* præferen-
dum; *Apud me tantundem valet*
bene sentire per se, & alteri bonam
sententiam dicenti accedere. *Secun-*
do, Sententiam alterius collauda-
bit, eique assentietur additis si quæ

occurrunt, novis rationibus, aut egregia amplificatione. Potest etiam is, qui alterius sententiam sequitur, ita eam tractare, tanquam à nullo fuisset dicta, nisi forte in medio vel in conclusione, vel quando mentio fit datæ rationis, injiciendum sit, id ab alio esse dictum. Qui verò contrarium sentit, testabitur non se ideo facere, quod vero adversetur, sed quod aliud sibi videatur: ideoque protestationem benevolentiae aliaque amica verba & officiosa interferet sive initio, sive in conclusione.

Adverte *Tertio*: Quod in decretis ferendis, ubi non prævalet pluralitas votorum, sic procedendum sit. *Primo*, Repetuntur & explicantur sententiæ consultorum, collaudaturque eorum studium & consilium. *Secundo*, Rationes eorum vel approbantur vel reprobantur, datis causis cur utrumque fiat. *Tertio*, Fertur *Sententia decretoria* ostenditurque ejus æquitas modeste & prudenter.

Praxes frustra subjecerim cum & supra sub generalibus præceptis in Dispositione posuerim & passim apud

Part. I.

c. 2. q. 3.

modo I.

et 2.

Pars II. Cap. XIV. Quest. I. 465
apud Historicos probatos habeantur.

SENTENTIAE
Pro hac Materia.

- Plato. Res est profecto sacra Consultatio.
Terent. Omnia prius consilio experiri sapientem decet.
Verin. Consilio utilius quàm viribus armagerentur.
Horat. Vis consilii expers mole ruit sua.
Cicero. Parvi sunt arma foris, nisi consilium sit domi.
Seneca. Diu delibera, cito fac: nihil curare hoc est insanum esse; nihil posse hoc est mortuum vivere.
Farnes. Consilium qui de Republica tollit ex animo rationem tollit.
Vulg. dist. In consilio sis testudo, in factis Aquila.
Amomian. Veritatis Oratio soluta esse debet libera.
Democrit. Veritas suavissima narratio est.
Idem. Pietas palam declaranda, veritas audacter dicenda.
Seneca. Non est turpe cum remutare consilium.
Dico. Non est consiliis juxta metum locus.
Livius. Amor privati commodi venenum est boni consilii.

Eruditiones & alia Supellex.

- Fride-
ricus.** Fridericus Imperator tunc demum *Ant. Sylvi*
salvam fore Rempubl. dicebat, si Senatores de rebus consultaturi, in vesti-
bulo Curie simulationem ac dissimulationem deponerent.
- Al-
phou-
sus.** Alphonsus Arragonie Rex dixit: *Panor.*
Roma esse debuisse domum Concor-
diae ante Capitolium & domum
consilii: in qua priusquam ingre-
derentur Capitolium Senatores, a-
morem privati commodi, odia, si-
mulationes & alios adfectus malos
exuerent.
- So-
lus.** Casonius Petus tuendæ *Tacit.*
causæ à Nerone contra Parthos mis-
sus fortium & militarium virorum
consilia optima contemnebat, &
opposita licet deteriora faciebat,
ideo tantum, ne indigere aliena sen-
tentia videretur.
- Lacon.** Lacon quidam omnis consilii *Coker.*
quantumvis egregii, quod ipse non
attulisset inuictus fuit.
- Aristi-
des &
Themi-
stocles.** Aristides unquam cum Themistocle *Plutar.*
admodum sibi inimico, in Reipubl.
negotio, delegationem missus; visne
à Themistocles, dixit, ut in his mon-
tibus paulisper inimicitiam depo-

Pars II. Cap. XIV. Quest. I. 467
namus, recepturi eam, cum redierimus.
Innucebat deponenda esse odia iis
qui Reipubl. negotia curant.

Terentius dicit: Consiliatorum pri-
mum dogma est, occasionem observare
properantem: Est enim occasio ani-
ma actionum & rerum bene geren-
darum Mater.

Coker. In subitis arduisque periculis, In subitis
rapienda sunt consilia, non qua-
renda. tis con-
sil. ra-
pien.

Herod. Idem dicit, memineris, consilia-
rius dum navis est salva, consu-
lere, & providere ne evertatur; post-
quam enim fluctus exsuperat, inane est
studium. Moni-
tum.

Maturum est consilium cui ad sede-
runt timor & cunctatio. Contu-
liu

Lam-
pridius. Alexander Severus rem primo die seve-
consiliariis suis tantum proponere so-
lebat, & spatium dare ut disquire-
rent, cogitarentque dicturi postea sen-
tentias, ne incogitantes consilia fur-
derent.

Puteolis Respubl. in Campania, Puteoli
post multa feliciter gesta bella & Palatium
triumphos exstruxit Servio Duci exstru-
suo palatium ingenti sumptu: in quo
diversa conclavia ea arte fornica-
ta, ut ex uno in aliud transitus es-
set.

set, & quod in uno dicebatur, hoc in singulis & omnibus echo distinctissime reddebat & audiebatur. Cum ergo Dux cum suis centurionibus consilium habebat in certo conclavi, milites alii per alia sparsim conclavia sedebant: & cum finire deliberationem vellet, clariori voce hæc solum verba pronunciabat; ita decernimus; & confestim echo undique resonabat, imus: statimque milēs ad obsequia Ducis exsiliit.

Baleares Insulae.

In Balearibus Insulis hæc consuetudo fuit, ut quoties de arcano aliquo vellet deliberare senatores, in campos exirent, ibique foveam effoderent, versus quam inclinabant ora & vota invicem & consilia loquebantur; & ubi finiebatur deliberatio, foveam illam terra implebant, atque reliquo campo complanabant. Sepelienda esse consilia sub silentio inuebant:

Mydas.

Timebant nimirum ne venti voces raperent, deferrentque consilia late per campos, quod circa Mydam Regem Phrygiae contigisse fabulae memorant: Habuit hic Rex asininas aures, & dum semel à Chirurgo tonderetur, habere animadversus est;

rogavit igitur, & apud hominem pecunia silentium emit Rex, sed hic dum diu secretum tenuisset, semel in campis vagus, impatienter arcani, inclinato ad arundinem ore, *arundo*, inquit, *audi*, *Mydas habet aures asininas*: res mira, statim hæc verba ab arundine ad arundinem meare, & cum vel minimus spiraret ventus, clarissime omnes campi resonare; *Mydas habet asininas aures.*

Et *Gobrias* in Apologo suo ait: *Frigo-*
ra, ut verba loquentium priusquam ad aures audientium perveniant congelentur, in terramque ruant, aut in aëre suspensa hæreant; verno autem tempore cum resolutio incipit flantibus *Zephyris* resolvuntur etiam verba & tunc prius tonare per aëra & audiri incipiunt.

Apud Antiquos *Consus*, *Deus Con-* *Con-*
filiorum venerabatur, ejus ara subter- *fus.*
ranea fuit; ad insinuandam Consi-
liorum occultationem.

Rosinus. *Ioannes primus Castellæ Rex* ferali *Ioan-*
& lugubri veste toties induebatur quo- *nes*
ties tributorum conferendorum consilio *Castel-*
Regnum onerare debuit. *la Rex.*

CAPUT XV.

De Legationibus.

ET Domi & extra Legationes obimus. Extra ad fœdera struenda, indicenda bella, contrahendam amicitiam cum Principibus, petenda auxilia, &c. Domi vero mittimur ad *Comitia generalia à Nobilibus*: & à Rege ad *Comitia Nobilium* quando magna instant *Comitia*.

QUÆSTIO I.

Quomodo Oratio ejusmodi construatur soleat.

Primo, Accessus solet fieri ab aliquo discursu, sive à laude ejus ad quem dirigitur Legatio; sive ejus à quo fit; sive à studio utriusque Regni erga se mutuo: sive ab alia quacunque circumstantia aut re, à qua commode ad rem institutam descendendi possit. *Secundo*, Puncta Legationis exprimuntur. *Tertio*, Singulæ Legationis partes suis argumentis suadentur & confirmantur. *Quarto*, Concluditur vel adhortando ad hoc quod intenditur; vel petendo

tendo ut admittatur; vel commendo. vel exigendo, vel quid simile fieri debet, secundum exigentiam materiæ ac prout res postulat.

Quando laus Principis à quo legamur ponenda sit, facile prudens Orator adverterit: nempe tunc, cum rei in qua Legatos agimus auctoritas, veritas aut necessitas tali modo solidatur.

Nota verò, quod in florentissimo Polonia Regno hic mos invaluerit, ut Legati à Rege ad Comitola Nobilium, primo, Nomine Regis præsentés salutent, gratiamque & favorem regium offerant: deinde, literas fidei, Credentes illi vocant, ostendant: postremo autem, puncta Legationis præmissis accessu & discursu, sive de bono regimine Reipubl. sive de studio Regis in Reipubl. oratione explicent.

Exempla Legationum pulcherrima exstant apud *Wassenbergium* in libro de rebus gestis *Vladislai IV Regis Poloniae*. Sed & apud historicos passim praxes legeris: Excellit illa *Legatorum Scytharum ad Alexandrum M.* quam videre licet apud *Curtium lib. 7.*

Quan-

Quandoquidem tam varia & multiplex materia Legationis esse solet, non est possibile singulas occasiones suis eruditionibus instruere; Studium igitur cujuscunque, hic supplementum faciet.

APPENDIX.

Genus
Iudicia-
le,

In *Genere Iudicali* in quo accusamus vel defendimus ut vel malitia puniatur; vel innocentia absolvatur, nihil dicere attinet: sive quod ex generalibus præceptis satis constare possit; sive quod in eo excellere ambiens, satis lucida apud Auctores passim præcepta & maxime apud *Aristotelem* habeat. **P R A X E S** verò in tot *Ciceronis* Orationibus. Hoc tamen pro comperto sit, à modernis Oratoribus forensibus, quos *Pragmaticos* aut *Causidicos* nuncupamus, non aliunde sumi probationes, quàm ex *Jure scripto communi & speciali*: & quo quis ingeniosior & in legendo *Jure* diligentior, eo facilius potest & leges & consuetudines accommodare *Causæ*, quam defendit aut arguit. *Supervacaneum* igitur hic hæere, qua-

quapropter litori potius vicinus antennas solvo & Anchoram figo.

Ignosci tamen mihi postulo, quod longior fuerim, quàm esse proposui & prope in tituli nomen deliqui. Utilitas me studiosæ Juventutis protraxit, cui unicè complacere studui: Nisi forte & Poëta versu mihi adblandiar, cujus judicio sunt

*Quæ bona multa parum, quæ
mala pauca nimis.*

Sed scio & Sapientium comitiis definitum circumferri, quod in longitudine brevitatis, in brevitate longitudo possit inveniri: Nam & ille quondam in paucissimis versibus habitus est longissimus ab Eruditorum censura, quoniam ineptus Poëta: & Homerus in Iliade & Odysseis illo brevior, quia utilis & non è trivio Poëta. Sed manum de tabula, ne hoc ipso nomine malus esse incipiam, dum me peccasse excuso.

SOLI DEO GLORIA!

VER-

VERBORVM ET RERVM
ELENCHVS COPIO-
SISSIMVS.

- A.
A sbeston lapis. 216
 Acumen quid. 34. an
 Oratori usurpandum. *ib.*
 materiale quid. *ibid.* me-
 taphoricum quale. 35.
 quotuplex. *ibid.*
 Acumina quæ perfectissi-
 ma. 37. Orator adhi-
 beat. *ibid.* Politicus non
 item. *ibid.* Hac facien-
 di modi diversi. 38. 45.
 Vbi invenienda. 39. inue-
 niendi præses variæ. 41.
 ex locis Oratoriis. 46
 Acuminibus non morose
 nimium inherendum 51
 Acuminis ponendi in Ora-
 tione præcepta varia.
 52
 Adamantes duo connubio
 naturali sociati. 231
 Adam coronavit Evam
 gramine. 251. duos ha-
 buit annulos. 284
 Adjuncta quid. 23. personæ
 duodecim. 30. rei sex.
ibid.
 Adulator. 13
 Ægyptii filias ornabant
 torquibus. 262. quos
 coronabant. 295. Phœ-
 nicem in sepulchro scul-
 pebant. 324
 Ægyptiorum convivia. 325
 Ægyptii Osirim in aurea
 tumba circumferebant.
 331. gratulantes sce-
 ptrum dabant Regi. 419
 apud eosdem mos eli-
 gendi Principem. *ibid.*
 Senatoris figuram quo-
 modo expresserint. 413.
 Eosdem habebant Iudi-
 ces quos sacerdotes. 445
 Ægyptiorum Reges Ma-
 gistratibus quid præce-
 perint. 460
 Ædificium Dædali manu
 exstructum. 10
 Æstas & pax in spiceo ser-
 tione incidere dicuntur.
 296
 Agathocles irurus ad Iu-
 dicem. 83. gratulanti-
 bus sibi quid dixerit.
 411
 Agapeti ad Iustinianum
 scriptum. 437
 Agathonis monitum ad
 Magistratum. 449
 Agelilaus de Spartanorum
 Republ. *ibid.* de Ducis
 belli ornamento. 414
 Apellem ægrotantem
 vilitat. 427
 Agrigentini stulti. 345
 Alau-

E L E N C H U S.

- Alauda. 267, 328
 Albanorum mos circa natalitia maris. 319
 Alexander M. iræ succubuit. 52. panem gladio divisum cum Sponfa libavit. 252. annulum moriens cui dederit. 284. cum natus esset duæ Aquilæ visæ sunt; altera in Occidentem altera in Orientem volare. 375. adorari voluit. 393. Parmenioni suadenti quid respond. 415. cum Tyrum obsideret quid in somniis viderit. 416
 Alexander M. nulli cedebat beneficiis. 433. provocatur ab Indorum Rege. *ibid.* amicos *optimum thesaurum* appell. 436. Accusatori alteram auream manus occludebat. 445. Matrigenti, ut infontem occideret quale dederit responsum. 460. non annos sed triumphos se numerare dixit. 324
 Alexandri M. annulus signatorius. 287. Munificentia illius. 425. ejus tumulus. 329
 Alexander Severus nomina eorum in catalogo habebat, quibus aliquid præstitisset. 436. ex albo recensebat eos quibus Magistratum erat collaturus. 454. ejus Elogium. 435
 Alexandri Caroli Principis Poloniæ Epiraphium. 357
 Allobroges ituri ad Iudicium vini Craterem bibebant. 446
 Alphonfus de matrimonio 245. in Symbolo coronam habuit. 322. ejus de Principe sermo. 408. ejusdem Symbolum. 329, 413, 454. dictum illius aureum. 415. Magistratum *cotem* appellabat. 448
 Alphonfus Dux Calabriae filio Clypeum dedit. 345
 Alphonfus Rex Castellæ de militibus. 417
 Amaluntha Reginae Epiraphium & elogium. 330
 Amantis animus in alieno corpore est. 224
 Amaranthi corolla, ejus usus. 295
 Amasis obscuro loco natus quomodo suos ad obsequium compulerit. 457
 Amazonum causa nubendi. 247
 Ambrosii dictum. 414
 Amicitia pomeo lucrata 210
 Ami-

E L E N C H U S .

Amicus.	II	tur.	<i>ibid.</i>
Amici duo Vulcanum ad- eunt & cur.	211, 212	Annulus servitutis Sym- bolur.	281. Sacerdoti- bus interdictus. <i>ibid.</i> pro- nubus datus loco pigno- ris 282. nuptialis in quo digito portaba- tur, <i>ibid.</i> Sponsis ob- latus ferreus fuit sine gemma, 283. in ma- re projicitur quotannis à Venetis. 284. Pharao- nis quem Josepho tradi- dit qualis fuerit. 285
Amicorum bona commu- nia.	<i>ibid.</i>	Annulus Flamini Diali.	<i>ibid.</i>
Amicus & Judex.	446	Annulus vetustus.	<i>ibid.</i>
Amici pictura.	264	qualis fuerit datus Spon- sis.	<i>ibid.</i>
Ammonis statua artificio- sa.	394	Annulus Mariæ Ungariæ Reginæ 340. in cuius Emigildis Reginæ appa- ruit.	373
Amor magnus Deus.	209	Annulus corona cordis.	282
Amori sacra faciebant A- thenienses.	214	Annuli quibus detracti.	288
Amoris pictura.	210	Annulum digito detra- ctum in thesaurum Im- peratoris projecit Lega- tus Polonus.	284
Amor cœcus puer. 235. O- tioforum negotium. 244		Annulus quo Sacerdos vi- ctimas obsignabat, qua- lis fuerit.	283
Deus munditiæ.	<i>ibid.</i>	Annulis aureis qui ute- bantur apud Romanos	<i>ibid.</i>
Amoris adjuncta seu pe- disse, quæ. <i>ibid.</i> ejus agni- na 245. Symbolum. 264.		Annulo donari magnum bene-	
ejus festa apud Athe- nienses.	<i>ibid.</i>		
Amplificatio quid.	117.		
quotuplex, <i>ibid.</i> Rerum quomodo fiat. 120. & verborum. 118. per fi- guras.	124		
Amphilia Cymbrorum Re- gina.	453		
Anaxilauts.	426		
Anchoram Seleucus in annulo habuit.	282		
Anguilla fragilitatis hu- manæ Symbolum.	325		
Annæ Reginæ Ungariæ Symbolum.	267		
Annuli origo.	280		
Annuli cur sponsis den-			

E L E N C H U S .

benevolentiaæ signum.	Archelaus Macedonia Rex.	
	<i>ibid.</i>	436
Annulos quotidie mutavit	Argumenta invenire.	5
Heliogabalus.	Argumentum quid.	<i>ibid.</i>
Annuli pro singulis mensi-	Argumenta quotuplicia.	6
bus.	Argumenta in Definitione.	
Annuli æstivi, hyberni,	7. in partium enume-	
verni, autumnales qua-	ratione invenienda quo-	
les fuerint.	modo. 18. ex conjugatis.	
Annuli ferrei apud Impe-	21. in Simili, Dissimi-	
ratores Rom.	li, Contrariis, Repu-	
Antecedentia quæ & eo-	gnantiis, Comparatione.	
rum argumentatio.	23. ex notatione. 18. ex	
Antiphanes de nuptiis.	Causis, Effectis, Ad-	
Antigonus de diademate	junctis, Anteced. &	
Regio.	Conseq.	28
Antiochi Regis Asiae ad	Argumentatio triplex à	
Civitates Literæ.	partibus ad Totum. 18.	
Anrstheneſ de uxore du-	Dialectica quid & quo-	
cenda. 245. quid mor-	môdo faciendâ.	61
tem esse dixerit.	Argumentandi Oratorie	
Antonius salutatus est	modi varii.	62
lampadibus.	Argumenta in Demonstr-	
Apis.	tivo genere.	146
Apophthegmata	Argumenta quærenda in	
Apollo.	Deliberativo genere. 150	
Apostrophe.	Argus.	236
Aquam & Ignem cur tan-	Aristippus de muliere par-	
gebant novæ nuptæ apud	va sed pulchra.	246
Romanos.	Aristides & Themistocles	
Aquila.	legationem subeuntes	
Ara Hippocratis.	privata deponunt odia.	
Arbores laudaturus.		466
Arcadii fortunam auream	Armenii sibi aures rum-	
in thronis Regum po-	pebant ante nuptiarum	
suerunt.	celebrationem.	260
Arces laudaturus.	Artemisia cineres viri	
	cum	

E L E N C H U S.

cum vino mixtos ebibit	dixerit.	316
243.338	Aurelianus. 433. ab Aquila raptus.	374
Asparagine coronabantur	Axis plaustrī ante fores	
Sponsa in Bœotia & cur	Sponsa combusta.	255
249		
Aspasia gr̄uida botrum		
colligit acerbum.	B. 2. fundat	345
Athyaga somnium.	B. Adrianorum modus	376
Athalanta cursu superata	gratulandi.	412
ab Hippomene.	Bajazetes Tamerlani ex-	212
Athenarum mos circa	probrat natale pastor-	
sponsalia.	tium.	456
251	Balcares Insula.	468
Athenienses festum Amo-	Basilica herba, afflicta Rei-	
ris. celebrabant. 264. in	publ. Symbolum.	452
Protonementis. ciphras	Basilii sibi vivus constru-	
scribebant.	xerat sepulcrum sed im-	324
Atheniensium apprecatio	perfectum reliquerat	
Regibus. 341. eorundem	consulto.	321
gratitudo.		426
Atreus.	Baucalium poculi genus	43
Attentio quomodo excite-	quale.	293
tur.	Bellaria Martis.	333
88	Ben quid.	372
Attilius Regulus.	Beneficii pars cito negare.	
42		48
Auditores spectet Orator	Benevolentia captatio	
151	quomodo fiat.	87
Augustus moriturus quid	Bion de bono viro.	451.
quisiverit.	Bœotia mos coronandi	
336	sponsam.	264
Augustus Imperator quid	Bœotiorum in sponsalibus	
maxime sibi gratulatus	mos.	254
fit.	Boleslai torques.	289
434	Brachmani vicinis regio-	
Avicula unius diei, Sym-	nibus mittunt folia are-	
bolum hominis cito	facta. 323. immortalita-	
morientis.	tis donum petunt ab	
324		
Avicula cuiusdam pro-		
prietates miranda.		
341		
Aves salutantes.		
391		
Aurelius moriturus quid		

E L E N C H U S.

- Alexandro M. 343. ex bant 247
 membris nati judicabant Caroli V. annulus. 286. e-
 qualis esset futurus. 378 jusdem sceptrum. 327
 Braxillus moriturus 314 Carolus V. urbem ingre-
 Burchardus Montmoren- diens de triplici P qua-
 tius. 288 rebat. 409
 Butyrum. 16 Carolus V. castra occupa-
 Bythynii in Solis conspectu vit Ducis Brunsvicensis
 judicabant. 445 417
 C. Carolus Magnus qua infi-
 gnia sepulcro affigi vo-
 luerit. 322. quos Princi-
 pes adamaverit. 454. e-
 jusdem de Principe di-
 ctum. *ibid.* ejusdem an-
 nulus signatorius. 285
 Carthaginiensium votum 335
 Carthaginienses militibus annulos dabant. 283
 Castellum laudaturus. 148
 Catachresis. 38
 Catena symbolum vita conjugalis. 208
 Catena arcanis nodis con- nexa. 209, 290
 Cato de Amantibus. 224.
 de Vxoribus. 245. ejus-
 dem annulus. 288
 Cauriach quid & unde di- ctum. 454
 Causa quid, quotuplex. 28
 Efficiens qua & argu-
 mentatio ab hac. *ibid.*
 Mate-

E L E N C H U S.

Materialis quæ ejusdem argumentat. <i>ibid.</i> For- malis <i>ibid.</i> argumenta- tio ab hac 29. Finalis quæ & argumentatio e- jusdem 29	Cingulo Romana sponsa cur cineta fuerit. 251
Causæ acuta 49	Cives gratulantes Regi 409
Causæ nubendi apud vete- res 247	Claudius Imperator 289
Causidici qui 472	Clavis quando sponsa da- tur 259
Celtiberia quæ scyphum ante Ducem belli porta- bant 416, 417	Cleo ad amicos 448
Cervus saucius dictamum querit 192	Clotario Imperatori à tri- bus philosophis vita hu- mana variis æquiparata 326. ejusdem monile 451
Chelidonia lapis 192	Clypeata veste cur sponsa utebatur apud Hebræos 249
Cheronenses sceptrum ha- buerunt à Jove Pelopi donatum cujus mira- bilis efficacia describi- tur 419	Colaphos impingebant ad- stantes Sponsis 253
Christiæ Regis Daniæ stemma 16	Columba odore perfusæ 209
Cibus nubentium 259	Columba in Symbolo 265
Cicero de Fratre 46. de Dolabella 47. ejusdem de Octavio Iomnium 375	Comma 139
Ciconia 266	Communicatio 124
Cimbri ungues sibi dеме- bant nuptiarum die & præsegmina. mittebant sibi invicem 259	Comparatio quotuplex & quid 26, 27, 45
Cimbrorum quattuor co- hortes 413. eorundem elogium quod Amphi- lia dederunt Regina 453	Compedes aureæ 289
Simonis magnificentia 434	Complexio 124
	Concordiæ domus quo lo- co fuerit Romæ sita 466
	Confirmatio quid I I. quid curandum in illa Orato- ri <i>ibid.</i>
	Confutatio quid 125. quo- modo fiat <i>ibid.</i>
	Conjugata quid 21
	Conjugii Symbolum 243
	Conjuges duo longævi 339
	Consequentia & eorum argumentatio 31
	Con-

E L E N C H U S.

Consilium.	467	Chryſippus cur Remp. re-	
Conſonantes.	138	gere ſollet.	449
Conſtantia Sfortia Sym-		Cuba Dea.	379
bolum.	266	Cypreſus mortis Symbo-	
Conſtantia Regina Polo-		lum.	333
nia Epitaphium.	356	Curius Dentatus unde ſic	
Conſtantini M. torques.	288	dictus.	373
Conſultationem ſeu votum		Cydonium malum epulis	
ferendi modus.	461	nuptialibus adhibitum.	259
Contraria quid. 24. quo-		Cygnus.	267
modo dividantur. <i>ibid.</i>		Cymbium à forma navis	
acumina ex iſdem.	47	accepit nomen.	291
Converſio.	124	Cyri Regis laborioſa con-	
Corona ſpinea coronatur		jurx, ejuſdem. que Sym-	
Sponſa in Anglia.	252	bolum.	262
Coronâ qui donabantur.			
	294		
Corona civica qua. 294.			
obſidionalis, muralis, na-			
valis.	<i>ibid.</i>		
Coronandi mos unde ma-			
naverit.	251		
Coronas quales invenerit			
Caligula.	294		
Corollam deferebat ad			
Sponſum Sponſa.	249		
Corollæ florentes paciſe-			
rant Symbolum.	294		
Coronæ Muſarum quales.			
	295		
Cofdroæ machina cryſtal-			
lina.	106		
Cranium Nicephori.	333		
Crinomenon quid.	112.		
obſervandum in legen-			
dis orationibus.	114		
Creſus dives.	317, 432		

D.

D Acorum mos circa nu-	
pialia.	260
Dadali ſtructura.	10
Darius medico compedes	
donavit.	289
Definitio quid 7. apud dia-	
lecticos quibus conſet.	<i>ibid.</i>
Definitiones acutæ quo-	
modo ſiant.	46
Definitionis locus Oratori	
utiliſſimus.	12
Deliberativum genus quid	
150. ejuſdem diſpoſitio-	
varia 152. quot partibus	
conſtet.	150
Democritus de genero bo-	
bo. 142. ſolaturus Darium	
	X
	tres

E L E N C H U S .

tres postulat homines	Dignitas præcipua quæ.	408
qui lugubria non sum-	Digressio quid. 116.	
psissent, 320. sciscitanti	tori quomodo usurpan-	
cur pusillam uxorem	da.	<i>ibid.</i>
duxisset quid responde-	Dilemma quid.	85
rit.	246	
Democionis Areopagita	Diogenes de divite. 142. de	
filia sponso demortuo	amore.	244
quid dixerit.	243	
Demonstrativum genus	Diogenis Cynici sepulcra	
quid. 146. ejusdemque	introsipientis obvio &	
depositio varia.	percunctanti Alexan-	
152	dro M. quid inter mor-	
Demosthenes de magistra-	tuos ageret, responsio-	
tu.	450	322
Describere rem per partes.	Diomedes.	214
7	Dionysii Tyranni Vxor &	
Descriptio per effecta. 8.	Liberi necati.	339
per similitudinem. 9. per	Dionysii Siculorum Regis	
Synonymiam. 10. per	ad filium dictum.	434
causas. <i>ibid.</i> per nega-	Dispositio quid & quotu-	
tionem. 11. per adjuncta	plex.	59
<i>ibid.</i> per contentionem	Disponere quid & quo or-	
Ironiam.	dine Orator debeat. <i>ibid.</i>	
12		
Deos salutandi modus. 390	Dissimilitudo quid. 24. at-	
Dextris datis inibant ma-	gmentatio ab hac. <i>ibid.</i>	
trimonium Persæ. 253	Docilitas quomodo fiat. 88	
Diana Suadela nuptiarum	Docti.	54
præses.	254	
254	Domiducus quando invo-	
Dictamum herba.	cabatur.	254
192	Domitiani Imperatoris	
Didonis poculum.	convivium.	331
291	Domititius cur invocatus.	
Dies bini cum uxore ju-	244	
cundissimi.	151	
244	Difficile.	254
Digitus annularis à Sacer-	Domus Regia.	13
dotibus sacrificaturis in-	Draconis caput ejusque u-	
ungebatur.	285	258

E L E N C H U S.

E.

	Eloquentiæ studiosa tria difficilia. 2
	Epaminondas reprehensus à Pelopida quod cœlebs viveret. 142. eidem vi- lissimus Magistratus da- tur. 449. mortem quo- modo nominaverit. 316. morti vicinus quale la- borum concupiverit præmium. 320. Ejus- dem de exercitu sine Duce sermo. 414
Erietatis descriptio. 2	Episteti monitum. 414
Edua Dea. 379	Episcopi Constantinopoli- tani quomodo suis Im- peratoribus gratulati fuerint. 334
Eduardus IV. Rex Angliæ 340	Episcopis gratulantes quid obtulerint. 409
Eduadri Marchionis Sym- bolum. 412	Epitaphia quomodo con- struenda. 346
Effecta quid, ab his argu- mentatio. 29. quomodo acumen faciant. 50	Epitaphium quid, & quo- tuplex. 346. 347
Elamitæ sanguinem ex an- nulari digito libabant ante vinculum maritalæ. 260	Eruditio quid. 4
Eleemosynarii cujusdam Epitaphium. 325	Eruditiores qui videri vo- lunt in declamando quid observent. 156
Eligendi Magistratus Ora- tiones quomodo fiant. 440	Ester. 373
Elisabethæ Austriacæ sym- bolum. 267	Etopœja. 124
Elocutio quid 128. Latina in quo consistat. <i>ibid.</i>	Etymologia. 19
Latinam quis artificiosè servat. <i>ibid.</i> Plana in quo consistat. 134. quid notandum in illa. 135.	Exclamatio. 124
Ornata quæ. <i>ibid.</i> Orna- tus in verbis singulis quomodo spectandus. <i>ibid.</i> Ornatus in alienis verbis. 136. Ornatus in conjunctione verbor. 137	Exordium quid. 87. quale debeat esse. <i>ibid.</i> ejus- dem vitia quæ. 88. ho- num quodnam. <i>ibid.</i>
loquentia unde dicta. 128	Exordia quomodo formē- tur

E L E N C H U S.

tur.	89	usus, & cur in Sponsali-	
Exordiorum fontes præ-		tiis adhibitum.	250
cipui.	97	Flumina laudaturus.	149
Exordii exemplum. 90. Ex-		Focus accendebatur	2
emplum aliud. orationis		Sponsa.	258
funeris.	92	Fons mirabilis efficacis.	338
			338
F.		Fontes laudaturus.	149
		Fontinalia festa qualia?	426
F Abii Quadrati torques.		Forma descriptio.	9
	290	Fortunæ muliebris tem-	
Fabius Pauli Ursini filius.		plum.	254
	108	Franci formicam Regibus	
Fabius <i>Ambustus</i> cur sic		recens natis offerebant	
dictus.	373		341
Faces duæ. 209. pueri præ-		Francisci I. Regis Galliarum	
ferrebant Sponsis apud		liberalitas.	435
Romanos. 257. ardentes		Francisci II. Valesii Gal-	
cur apud eosdem Magi-		liæ Regis Symbolum	268
strati præferbantur.	413		
		Francisci Sfortiæ apud po-	
Fax prælux dicta.	257	pulum autoritas.	395
Facile quid.	151	Francisci Pacini Epita-	
Fel nigri canis, ejus usus.		phium.	350
	258	Fridericus Imperator de	
Ferdinandi Cæsaris dictum		Republ. 466. ejusdem	
	447	clementia.	415
Ferdinandus Castellæ Rex		Friderici Ducis Iuliensis	
moriturnæ regio indutus		Symbolum.	213
habitu templum fre-		Frigus incredibile.	469
quentavit.	320	Fulviæ Symbolum.	262
Festa amoris.	264	Funebres orationes quo-	
Fidei imago.	210	modo fabricantur; vide	
Filii diversa in jure nomi-		Oratio.	
na.	372	Funeris Pompa apud Ro-	
Flammeum quid, ejus		manos.	334

E L E N C H U S.

G.

bus junctis, ridentes,
virgines, vocales. 423

Galatarum mos circa
connubium. 253
Galatæ mortuo literas da-
bant. 332
Galenus morborum Im-
perator. 340
Galli quale signum electi
mariti habuerint. 253
Genethlia festa. 378
Genita Mana quæ. *ibid.*
Genus quid. 22
Georgius Dux à fratre E-
duardo iussus mori da-
tæ mortis opinione vi-
no malvatico sorbendo
se submersit. 338
Germanorum quondam
sepulchrorum inscri-
ptiones. 323
Gladius. 80
Gobrias de frigore. 469
Gorgias Leontinus quæ-
renti an mortem æquo
animo ferret quid resp.
317
Gothorum mos circa
sponsalia. 253
Gradatio. 124
Græcorum mos circa spon-
salia. 250
Græci nuptiarum præfides
Deos invocabant. 254
Græcorum in salutando
mos 390. in coronando
Principe mos. 411
Gratiæ tres. 424. mani-

H.

Hanibal venenum gere-
bat in annulo. 283
Harpocrates Deus silentii
287.
Hastâ callibati gladiatoris
sponsæ caput comeba-
tur, qualis fuerit & qua
ratione hoc. 250
Hastâ Iunoni sacra. *ibid.*
Hebræorum mos in adven-
tu viri magni. 391
Hecubæ visio. 376
Helias nasciturus qualem
habuerit visionem pa-
rens ejus. 372
Heliotropos. 326
Hellenismus quid? 129.
quotupliciter fiat. *ibid.*
Henricus Bavariæ Dux post
mortem identidem vi-
vebat. 337
Henrici Regis Gallia vitæ
ordinatio. 327. sedenti
ad mensam tres appo-
nebantur orb es. *ibid.* e-
jus poculum. 291
Herbas laudaturus. 149
Hercules adhuc infans an-
gues necavit. 374
Herculis Dei imaginem
Tyrii in obsidione tor-
quibus alligarunt. 290
X 3 He-

E L E N C H U S.

Heros monetae genus	336	Ianua quam Sponsa ingre-	
Hetrusci porcam immola-		diebatur lana cingeba-	
bant in nuptiis.	254	tur.	258
Hieronem Syracusanum a-		Ignem & Aquam tange-	
pes aluerunt.	374	bant Sponsus & Sponsa	
Hieronyma Arragoniae		apud Romanos.	252
Symbolum.	266	Indi anchoram manibus	
Hippolita Carrepta Sym-		gerebant.	282
bolum	<i>ibid.</i>	Iudae Rex Alexandrum	
Hirundo chelidoniam que-		M. provocat.	423
rit.	192	Indiae populi cui nubere	
Hispanorum mos circa se-		permittebant.	247
pulturam.	329	Indorum mos in corona-	
Historia quid.	120	tionis Regis.	411
Holofernes quomodo sus-		Inductio quid.	80
ceptus à Lybiae populis		Infans in terram expositus	
	391	376. super clypeum lo-	
Homerus non è trivio Poë-		cabatur.	377
ta	11. 473	Infantibus Polypus cur ob-	
Fiomo quid.	316.	latus	<i>ibid.</i>
	314	Inhonestum quid.	153
Hominis descriptio. 12. de-		Injucundum quid.	<i>ibid.</i>
finitio à Scientiis.	14	Insulas laudaturus.	149
Honestum quid.	150	Interrogatio.	124
Horologium in annulo.		Invenire quid debeat Ora-	
286. Clement. VII. ob-		tor.	3
latum.	341	Inventio. <i>ibid.</i> pulchra un-	
Horti descriptio.	19	de proveniat.	4
Hymenaeum Graci pariter		Inutile quid.	151
& Latini in nuptiis in-		Ioannes Dux Mediolanen-	
clamabant.	256	sis Sponsa mittit annu-	
Hippocratis Ara.	340	los duos.	263
		Ioannes Dux Cliviae pro	
		Symbolo habuit Liliam	
			323
I		Ioannes Rex Angliae Æl-	
Acobi II. Regis Angliae		nam pinxit.	413
emblema.	433		Ioan-

E L E N C H U S.

Iohannis Pontificis Symbolum.	457	sta.	<i>ibid.</i>
Iosephi Patriarchæ poculum.	293	Iupiter Adultus nuptiarum præses.	254.
Iovis pullus quis.	374	Tigillus cur sic dictus	315.
Isabellæ Caroli V Vxoris symbolum.	267	Stator.	<i>ibid.</i>
Isabellæ Arragoniæ Regi- næ Symbol.	326	Iustinus Imperator pulvere lectulum iubebat conspargere.	319
Ismenias quomodo salutaverit Regem Persarum.	393	Iuvenis Epitaphium.	351
Iucundum quid.	151	L.	
Iudas Macabæus.	416	Lacernæ Matres filii clypeos porrigebant.	377
Iudex & ara miserorum Asylum.	445	Lacedæmonii Amori sacrificabant ante pugnam.	214.
Iudices occlesi iudicabant apud Lacædæmones.	445	Heroum imagines in Senatu exponebant.	322.
Iudiciale genus quid.	472	In Clypeos exponebant Infantes.	377
Iugatinus Deus quando invocatus.	254	Lacedæmoniorum apprecatio Regibus.	341.
Iulianus ad accusatorem Cephidum.	459	Sella Senatoriæ.	447
Iuliani stemma regium.	328	Laconum gratulatio ad Reges.	341
Iulius Cæsar, 82. salutat scintillas projiciebat ex oculis, 393. à Pompejo victus quid dixerit.	415.	Laodemia umbram viri optabat videre.	244
hujus encomium.	<i>ibid.</i>	Lapidis cuiusdam admi- randa natura.	329
in Africa corruit.	416	Larix igne non comburi- tur.	213
Iuno unde Cinctia dicta.	251.	Legationes obeundi.	470
Ejus statuæ hastis nitebantur.	250.	Legatus Polonus.	284
Iugalis unde dicitur?	253.	Leonidis ossa.	326
Adulta nuptiarum præses.	254.	Leonora Sponso remittit lances duas.	264
Unxia unde di-		X 4	Li-

E L I E N C H U S .

Libitinae statua apud Romanos quo loco fuerit sita.	330	M.
Lilium.	10	Macedones Perseo auream fortunae statuam obtulerunt. 411
Limen non tangere debet Sponfa.	255	Macrobii statuas defunctorum ex auro, argento vel ligno erigebant. 331
Linguae descriptio.	17	Magnes. 232
Lipius decubiturus quid dixerit.	321	Malum Cydonium nuptialibus epulis adhibitum 259
Litterae ad Bassas Turcici Imperatoris nigro holerico obfignatae quid portenderint.	335	Malum aut medulla camelii dabatur sponsis. <i>ibid.</i>
Livii fama apud exteros.	393	Manlius unde <i>Torquatus</i> dictus. 277
Loci quotuplex.	6	Manturna. 254
Lucerna ardens Conjugii Symbolum.	243	Manus oculatae 44
Lucretia.	45	Murciae Catonis filiae causa cur secundo nubere detrectaret 245
Ludovici XI. Regis Galliae Symbolum.	413	Marcus Antonius Senator Romanus Iustraturus Pyramides Aegypti quid dixerit. 319
Ludovici XII. Regis Gall. Symbolum. 292. ad homicidam sermo.	447	Margaritae Ducissae Mantuae Symbolum 267
Ludovicus V. Rex Scotorum <i>Pater pauperum</i> dictus.	436	Massiliensium mos circa sponsalia 253
Ludovicus Divus. 120. pauperes aluit.	435	Materia qualis eligenda 3. in Exornativo genere <i>ibid.</i> in deliberativo genere 4. in Iudiciali <i>ibid.</i>
Ludovico Burgund. Regi oculi eruti.	418	Matrimonii sanctissimum signum apud Macedones quod-
Ludovicus Cortusius moriturus testamento prohibuit lacrumari.	338	
Lupi rostrum ejus usus	258	
Lusitani ex rosis sponsalitia Serta faciebant.	250	

E L E N C H U S.

quondam fuerit.	252	Montes laudaturus.	149
Matris ad filium informa- tio in eligendo amico.	210	Mors quid ex philosophi cujusdam opinione.	316
Mausoleum.	243, 338	Mors bona.	317
Maximilianus I. ejusdem dictum.	435	Mortis Symbolum mel. 326. Templum apud Spartanos.	<i>ibid.</i>
Mecoenatis annulus qualis.	287	Mors Noctis filia.	329
Megarenfes pugnis percu- tiunt Sponsum & Spon- sam à templi foribus us- que ad altare.	253	Mortuos desiere interdi- ctum.	330
Memoria quid. 140. quo- tuplex.	141	Mors <i>Airopos</i> dicta.	344.
Memoria quidpiam man- daturus notat.	<i>ibid.</i>	Imago ejusdem.	<i>ibid.</i>
Menandri Baëtrorum Re- gis à subditis parentatio.	339	Mos Græcorum in dedu- ctione Sponsæ.	257
Menecrates qua conditio- ne ægrotos curaverit.	437	Mos in coronatione Impe- ratorum quondam usi- tatus	330
Midas aures asininas ha- buit. 468. annulus ejus- dem qualis.	284	Mos antiquorum circa na- talitia	376
Modus nubendi. 252. de- ducendi Sponsam. 255. disponendæ domus quâ nupta ingrediebatur.	258	Mulier mala 246. equi- tandi perita jus habebat nubendi apud Persas	247
Molestum quid.	151	Mundus perpetua ruina- rum ruina 314. rotun- dus duodecim baculis suffultus	315
Momus.	174	Muretus in nasum cuius- dam	44
Moneta <i>Heros</i> dicta.	336	Musarum Coronæ	295
Monile infaustum quale fuerit.	251	Musonius philosophus de ultimo feliciter clauden- do die	322
Montanus.	43	Mythridates victus à Pom- pejo quomodo se solatus sit	417

		Nuntii victoriae coronabantur.	294
		Nuptiales Orationes vide Oratio.	
		Nuptialia sacrificia.	254.
		Symbola.	262
		Nuptia sunt extremum infortunium.	244
O.			
		Oblatio Cymbii.	272.
		Torquis.	273
		Occasio quid.	467
		Odores accedebantur in adventu Principis.	392
		Olympias putabat se fulmen gerere.	375
		Olympias de ducentibus Uxorem.	242
		Opis Dea quæ.	376
		Oratio gratiarum actoria pro collata dignitate ad Regem. 68. gratulatoria in adventu alicujus. 70. consolatoria in morte amici. 73. suaforia quod juvenes sub rigida disciplina coercendi non sint.	75
		Oratio alia in qua quod brevis malitia juventuti non noceat disseritur. 77. gratulatoria festorum Natalit. 154. responsoria ad hanc 155. saluatoria. 157. 159. suaforia non	
N.			
		N Abathai Reges in fimo sepeliebantur.	318.
		ante pectus loco sigilli mortem gerebant.	319
		Narratio quid & quoruplex 103. quomodo faciendâ <i>ibid.</i> ut bona sit quæ notanda 104. ejus vitia.	106
		Narrationis exempla. <i>ibid.</i>	
		Navis.	85
		Necessarium quid.	151
		Negantia quid & argumentatio ab his.	26
		Neptunus.	292
		Nestoris scyphus. <i>ibid.</i>	
		Nicephoricranium.	333
		Nicolaus Medicus ad filium recens natum	319
		Nobili convenit sapientia	94
		Noctis filii qui.	352
		Noctua.	362
		Nomenclatores à Romanis cur adhibiti.	390
		Notatio quid.	19
		Nubendi Causâ apud veteres. 247. modus 252. ritus varii.	259
		Nubentium ornatus. 247. cibus.	259
		Numantini.	414
		Numidarum contracti conjugii signum.	260

E L E N C H U S.

- non esse flendū ob juvenis obitum. 46. gratulatoria conjugii. 166. funebriſ in morte juvenis. 169. gratiarum actoria qua captivus aliquis vita donatus gratias poſſet agere Imperatori. 172. Reſponſoria Profeſſoris ad diſcipulos gratulantes ſibi valetudinem. 174. gratiarum actoria ad Regem Reipubl. nomine pro debellato hoſte. 177.
- Oratio in qua proponitur Chriſtus patiens ſub allegoria apis mellificantis. 182. alia in qua ſub allegoria horti vepribus conſiti proponitur. 115.
- Oratio gratulatoria novi anni ſub allegoria maris. 187.
- Orationes ſponſalitæ quæ ſint. 189.
- Oratio qua Sponſus petit Sponſam per amicos quomodo fabricandæ. 190. huius conſciendæ praxes variæ. 191.
- Oratio qua Sponſus ipſe Sponſam petit. 195. Reſponſoria ad Sponſi petitoriam. 196. Praxes Concedendi 198. Praxis Differendi. 200. Praxis Negandi. 201.
- Orationes alia ſpectantes ad Sponſalia quomodo combinentur. 202. Nuptiales quæ dicantur. 214.
- Oratio Sponſi petitoria ante vinculum conjugale. 215. reſponſoria ad hanc. 219. traditoria qua Sponſo traditur Sponſa poſt copulationem. 220.
- Oratio reſponſoria Sponſi ad traditoriam. 225.
- Orationes quibus gratulantur hoſpites Sponſis. 229. Epithalamicæ quæ ſint. *ibid.*
- Oratio traditoria Sponſæ ad thalamum Sponſi. 230. reſponſoria ad eandem. 234. munerum oblatoria. 269. reſponſoria ad hanc. 274.
- Orationes funebres quæ
- Oratio ab hoſpiribus ad amicos defuncti. *ibid.* reſponſoria ad hanc. 304.
- Orationes Natalitiæ. 362. reſponſoriæ ad has. 368. ſalutariæ. 379. reſponſoriæ ad eaſdem. 383.
- Oratio valedictoria. 386. reſponſoria ad hanc. 387. gratulatoria quomodo

E L E N C H U S .

modo fabricanda. 394	
responsorialia ad eandem.	F.
	400
Orationes gratiarum actio-	P Acuvii Syria Praefecti
ria. 419. Petitoria. 428.	mos. 336
Commendatoria. 437.	Pancarpia corollae sic dictae
Exhortatoria. 438	249
Oratio pro Electione Iudicis. 441	Panis definitio. 16
Voti propositiva	Panem gladio divisum gustabant Sponsi. 213. &
	252
Orationis partes quae sint & quomodo disponendae 86, in Officiosa quid advertendum. 156	Pannoniae nuptiarum initio, Deum familiarem ad invicem mittebant. 260
Oratiuncula Voti assertativi contra Regem. 63. Voti confutativi pro Rege. 66	Papaveris succus sponis apponebatur. 259
Orator quid scire debeat. 4	Papilionis descriptio. 6
qualia argumenta invenire debeat. 6, quid exercere debeat. 134	Paradoxum. 40
Oratorem gravitas decet. 5	Parcae colebantur inter natales. 378
Oratores moderni in quonam praecipue laborant. 4. quibus modis rem explicent. 7	Parochus quis nominatus 257
Organa fabricata ex ossibus mortuorum. 333	Partium enumeratio. 18
Origo boni viri non est inquirenda. 56	quomodo acuta fiat. 46
Orphei tumulus. 325. sepultura locus producit Iusciniis. 373	Paulus Apostolus. 53
Ostris ab Aegyptiis colebatur. 331	Pausaniae monitum. 263
Ossa mortuorum pecuniae loco habita. 332	eiusdem monumentum 325
	Peccator. 57
	Pecuniae definitio. 17
	Pegasus Solis equus. 93
	Pelopidas ad uxorem. 459
	Periclis vox aurea. 452
	Peroratio quid. 126. quae partes habeat. <i>ibid.</i> cur diligentius facienda. 127
	Persae coronabant omnes qui

E L E N C H U S.

- qui sacris intererant. Pictor quidam. 49
 294 Pigapheta quomodo Vrba-
 no V gratulatus fuerit.
- Personas laudaturus. 149
 Petrarcha filium deplorat 413
 Epitaphio. 353 Pindari in ore apes mellifi-
 carunt. 374
 Tetri Comestoris Epita- Plantas laudaturus. 149
 phium. *ibid.* Plato à Græcis qualiter
 Pharaonis annulus qualis susceptus. 392. item à
 fuerit quem Iosepho Dionysio *ibid.* ori ejus
 tradidit. 285 apes infederunt. 374
 Phialam aqua impletam dabat. Sponfa ei cui nu-
 bebatur. 253 Plinii annulus. 285
 Philippides de uxore. 244 Plutarchus de cœlibe. 246
 Philippi Regis Gallia ma- Poculum. 290. grammati-
 gnetica dextra. 418 cum quale & cui sa-
 crum. *ibid.*
 Philippi II. morientis ad Pocula trina apposita apud
 filium instructio. 337 Græcos. *ibid.*
 Philippus Macedo Oracu- Poculum Henrici Gallia
 lum sciscitatur qui senex Regis. 291. Didonis
 fieri posset. 317. homi- *ibid.* Rufi *ibid.* ex Ona-
 nem se esse à puero ad- gri cornibus *ibid.* quod
 moneri patiebatur. 331. Solimanno oblatum ab
 moriturus quomodo ad- Imperatore quale fuerit
 stantes solatus fuerit. 291. acceperunt Neptu-
 340. in palæstra prola- nus & Apollo 292.
 psum locum contem- Pocula cum speculis ex-
 plans quid dixerit. 343. sculpra. *ibid.*
 ejusdem somnium. 375 Poculis quid insculptam
 Philo de torque. 290 293
- Philosophi magistros suos Poculum Corn. Marci *ibid.*
 in annulis sculptos ge- Parentis Clitophontis.
 rebant. 287. lamentantes *ibid.* trina in conviviis
 supra Alexandri M. ca- Diis mixta. *ibid.*
 daver. 335 Politiani tumulus. 350
 Phocionis uxor quem or- Politicus. 17
 natum adamaverit. 243 Polonia descriptio. *ibid.*

E L E N C H U S.

Repetitio.	124	Rufi poculum.	291
Repotia quando & ubi data.	259	Rufforum proverbium	426
Repugnantia quid, & eorum argumentatio.	26	Ruftica in Scotia fomniavit, Lunam ex utero fuo egressam Britanniam totam illuminare.	375
Res laudaturus.	148		
Rex fatuus fimius in tefto.	448		
Ritus nubendi.	259		
Robertus mille pauperes fovit.	435		
Romani omnes digitos coronabant excepto medio. 283. torquibus donabant qui in prælio iuſigniter ſe geſſerant. 290. in conviviis quid coronaverint. 394. ſpiritum morientis egredientem ore excipiebant.	333		
Romanorum mos poſt exuſtum cadaver.	334		
Romulus qui matrimonium iniverit.	253		
Rofa fiat quicquid calcaveris, unde dictum hoc. 286. ſpinis olim caruit, cur amoris Symbolum. 295. item Symbolum gratiæ.	425		
Roſtrum lupi ponebatur in foribus.	258		
Rudolphus ad purpuratos.	258		
Rudolphi II. Imperatoris Symbolum.	455		
		S.	
		Sacerdotes viſtimas annulo obſignabant.	284
		Sacrificia Nuptialia.	254
		Saladini Regis Ægyptiorum tumulus 252. tunica interior poſt mortem illius circumducta	342
		Salamandra urbis Pariſienſis ſymbolum.	328
		Salomon deſcribitur II. filius votorum.	372
		Salutandi Deos mos.	390
		Salutando tangebant Manus, Genua, Frontem.	391
		Salutatio matutina & vespertina.	390
		Sapor Rex.	15
		Saturnus de ſe ipſo ad milites.	449
		Scævola.	42.46.
		Scelenitropos.	326
		Sciulus quiſpiam ſe laudat.	10
		Scipionis Marſchalci Galliæ exequiæ.	323
		Scipionis Africani ſepulchri inſcriptio.	353
		Scy-	

E L E N C H V S.

- Scyphus boni ominis 293 triumphatori dabatur. 295
 Scytharum lex matrimonialis 261. in coronatione mos 319
 Scythæ victori vivo ex auro propinabant populo & mortui sepulcro aureum appendebatur. 330
 Seleucus de Diademate Regum. 450. ejusdem annulus. 282
 Semiramis ab avibus educata. 374
 Senatoris Symbolum. 453
 Sententia quid & quotuplex. 115. quomodo adhibenda. *ibid.*
 Sententiæ spectantes ad Sponfaliam. 205. pro Orationibus Nuptialibus. 239. pro Orationibus munusculum oblatoriis. 277. pro Orationibus funebribus. 308. pro Oratione natalitia. 370. pro Salutatoriis & Valedictoriis Orationibus. 389. pro Gratulatoriis Orationibus. 403. pro Orationibus Petitoriis. 431. de Iudicio. 443. de Magistratibus. 444. pro Orationibus voti propositivis. 465
 Sepultura triumphalis. 338
 Serta ex solis rolis erant in Lusitania. 250
 Sertum. 294. laureum triumphatori dabatur. 295
 Sertis coronata sepulchra mortuorum. *ibid.*
 Servius Tullius visus est habere caput ardens. 374
 Severus Imperator sibi vivo loculum parari iussit. 318. ejus morientis vox ultima. 334. tempus deliberandi Consiliariis dabat. 467
 Sicyoniorum lex nuptialis. 261
 Sigismundi III. Regis Poloniae Symbolum. 268. ejusdemque Epitaphium. 354
 Silvii Palladii tumulus. 351
 Similitudo quid. 23. unde possit deduci & ad quid valeat. *ibid.*
 Simonides encomium scribere petenti quid responderit. 426. ejusdem ad Pausaniam monitum. 457
 Smaragdi admiranda virtus. 286
 Socrates quo vultu incarceratus. 52. ejusdem responsio ad consultantes an uxor esset ducenda. 142. visus est sibi Cygnum videre è gremio suo egredientem. 375
 Sapiens. 337
 Sol

E L E N C H U S.

- Sol 53. in tumbis Perfarum
exsculptus. 324
- Soldanus. 15
- Solonis institutum. 259
- Somnum Matris Octavii
375
- Somnius filius Noctis. 329
- Species quid. 22
- Sphinx in annulo Augusti.
287
- Sponsa apud Hebræos tuni-
cam albam gestabat
248. asparagine corona-
ta in Bœotia 249 moni-
li ornabatur 251. corona
spinea coronatur in An-
glia 252. bibit in templo
ceteris idem facientibus
in Anglia. 253
- Sponsam deducendi mo-
dus 255. introducens cur
dicere debuit: *Vbi tu Ca-
jus Caja ego.* 256. apud
Græcos puer precede-
bat clamitans, qui cani-
strum gerebat. 257
- Sponsa ducebatur à duo-
bus pueris. *ibid.* veheba-
tur in curru apud Græ-
cos comitantibus Spon-
so & Agnatis. *ibid.* cur in
gyrum versa. *ibid.*
- Sponsalia inibant pane gla-
dio diviso Græci. 213
- Sponsalitiæ Orationes vide
Oratio.
- Sponsi caput caricis & pal-
marum fructibus insper-
gebatur. 251. cur Reges
& Sponsæ Reginae no-
minatæ. *ibid.*
- Sponsus apud Coos mulie-
bri veste induebatur. 252
- Sponsus & Sponsa vitta
purpurea amicti apud
Latinos jugum subi-
bant. 253
- Statua Ammonis artificiosa
394. Honoris Dei. 407
Statuæ Numæ Pompili
& S. Tullii cum annulis
281
- Statuæ loquentes. 373
- Stella marina ejus usus. 258
- Stefichori poëtae ori lusei-
nia dicitur confedissee. 374
- Struthio ova adspiciendo
fovet. 328
- Subjectio. 174
- Sustentatio. *ibid.*
- Sybaritæ morte pledebant
eum qui mortis men-
tionem injecisset. 330
- Sylla. 211, 416
- Symbola nuptialia. 262
- Symbolum Caroli Frideri-
ci Ducis Cliv. 213. cu-
jusdâ elati hominis. 325
- T.
- Tamerlanes ad Bajaze-
tem. 456. ejus Symbo-
lum. *ibid.*
- Tanaquil inventrix tunicæ
rectæ. 248
- Taren-

E L E N C H U S .

Tarentinorum more nu- pturi cibus adinvicem sibi præbebant. 261	loca obscena inferre. 288 hujus tempore mortuos desse capitale erat. 330
Tartarorum mos in eligen- do Principe. 455	eo regnante via dicun- tur situm immutasse. 455
Templum Floræ & Deæ Salutis. 295. Honoris & Virtutis apud Roman. 407	Timolion Oraculum con- sulturus quale omen re- tulerit. 415
Terentius de Consiliario. 467	Toga pura & illius usus. 247. rectâ. <i>ibid.</i> cur ve- stis Fortunæ dicta. <i>ibid.</i> cur itidem immorta- lis dicta, <i>ibid.</i> cui in- duere hanc licebat. <i>ibid.</i>
Tessalia spongiam lacrumis plenam misit ad funus Matris. 330	Torques. 288. cur detur. 290
Teutones ante nuptias cap- put ad invicem rade- bant. 259	Torquibus qui donabantur apud Romanos. <i>ibid.</i>
Themistoclis dictum de viro. 145. de quibusdam Magistratum ambientibus. 450	Trajanus ad præfectum. 451. quale iudicibus Symbolum dederit. 446
Themistocles Simonidi in- justam causam petenti. 460	Trajanus ad Viduam. 458. ejus vox aurea. 359
Theodosius beneficus. 335	Tranquillitas. 54
Thracæ characterem quen- dam Sponsis in fronte inurebant. 261. natos plorant, mortuos rident. 377, 342	Transitio quid. 114. quo- modo usurpanda, <i>ibid.</i> quotuplex, <i>ibid.</i> sit ele- gans. 115
Thrasylbulus. 13	Triumphatores sertum cui consecratum. 255
Thyestes. 43	Tubicines præcedebant fu- nebrem pompam. 334
Thymiana gustabant nu- pturi. 259	Tunica alba tegebatur sponsa apud Hebræos. 247
Tiberius sub poena gravi prohibuit annulos ima- gine singulari notatos in Turris. 213	Turci religioſi specula obviiſ porrigunt. 318
	Tur-

E L E N C H U S.

Turtur.	262	Vita Symbolum Fel. <i>ibid.</i>
Tyrones assuefcant simpli-		ejus breuitas à Philoso-
ces invenire propositio-		pho delineata. 333
nes.	5	Vita navigantibus similis
	V.	est. 344
Valetudinis mater men-		Vita avis est. 340
sa tenuis. 54		Vitia. 54
Vale, ter acclamabant maor-		Vitta purpurea amicti subi-
tuis. 334		bant jugum Sponsus &
Varronis dictum. 429		Sponsa. 253
Veneti annulo in mare		Vladislai Regis Bohemiae
projecto id sibi despon-		Symbolum. 412
dent. 284. eorundem		Vlyffes. 214
salutis apprecatio Prin-		Vmbo candidus quid. 248
cipi. 341		Vohon quid. 453
Venus quatuor cygnis ve-		Volucer poculum sic di-
hitur 317. ridens nata.		ctum. 291
	373	Volumina. 254
Veritatis imago. 446		Voluptas. 54
Vespiae tumulus. 351		Votum seu Consultationem
Vestis clypeata qualis. 249		ferendi modus. 461. af-
Victimam annulo obfigna-		ferativum quomodo so-
bat Sacerdos. 284		leat proponi. <i>ibid.</i> con-
Vir qualis eligendus. 142		futativum quale. 462.
dives indoctus, ovis est		mixtum quid. 463
aurea. <i>ibid.</i>		Vrbes laudaturus. 848
Viro regnum est conjunx.		Vtile quid. 152
	252	Vulcanus dividens Iovis
Virginis Symbolum 263		baculum. 315
Virgo Lacana. 211		Vulcanus cur mensa non
Virgillii Epitaphium. 252		dignatus à Iove. 378
Vita hominis quid 9. est si-		Vxor est necessarium ma-
cut flammæ stupa. 316.		lum. 245
est venatio 325. navis		Vxorem abjicit quispiam in
est instar. 326. compa-		mari naufragus. 246
ratur caryophyllo, Phœ-		Vxores quasi unxores unde
nici, & naufraganti. 326		sic dictæ. 258
		VVal-

F L E N C H U S .

W.

mis abortis quid discerit, 304

W Allensteinii tumulus. 359

Z.

X.

Zeno Philosophus sciscitaturus Oraculum vitam bene agere possit, quid responsi tulerit. 318

X Enophon sacrificans de alii morte certior factus quomodo se gesserit. 321

Zenonis autoritas apud Athenienses. 392. huius dictum. 448

Xerxes lustraturus milites de montis vertice lacru-

Zoroastes ridens natus est. 392

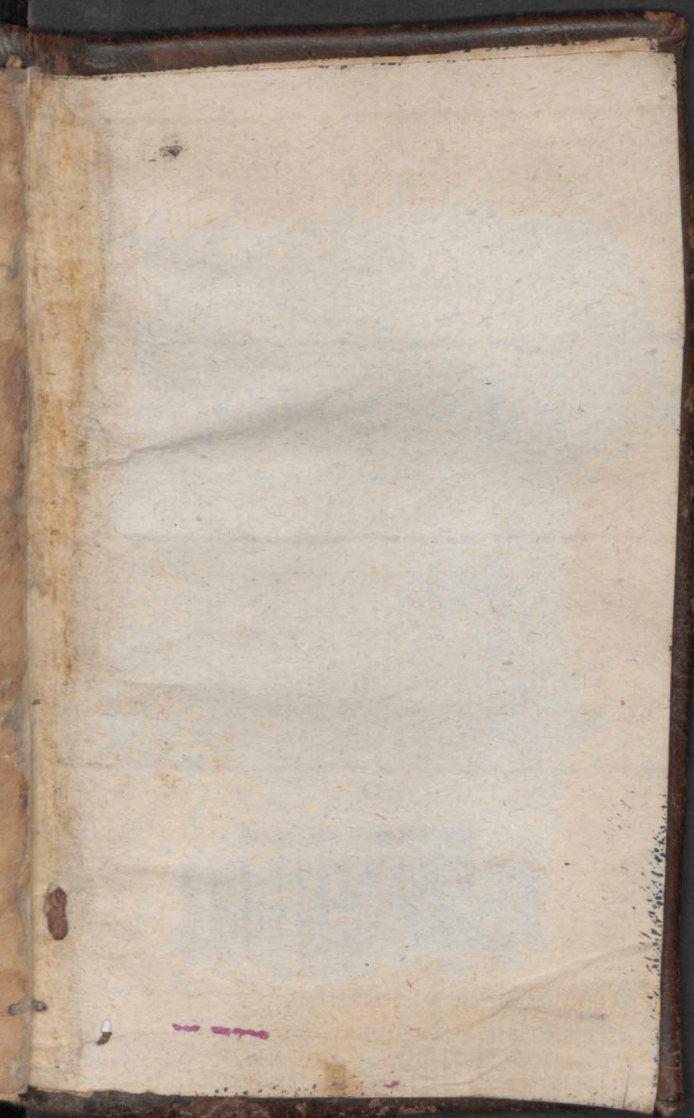
F I N I S .

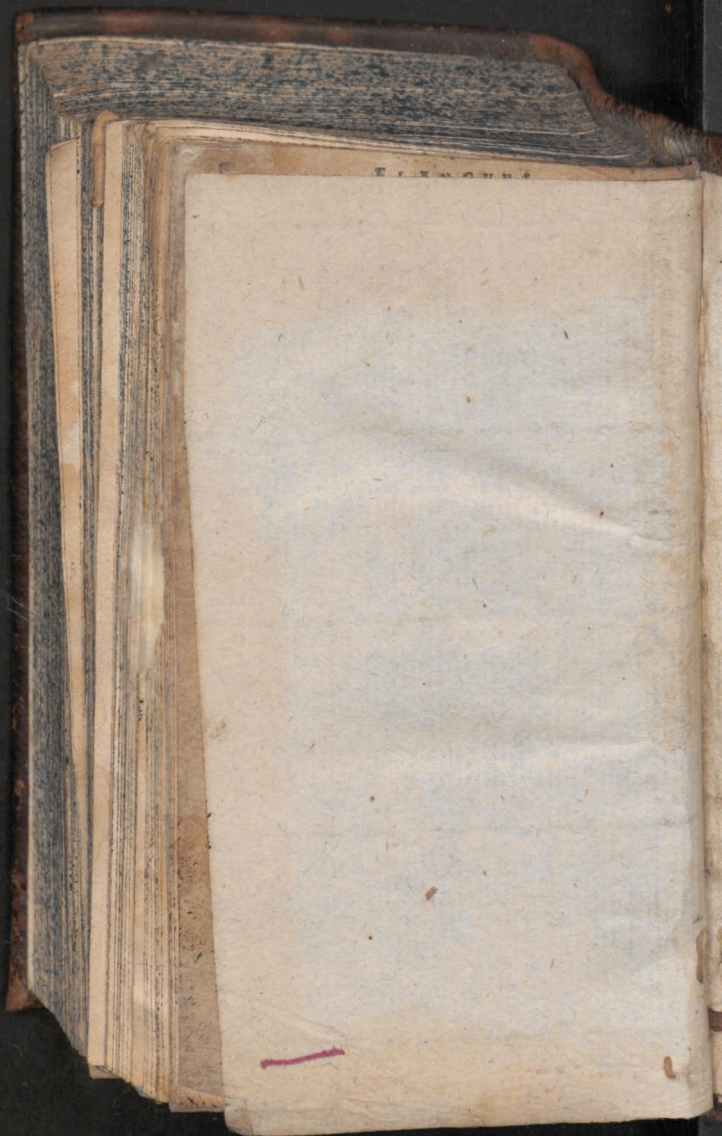
FINIS

*Propria manu
L. J. J. J.*

J. Rajicki

Biblioteka Jagiellońska

stdr0023425

